Nakkaş

Sadiye Erol Aykaç

NESİL

Sadiye Erol Aykaç

1978'de Adıyaman'ın Kâhta ilçesine bağlı Menzil köyünde doğdu. İlkokulu Şanlıurfa'da okudu. Başörtüsü yasağından sonra eğitimini yarıda kesip Menzil'de dedesinin gözetiminde ilimle meşgul oldu. Uzun yıllar özel hocaların gözetiminde şer'i ilimlerle beraber hadis, fıkıh, tefsir okudu.

2000 yılında dedesinin biyografisinden oluşan ilk kitabı yayınlandı. 2002 yılında evlenip Van'a yerleşti. Van'da Katre Kur'an ve Fıkıh İlimleri adıyla açtığı kursta 8 yıl fahri hocalık ve yöneticilik yaptı. 2008 yılında hafızlığını tamamladı. Kürtçe, Arapça ve İngilizce biliyor.

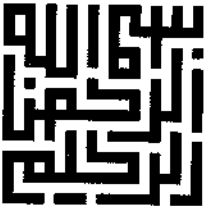
Müstear isimlerle dergi ve gazetelere yazılar yazdı. Tasavvuf ve Nakşibendilik ikliminde çekirdekten yetiştiği için yazılarını tasavvuf ve edebiyatla harmanlayan yazar, 2014 yılında "Asr-ı Seyda" adlı romanını yayımladı. 2016 yılında Bursa'ya yerleşti. 2017 yılında üçüncü kitabı "Dinle Rabia'nın Dilinden" adlı romanı ile geniş kitlelere ulaşmayı başardı. Okur-yazarlık çalışmalarının yanında geleneksel tıp ve el sanatları ile kabiliyetlerini besleyerek Bursa'da yoğun bir çalışma temposunda, Sadiye Sultan Köşkü'nde hayatını sürdürmektedir.

Muhammed Ali, Efnan ve Ömer'e layık bir anne olmaya çalışıyor.

Email: erolaykacs@gmail.com

Yayınlanmış Eserleri

- Asr-ı Seyda
- Ben Rabia
- Arzuhâl
- Nakkaş

(Bismillâh her hayrın başıdır)

Vefa'yı öğrendiğim, gönlümün sultanı dedem

Seyyid Muhammed Raşid Erol (k.s.) Hazretilerine

Ve

Yürüyen kütüphanem, kayınbabam

Seyda Molla Ahmed El-Vani (k.s.) Hazretilerine

ithaf ediyorum.

Çok özledim...

Yurdagül ve Rümeysa
2005/ İstanbul

"MERHABA GÜZEL KIZ!"

Bahçede kendisinden başka kimsenin olmadığından emin olduğu için sesi duyar duymaz telaşla sağa sola bakıp sesin sahibini bulmaya çalıştı. Sesin sahibini bulma çabasına yardımcı olmak için ağaçların arasından çıkıp, beni rahatça görebilmesi için yanına doğru yürüdüm. Önce bir yabancıya bakar gibi baktı bana. Az önceki telaşın yerini ilgisizlik alsa da şaşırdığını anlıyordum çünkü onu çok iyi tanıyordum. Aradan on sekiz yıl geçse de onu bıraktığım havuz kenarında ayağını havuza sarkıtmış, aynı elbise, aynı saçlarla duruyordu. İçinde korkuları, özlemleri, kayıpları büyürken kendisi hiç büyümemiş çocukluğumun. On sekiz yıl boyunca insan çocukluğunu hiç arayıp sormaz mı? Ben onu tanıyorum. O ruhuma aşina olsa da sima olarak beni tanımıyor. Kendimi tanıtmak için yanına gitmek istiyorum fakat o, içinde can çekişen güven duygusu oluşmadan kimseye açmaz kendini. Onu tanısam

da gerçekten tanışmak ve yüzleşmek için dikkatli davranmalıyım. Üzerime sinen bencillikten çabucak sıyrılıp onun gözünden tekrar bakmaya çalışıyorum. Ses tonum ciddiyetten saman kâğıdına dönmüş olsa da yüzüme en sevimli ifademi takınıp, tekrar:

"Merhaba, benim adım Rümeysa." diyorum.

Bu defa ilgisinin biraz daha arttığını gözlerimin içine bakmasından anlıyorum. Göz teması neler anlatmaz ki... Bana gülümsüyor çocukluğum. Ben ise hüzün girdabına bir adımlık mesafedeyim. Direniyorum. O hüznü yansıtmamaya gayret ederek:

"Senin adın ne güzel kız?" diyorum. Tereddüt etmeden bu soruyu beklermiş gibi.

"Benim adım da Rümeysa." diyor. Sesimdeki sevecenliği korumaya çalışarak,

"Aaaa öylemi! Adaşız demek ki." Gülümsemesi yerini meraka bırakıyor.

"Adaş ne demek? Arkadaş gibi bir şey mi? Ama benim hiç arkadaşım yok ki." dedi.

"Adaş isimleri aynı olan kişilere denir. İstersen adaş olduğumuz gibi arkadaş da olabiliriz."

Başını önüne eğiyor, bir süre sonra ayaklarını sarkıttığı rengi yeşile dönmüş kirli havuza bakıyor. İşte inatçı diye nitelediğim ama korktuğu için reddeden o kız geri gelmişti. Omuzlarını belli belirsiz kaldırıp tam da beklediğim cevabı veriyor.

"Arkadaş olmak istemiyorum."

"Neden?" diye soruyorum, anında pişman olsam da. O da zaten bu sorumu duymamış gibi aldırmadan ayaklarını havuzun içinde sallamaya başlıyor. Pazen kumaştan kahve, turuncu tonlarında minik çiçekleri olan pijamasını katlamamış, bir yandan sıyırmaya çalıştığı elleriyle sıkı sıkıya tutuyordu. Bu durumdan keyif almadığı belliydi. Bunu fırsat bilip:

"Pijamanın paçalarını katlamamı ister misin? Ellerin rahat eder."

Dudaklarını daha belirgin büküp, dişlerinin arasından "İstemiyorum." diyor. Hırçınlaşsa da ardından açıklama gereği duyuyor belli ki.

"Ellerimin başka işi yok zaten."

Üzerine gidilmemesi gerektiğini biliyordum, bir yandan da neden bu kadar çekingen, içe dönük olduğunu anlamaya, hatırlamaya çalışıyordum ki, hiç beklemediğim bir soru sordu.

"Annemi tanıyor musun?"

Evet, tanımaz mıyım, benim de annem diyemedim. Çocuklara çoğu zaman yeten "evet" cevabını veriyorum. Cevabımı bilir gibi ardından:

"Peki, sence benim annem güzel mi?"

"Bütün anneler güzeldir."

"Benim annem herkesin annesinden daha güzel ama benim annem, beni güzel bulmuyor." demesiyle içimde yıllardır söküp atamadığım o yetersizlik duygusu gelip gırtlağıma yapışıyor. Bu defa kesin kararlı olmasaydım oradan kaçıp gidecektim. Evet, annemin çocukken beni eleştirdiği doğruydu fakat nasıl oluyordu da bunu beni çirkin bulmasına yorumluyordum. Çocukluğumla ilk karşılaşmamızda bunu hemen dile getiriyordu.

Kaçamazdım, en iyileştirici cümleyi bulacaktım hem ben de bir anneydim artık. Ben bu düşüncelerle kıvranırken o bulanık suya gözleriyle dalmış, ayağını belli belirsiz çırpıp suda belirip hızla kaybolan halkalar, söğüt ağacından düşen rengi sarıya dönmüş yaprakların usulca havuzun kenarına sürüklenişini seyrediyordu. Benim için uzun süren sessizlik onun umurunda değildi. Bu kıza onu yaralamadan incitmeden hakikati anlatmanın bir yolu olmalıydı. Çocuklarımla nasıl konuştuğumun şu anda bir önemi yoktu, karşımda kendi çocukluğum vardı ve ben onunla tekrar tanışacaktım. Ondaki bu

kabulleniş benim inkârımdı. O bir cevap beklemiyordu fakat ben cevap vermeye mecburdum. Hayır, vazgeçiyorum ben de artık bir anneydim ve annemi bir anne olarak anlamak durumundaydım.

"Bak Rümeysa" dedim. Göz temasını tekrar kurmak istiyordum. Aynı durgun ifadeyle gözünü sudan çevirip gözlerimin içine baktı. Gözbebeklerimiz birbirine karıştığında o incinmişlik artık kanıyordu. Ağlasak kan akacaktı gözlerimizden.

"Bak eteğin tozlanmış."

Merakla ve üzerine sinmiş o ürkeklikle elbisesine baktı. Gayriihtiyari minicik elleriyle eteğine bulaşan tozları silkeledi. Bir yandan da paçası ıslanmasın diye diğer eliyle iki paçasını tutmaya çalışıyordu.

"Aferin, temiz oldu." dedim, gülümseyerek. O da gülümsedi.

"İşte tıpkı eteğine bulaşan toz gibi anneler de çocukların üzerine yapışan tozları temizlemek için bazen kızmış gibi olurlar ama aslında temizlemek içindir bu yaptıkları. O tozu çıkarmak için eteğine vurdun ama bunu kızdığın için değil, temizlemek için yaptın." dedikten sonra tekrar eteğine baktı, eteğine tekrar vururmuş gibi yaptı. Verdiğim örnek hoşuna gitmişti. Hazreti Mevlânâ'nın *Mesnevi*'sinde okuduğum bu menkıbeyi hatırlayıp anlatmak benim de hoşuma gitmişti. Ben, beni bilmez miyim? Samimi olan her şeye çabucak inanırdım. Onun ilgisini tamamen üzerime çektiğime kanaat getirdiğim için teklifsiz yanına oturmaya karar verdim. Çoraplarımı çıkarıp, paçalarımı sıvadım. Bir yandan ona bakmaya devam ediyordum. Beni öyle dikkatle süzüyordu ki, ben de öyleydim çocukken, her şeyi dikkatle incelerdim. Sanki eşya, çiçek, hayvan gördüğüm her nesne benimle konuşuyor, onları duyuyor gibi davranırdım. Sahi bu kadar gözlemci olmayı ne zaman unuttum? "Bakar kör." derdi annem. O kadar dikkatli olmama rağmen annem bana bakar

kör derdi. Ya bunu söyleye söyleye o hâle gelmiştim ya da onun gözünden bakamadığım için öyle söylüyordu. Nihayetinde hayal kurmayı bırakınca insan, artık eşyaya olan ilgisini de yitiriyordu. Yanıma iyice yaklaşıp:

"Ben de seninle ayaklarımı havuza sarkıtabilir miyim? Hava çok sıcak, bana da iyi gelir belki."

"Evet, gel."

"Bu harika." dedim.

"Dikkat et. Eteğin ıslanmasın yoksa annen sana da kızar." diyor, sonra hızla eliyle ağzını kapatıp kıkırdamaya başlıyor.

"Olsun, ıslansa da kurur. Hem ben büyüdüm, annem bana kızmaz ki. Kızsa da eteğimdeki tozu aldı der geçerim."

"Büyünce bana da kimse kızmayacak mı?"

"Sen de büyüyeceğin için kendi çocuğuna kızacaksın yani eteğindeki tozları alacaksın."

***

Hikâyenin devamı var sanıp sayfayı hızla çevirdim. Her defasında aynı şey olmasına rağmen Rümeysa'nın yazdığı hikâyelerde bir son beklemek yanılgısına düşüyordum. O da bu hâlimle alay etmekten hiç çekinmiyordu. Defteri yaşadığım hayal kırıklığı ile biraz sert kapatıp önüne sürükledim.

"Yine hikâyenin sonunu yazmamışsın Rümeysa." dedim.

Soru gibi değil, soru sorar gibi konuşarak, sakin ama alaycı ifademi onun ciddiyetiyle yarıştırmak beni de eğlendiriyordu. Başka türlü hasta bir insanla nasıl yaşanırdı ki? Zor olan bu süreci beraber kolaylaştırabilirdik. Biraz mizah, biraz münazara iletişimimizi canlı tutuyordu.

Cevabı gecikmedi. Yüzündeki o donuk ifadeye rağmen gözlerindeki ışıltıyla kendini sevdiriyordu.

"İnan bana Yurdagül, hatırlasam yazardım. Hatırlarsam ilk yapacağım iş, hikâyelerimi tamamlamak ve editörden önce sana okutturmak olacak."

"Herkes bir şeyleri unutmaya çalışırken, hatırlamak senin için neden bu kadar önemli Rümeysa?"

"Yurdagül, senin bilmediğim eski veya ayrıldığın bir sevgilin mi vardı? Bu şairane cümleleri nereden buluyorsun?"

Onu tanımasam bu sözüne sinirlenebilirdim. Her zamanki gibi duygusal atmosfere girmekten kaçıyordu. Terapistine de aynı şeyleri yapıyordu. Son on yılda değiştirdiğimiz terapistlerin sayısını artık hatırlamıyordum. Benim düşünceli hâlimi görünce o da yüzünü düşürüp:

"Hatırlarsam unutabilmeyi başaracağımı düşünüyorum ve yazarken kendiliğinden gelen cümlelere hayret ediyorum. Bu bazen korkutuyor beni. Terapistler yazmayı sevmemi fırsat bilip, haftalık dergi gibi bana her hafta hikâye yazdırıyor. Bu hikâyelerde hep olmayan bir beni anlatıyorum. Mesela geçen hafta 'Su' hikâyesinde yazdığım cümleye bakar mısın?" deyip defteri hızla karıştırdı, bulup parmağıyla işaret ederek okumamı istedi.

"Su, renksiz olduğu için girdiği her kabın rengini alır. Deniz mavi değil mesela göğün rengine muhtaçtır. Biz de özümüzde su gibiyiz. Gördüğümüz her şeyin ya rengine ya kalıbına giriyoruz." cümleyi bitirince heyecanla konuşmaya devam etti.

"Bu sözü bana kimin söylediğini bilmiyorum. Kafamın içine bazen cümle yağmurları yağıyor. Düşünmüyorum o cümleleri kendiliğinden geliyor. Bir yerden okumuş da olabilirim, birileri de söylemiş olabilir. Hatırlamıyorum. Çılgınca yazı yazmamın nedeni; bu cümlelerin nereden geldiğini, kendimi bildim bileli yamalı bir elbise gibi beynime giydirdiğim o parça parça görüntüler, hatırlamak için. İnsan hatırlamak için bir sahneyi defalarca yazar mı? Hem de bıkmadan yıllarca... Her fırsatta mahzenime çekiliyorum. O yamalı görüntülerin, o beylik cümlelerin nereden geldiğinin peşindeyim. Yazıyorum, devamı geliyor ama asla bir sonuca varamıyorum."

Onu duygularının tuzağına düşürmüştüm, devam ettim.

"Belki sonuç yarım kaldığını sandığın şeydir. Sonuca odaklandığın için süreci takip edemiyor olabilirsin. Biliyorsun bize ait olmayan, bizden olmayan bir hikâyeyi yani bilgimiz dâhilinde olmayan bir şeyi yazamayız. Örneğin; bu hikâyede, kendinle yüzleşirken kendini bir anne rolünde tasvir etmişsin. Bu nasıl bir anne olmak istediğinden haber veriyor olabilir. Annen sen üç yaşındayken ölmüş, hiç hatırlamadığını söylüyorsun. Sana kızanlar yetimhanedeki bakıcılar olmalı. Biliyorsun ki, bilincimiz gördüğü her şeyin fotoğrafını olduğu gibi çekiyor. Bilinçaltımız ise, fotoğrafa bakıp duygusal boşluklara göre o fotoğrafa anlam veriyor veya bir şeyi her gün düzenli yapınca o artık felsefeye dönüşüyor. Saç taramak, diş fırçalamak bile buna dâhil. Kişisel gelişim kitaplarında deneyimlerini yazan insanlar aslında rutin şeylerle o kadar bütünleşiyor ki, yaptıkları rutin üzerinden bir düşünme metodu gerçekleştiriyorlar. Düşünsene hep yenilen biri 'Kendine daha iyi yenil.' diyor bir de yetmiyor 'En güzel sen yenil diyor.' ve buna o kadar inanıyor ki, artık yenilgiyi umursamaz olunca başarıyı yakalıyor."

Söylediklerimden etkilenmiş görünse de Rümeysa bu, birdenbire bir çıkış yolu bulup bütün kapıları kapatabilirdi.

"Amcam da böyle söylüyor ama o gönül gözü diyor." Bu onay cümlesini bilerek kurduğuna eminim. Konuyu yine babam ölmedi meselesine getirecek.

"Mesela babamla ilgili hiç hikâye yazmıyorum. Onu hatırlıyorum ama annemi hiç hatırlamıyorum. Hâlbuki amcam ikisinin de kazada öldüğünü söyledi fakat ben, annemi değil babamı hatırlıyorum ama ne yaparsam yapayım net bir fotoğraf çıkmıyor ortaya, görüntüleri birleştiremiyorum. Bu sebepten çoğu zaman dengemi kaybediyorum."

Yıllardır benim kafamı kurcalayan şey de tam olarak buydu. Cihan Bey, Rümeysa'nın amcası olduğunu, anne ve ba-

basının öldüğünü söylemişti bana da. Bunun dışında geçmiş hayatlarıyla ilgili bildiğim bir şey yoktu. Cihan Bey'le ilk tanıştığımız gün, Rümeysa'yı yetimhaneden aldığını, kendisi ve ailesi Özbekistan'da yaşadığı için ne onun taşınmasının ne de Rümeysa'yı oraya götürmesi mümkün olmadığından ona bakıcılık yapmamı, her anlamda göz kulak olmamı istediğini söylemişti. Benim işim buydu zaten. Teklif ettiği maaş ve hayat koşulları karşısında hayır demem mümkün değildi. Rümeysa için müstakil, mütevazı bir ev almıştı. Eve gittiğimde karı koca olduğunu öğrendiğim evin hizmetine bakan Nesrin Hanım ve Halil Bey bizi karşılamıştı. Cihan Bey'in anlattığı kadarıyla Rümeysa'nın yaşadığı kayıplar profesyonel yardım gerektiriyordu. Rümeysa ile tanıştığımda bunu hemen anlamıştım. Başlarda yetimhaneden yeni çıkmasından ötürü, genç kız ürkekliği ve çekingenliğini yaşamasını normal karşıladım çünkü on üç yaşındaydı. Onun toparlanması, normal hayata adapte olması için elimden gelen her şeyi yapsam da durum her geçen gün kötüye gitti. Bütün gece sayıklıyor, gündüzleri neredeyse hiçbir aktivite yapmadan camdan dışarıyı seyrediyor, yemek yemeyi reddediyordu. En sevdiği aktivite kitap okumak ve hikâye yazmaktı ama o, hiç aksatmadığını söylediği günlüklere bile elini sürmez olmuştu. Durumu Cihan Bey'e bildirip psikiyatrik yardım almamız gerektiğini söylediğimde "Bir hafta içinde gelirim." dedi fakat üç ay sonra geldiğinde, Rümeysa neredeyse hiç konuşmuyordu. Bakışları donuktu ve hiçbir söze, soruya tepki vermiyordu. Tahmin ettiğim gibi Rümeysa ustalıkla konuyu yine babasına bağladı ve devam etti.

"Bu soruya cevap veremiyorum bir türlü. Beni koparıp götüren, o akıl uçurumuna sürükleyen şey, birleştiremediğim o görüntüler. Aklın sınırlarının ötesine geçmeye delirmek diyorlar ve bunun olması için çok büyük şeyler olması gerektiğine inananlar yanılıyor. Geçmişe dair vedalaşamadığımız her

şey birikiyor. Cevapsız bırakılan basit bir soru bile aklımızda büyüyen cevaplarla aklımızın sınırlarını zorluyor.

Biliyor musun, bazen amcamı babam sanıyordum. Bugün sanmak diyorum fakat yetimhanede yaşadığımda babam olduğuna o kadar emindim ki. Onun amcam olduğunu biliyordum ama bilmek ve anlamak aynı şey değildi. Beni yetimhaneye bırakıp giden, yılda birkaç kez ziyaretime gelen Cihan amcam. Ona ısrarla baba dememin sebebini çözene kadar çocuksu bütün duygulardan sıyrılmam, aklın odalarında gezinip hiçbir yere sığamamamla sonuçlandı. Çocukluğum yetimhanede o soğuk odalarda kaldı. Aklımı ise, akıl hastanesinde kaybettim. Amcam neden zor olanı seçti ki Yurdagül? Sadece ben fark etmiş olamam amcamın bir türlü yüzünden hatta gözlerinden eksik olmayan mahcubiyet içindeki hâlini. Yılda birkaç kez ziyaretime gelen sır dolu bir insan olmaktansa, kolay yolu seçip beni sadece sahiplenebilirdi. Neden ona baba dediğimde telaşa kapılıyor veya konuyu değiştiriyordu? Amcam olduğunu bilsem de, ona baba demek hoşuma gidiyordu. Yetimhanedeki bakıcılar, kış aylarında her odada soba olmadığı için bizi sobalı odaya tıkıştırıp yaramazlık yapmayalım diye Yeşilçam filmlerinin çokbilmiş çocuk karakterlerinin olduğu bütün filmleri tekrar tekrar izletiyorlardı. İşte orada çok acı çeken küçük Emrahların, itilip kakılan Ayşeciklerin yüzündeki o muhtaç ifade de onlara iyilik yapan kötü adamların 'Amca size baba diyebilir miyim?' deki o yoksunluğu dindirme telaşıydı benimki, belki de. O zamanlar bunu anlamam mümkün değildi. Amcama her baba dediğimde ruhumdaki boşluk, şefkat isteği dolacak sanıyordum. Neden ona baba dememden hoşlanmıyordu? Neden ihtiyacım olan şefkat boşluğunu doldurmak istemiyordu? Bana her anlamda iyiliği dokunsa da o boşluk bir türlü dolmuyor Yurdagül. Onu seviyorum, onun da beni sevdiğini biliyorum fakat bazen duymak, dokunulmak bilmekten daha özel."

Rümeysa'nın bu tespitleri, farkındalığı beni sevindirse de o an tedirgin oldum fakat artık ağlayarak değil, başı dik anlatması tedirginliğimi alıp götürdü.

"Sevgisizlik veya sevmemek gerçek delilik bu." dedim.

"Biz akıl ve kalp arasında duran ruhu ihmal ettiğimiz için öyle sanıyoruz. Kimi vicdan diyor buna ama ruh daha derin bir şey. Ruh hem kalbin aklı hem aklın kalbi gibidir. Düşünsene ruhun mahiyetini bilmiyoruz. Çok az bilgimiz olduğu Kur'an-ı Kerim'de bildirildiği hâlde, ruha en yakışmayacak sıfatı veriyoruz. Ruh Hastalığı. Mücerred olan bir şey nasıl hasta olur? Akıl nasıl hasta olur? Akıl ya vardır ya vardır. Yoku yok bunun. İnsanı yaşayan her şeyden ayıran akıldır. Ruh ise, her şeyde vardır. Ben bunları düşünebiliyorsam demek ki aklım var, aklımı beğenmemesi akılsız olduğum anlamına gelmiyor. Sevmek, sevilmek isteğim varsa demek ki ruh taşıyorum. En kötü zâlim insanların bile ruhu var. Sevmek ve sevilmek arzuları giderilmediği için zâlimleşiyorlar, mühürleniyor kalpleri, çıkamıyorlar oradan.

'Bir tek akla nazar değmezmiş, çünkü kimse kimsenin aklını beğenmezmiş.'" derler. Bu söze ikimiz de güldükten sonra Rümeysa devam etti.

"Yıllarca insanların delilik yaftasına inanıp ruhumun farkına geç vardım. Akıl hastanesindeki çoğu insan deli değildir. Sadece toplumdaki çoğu insandan daha hassastır ve onlar yalan dünyanın yüzüne doğruları sığmadığı için kaçar. Ben doğruluğa kaçtım. Belki de ruhum söylenen yalanları reddetti.

Biliyor musun amcamın maneviyata dair öğrettiği şeyler için ona gönül borcum var. Yoksa zâhiren bana yaklaştığını görmeyince onun derdinin benden, varlığımdan daha büyük olduğunu düşününce, bu hayatta yalnız başıma aşmam gereken şeylerin olduğunu kabul ettim. Aslında bir bakıma beni terbiye etti. Kızamıyorum, bunun yanında en güzel yıllarımın sevgi dilenciliğiyle geçmesine hayıflanıyorum. Yetimhanesi

de akıl hastanesi de geride kaldığında artık reşit olmuştum. Amcam bugünü bekler gibi noterdi, avukattı, günlerce beni ardından gezdirip, annem ve babamdan kalan mal varlıklarını üzerime geçirip yine ortalıktan kaybolduğunda, maddi imkânları önüme sererek görevini yaptığını sanan o insanlar gibi değil de maneviyat yolunda maddi engellere takılmamak için yaptığını artık anlayabiliyorum. Çünkü seni, Nesrin teyze ve Halil amcayı öylesine seçmediği o kadar belliydi ki. Mesela sen Yurdagül, sen çevremdeki herkesi alt edebilecek bir akıl ve zekânın lazım olduğunu bana sabırla öğrettin. Ayaklarım titrese de ayaklarımın üstünde durmayı senin sayende başardım. Bunun maddiyatla veya günümüz tabiriyle profesyonellikle hiç alakası yoktu. Bu alakasızlığı da bazı terapistlerde gördüm. Onların bir kısmının bu işi sadece para için yaptığını ne kadar kötü durumda olursam olayım bir kere bile 'Nasılsın Rümeysa?' diye aramayışlarından anlıyorum. Ben akıl hastanesine kapatıldığımda bile sen beni bırakmadın. Ah işte biliyorsun zaten."

"Biliyorum." dedim, "Anlatmadıklarını da biliyorum. Sen öyle duru berraktın ki Rümeysa, anlatmasan da anlamamak mümkün değil. Kalbi gözlerinde olan nadir insanlardansın."

Öyleydi de. Onunla beraber çok şeye şahit oldum. İlk o suskunluğa gömüldükten sonra akıl hastanesine yatırılınca ve ne zaman çıkacağı belli olmadığı için işten ayrıldım ama özlüyordum onu, her fırsatta ziyaretine gidiyordum. Doktorlar benim ziyaretimden sonra olumlu tepkiler verdiğini Cihan Bey'e iletince, tekrar işe alması için ikna etmesi zor olmadı. Fakat maaşlı olmam kendi ihtiyacım için değil, bakıma muhtaç olan yaşlı anneannem içindi. Bir bakımevinde kalıyordu ve benim oraya aylık ödeme yapmam gerekiyordu. Rümeysa ile merhametten öte telepatik bir bağ kurmuştum. Akıl ve kalp ötesi bir şeydi. Derin bir şefkat, bunca acıya dayandığı için daha derin bir saygı duyuyordum. Onun eli, ayağı, düşünen, danışan ka-

fası gibi görünsem de aslında o benim için o da öyleydi. İlişkimiz devr-i daim gibiydi. Beni ona, onu bana bağlayan bir bağ vardı. Aramızda gerçekleşen bu duygusal sohbete kadar her şey olağan seyrinde ilerliyordu. 'Allah, insanı iddiasından vurur.' derler. Kendimizce kurduğumuz bu mütevazı hayat hep böyle geçecek sandım.

Su durunca nasıl berraklığını yitirip bozulmaya başlıyorsa, aynı şey insan için de geçerli. İnsan bakmayı, yorumlamayı bilirse her insanın hayatı aslında durağan değil, kendi koşullarına göre kederleri, sevinçleri, kayıpları, öfkeleri, kazançları hayatın akması için değişken sebeplerdir; anlatmayı bilirse her insanın hikâyesi ilginçtir, biriciktir ve özeldir. Bizim de Rümeysa ile kesişen yollarımız hep saydığım bu duygu ve durumlarda ilerledi, uzun süredir durağan bir dönem içinde yaşıyorduk. Ben, Rümeysa'nın yıllar geçtikçe seyrekleşse bile yaşadığı ataklara alışmış, yaptığı her işte onun yanında olmaya, onu yönlendirmeye ama daha çok onun karar vermesine yardımcı oluyordum. Cihan Bey'le münasebetim sadece Rümeysa'nın sağlık ve mali durumu üzerine oluyordu veya olağanüstü bir şey olursa iletiyordum. Rümeysa bunu bilmiyordu, bilmesine de gerek yoktu diye düşünüyordum. Çünkü hiçbir şekilde özel konuşmalarımızı, dertleşmelerimizi Cihan Bey'e anlatmıyordum. O da pek sormuyordu. Cihan Bey'in, Rümeysa'ya karşı tutumunu iyi ya da kötü diye nitelemek imkânsızdı. Rümeysa'ya düşkünlüğü babadan öteydi fakat duygusal bağ olarak tam bir yabancı gibiydi ve buna kendini zorladığına adım gibi emindim. Neden bir insan sevdiği hâlde soğuk veya mesafeli durur? Bunu Rümeysa ile de defalarca konuşmuş hiçbir yere varamamıştık. Cihan Bey sır taşımıyordu, sırrın kendisiydi.

Bu sohbetimizden birkaç gün sonra hayatımız tamamen yön değiştirdi. O güne kadar konuştuğumuz bütün iddialardan vurulduk diyebilirim. İşte bu sebepten o günden başla-

mayı tercih ettim ve bu kitabı o günü anlatarak yazmaya karar verdim. Rümeysa'nın yarım kalan hikâyelerinden başladım size anlatmaya. O gün ona yarım kaldığını sandığımız şey, belki o kadardır dedim fakat yanıldığımı ve Rümeysa'nın da aslında sırrın kendisi olduğunu öğrendim. Rümeysa, iki yıl akıl hastanesinde yattıktan sonra hikâyeleriyle birlikte çocukluğundan beri yazmayı sevdiği günlüklere hayli yoğunlaşmıştı. Günlük yazmasını, önce obsesif düşünceye bağlı belirtilerden sandık fakat bu onun zevki ve zararsız bir tutkusu olmuştu. Yanında severek okuduğu kitaplar da genelde günlük veya anı kitapları oluyordu. Bu tutkusu onu kısa sürede ülkede en çok okunan bir yayınevi açmasıyla zirveye taşıyacaktı. Günlüklerini bana okutmaktan çekinmiyordu çünkü genelde hikâyesini ve hayallerini ya da kendisi için önemli olan olayları yazıyordu.

Yetimhanedeyken doğum gününde ona arkadaşının hediye ettiği bir hatıra defterine duygularını yazarak başladığı yazma serüveni, sonrasında bir alışkanlığa dönüşüyor. O günlükleri sayesinde mi yoksa tutulduğu akıl boşluğu sebebiyle mi bilmiyorum ama tam bir asosyaldi. Mesela Nesrin Hanım'dan bile bir şey isteyeceği zaman "İçimden defalarca nasıl isteyeceğimi tekrar ediyorum." derdi. Okula gitmek fikri dahi nefesini kesmeye yetiyordu. Bunu üzerinde bir hastalık gibi değil de bir karakter gibi taşıması endişelerimin yersiz olduğunu düşündürüyordu fakat zamanla iş hayatında bu durumu da kısmen çözmüş gibiydi. En azından insanlardan kaçmıyor, tahammül etmeye çalışıyor fakat hem bedenen hem ruhen mesafesini korumaya özen gösteriyordu. Kimseyle tokalaşmaz, sarılmaz, yakın mesafede duran birinden anında bir adım uzaklaşır, tedirginliğini belli ederdi. Rümeysa hem bedenen hem akden mesafeliydi ama ruhu öyle temiz kalmıştı ki, işte o hep ruha önem verdiği için yalnızlığından ve kimsesizliğinden şikâyetçi değildi. Bizler ise ruhumuz dışında her şeyin allamesi olmuştuk.

O sohbetten bir süre önce Rümeysa'nın son zamanlarda

takip edildiği hissine kapılması da beni düşündüren bir konuydu. Bunu terapistle de paylaşmış hatta emin olduğunu dile getirmişti. Bu kadar emin olduğu bir şeye dair bir kanıt bulamıyordu. Nereye gitsek ardını, sağını ve solunu kontrol ediyordu. Terapist, bu durumda kendisine bir dizi soru sormuş. Evde veya güvenli bir ortamda bu hisse kapılıp kapılmadığı en önemli soruydu. Hayır, Rümeysa sadece dışarı çıktığı zaman bu his veya kendiliğinden gelen düşünceye kapılıyordu.

Terapisti, "İstersen yazmaya bir süre ara verebiliriz. Kendini bu anlamda zorlamanı doğru bulmuyorum." demiş.

"Ah Yurdagül. Bu kadın, beni cidden sınıyor. Ben de ona yoksa benden sıkıldınız mı?" dedim. "Sence ne cevap verdi?"

Gülerek, "Ne cevap verdi?" dedim.

Terapistin ses tonunu taklit ederek:

"Olur mu? Bu benim işim." diyerek tarihe altın harflerle bir cümle daha yazmış oldu. Bu benim işim. Rümeysa terapistine veryansın ederken, bu düşünceleri onun için ya bir eşik olacaktı ya da bir gerileme.

"Haklı olabilir." dedim.

"Yoruluyorsun, çok çalışıyorsun."

"Hayır, aksine yazmak beni o yoğun ağır düşüncelerden, çıkmazlardan kurtarıyor. Sizin deyiminizle aklın sınırlarını korumama yardımcı oluyor."

"Sevmek mi? Kaçış mı?"

"Sığınmak demek daha doğru, zaten işimle de paralel olduğu için zorlanmıyorum. Haftaya yazacağım hikâyeyi buldum. Tabii yine sonu yok, yani sonu yarım kalması mı demeliyim?"

"Hikâyenin yarım kalacağını nereden biliyorsun?"

"Aklın sınırlarını korurken ruhun sınırsızlığını keşfetmek önemli. Ruh öyle sınırsız ki, akıl bazen onu kıskanıp ona uymaya yeltenebiliyor. Bu dengeyi korumak önemli dedi."

"Senin kontrolsüzlüğün bu dengeyi bulamaman olabilir mi?"

"Olabilir Yurdagül. Ruhumun performansını aklımdan da bekliyorum oysa akıl sınırlı."

"Zihnini serbest bırakırsan bilinçaltının fotoğraflarını daha net görmene yardımcı olacağını düşünüyorum. Bir son için düşüncene yer açma süreç için ruhuna izin ver."

"Terapistle ağız birliği mi ettiniz Yurdagül? Neden aynı şeyleri söylüyorsunuz? Tamam, ikiniz de haklısınız fakat ben yazmayı seviyorum. Bu kadar."

Cevap vermeme fırsat tanımadan ayağa kalktı. Böylece sohbetimize direnç gösterip yarıda kesmiş oluyordu. İşte hikâyemizin düğümü o gün hızla çözülmeye ama bir taraftan da yeniden düğümlenmeye başlayacaktı. Hızlıca toparlanıp, yapmacık bir telaşla:

"Çıkmamız lazım. Dünyanın en kaprisli yazarıyla görüşeceğiz, unuttun mu?"

Halil Bey, en babacan ifadesiyle arabanın kapısını açarken, Rümeysa arabaya hemen binmeyip gayriihtiyari birkaç kez etrafına bakındı. İsteksiz, az önceki neşesinden eser kalmamış bir yüz ifadesiyle arabaya bindi. Halil Bey'e bizi takip eden bir araç var mı, dikkat et diye her defasında tembihliyordu. Muhtemelen Halil Bey, birçok kişi gibi fazla film seyrettiğimizi düşünüyordu, bir bakıma haklıydı. Çünkü Rümeysa'nın bitmez tükenmez garipliklerinden birisi de tam bir Yeşilçam tutkunu olmasıydı. Yetimhane günlerinden bir ömre taşıdığı bir travmaydı bu. Konuşmaları, hemen her şeyi dramatize etmesi onu asıl gerçekten koparan etkenlerden olabilirdi. Bu varsayımlar üzerine terapistlerden fazla kafa yorduğum kesindi. O yıllarda teşhis "dissosiyatif" denilen kişinin bellek, kimlik, bilinç ya da algı bütünlüğünde yaşanan bozukluklardı. Bu tanı ve teşhis konulana kadar yaşadığı şeyler kendi başına bir kitap olabilir fakat onun durumu Cihan Bey sayesinde farklı bir seyirde ilerledi diyebilirim. Üst bilinçten kopup bilinçaltına işlemesi muhtemel görüntüler, fotoğraflar devreye girdiği için çocuk-

luk hatıraları kopuktu ve o hatırlamaya çalıştıkça krizleri tetikleniyordu. Zorladığı, varmaya çalıştığı yer bilinç ötesiydi. Yıllarca akıl hastanesinde uygulanan tedavi yöntemleriyle aklın sınırlarında durması amaçlandı. Kimyasal eksikliğini bilinçsizce verilen başka kimyasallarla gideriyorlar bu kimyasallar başka tahribatlara yol açıyordu. Rümeysa'nın hastanede kaldığı günlerde şahit olduğum şeylerden anladığım, akıl ve ruh hastanesi aslında bir deney merkeziydi. Burada sonuçların ne olacağı kestirilemiyordu; çünkü aklımızın sınırlarının sınırını kimse çözemiyordu ve bu gidişle çözülemeyecekti. Her gelen diğerinin raporunu çürütüyor, tezine dudak büküp yeni bir tez yazıyordu. Bilim ve felsefe insanı bütüncül bir varlık olarak düşünmediği sürece kendi dalında ne kadar geliştirse de bir bakıma inkâr etmeye de devam edecekti.

Rümeysa akıl hastanesinden yine amcası Cihan Bey sayesinde kurtuldu. Çünkü Cihan Bey, her gelişinde ona öğrettiği, öğütlediği dualar ve dini bilgiler ile manen ruhunu bilinç ötesine geçmesine yardımcı oluyordu. Fakat kendisi de farkındaydı ki Rümeysa, an'a yani bugüne dönmediği sürece bunda başarılı olamayacaktı. Çok üstelemese de Rümeysa bu duaları, ibadetleri yapmaktan çok hoşlanıyordu fakat verilen ilaçlar uygulanan tedaviler neticesinde manevi duygulara karşı hissizliğini görüyordu. "Akıl ve ruh imanın ana kapısıdır." demişti Cihan Bey ve ikisi de her geçen gün tükeniyor. Haklıydı. Bir insanın en basit ihtiyacı olan dua etme duygusu bile yitip gidiyordu. Hastalığı onu hiçbir zaman dışarıya karşı saldırgan biri yapmamıştı. Kriz anlarında sadece kendine veya eşyalara zarar veriyordu. Kontrol altında ömür boyu ilaçlara mahkûm yaşayacaktı. Cihan Bey'in bu manevi hassasiyeti Rümeysa'nın akıl ve ruhun imkân ve mümkünü bir bakıma fark etmesini sağladı. Kimilerine göre Rümeysa bir akıl ve ruh hastasıydı. Kimine göre bir dâhiydi çünkü ailesinden kalan mütevazı mirasla şu ana kadar hiçbir yayınevinin cesaret edemediği ya da

aklına gelmeyen bir şey yapmıştı. "Günce Avcısı" adında bir yayınevi kurup, Türkiye'nin ve Dünya'nın her yerinden günlük defterler toplayıp, onları yazarlara kurgulatıp, yayınlıyordu. Kendi tutkusunu bir sermayeye dönüştürüp kısa zamanda ünlü bir yayınevi olmuştu. Yurdun dört yanından hatta dünyadan öyle ilginç günlükler geliyordu ki... Tabii kitapların yayınlanmasının şartları vardı. Günlük sahibinin ölmüş olması, günlüğü gönderen kişinin yasal varisi olması ve tabii gerçek bir günlük olduğunu kanıtlaması gerekiyordu. Yoksa ülkede para için, şöhret için her şeyi yapacak o kadar çok kişi vardı ki... Dört yılda altmış tane günlük defteri kitaplaştırmış, birçoğu çok satanlara girmeyi başarmıştı. İnsanların magazin sevgisi, gizli olana merakı, başka hayatlardan ders çıkarmak ve basitliği sevmek gibi zaafları vardı. Başta bunları bilinçli olarak kullanmadı, zamanla kazandığı bir gözlem ve deneyim oldu. Çocukluğundan beri insanların aklını okumak, davranışlarını tahmin etmek gibi oyunlar oynamayı severdi. Ruhunda o kadar çok boşluk vardı ki, her bir boşluğu kendince anlamlar üreterek doldurmaya çalışıyordu ve deneyimleye deneyimleye bu onda bir kabiliyete dönüştü. Çok fazla kitap okumasıyla da bu kabiliyetini besliyordu. Akıl terazisinin bir kefesinde gözlemler, bir kefesinde de kitaplar olursa insanın dahi olması kaçınılmazdır. Kitap okumayı sevenlerin en önemli özelliği buydu bence.

Zaman somut deliller bırakmadan geçip gidiyordu, yaşadıklarımız ve hayatımızdaki insanlar dahi bir hatıraya dönüşüyordu. Biz farkında olsak da olmasak da insan sureti bile her gün değişiyor düne dair delil bırakmıyordu. Kitaplar, bir tek kitaplar zamana dair delil bırakırdı. Bir filmi izlersiniz, bir şarkıyı dinlersiniz o filmin hikâyesi, duygusu kalır. Kitaplar öyle değil geriye dönüp baktığınızda okuduklarınız ve yazdıklarınız bir delil gibi durur oracıkta.

Yayınevi binasına geldiğimizde saatine baktı, yirmi dakika

gecikmiştik. Takip edildiği hissi gerçekten sinirlerini alt üst etmiş görünüyordu. Psikiyatristin ilaçların dozunu yükseltmesinden hazzetmesem de bu kararını doğru buldum. Halil Bey'e teşekkür edip, arabadan indik. Yine tedirginlikle sağına, soluna birkaç kez bakmayı ihmal etmeden binaya telaşla girdi.

Mesai arkadaşlarımızı, her zamanki gibi dedikodu kazanında kepçeyi karıştırmak için yarışırken bulduk. Onlar bizi fark edene kadar yakaladığım birkaç cümleden onların saatlerdir konuştuğu magazinel konuyu anlamak güç değildi. Dedikodu yabani bir ot gibi bulunduğu toprağı ele geçirmeden durmaz. İnsan da dedikodu ile benlik tarlasını donatmayana kadar durmak bilmez. Tatlı zehir. Sekreteri, randevulaştığı yazarın odasında beklediğini söyledi. Çalışanlara karşı kibar olsa da kaygılı olduğu için o soğuk ifadeden sıyrılmadan kısaca biliyorum deyip odasına doğru hızlı adımlarla ilerledi. Rümeysa onun adına çalışan yazarlarını seviyordu. Onlarla tartışmak, münazaralar yapmak, günde iki kitap okumaya eş değerdi onun için. Sanırım hiçbir yerde göremedikleri saygıyı ondan gördükleri için birkaç tanesi dışında hangi yazara hangi projeyi teklif etse seve seve kabul ediyorlardı, telif ücreti meselesi de cabası.

"Ah Barış Bey, hoş geldiniz. Geciktiğim için özür dilerim." dedi, coşkulu bir sesle ve coşkusuna eşlik eden adımlarıyla yerine geçti. Barış Bey, Rümeysa'nın tokalaşmadığını bildiği için duruma alışmış, koltuğundan hafifçe kalkarak merhabasına karşılık verip tekrar rahat bir şekilde sol tarafına denk gelen koltuğa kuruldu. Bana da başıyla selam verme lütfunda bulundu.

"Önemli değil, ben de zaten yeni geldim. Geciktiğimi düşünüp üzülmüştüm ama henüz gelmediğinizi görünce sevindim açıkçası."

"Evet, Barış Bey, çalışmanız ne durumda. Verdiğim günlü-

ğü bir kurguya oturtabildiniz mi? Yardıma ihtiyacınız olduğunu söylediniz telefonda."

"Evet, günlük ellili yıllarda yazılmış ve çok fazla nasıl ifade etsem, eski kelimler, abartılı anlatımlar var. Onlar konusunda ne yapacağıma karar veremedim ve takdir edersiniz ki tarihî kitaplarda kurguya dair özgür olmak biraz zor. Ya karakter hikâyeyi bir mektuptan okur ya da bir günlükten. Bir süre sonra kendini tekrar etmeye başlar yazar. İki veya üç kitaba kadar bu okurun gözüne batmaz sonra çatlak sesler çıkmaya başlar."

"Elbette haklı olduğunuz yerler var fakat bir yazar daima bilincin ötesine geçmeyi hedeflemeli değil mi? Ne yapsak biraz fantastik bir tarza geçip karakteri konuşan bir günlük mü yapsak? Günlük mü, kendini anlatsa."

"Bu kulağa hoş geliyor, bunun üzerinde kafa yorabilirim."

Bu fikrin düşünmeden kendiliğinden döküldüğüne yemin edebilirdim. Barış Bey'i etkilediğini görünce devam etti.

"Ötesini, hep daha ötesini merak etmek. Ruhumuz ötelere gidip oradan döndükten sonra aklımıza gördüklerini anlatınca, akıl da pek fazla göze bağımlı olunca fikirleri kabul ettirmek zor fakat üretkenlik gerektiren durumlarda mantığı çok da dinlememek lazım Güç içimizden gelir derler değil mi?"

"Evet hakkınız var Rümeysa Hanım, ruhumuz mutlu olunca aklımız ister istemez ona ayak uyduruyor. Dans figürleri gibi. Mantıkla bakıldığında ne kadar akıl dışı duruyor ama dans edene sorsanız ruhu kanatlanmış uçuyordur.

Yazarken kaygılar bizi çok yokluyor. Okur kaygısı, eleştirmen kaygısı, yayınevi kaygısı, bir parça maddiyat kaygısı. Bunlar da ruhu kısıtlayan engeller. Beyin kaygı üretince kahrını çekmek ruha kalıyor."

"Siz yazın Barış Bey. Ben ruha inanıyorum."

"Peki, o zaman şimdilik müsaadenizle, tekrar görüşürüz."

Barış Bey'i geçirdikten sonra başka randevusu var mı diye

sekreteri aradı. Akşamüstü bir başka yazarla daha görüşmesi olduğunu söyleyince, yayınevinden ayrılmak istemedi.

O sırada mesleklerle ilgili bir kitap okuyordum. Birdenbire aklıma gelen bir düşünceyi tartmadan Rümeysa'ya sordum:

"Rümeysa, bir gün günlüklerini yayınlamayı düşünüyor musun?"

Bu sorum onun da aklına gelmemiş gibiydi. Önce şaşkın sonra da o alıştığım alaylı ifadesiyle:

"Günlükleri yayınlamak için yazmıyorum ki. Birçok günlük yazan kişi de bence öyle düşünüyordur. Mesela Anne Frank, Nazilerin zulmünden saklanıp bir sığınakta vakit geçirmek amaçlı yazdığı günlüğün hiç yayınlanacağını, hadi yayınlandı, bu kadar çok okunup sevileceğini tahmin eder miydi? Zaten günlüklerin özelliği bence bu, biliyorsun özenle seçiyorum. Yazarların günlükleri bu sebepten bana pek samimi gelmiyor, Virjinia Woolf gibi. Bence kadın, bal gibi bunların bir gün yayınlanacağını yazar dehasıyla biliyordu ama kraliçe Victoria'ya hayranım, ömrü boyunca 120 cilt günlük yazmış. Onun kadar yaşar mıyım bilemem tabii, benim hedefim yazarak benliğimin ötesine geçmek. Düşüncelerimi somut bir şekilde kelime kılığında görmek, yaşadığım enkazları kelime denen kürekle temizlemek gibi. Yani düşünmüyorum ve senden önce ölürsem o deli saçması şeyleri sakın yayınlama, saygınlığımı beş kuruşa satmış olursun."

Bu sohbete devam ederken ülkenin her yerinden yayınevine gönderilen boy boy günlük defterlerin aslını bir rafta dizmişti. Her zaman ilk o okurdu. Hikâye ilgisini çekerse, samimi ve tutarlı olduğuna kanaat ederse hem fikir almak hem de emin olmak adına önce bana daha sonra uzmanlara okutup, ondan sonra yazarlara teslim edip kurgulatıyordu. Bu işi ilk yaptığında birkaç günlüğünü hikâye hırsızı birkaç yazara feda etmişti. Sonrasında onlarla sözleşme yapıp, günlükleri o şekilde vermeye başladı. Mahremiyet sebebiyle birkaç tazmi-

nat davasına bile maruz kalmıştı. Deneyerek ve çoğu zaman yanılarak bu işte profesyonellik kazandı. Meşguliyeti kitap okumak ve kendi günlüklerine zaman ayırmak dışında başkalarının yazdığı günlükleri okumaktı. Bu meşguliyet kendi geçmişinden saplantılı silik hatıralardan sıyrılmasına da yardımcı oluyordu. Böylece geçmişe dair hiçbir şeyi uzun süreli düşünmeye fırsat kalmıyordu.

Eserine gururla bakan sanatçılar gibi rafta dizili günlüklere baktı, ayağa kalkıp onlara dokundu. Her birinden hayat damlıyordu, damlalarda hüznü, kırılmışlığı, acıyı, kederi görmek. Hiçbiri mutlu olayları iki satırdan fazla yazamamıştı. İnsanı kaleme ve deftere müptela kılan da taşıyamadığı veya paylaşamadığı acılardı nihayetinde. Günlükleri yazanların hiçbiri yazar değildi ve çoğu biri okur kaygısıyla olayları, duygularını düşüncelerini çoğu zaman sembollerle örterek dolaylı yazmıştı. Günlük yazmak başta acıması bir durum gibi gelse de aslında ruhun hafifleme yollarından biriydi. Pek çok insan bir dönem dahi olsa günlük yazmıştır. Hatıralarına saygı duyanlar defterlerini saklamış ama yaşadıklarından utanç duyanlar onları yırtmış veya yakmıştı. Galiba yürekte saklamak daha iyi geliyordu. Yaşanmışlığa somut deliller bırakmak işimize gelmiyor olabilirdi. Rümeysa kitaplaştırdığı günlüklerin hiçbirini olduğu gibi yazdırmamıştı. İlgilendiği kısım hikâyeleri ve sorunlarıyla nasıl yüzleştikleri ve olayların nasıl çözüldüğüydü. Mesela bir genç kız günlüğüne önce sayfalar dolusu annesinden şikâyetini yazmış, nefretini yazmış, kendisine neler yapıp ettiğini yazmış. Bir hafta sonra annesi ölmüş bu defa da sevgi, özlem ve keder yüklü şeyler yazmıştı. Defterin devamı hep annesiyle ilgili güzel hatıralarıyla doluydu. Hangisinde samimiydi tahmin etmek güç ama insanın duygu durumunun fikir değişikliğinin hızına yetişmek imkânsızdı.

Aradan yıllar geçtikten sonra o defterleri karıştırıp o duygulara yabancı olmak, şimdi yaşadığı boğuştuğu dertlere ba-

kıp yazdıklarını küçümsemek, anlatımın basitliği veya tam tersi derinliği insana çok tuhaf geliyordu. Okuduğum defterlerden bunları gözlemlemiştim. Rümeysa'nın özellikle akıl hastanesinde yazmaya çalıştığı günlüklerin sayfalarında gezinmek o anları o kadar canlı tutuyordu ki, yoksa hafızası ona acı veren her olayı reddediyordu aslında.

"Günlükler sayesinde çoğu şeyi aklımda tutmayı başarıyorum. Yıllar içinde yazmanın ruhuma ne kadar iyi geldiğini görüyorum, gördükçe de benimle aynı durumda olan insanları özendirmek için günlükleri cazip hâle getirmek istiyorum." demişti. Yazmak, yazabilmek büyük nimet çünkü insanlar sizi dinlemezler, siz konuşurken tek düşündükleri şey sizin anlattığınız şey hakkında neler söyleyecekleri olur. Size acırlar, nasihat ederler, dert yarıştırırlar ama sizi dinlemezler. Terapistlere gitmekten daha iyi geldiğine emindim. Çünkü konuşamadığı şeyleri yazmaktan çekinmiyordu. Terapistler bir kılavuzdu, yol değildi. Onun yolu yazdıklarıydı ve oda yolunda hızla ilerliyordu.

Sekreterin kapının ardından boğukta olsa gelen telaşlı sesiyle düşüncelerimden sıyrıldım. Tam kalkıp bakacakken kapıyı tıklatıp gir sesini duymayı beklemeden telaşla kapıyı açtı.

"Rümeysa Hanım, biliyorum rahatsız ettim. Randevu yok dedim size yani evet yok ama sizi görmek isteyen bir bey var. Randevunuz yoksa görüşemezsiniz dediysem de ısrarla görüşmek istediğini söyledi. Size vermesi gereken emanetler varmış."

Böyle gizemli ziyaret, görüşme isteklerine yabancı olmasak da sık olan bir şey değildi. İnsanlar dikkat ve ilgi çekmek için gürültü yapmanın, ısrarcı olmanın yegâne yol olduğunu biliyordu.

"Tamam, sakin ol Nurdan. Gelsin bakalım, derdini öğreniriz."

Masasının başına geçip koltuğa oturdu. Rahatsız edilme-

nin verdiği can sıkıntısını üzerinden atmaya çalışırken, kapının tıklama sesiyle boğazını temizleyip neşeyle:

"Geliniz." dedi.

Kapıdan başı önünde biraz da sırtını eğmiş bir erkek içeri girdi.

"Buyurun." dedi, Rümeysa. Başını hafifçe kaldırdı ama göz temasından bilerek kaçındığı açıkça belli oluyordu. İçeri girip girmeme kararsızlığı devam ederken:

"Merhaba Rümeysa Hanım." dedi. Sesindeki mahcubiyet onu daha esrarlı yapıyordu. Kapıyı aralık bırakıp bize doğru aynı mahcubiyetle ilerlemeye devam etti.

Rümeysa, "Buyurun, oturun şöyle." dedi.

Karşımdaki adamın normal biri olmadığını anlamıştım, bir yandan da merakım artmıştı. Birazdan çıkıp gidecek gibi koltuğun ucunda oturdu. Hayır, koltuğa asılı kalmış gibi duruyordu. Onun bu gerginliği beni de germeye başlasa da sakinliğimi korumaya çalıştım.

"Siz benim adımı biliyorsunuz fakat ben bilmiyorum. Adınız nedir?" dedi, Rümeysa.

"Özür dilerim. Kendimi tanıtayım, ben Bilgehan."

"Bilgehan Bey, size ne ikram edeyim?" diye esnaf repliğiyle, biraz da alaylı sordu bu soruyu.

"Sağolun ben bir şey almayayım."

Elinde sıkıca tuttuğu poşeti önündeki sehpaya bıraktı. Hâlâ Rümeysa ile göz temasından kaçınıyordu. Belli belirsiz bana bir iki defa bakıp, yine belli belirsiz kafasını merhaba anlamında salladı. Evet, kesinlikle göz temasından çekiniyordu. Kendini buna zorladığı o kadar belliydi ki yüzümüze bakmıyor, yere veya boşluğa bakıyordu. Bir süre sessizlik oldu sonra sözlerini ezberden okur gibi nefes almadan sıraladı.

"Rümeysa Hanım, biliyorum işiniz münasebetiyle belki size anlatacaklarımı, günlüğünü yayınlatmak isteyenler gibi dikkat çekmek için yaptığımı düşünebilirsiniz. Size gelip gel-

memekte günlerce kararsız kaldım ama cezaevinden bu defterleri size vermek için hocamdan çalmayı göze aldım. Size bunları teslim ederek işlediğim günaha kefaret olur diye düşünerek getirdim."

Cümlelerini kaç kez tekrarlamıştı acaba. Kelimelerini tazyikli su gibi üzerimize püskürttü. Rümeysa, hayretini gizlemeden:

"Cezaevi mi? Ne anlatmaya çalıştığınızı anlamaya çalışıyorum ama anlayamıyorum."

"Haklısınız. Ben sekiz yıldır cezaevindeydim. İki ay önce çıktım."

"Özür dilerim, suçunuz neydi? Hani sorarlar ya, hastalığınız neydi gibi olarak algılayın lütfen. Merak ettim."

Hiç tereddüt etmeden, ama mahcubiyetle:

"Dolandırıcılık." dedi.

Elimde olmadan istemsiz küçük bir kahkaha attım. Rümeysa, tam tersi alay edildiğini sanıp kaşlarını çattı.

"Dolandırıcılık diyorsunuz ve bana burada bir şeyleri inandırmak için çaba harcıyorsunuz."

"Evet, mesele de bu zaten size anlatacaklarıma inanmayabilirsiniz ama bu defterleri okuduğunuz zaman inanacaksınız. Ha bir de bu günlüğü yayınlayın diye getirmedim. Onu okuyun diye çaldım hocamdan."

"Hapishanede kalmak işe yaramamış, üstelik hırsız da olmuşsunuz."

"Şey öyle değil, iyilik için çaldım."

Ve evet geldiğinden beri başını kaldırmayan Bilgehan Bey, nihayet Rümeysa ile göz göze gelmişti. Bir an bakıp dondu fakat tekrar gözünü boşluğa çevirmesi uzun sürmedi. Yüzünden, gözlerinden, sesinden yorgunluk aktığı belliydi. Böyle bir masumiyet yalan söyleyebilir miydi? Bu kadar sıkıntılı uzun bir girizgâh yaptığına göre söyleyecekleri önemli olabilirdi. Onu önemseyerek dinlediğini anlaması için Rümeysa'ya bak-

ması yeterliydi ama bakmıyordu. Biran kalbimden acaba dikkat eksikliği mi var diye geçti ama hayır her hâlinden önemli bir şey söyleyeceği belliydi.

"Sizi dinliyorum Bilgehan Bey, konuyu anlatın. Samimi olup olmadığınıza ben karar veririm."

Sehpaya bıraktığı poşete uzandı. Ellerinin titrediğini heyecan ve telaşını o kadar net görüyordum ki, poşetten üç tane deri ciltli ajanda çıkarıp bir süre baktı.

"Bu, bu defterler babanızın..." bu cümlenin deprem etkisi yaptığına yemin edebilirim.

"Babam mı?"

"Evet, babanız, Metin Hoca'nın."

"Babamı nereden tanıyorsunuz?"

Sorduğu soru da boğulmak üzereydi o an. Ondan fazla heyecanlandığını, titrediğini görüyordum. Nefesi gırtlağından kurtulmaya çalışıyordu. İstemsiz yerinden kalkıp karşısına geçmek için harekete geçti, ben de olayın şokundaydım. Hemen onun karşısındaki koltuktan kalkıp Rümeysa'ya oturması için yer verdim.

"Evet, bu tuhaflığın farkındayım ama babanız ölmedi, Rümeysa Hanım. Babanız yıllardır cezaevinde."

"Bu çok çirkin ve hadsiz bir şaka."

Film çekimlerinde yönetmenin kestik sesini duymak için her şey yapabilirdim o an. Bu adam neler saçmalıyordu böyle. Ben, bir Rümeysa'ya bir Bilgehan'a bakıyordum.

Bilgehan:

"Hayır değil, her şey bu defterlerin içinde yazılı. Babanızın el yazısını hiç görmediniz mi? Eğer gördüyseniz tanırsınız ya da isterseniz sizi cezaevine götüreyim gözlerinizle görün ama önce bu defterleri okuyun."

Rümeysa titrek elleriyle defterlere uzandı, nefes almaya çalıştıkça daha çok boğuluyordu. Onun kadar şaşkındım. Defterin kapağını açmasıyla ellerini boğazına götürdü. Dizlerinden

kayıp giden defteri tutmaya çalışırken koltuktan yere doğru kaydı. Nöbet geçiriyordu, şaşkınlığımı zoraki üzerimden atıp onu tutmak için yerimden fırladım. Bilgehan da panikle ayağa kalktı, beraber Rümeysa'yı kaldırıp büyük koltuğa yatırdık.

"Rümeysa iyi misin?" diye sorduğumda, gözleri hâlâ Bilgehan'ın üzerindeydi, bir açıklama bekliyordu. Ona su içirmek için masaya doğru koştum, uzattığım suyu eliyle iterek reddetti, ısrar edince var gücüyle bardağı fırlattı. Kontrolünü kaybediyordu. Bilgehan'a dönüp: "Derhâl buradan gidin." diye bağırdım. Bir adım dahi geri atmadan donmuş hâlde Rümeysa'ya bakıyordu. Gözlerinden korku veya panikten çok keder akıyordu. O bakış kaybolsun, kendine gelsin diye sesimi yükseltip: "Derhâl buradan gidin. Görmüyor musunuz? Anlattığınız şeyler onu perişan etti. Gidin ve bir daha da gelmeyin."

Gözlerini Rümeysa'dan ayırmadan gerisin geri çıktı odadan. Rümeysa'yı sakinleştirme çabam boşunaydı. O içine düştüğü nefessizlikte debelenip dururken, gözlerim sehpada duran defterlere takıldı. Olabilir miydi gerçekten? Rümeysa'nın sakinleşmesini bekliyor, aklımdan geçen yüzlerce soruyla boğuşurken, ben de boğulacak gibi oluyordum. Nihayet Rümeysa'nın nefesleri düzelmiş, kendini baygınlığa teslim etmişti. Böyle durumlarda onu ayıltıp yeniden o acının içine çekmektense bir müddet o hâlde kalmasının uygun olduğunu, beynin kendini toparladığını gözlemlemiştim. Uyanacak ve biz beraber daha sağlıklı düşünecektik. Onu yattığı koltukta bırakıp, sehpada duran defterlere uzandım. Karıştırıp karıştırmamakta kararsızdım. Yalan ya da gerçek burada yazılanların Rümeysa'ya nasıl bir etki edeceğini hesaplamam güçtü. O anda onun tamamen iyiliğini düşündüğümü net hatırlıyorum. Benim tek gayem ve görevim onun iyi olmasına yardımcı olmaktı ve belli ki burada yazılanlar ona asla iyi gelmeyecekti. Defterleri sehpadan aldığım gibi çantama attım, Rümeysa'nın

yanına gittim. Ellerini, yüzünü ovuşturarak ayılmasına yardım ettim. Kendine gelir gelmez neler olduğunu hatırlaması uzun sürmedi.

"Nerede o adam?"

"Kim?" dedim.

"Bilgehan, Bilgehan Bey." dedi. Sehpaya baktı.

"Defterler nerede? Nereye gitti?"

"Rümeysacığım, bence adam kaçığın tekiydi. Onu kovdum, defterleri de alıp gitti işte. Kötü bir şakaydı"

"Nasıl yaparsın bunu? Gitti ha. Nasıl bulacağım onu? Babamın yazısıydı Yurdagül, babamın yazısıydı."

"Belki geçmişte yazdığı şeylerdi. Adam sana açıkça söylemedi mi dolandırıcıymış işte."

"Yapma Yurdagül, öyle biri olsa o kadar rahat söyler miydi? Farketmemiş olamazsın. Rahatlığı, kendinden emin duruşu, offf ne yaptın sen?"

Bütün gün ve gece suskun düşünceli bir vaziyette dolanıp durdu. Kendi kendine soru sorup kendi kendine cevaplar veriyor ve o cevapları çürütecek yeni sorular soruyordu. Başka bir krizi daha tetikler korkusuyla doktoruyla görüşüp sakinleştirici bir iğne yaptıktan sonra uykuya teslim oldu. Odamda kendimle baş başa kaldığımda işte o an vicdanım karşıma dikildi. Rümeysa'ya üzülmesin diye çoğu şeyi anlatmadığımı biliyorum fakat söylemediğim şey yalan olamazdı. Bu defa düpedüz yalan söylemiştim hem de yalanımın sebep olacağı felaketleri hesap etmeden. Bir an önce o defterleri okuyup ona göre bir karar verecektim. Bilgehan'ın yalan söylemediği o kadar açıktı ki, Rümeysa haklıydı. Mahcubiyetinden, duruşundan, kararlılığından her şey dürüst oluşunun işaretiydi. Neden öyle bir şey yaptım? Ya tekrar gelirse, o gelmeden bu defterleri okumalıydım. Rümeysa'dan neredeyse bir dakika bile ayrılmayan ben, nasıl fırsat bulup okuyacaktım? Hadi bu geceyi atlattım, ya sonraki günler? En iyisi sabah uyandığında her şeyi olduğu

gibi anlatmak, beraberce okumak ve beraber düşünüp karar vermekti. Hep böyle aşmamış mıydık her şeyi. Birtakım şeylerle yüzleşmesi gerektiğinin zamanı gelmişti belki de ve ben onu korumak adına onu bundan mahrum ediyordum. İçimde beni kemiren sıkıntıyla defterleri elime aldım ama sanki bir kor parçasını tutmuş gibiydim. Tekrar çantama geri attım. Ne olursa olsun benim değildi bunlar ve ben o masum kıza bunu yapamazdım. Sabaha kadar bu gel gitlerle mücadele edip durdum. Defterin kapağını dahi açmaya cesaret edemeden kararsızlıkla uykuya dalmışım. Sabah gözlerimi Nesri'nin telaşlı sesiyle açtım.

"Yurdagül Hanım, Rümeysa Hanım odasında yok." Telaş etmekle haklıydı onu tanıdığım günden beri ilk defa böyle bir şey yapmıştı. İlk defa.

"Nasıl? Çıkarken Halil Bey görmemiş mi onu?"

"Hayır. Şirketi aradık oraya da gitmemiş. Aklıma güvenlik kameraları geldi, gidip baktık. Sabaha doğru evden çıkıyor bir arabaya binip gidiyor."

"Şoför koltuğunda kimin olduğu görünmüyor mu?"

"Hayır."

Ne o gün ne ondan sonraki gün Rümeysa'dan bir haber alamadım. Polise haber vermek durumunda kaldım. Polis arabayı birkaç sokak ötede buldu. Güvenlik kameralarının görüş alanında olmayan bir yer seçtikleri belliydi. Bilgehan'ın ziyaretinden bahsedemedim, defterleri isteyebilirlerdi. Kendi isteğiyle gittiği için ciddiyetle üzerinde durmuyorlardı. Sağlık raporlarını gösterince biraz daha ilgilendiler. İşi tek başıma çözemeyeceğimi düşünüp nihayetinde Cihan Bey'e haber vermek durumunda kaldım. Defalarca aramama rağmen ulaşamadım. Rümeysa'nın telefonu şifreli olduğu için polisler götürdü. Rümeysa kaçırılmamış, kendi rızasıyla gitmişti. İçimi rahatlatan tek şey buydu. Ama neden günlerdir aramamış, gelmemişti. Delirmek üzereydim. Defterleri neredeyse unut-

muştum. Okumayı gerçekten düşünmezken bir gece garip bir rüya gördüm.

Virane bir evde arkası dönük bir adam vardı, yüzünü göremiyordum. Sadece sesini duyuyordum. "Penceresi kapalı evler vardır, içinde sesler eksik olmaz. Penceresi açık evler vardır, içinden ses gelmez." bu cümleyi söylüyordu. Uyandığımda cümleyi tekrar ediyordum hâlâ. Cümleye hiçbir mana veremesem de aklıma ilk gelen defterler olmuştu.

Nasıl düşünemedim, nasıl akıl edemedim? Belli ki o defterlerde yazılanlar bana bir fikir verecekti. O heyecan ve telaşla rastgele elime birini aldım, üzerinde 3 rakamını görünce birbirinin devamı olduğunu anlayıp ilk defteri buldum. Defterlerde yazılanları sonuna kadar okuduktan sonra size her birinin hikâyesini yazıyorum. Çünkü öyle bir hikâye vardı ki bu defterlerde, tek kelime ile bölünmeyi kabul etmiyordu.

İşte Rümeysa'nın babası Metin Bey, Cihan Bey ve Nakkaş Adem Hoca'nın dilinden Şah-ı Nakşibend hikâyesi...

Nefs-i Emmare

"Ben nefsimi temize çıkarmam; çünkü nefis Rabbimin merhameti olmadıkça kötülüğü emredicidir."

(Yusuf Sûresi / 53)

Doktor Metin
1987/ Özbekistan/Buhara

SİZE, GÖRÜNÜRDE birbirine zıt olan iki kıssa anlatacağım. Hakikatte ise iki kıssa da bizi iki yakaya bağlayan köprü.

İlk kıssa şöyle:

İmam-ı Gazâlî; zamanın meşhur âlimlerinden, fıkıhta nam-u nişanı kıtaları aşmış bir muhterem, beldesinde imam, minberde iman, içtihatta allame-i cihan. Kardeşi ise; ehli tasavvuf, kendi hâlinde, hâlden hâle yaşayan, manevi makamlarda seyrine devam eden bir muhterem. Kardeşi, İmam-ı Gazâlî ile şeriat meselelerinde hemfikir lakin tasavvuf konusunda zıtlıkları kalp kırma derecesine varıyor. Biri namazın rüknünde, sünnetinde, mekruhunda diğeri namazın ruhunda, huşusunda, miracında. Biri şeriat ipine tutunmuş, diğeri tasavvuf ipine. Bu tartışmalara yakından şahit olan anne, birbirlerinin ipini kestiklerini düşünüyor. İmam-ı Gazâlî, kardeşini her fırsatta annesine şikâyet ediyor.

"Anneciğim, benimle bir vakit namaz kılmak için fersah fer-

sah yol katedip, birbirinin safını sıkılaştırdığı sevilen bir kulum, cihanın dört bir yanından sohbetimi, vaazımı dinlemeye insanlar gelir; fakat kardeşim, sohbet, vaaz bir yana arkamda namaz kılmak için mescide dahi gelmiyor."

İmam-ı Gazâlî hem yaşça hem de ilimce büyük olduğunu düşündüğü için, annesi küçük olana yani kardeşe nasihat etmeyi uygun görüyor.

"A evladım; ağabeyin ki, zamanın imamı, dinde insanların müşkül düştüğü durumlarda kolaylaştırıcı, fıkıhta önder bir zat. Neden şu cahil hâline aldanıp onun arkasında namaz dahi kılmaya tenezzül etmezsin?"

Oğlu anadır, candır deyip, itiraz etmez. "Peki anne. Senin dediğini yapayım." der. İkindi vaktine yetişmek için mescide gider. En ön safta yer verirler. İmam-ı Gazâlî kardeşini gördüğü için mutlu olur. Tam namaza niyet edecekleri sırada cemaatten biri gelip İmam Gazâlî'ye kadınların hayız meselesiyle ilgili bir soru sorar. İmam Gazâlî namaza kalktıkları için soru sorana: "Namazdan sonra gel, senin cevabını vereyim." der. Cemaatle birlikte namaza başlar. Sadece İmam-ı Gazâlî'nin kardeşi bir türlü iftitah tekbirini getiremez. Bir kere dener olmaz, iki kere dener olmaz. Bu sırada İmam-ı Gazâlî ve cemaat namaza devam etmektedir. Kardeşi bakar ki olacak gibi değil cemaatten sıyrılıp bir köşede tek başına namaza durur. İmam Gazâlî'nin namazı bitince gözü kardeşini arar, bakar ki yeri boş. Nerede diye aranırken onu bir köşede, kendinden geçmiş bir hâlde namaz kılarken görür. Bu duruma öfkeyle karışık çok üzülür. Kardeşini, annesine tekrar şikâyet eder. Annesi de üzülür ve tekrar kardeşini karşısına alır.

"Neden cemaatle namaz kılmadın da gidip tek başına kıldın, oğul. Bilmez misin cemaatle namaz kılmanın yirmi yedi derece daha sevabı var." der.

Oğul: "Bilirim anne, bilirim; lakin benim, ağabeyimin arkasında namazım olmadı. Çok zorladım ama olmadı.

"Neden a oğul, neden olmadı dersin?"

"Çünkü anne, ağabeyim namazda boğazına kadar kana batmıştı." Annesi bu cevaptan bir şey anlamaz, gidip kardeşinin verdiği cevabı İmam-ı Gazâlî'ye anlatır. İmamı Gazâlî, kardeşinin kalp gözü açık, şeriatın sırrına vâkıf olmuş biri olduğunu anlar.

"Evet, anne, kardeşim doğru söylüyor. Namaza durmadan evvel cemaatten biri hayızla ilgili bir soru sordu. Ben de ona namazdan sonra gel, cevap vereyim dedim. Namaza durduk lakin benim aklım sürekli sorulan sorunun cevabındaydı. Acaba bu konu öyle miydi, böyle miydi diye namaz boyunca düşündüm. Kardeşim ise namazın sırrındaydı. O yüzden ağabeyim boğazına kadar kana batmıştı." dedi. O günden sonra İmam-ı Gazâlî Hazretleri bütün rütbelerini elleriyle teslim edip, tasavvuf yolunda ilerledi. Hakiki manada bir önder oldu. Yani hem zâhir ilmi hem bâtın ilmi birleştirdi. İşte en önemli eseri ihya bu düşüncenin bir eseridir. Hiç ara vermeden diğer hikâyeye geçeyim nakkaşlarım.

İki kardeş ilim öğrenmek üzere farklı diyarlara giderler. Bir kardeş zâhir ilme merak salar, diğeri ise bâtın ilmine. Zâhir ilmine merak salan kardeş hakikaten bu ilim yolunda ilerler ve âlimler zümresine dâhil olur. Diğer kardeş de kendini bâtınî ilme adar. İbadetle, zikirle bütün zamanını doldurur. Zâhir ilmine merak saran kardeş, bâtın ilmi ile meşgul olan kardeşini merak eder, onca yıl görüşmedikleri için de özlemiştir. Bir gidip kardeşimi bulayım; "Ne yapar? Ne eder? Acaba merak ettiği ilimden bir fayda sağladı mı?" der. Şehirde arar, sorar. Onun evinde zahit bir hayat yaşadığını söylerler. Evine geldiğinde onu, evin önünde namaz kılarken bulur. Namazının bitmesini, hasret gidermeyi beklerken sarığından sarkan siyah bir kuyruk görür. Dikkatli bakınca bunun bir fare olduğunu anlar, hayret içinde kalır zira fare ölüsü necistir. Oysa kardeşi necis olan bir şeyle namaz kılmaktadır. Namazı bitip, hasret giderdikten sonra hayret ettiği durumu kardeşine sorar.

Kardeşi: "Ben namaz kılarken bu fare önümden geçip, gidip namazda dikkatimi dağıtıp duruyordu. Ben de öfkeme yenilip onu öldürdüm ama öldürdükten sonra içimi bir pişmanlık kapladı. O hayvandır, bilinçsizdir, o da kendi rızkının peşinde dedim. Fareye merhamet ettim, kendimi de cezalandırmak için alıp onu sarığımın içine koydum."

Kardeşi der ki: "Düşündüğün iyi güzel de kardeşim, keşke bu ferasete, fıkıh bilgisini de ekleseydin. Hiç fare ölüsüyle yani necasetle namaz kılınır mı?"

Bu iki kıssadan ziyade hipnoz tesiri yapan kendine has anlatımı beni çok etkilemişti. O güne kadar böyle kendi hâlinde davudi diye nitelenen bir anlatıma hiç rastlamamıştım. Dinlediğim bütün hocalar, haykırırcasına bazen de azarlar gibi vaaz-ı nasihat ediyorlardı. Bu ses tonu beni etkilemekten ziyade vaazlardan uzaklaşmama sebep olmuştu. Elbette o vakitler nefsimin uydurduğu kılıf buydu; fakat karşımda duran kişi henüz birkaç saat önce tanıştığım adam, sesindeki o sakinlikle beni etkilemişti. Bir süre kıssaları tefekkür etmemizi ister gibi sükût etti, Nakkaş Adem Hoca. Ben hâlâ kıssaların manasına varamamış, sesiyle beni büyüleyen Nakkaş Adem Hoca'nın anlının hizasında duran dolunaya, gökten dökülüp göz bebeklerine yerleşmiş yıldız ışıltısına bakıyordum. Onunla tanıştığımız ilk günden beri çalışırken, yemek yerken hatta namaz kılarken yüzünde duran hüzün artığı o tebessüm eksik olmayacaktı.

Gece üstümüzden kanatlarını çırpmadan uçan bir kuş gibi süzülüp geçiyordu. Şah-ı Nakşibend türbe-medrese avlusunda, bir hasırın üzerinde oturmuş, halka Kur'an nakkaşlar ve birkaç talebe ile yeryüzünde dolunayın gölgesi gibi duruyorlardı. Cümlelerin mana hamurunda mayalandığına kanaat getirmiş olacak ki, sıcak ekmek buğusu sesiyle manevi iştahımızı daha da açarak devam etti:

"Bu iki kıssa İslam ahlakı dediğimiz bir köprü niteliğinde.

Köprü iki yakayı birleştirmek için kurulur. Bir yaka şeriat, diğer yaka ahlak derinliğini kavramamız için sonradan sistemleştirilen tasavvuftur. Kişi din köprüsünü bu iki yaka üzerinde kurduğu vakit kalbin ruhu dediğimiz ilahi tecellilerde söz, davranış tesir eder. Aynı meseleyi terazi misalinden devam edeyim isterseniz.

Siz terazinin sadece adaletin malı olduğunu mu zannedersiniz? Terazi, kalbinde vicdan yani iman taşıyan herkesin malıdır. Bir kefesinde hayırlar bir kefesinde şerler biriken teraziden de bahsetmiyorum. O terazi ahirette ki adı mizandır. Dünyada kimse kimsenin hayrını, şerrini tartamaz. O Allah'ın ilminde ve rahmetinin genişliğindedir. Benim dediğim terazi bir kefesinde aklın bir kefesinde kalbin durduğu terazidir, kaldıraç ise ruhtur. Yani akıl da ruhun, kalpte ruhun bir parçası. Kimi insanlar aklın kefesine yüklenir, kalbini ihmal eder. Kimi insan kalbine yüklenir, aklı ihmal eder. Kıssalardaki iki örnek gibi dengeyi sağlayan imanın hakikatine lezzetine erebilir."

Sözün burasında tekrar sükût etti. Devam etmesini beklerken, gözlerini halkada oturan herkesin üzerinde gezdirdikten sonra:

"Bu akşam nasibimize bu kadar kelam nimeti düştü. Fazla yemek mideyi, fazla söz kalbi yorar. Yarın sabaha kadar Allah'a emanet olun." dedikten sonra güç toplamak için "Yâ Allah" deyip yaşından beklenmeyen bir çeviklikle ayağa kalktı. Ben sözlerin tesirinde öylece kalakalmıştım. Birkaç saat önce tanışıp kısacık bir sohbetten sonra Cihan, yol yorgunluğuma aldırmadan yatsı namazının ardından beni sohbet halkasının içine çekivermişti.

Nakkaş Adem Hoca dolunayın ışıltısını ardına katıp gözden kaybolunca, diğer nakkaşlar da birbiriyle sohbet ederek ikişer üçer guruplar hâlinde dağıldılar. Ben ise oturduğum yerde kalakalmıştım. Anlattıklarının tesirinden çıkamıyor-

dum, Cihan'ın "Hadi ağabey, gel seni de otele bırakayım." demesiyle kendimi toparlamaya çalıştım.

"Hiç gidesim yok Cihan. Yorgun da değilim, bunca yıldan sonra seni görmüşüm her anı değerlendirmek istiyorum. Sen de yorgun değilsen biraz yürüyelim mi?" Cihan yorgundu; fakat beni hiç kırmazdı, bir şekilde kendini feda ederdi.

"Dünyaya yorulmaya geldik ağabey, önemli değil yürümek istiyorsan seninle yürürüm."

Bir süre Adem Hoca'nın gittiği istikamete doğru yürüdük. Bir yaz gecesinin tablosu vardı önümüzde. Esen ılık rüzgâr, güllerin kokusuna kendi rayihasını bırakan fesleğenler, hemen ilerideki havuzda yüzen kuğuların belli belirsiz sesi su sesiyle bir ritmi yakalamaya çalışırken, bu ritme meydan okuyan cırcır böceklerini dinledik bir süre.

Cihan:

"Ağabey, Rümeysa'nın fotoğrafı yanında fazla varsa bana bir tane bırakabilir misin?

"Neden?" diye sordum. Cihan'ın yüzünü net göremiyordum fakat ses tonu bu sorudan rahatsız olduğunu ele veriyordu.

"Yeğenimi hiç görmedim, bu gidişle de göreceğime dair umudum yok."

"Seni götürmek için Türkiye'den kalkıp buraya geldim."

"Ağabey, ben dönemem izah ettim. Buraların hâlini görüyorsun. Rus zulmüyle inliyor buralar. Bizler kendimizi bu hizmete adadık."

"Haklısın, yolda gelirken buraların içler acısı hâlini gördüm fakat Cihan, bu işler sen, o, bu veya Adem Hoca gibi kimselerle olacak gibi değil. Baksanıza, restorasyon yapıyoruz bahanesiyle bir avuç insan gizlice yasaklanmış dini faaliyetler yapıyorsunuz. Hâlbuki devlet politikası İslam'ı bitirmeye ant içmiş gibi. Türkiye'de yıllarca yaşadığımız zulmün aynı versiyonu. Türk insanı yine bir parça maddi olanağıyla bu faaliyet-

leri sürdürüyordu ama buranın halkı hem yoksul hem cahil. Ayrıca hâllerinden memnun gibiler. Hadi, muvaffak oldunuz diyelim, on yıllar geçse bile zor toparlanır bu millet. Araştırdığım kadarıyla Buhara'da, tarihte eşi benzeri görülmemiş kıyımlar yapılmış. Sanki bu şehir yakıp yıkılmak için kurulmuş.

Cihan:

"Belki de Buhara, küllerinden doğmak dedikleri bir medeniyet örneğidir. Belki kültüründen, dininden hiç vazgeçmemeyi sembolize ediyordur. Hiç düşündün mü? Mesela eskiden insanların kavgaları, savaşları, dindeki fikir ayrılıkları sebebiyle olurdu. Fakat bizim devrimiz çok başka. Bu şehir Allah dediği için zulüm görüyor. Allah dedikleri için zulüm gören kendi milletimizden, ırkımızdan olan bu insanları nasıl yalnız bırakırız? Bana kalmadıysa, Nakkaş Adem Hoca'ya kalmadıysa kime kaldı? Böyle düşündüğümüz için tepemize çökmediler mi? Evet, haklısın. Dünyayı ben, sen, o kurtarmayacağız ama hepimiz dünyanın bir ucundan tutarsak ve hepimiz tuttuğumuz ucun şuurunda olursak, haddimizi bilirsek, karşımızda kim durabilir?"

"Bu sözler insanın ruhunu okşasa da yıllar içinde gördük ki, bize düşman olanlar çok güçlü ve bu güç karşısında değerlerimiz bir ütopya oldu." dedim.

"Dünya zaten iyilerin ve kötülerin birbiriyle mücadele ettiği bir alem değil mi? Kötüler güçlü deyip bu zulme boyun eğmeliyiz diyorsun."

"Hayır, öyle demiyorum ama önce hem iktisadi hem de siyasi anlamda güçlü olmak gerekir. Halk ile olacak şeyler değil bunlar."

"Bir bakıma doğru fakat ağabey, edilgen cümleler kurarak birçok hakikati göz ardı ettiğini düşünüyorum. İktisat ve siyaset dediğin de insanın yetişmesi ve bilinçlenmesiyle olacak bir şey. Ashab-ı Suffe; fakir ve bekar sahabelerin barınacağı bir mekân olarak tahsis edilmişti başta; fakat Allah Resulü oradan

o yoksul ve kimsesiz insanlardan geleceğin valilerini, emirlerini yetiştirdi. Bu da bir ütopyaydı müşriklerin nazarında."

"Peygamberimiz'in (a.s.m.) hayatı üzerinden örnekler vererek bugünü şekillendirmek ne kadar mümkün? Bir kere bin parçaya bölünmüş bir İslam anlayışı var. Herkesin aklına, ferasetine güveneceği bir başkanımız bile yok."

"Haklısın, şimdi olmadığı hiç var olmayacağı anlamına gelmez. Bizi bu zulümler birleştirecek her medeniyette olduğu gibi."

Sözün burasında uzun sayılacak bir sessizlik oldu. Cihan sesinden taşan kırgınlıkla;

"Okulu bitirdiğimizde sen de ben de ülkümüzün, inancımızın peşinden gideceğimize söz vermiştik. O imtihan aramıza girmeseydi, acaba her şey farklı mı olurdu? Biz burada sohbetten önce her akşam hâlimiz, ihtiyacımız neyse niyet eder, sohbeti dinleriz. Bu akşam Adem Hoca'nın anlattığı kıssadaki iki kardeş bizmişiz gibi düşündüm. Şimdi sen gelmiş kardeşim ne yapıyor acaba diyen kişisin ve sana göre ben sarığında fare ölüsüyle namaz kılan o cahil sufiyim. Adem Hoca kıssaları yorumlamaz anlatır ve senin tefekkür etmeni bekler. Asıl mesele birbirimizin davasını inancını küçümsememiz."

"Hayır, küçümsemiyorum da anladığım kadarıyla sen de tarikatçıların pençesine düşmüşsün. İslam sizin neyinize yetmiyor anlamıyorum."

"İslam hepimize, herkese, her şeye yetiyor ağabey. Biz İslam'a yetemiyoruz. Hem tarikat dediğin İslam'ı anlamak için bir metot, sadece adı üzerinde yol. İslam caddesinde bir yol."

"İslam'ı anlamak için Kur'an ve Sünnet var."

"Doğru var elbette. Ona tutunan kurtulur, ona uyan hak üzeredir. Peki, ağabey söyler misin, biz neden Kur'an ve Sünnetten uzağız?"

"Seni tutan kim? Kur'an ve Sünneti yaşa, yaşayan gayet güzel yaşıyor."

"Beni tutan şeytan, ondan daha beter nefsim, dünya ve hatta insanlar. Sana çok basit bir örnek vereyim. Euzu besmele çekerken neden şeytanın şerrinden Allah'a sığınıyoruz? Neden şeytanın adı ile Allah'ın adı yan yana zikrediliyor? Neden şeytandan bir meleğe sığınmıyoruz da Allah'a sığınıyoruz."

Bu soru karşısında afallamıştım. Bunu hiç düşünmediğim gibi bir cevap bulamadım ve gerçekten de merak ettim. Şeytan da nihayetine yaratılmış sonra itaat etmeyip, isyan ederek lanetlenmişti. Allah ona yaradılışı itibariyle bir takım güç niteliğinde izin verse de sonuçta hâşâ üzerimizde doğrudan bir tesiri yoktu. Bizi gördüğü damarlarımızdaki kana kadar dolaştığı doğruydu ama nihayetinde doğrudan tesiri yoktu.

"Bilmiyorum." dedim, mağlubiyetimi ilan edercesine.

"Çünkü ağabey şeytan bizi görse de bilse de Allah'ı görmekten aciz. İşte biz bu acziyetini ona ve nefsimize bildirmek için en büyük kudrete sığınıyoruz. Bu kudretle kendimizi muhafaza ediyoruz. İşte asıl ben, bu iki düşmana galip gelmeyi etkin bir şekilde öğrenmek, kavramak için tarikat/ tasavvuf metodunu seçtim. Tasavvuf insana bir meselenin neden-nasıl ilişkisini öğretmeyi amaçlar. Herkes euzu besmele çekiyor ama onun ardındaki sırrı, hikmeti kavrayamıyor. Bunun gibi onlarca örnek verebilirim.

Bize okulda okutulan şu tarih. İslam medeniyeti, Emeviler, Abbasiler, Endülüs, Selçuklu ve en son Osmanlı. Bu imparatorluklar neyle ayakta kalmayı başardı sanıyorsun?"

"Tabii ki siyasi dehâları bunun yanında İslam'a bağlılıkları, savaş stratejileri ve mülk olarak güçlü olmalarıyla."

"Doğru, bu zâhirî taraf. Peki, sence bu işin manevi tarafı yok muydu? Manen bu sultanları, halkı kimler ayakta tutuyordu?"

"Başta dediğim gibi Müslüman kimlikleri etkiliydi."

"Evet, bu da doğru. Peki, bu Müslüman hatta mümin duruş, yaşayış neyle nasıl oluyordu, hiç düşündün mü? Sadece

camiye gidip namaz mı kılıyorlardı? Ya da medrese mi okuyorlardı?"

"Vaaz, nasihat etkili oluyordur muhakkak ama bunlara tarikat ile demek ne kadar doğru?"

"Ağabey, sen farkındaysan medyanın üslubuyla konuşuyorsun. Kaç yıldır özenle seçilmiş sözcüklerle tarikatın ne olduğunun da içini boşalttılar. İstersen gel, seninle biraz tarihten konuşalım. Tarih sandığımız gibi karanlık değil, tarihe bakarak ancak bugünü aydınlatabiliriz."

"Tamam dinliyorum seni." dedim. Gerçekten anlatacaklarını merak etmiştim çünkü tam o günlerde Türkiye'de medya, şeyhlerin maskelerini, öğrencilerin başörtülerini indirmekle gündemini doldurmuştu.

Cihan, yürüdüğümüz koridordan ayrılıp yönünü devasa bir söğüt ağacına doğru çevirdi, onu takip ettim. Ağacın altında biten otların üzerine tereddüt etmeden oturunca ben de üzerimdeki ceketi çıkarıp yere serdim, bağdaş kurarak oturdum. Cihan, ders anlatır gibi bir ses tonuyla anlatmaya devam etti:

"Bundan iki asır öncesine gidelim. Osmanlı'nın savaş ve yenilgilerden sonra toprak kaybetmesiyle beraber Müslümanlar Batı'nın vahşi sömürüsüyle karşı karşıya kaldılar. Asırlarca Osmanlı'nın cihana hükmeden hilafetinin korumasında, garantisinde olan Portekiz ve İspanya'nın ihanetleri; Hollanda, Fransa ile devam etti. İngiltere, Rusya, Çin'in beraberinde İsrail ve Amerika da Osmanlı'yı istila etti. Bu yıkım üç sebeple oldu. İslam'dan uzaklaşma, milli bilinçsizlik ve batıyı yani çağdaşlığı doğru okuyamama. Bu üç yaklaşım tekil olarak görünse de aslında dolaylı olarak birbirine bağlıdır. Hemen hepsinde Batı komploları etkilidir. Bunlara göre Osmanlı ve İslam dünyasını tahrip süreci bugün dünyayı idare eden Mason, Yahudi güçlerinin içimizdeki hainlerle beraber yürüttüğü bir iştir. İç muhasebeyi çok az insan yapıyor. Sonuçta çoğunluğun dü-

şüncesi, savunduğu şey Batı'nın bizi tahrip ve tahrik ettiğidir. Bunda biraz batı emperyalizminin de güç odağı olmaya çalıştığı etkisi de vardır. Filmlerde seyrettiğimiz dünyayı kötülük sarar ve batılı bir kahraman gelip dünyayı kurtarır. Çağdaşlığı, batı ile eşitleyenler önce batıya teslim oldular. Osmanlı'nın en büyük kan kaybı bu düşünce ile olmuştur. Çağdaş batı kavramı daha sonra Türkiye, İran, Tunus, Mısır gibi ülkeleri de etkisine alıp bu fikre teslim etti. İslam'dan uzaklaştığımızın izahı; Tanzimat döneminde başlar fakat bu fikir İslam'a nasıl yakınlaşılır fikrini değil, nasıl çağdaş olunur fikriyle cumhuriyet döneminde zirve yapar. Kısaca İslam'ın ihyası için çıkılan yol İslam'ın sadece kimlikte kalmasıyla nihayete erdi. Dikkat edersen itikada en çok saldıran, çağdaşlaşmanın tek yolunun Batı'nın bilimine teslim olmaktan geçtiğini, dönemin dindar gibi görünen yazar, edebiyatçı ve bilginleri olmuştur. İslam'da reform tartışmalarını ilahiyatçıların gündemine taşıyarak asıl odaktan uzaklaştıkça, uzaklaşıldı.

Zaten plan hep buydu; odağı değiştirmek. İslam'ın derin ilmine karşı bilim, tasavvufa karşı felsefe, sünnete karşı çağdaş yaşam gibi iddialarla İslam'ın taassup içinde kaldığını ve bizi geri bıraktığını akıllarınca odak değiştirerek izah ettiler. Çocuklar medreselerden okullara, dervişler tekkeden darağacına, kadınlar annelikten maaşlı hizmetçiliğe verildi. Batı'nın sadece bir ilerleme değil çağdaşlık adına bir mecburiyet olduğu iddiası herkesin benliğine yerleştirildi. Bu düşünce ve hareket uğruna din, diyanet, ilim, irfan, dil, kültür, sanat gibi asli değerlerin çoğu kurban edildi.

Günümüzde sadece Türkiye değil bütün Müslüman devlet ve milletler bir açlık çekiyor. Bu açlığın maddi olması sebep gösterilse de manevi açlığı örtbas etmek için uydurulan o meşhur kılıflardan biridir. Dindeki kanaat ve ardından gelen şükür ahlakı, maddi imrendirme ile yerini kanaatsizliğe ve doğal olarak şükürsüzlüğe terk etti. Bir hastanın ağız yolu ile bes-

lenmesini bilirsin ağabey. Bir ameliyat veya marazdan dolayı kesip onu damar yoluyla besleseniz bedeni vitamin alsa bile, ağız yoluyla beslenmeyi arayacak bunun yoksunluğunu hissedecektir. Müslüman bir milleti çağdaşlık, batı medeniyetçiliği uğruna boğazdan beslenme örneğindeki gibi kestiler. Maddi şeylerle damarlarına zerk ettikleri sentetik vitaminler, o zevkten mahrum etti bir milleti ve dahi ümmeti. Osmanlı, maddi anlamda güçsüz kaldığı için yıkıldı tezine dayanıp maddi gücü arttırmayı aynı zamanda dini bir hedef olarak gören ve bu yolda her şeyi meşru gören partiler, guruplar, cemaatler çoğaldı. Manevi açlığı yani dini ihya gayretleri yön değiştirdi hatta öyle bir zaman geldi ki, ortada yol bile kalmadı. Savrulduk ve hâlâ savrulmaya devam ediyoruz.

Manevi açlığa dair odağı değiştirenlerin ilk hedefi tabii ki tekkeler ve zaviyeler oldu. Tarihte daha eskilere gittiğimizde bu sistematik saldırının her medeniyette yapıldığını görürüz. Bir ülkenin hükümetini devirdikten sonra yapılan ilk iş o devletin manevi önderlerini de devirmek, ilmini, irfanını yakmak olmuş. Kültürüne, sanatına kastedip, camileri yakanlar, âlimleri asanlar, kütüphaneleri toprağa gömenler ne yapmak istediler, sence. Talan etmek, sadece psikopat ruhlarını beslemek için miydi? Asla! Çünkü biliyorlardı, bir camii yakılmazsa o camiye tekrar gidilebilirdi aynı şekilde âlimler öldürülüp veya sürgün edilmezse, insanlar onlara gitmek için bir yol bulurdu. Kitaplar gömülmezse tarih nasıl canlı kalacaktı? Kitapları öyle bir gömüp bir harf bile bırakmadılar ki. Bir sonraki kuşağa ceddimizin cahil güruhu olduğuna inandırdılar. İbn-i Sina'nın, Bîrûnî'nin kitaplarının İngiltere kütüphanelerinde ne işi var? Neden, onlar ders kitapları diye o kitapları okuturken, biz İbn-i Sina kâfir mi, Müslüman mı diye tartıştık. Bizi bize karşı kışkırtan Batı'ya hayranlığımızı artık elimize, yüzümüze bulaştırmaya başladık. Her şeyimizle tam bir kimlik karmaşası içindeyiz. Bir milletin ceddini inkâr etmesi kötülemesi ne

demek? Allah'ın kusursuz dinini sorgulamak ve güya tezatlar aramak hatta bulduğunu sanıp bu sahte bulgularla cahil kalmış halka, bunu empoze etmeye çalışmak ne demek? Bunun yanında güya yüceltilen bir Osmanlı ama temelinde verilen mesaj, astığı astık, kestiği kestik bir Osmanlı. Dağdaki çobandan tut, Şeyhülislam'a kadar devlet ne derse sorgusuz sualsiz itaat edilen bir güç gibi gösterip, despot bir yönetim olduğunu dolaylı olarak bize öğrettiler. Osmanlı idare bakımından adaleti tesis ederken çok titiz davrandığı hususlar olsa da asla güdümcü bir siyaset içinde olmamıştır.

İşte bunun en önemli ispatı tasavvufa dair ilişkileridir. Osmanlı toplumuna vâkıf toplumu denildiği gibi tasavvuf toplumu da denilir. Batı'dan ihraç edilen adab-ı muaşeret gelmeden önce benimsediği zarafet, tasavvufu tepeden aydınlatan asıl lamba olan edep-usul, erkân gibi kavramlar bu nazik toplumun sıkı sıkıya bağlı olduğu bir kuraldı. Tasavvuf bir kitap olsaydı, 'Usulsüz vusul olmaz.' sözü o kitabın adı olurdu. Mesela şeyhin kim gibi bir soru sorulmazdı. 'Hangi bağın gülüsünüz?' diye sorarlardı. İşte bu koca millet bu inceliği ehl-i tasavvuftan almıştı. Osman Bey'in; Şeyh Edebali'si, Fatih'in; Akşemseddin'i, Kanuni'nin; Yahya Efendi'si, Yıldırım Bayezid'in; Emir Sultan'ı vardı. Aynı şekilde âlimlerin, şeyhülislamın bile ilimden öte, irfanın gerekliliğini bilme ilmi idrak noktasında irfanın gerektiğini biliyorlardı.

Çünkü ilim bilmek, irfan ise olmak demekti. Biz bilmesine belki bildik ama olamadık, olamayınca da bildiklerimizi hayata geçiremedik. Müslümanları bırak, üç kişi yan yana gelip sohbet edemez olduk. Din veya siyaset eksenli sohbetlerde kardeş kardeşe düşman kesiliyor. Bu kavgalar sebebiyle insanlar dinden uzaklaşıyor. Hâlbuki kavga din yüzünden değil, dini anlayamamak yüzünden çıkıyor. Çünkü İslam'ı yaşamıyoruz, yaşadığımızı İslam sanıyoruz. Adem Hoca'nın anlattığı iki kıssa tam da buna işaret ediyor."

"Yapma Cihan, sana kalsa ben ve sen; Habil ile Kabiliz de." Bu söz o güzelim yaz gecesine bir zemheri düşürmüştü. Cihan hiçbir cevap vermedi. İşte yine yapacağımı yapmıştım. Gelir gelmez konuşmamak için çaba sarf ettiğim eski mevzu, bir cümle ile aramızda o uçurumu tekrar açmış gibi oldu. Ne zaman Cihan'la aramıza bir köprü kursak, yıkan taraf ben oluyordum. Kendi deyimiyle gençlik rüzgârı deyip kapattığı konuyu olayı ben aklımdan atamıyordum.

Cihan'la aramızda sadece bir yaş vardı. Bu sebepten bizi ikiz sanan o kadar çok insan vardı ki, onunla aramızda ağabey kardeş ilişkisinden öte bir dostluk vardı hep, bu dostluk Cihan sayesindeydi. Ben tuttuğunu koparan, o ise zaten kendisinde doğal olarak var olanı ikram eden bir ahlaktaydı. Daima feragat eden taraf. Bu sebepten onu sömüren insanlara karşı onu korumayı, uyarmayı kendime görev gibi biliyordum. O benim onu korumamdan memnun gibi görünse de büyüdükçe birey oluşunu kanıtlamak istediği için zaman zaman sürtüşmelerimiz oluyordu. Ben her dediği yapılan ağabey konumuna alışmıştım. Cihan ise bağımsızlığını, artık büyüdüğünü, kararlarını vererek ispatlamaya çalışıyordu.

Ülkemiz, dini ve kültürel anlamda zor zamanlardan geçse de, ailemiz kendi hâllerinde dini bütün yaşayan yani dinin ahlak kısmına sıkı sıkı bağlı insanlardı. Mesela annem hacca gitmek istediğinde, babam; "Ülkede bu kadar yoksul garip insan varken ben zengin ibadeti olan hacca gitmeye hayâ ederim. Gel bu parayla fakir fukaraya yardım edelim." demiş ve düşüncesini de gerçekleştirmişti. Temelde bu düşüncede insanlardı. Bizi de öyle yetiştirmeye gayret ettiler. Üniversiteye başlayana kadar aile içinde alışıla gelmiş ergen krizleri dışında birbirimizi yıpratacak şeyler yaşamadık. Ben tıp fakültesini kazandım, Cihan ise güzel sanatlar akademisinde resim bölümüne gitmek istemişti. İsteyerek bu bölümü seçmişti. Sanırım benim gölgemden çıkıp kendilik makamına erişmek istiyor-

du. Manevi tarafı özellikle merhameti çok baskındı. Bu yönleriyle hiçbir zaman alay etmedim ama içten içe küçümsediğimi şimdi düşününce fark ediyorum.

Cihan başka şehirde okuyordu. Babam ve annem 80 darbesinin ayak seslerini işitmiş olacaktı ki iyice tedirgin olmuş, aylarca uğraş sonucu Cihan'ı bizim üniversiteye aldırmayı başarmıştı. Bu, Cihan için tam bir yıkım oldu. Günden güne hırçınlaşmaya başladı. Olur olmaz her şeye sinirleniyor, eve neredeyse uğramıyordu. Babamın deyimiyle ummadığın taş baş yarar olmuştu. Babam Cihan'daki bu olumsuz değişimi hayra yormadı ve benden biraz araştırma yapmamı istedi. Zaten yapıyordum ama ben meselenin siyasi boyutuna kilitlenmiştim ve korktuğum gibi olmamıştı. Siyasi oluşumlarla hiç alakası yoktu çünkü küçük bey âşık olmuştu ve anladığım kadarıyla umutsuz bir aşktı, yani tek taraflı. Kızın kim olduğunu bulmam uzun sürmedi, yine ağabeylik damarım tutmuş, Cihan'dan önce gidip kızla konuşacak, Cihan'ın sevdasını fark etmesini sağlayacaktım. Nihayet bir gün hanımefendinin müsait bir zamanını yakalamış onunla tanışmıştım. Huyu, suyu nedir, kimdir, diye sorayım derken, aramızda iki saate yakın bir sohbet oldu. İyi bir kızdı, hoş bir insandı. İdealleri olan biriydi ve en önemlisi davası, derdi olan bir insandı. Cihan'la aynı bölümde okuduklarını öğrendim ama bir türlü Cihan'ın abisi olduğumu söylemeye konu gelmedi, hele Cihan'ın ondan hoşlandığını söylemek aklımın ucundan dahi geçmedi. İlk gün birbirimizin muhabbetinden hoşlandık, sonraki günler Cihan'ın görmesinden endişe etsem de gözlerden uzak buluşup sohbet ediyorduk. Üniversite ortamında ilişkiler uzun süre gizli kalmaz, herkes kendi dostuna söyler, o dostta kendi dostuna söyler misaliydi. Cihan, nihayetinde görüştüğümüzü duymuş. En utanç verici olan durum ise bu haberi duymadan birkaç gün önce gidip Melike'ye onu sevdiğini söylemiş. Melike'de görüştüğü biri olduğunu söyleyip reddedince,

merak etmiş kim olduğunu, Melike'yi takip etmiş. O gün çay bahçesinde çıkan rezaleti her hatırladığımda öfke ile karışık utançtan perişan oluyorum. Aynı kız için kavga eden ve üstüne yılların birikimini ulu orta kavga dövüş ile yapan iki kardeş. Birbirimizin ağzını burnunu kırdıktan sonra sakinleşip nihayet Melike'yi hatırladığımızda yerinde yeller esiyordu. Cihan hiç kazanmadığı aşkını, ben ise bulduğumu yitirmiştim. Melike bir daha benimle görüşmedi. Neredeyse iki yıl doğal karşılaşmalar dışında doğru düzgün konuşmadık. Onu seviyordum ve onun da beni sevdiğini biliyordum. Bir gün beni affedeceğini umuyordum. Öğrenci olaylarında yaralandığı zaman onu o savaş alanından çekip almam, hastaneye götürmem vesilesiyle ailem dediği teyzesi ve teyzesinin eşi ile tanıştım. Melike'nin annesi ve babası ayrılmıştı. Ailesi Melike'ye sahip çıkmadıkları için teyzesi ile yaşıyordu. Teyzesi ve eşi bana minnettar olmuşlar, her fırsatta iftiharla hastanede ziyarete gelen arkadaşlarına takdim etmişlerdi. Bu olaydan sonra Melike'yle tekrar yakınlaştık fakat Cihan ile ebediyen koptuk. Annem ve babama dövüştüğümüzden hiç bahsetmedik. İkimiz de başkasından dayak yemiştik, Cihan öyle anlatmıştı onlara. Ben de mecburen bu yalanın peşinden gittim. Cihan'a karşı mahcubiyetim ve bununla beraber kırgınlığım had safhadaydı artık. Neredeyse hiç konuşmuyorduk. Bu hâlimiz doğal olarak annem ve babamın gözünden kaçmamış birkaç kere bizimle konuşmayı denediler. Dersleri, her zamanki bahaneleri öne sürüp geçiştirdik, onlar da sanırım zamana bıraktılar. Melike'nin teyzesi nihayetinde ilişkimizi biliyordu ve Melike'ye bu görüşmenin resmiyete dökülmesi konusunda ısrar ediyordu. Bu konuyu bana açtığında: "Okul bitmeden katiyen evlenemeyiz, ben istesem bile ailem kabul etmez." dedim. Sebebim hem buydu hem de Cihan'ın biraz durulmasıydı ama o hiç durulmadı. Benim okulun bitmesine bir yıl vardı, Cihan ise aynı yıl mezun olacaktı.

Bir akşam ailece kendi hâlimizde otururken Cihan birdenbire:

"Baba, anne müsaadeniz olursa ben Özbekistan'a gitmek istiyorum." dedi net ve kararlı bir ses tonuydu.

Babam:

"Bu da nereden çıktı? Özbekistan'da ne var?"

"Özbekistan'da türbe ve tarihî yapıların nakış restorasyonu için Türkiye'den bir ekip istemişler, iki yıllık bir çalışmaymış. Bizim bölümün başkanına ben de ekibe dâhil olmak istediğimi söyledim. Seçmeler bugün yapıldı, kabul edildim. Müsaadenizle bir ay sonra gidiyorum."

Cihan'ın nezaketen izin isteyen ama her şeyi göze almış tutumu karşısında annem ve babam dakikalarca hatta her fırsatta günlerce dil döktüler fakat Cihan tek bir geri adım dahi atmadı. Zaten benim fikrimin de bir önemi olmadığı için hiç karışmadım. Bu görünürdeki sebepti ama içten içe gitmesini de istiyordum, böylece rahat bir şekilde Melike'yle ilişkimi yaşayacak ve evlilik kararımı aileme kolayca söyleyecektim.

Ve günü geldiğinde Cihan gitti. Bir daha da hiç dönmedi. İki defa annem ve babam ziyaretine gitti. Melike ile evleneceğim zaman da davet ettiler ama o gelmedi. Beni hiç arayıp sormadı, benim ise onu arayacak ne yüzüm vardı ne de cesaretim.

Böylece aradan altı yıl geçti. Cihan bir gün beni aradı, sanki yıllardır görüşmeyen, o kavgaları, tartışmaları yapmayan biri gibi benimle gayet dostane konuştu. Ben de renk vermedim ve aradan gerçekten uzun süre geçmiş, iyileşmez sandığımız yaralar iyileşmişti diye düşünüyordum. Melike'den hiç bahsetmiyordu başlarda sonra bir gün onu da sordu.

"Melike yengem nasıl?" Bunu o kadar doğal bir şekilde söylüyordu ki, onun Cihan olduğuna inanmakta zorlanıyordum.

Rümeysa üç yaşındaydı. Cihan artık neredeyse her hafta arıyor, Rümeysa ile konuşuyordu. Her şey normale dönmüş

gibiydi. O günlerde bir devlet hastanesinde çalışıyordum. Tam rutin bir hayatın girdabına girmiştim. Biraz kaçmak, uzaklaşmak iyi gelir diye ani bir kararla Özbekistan'a gitmeye karar verdim. Cihan'a sürpriz yapmak açıkça hasret gidermek istiyordum. Taşkent Havaalanı'na indikten sonra saatlerce telefon sırasında beklemiş, Cihan'a geldiğimi haber verebilmiştim. Ertesi gün buluştuğumuzda şaşkınlık ve daha çok sevinçle beni karşıladı. Sarıldık, kucaklaştık. O gün şükür ettim. Aramızdaki bütün kırgınlıklar geçmişti fakat Cihan olumlu anlamda çok ama çok değişmişti. O hırçın hâlinden eser yoktu, tam anlamıyla bir derviş suretindeydi. Ben acaba ona nasıl görünüyordum? İstediği her şeyi elde eden, akılla mantıkla hareket eden, içi korkak olduğu için orayla pek ilgilenmeyen, aklına biat etmiş, teslim olmuş bir zavallı gibi. Bir kere yüreğime yenildim fakat aklım bu yenilgiyi kabul etmedi. Her şeyi ezip geçip istediğini aldı. Melike ile ilişkimiz evlendikten sonra durağan bir seyirde ilerledi. İdealleri, siyasetçilerin koltuğunu terk ettiği gibi terk edip gitti onu. Geride ev hayatına alışmaya çalışan, resim tutkusunu evde besleyen, arada sergiler açıp, sanat üzerine saatlerce konuşup, tartışan, bir resme bakıp o resmi yapan kişinin aklını okumaya çalışan, fikir yürüten bir entele dönmüştü. Kendisini bir türlü hazır hissetmemesine rağmen biraz aile sitemlerinin etkisi biraz da benim artık sıkılmaya başlamamla anne olmaya karar verdi fakat anneliği çokta benimsemedi. Her fırsatta Rümeysa'yı teyzesine veya annemin kucağına atıp, özgür hayatına devam etmek için deli gibi çaba harcayan bir kadın olmuştu. Onu seviyordum, hoşsohbet, alımlı, neşeli bir kadındı fakat ahlak noktasında kesin çizgilerle birbirimizden ayrılıyorduk. Bu ayrılık işlerimin ve hastanenin yoğunluğu ile bedensel ayrılığa da dönüştü. Onun evde olduğu saatlerde ben yoktum, benim evde olduğum saatlerde o yoktu. Kızımız aramızda minik bir köprü olsa da kuvvetli bir bağa dönüşemedi. Kısaca aşk evliliği adına reddettiğimiz bü-

tün olumsuz fikirleri yaşarken bulduk kendimizi. Evlenmeden önce tahammül edilen, görmezden gelinen şeyler evlendikten sonra gözlerin önünde koca bir dağa dönüşüyordu. Cihan'a bunları anlatamazdım, kimseye de anlatamazdım. Zira insan yalan söyleyince, karşıdaki kişiden önce kendisi inanır yalanına ve sonra bütün ömrünü başkalarına da o yalanı inandırmakla geçirir. Nasibi varsa hakikati bulur yoksa da o kokuşmuşlukla ölüp gider. Cihan hakikat uğruna her şeyin üzerine basa basa geçip gitti, ben ise yalanlarla her şeyin üzerinden atlayarak geçtim. Konuşabilseydim, 'senden çaldığım mutluluk bana hayır getirmedi' derdim, sonra susardım ama diyemedim. Melike'den neredeyse hiç bahsetmiyorduk. Aklı olsa buradan bile anlardı diye düşünüyordum, gönül görüsünü hiç hesap etmediğim bir kibirle bakıyordum. Cihan içimi binlerce kilometre uzaktan görmüştü de benimle alay edercesine hiçbir şey olmamış gibi aramıştı beni. Bugün bile düşününce en çok onu küçümsediğime hayıflanıyorum. Ben aklımla yüreğimi yendiğimi sanırken, meğer yüreğim aklımla oyun oynuyormuş. Meğer ne hırslar ne kibirler büyümüş içimde.

Cihan, beni arabasıyla Taşkent'ten alıp Buhara'ya götürdü. Yolda genelde Özbekistan'ın nasıl manen sömürüldüğü, siyasi çalkantıları konuştuk. Dine dair yapılan zulümler dünyanın her yerinde aynıydı. Ahlak ve fazilete alenen saldırmak yerine, ahlaksızlığı sevimli gösterme, normalleştirme. Cahil insanların dünyada daima kalabalık bir nüfusa sahip olması işleri kolaylaştırıyordu. Hele dinin bilimde ilerlemeye engel olduğu safsatası öyle acayip delillerle, belgelerle o kişilere sunuluyordu ki, dinde en âlim insan bile vesveseye kapılabilirdi. Özbekistan'a gidip Nakkaş Adem Hoca ile tanışana kadar hiçbir zaman fiilen dindar bir insan olmadım. Farzları yerine getirmek ve sosyal hayata artılar katacak genel erdemlere önem verirdim, verdiğimi sanırdım fakat öyle değilmişim. Başkasına zulmetmeyen kendisine de zulmetmemeli. Aynı şe-

kilde merhamet için de geçerliydi bu. Hak, hukuk yemediğimi sanırdım fakat manen ne kadar hakkı gasp ettiğimi, koca dünya gözümün önündeyken değil, bir dört duvar arasında idrak ettim. Ben gözünün önünde sallanan saç telini meğer hilal diye bilmişim. İnsan tekâmülü gerçekleşene kadar çok bedeller ödüyor, biz idrak edene kadar anladığımızı sandığımız şeylerin aslında yanından dahi geçmediğimizi görüyoruz. Dört duvar arasında hakikat bana yüzünü göstermiş ne çare, ben yalanların beni okşayan yanına alışmıştım, şimdi hakikat bana şefkat tokadını atmış ne çare.

Her kemal bir zevalden haber verir derler, biz o zevallerin kemal olduğunu sanıyoruz. Noktanın bir cümlenin bittiğinin işareti olduğunu söyleriz de o noktanın yeni bir cümleyi başlattığını gözden kaçırırız. Ben, Cihan'a kötülük yaptığımı sanırken aslında iyilik etmiştim. Onu Melike'nin ihtiraslarından kurtarmıştım bir bakıma; fakat hayatta olması ihtimal olan şeyleri o minik aklımızla nasıl hesap edeceğiz? En fazla dört bilemedin altı ihtimal üretir beynimiz. Oysa sonsuz ihtimal var. Cihan, Melike ile evlenip onunla aynı kafa, aynı ruha sahip olarak mutlu bir hayatta sürebilirdi. Deli gibi merak ediyordum, Cihan acaba Melike'yi hâlâ seviyor muydu? Yoksa hiç başlamamış, ümide dair bir kırıntı bile taşımayan o aşkı nasıl unutmuştu? Nasıl unutur ki insan bunları henüz bilmiyordum. Ta ki Buhara'da Nakkaş Adem Hoca ile tanışıp, Cihan'la aralarında gelişen dostluğu, Cihan'ın orada sadece nakkaşlık değil manen de kalbinin üzerine başka bir nakış işlediğini görene kadar. Evet, insan bir aşkı unutamaz, silemez ama onu dönüştürebilir, o yaranın üzerine ince bir nakış çizebilirmiş. Mecazi aşk, hakiki aşka bir köprüymüş.

Nakkaş Adem Hoca ilginç ve bunun yanında çok zengin bir kişiliğe sahipti. Hikâyesini, Cihan anlattığında biraz şaşırmıştım. Özbekistan'a alternatif tıp ilmini okumaya geliyor, burada eşi ve kızıyla feci bir trafik kazası geçiriyorlar, eşi kazada

vefat ediyor, kızı sakat kalıyor. Adem Hoca o sırada bir şeyh ile tanışıyor ve ondan nakkaşlık dersi tâlim ediyor. Kısa sürede Özbekistan'da kabiliyeti konuşulan, ahlakı ve derin fikirleriyle sevilen, aranan bir insan oluyor. Devletin kararlaştırdığı tarihî yerlerde restorasyon görevine yönetici olarak kabul ediliyor. Ekibini; Çin, Hindistan ve Türkiye üzerinden kurup çalışmalara başlıyor. İki yıl sürmesi ön görülen restorasyon altı yıldır devam ediyordu. Görünen yüzü böyle iken, her yatsı sonrası yasak olmasına rağmen ekibi ve diğer restorasyon bölgesinden memurlar toplanıp ondan tasavvuf dersi dinliyorlar. Yaz kış demeden her gece. Defalarca baskın yemelerine, sorguya alınmasına rağmen hiçbir delil bulamıyorlar, bütün kitapları sadrına, ahlakına ve fiillerine ezberletmiş Adem Hoca.

Ona ve ekibinin ince iş dedikleri çalışmaya hayran kalmamak mümkün değildi. Ertesi gün çalışmalarını yürüttükleri yerleri gezmiş çok kıymetli bilgiler almıştım. Gün içinde Nakkaş Adem Hoca ile sohbet etme imkânını bulmuştum. Akşam olduğunda boya hazırladıkları odada sohbet vereceğini söylüyor, Cihan. Bunun ne anlama geldiğini bilmiyorum. Bu hafta nihayet Şah-ı Nakşibend'in hayatı üzerinden tasavvufu ve renklerin nefis mertebelerindeki sırrından bahsedecekmiş diye çalışma arkadaşlarına coşkuyla anlatıyor. Cihan, benim de bu ders/ sohbetlere mutlaka katılmam gerektiğini söylüyor çünkü en son Şah-ı Nakşibend'in hayatını iki yıl önce anlattığını söylüyor. Bahsettiği kişi hakkında da neredeyse hiçbir şey bilmiyorum ama orada bulunmam münasebetiyle merak ediyorum. Merakımın bir sebebi de Cihan'daki bu müthiş dönüşümün nasıl olduğu. İlk gün, filmlerde gördüğüm derviş sohbetlerinin aynısıydı. Ben bahsettikleri özel sohbetin de böyle bir ortamda olacağını beklerken bambaşka bir ortamda buldum kendimi.

Boya odası dedikleri odaya girdiğimde açıkçası günümüzde kullanılan, kimya ortamında elde edilen boyaları görece-

ğimi sanıyordum. Kendimi Rönesans Devri'nde bitki köklerinden, yağlardan, reçinelerden elde edilen ilkel bir odada buldum. Raflarda kavanozların içinde tezhip ve minyatürde kullanılan renk tonlarında boyalar vardı. Sonradan öğrendiğime göre şişelerin içinde, kurumuş kan, kömür tozu, mum, hatta kahve bile vardı. Önce burayı tarihî eşyaların sergilendiği bir yer sandım fakat Adem Hoca'yı iş giysilerinin içinde görünce daha çok şaşırdım.

"Ne yani! Boyalarını kendi mi yapıyordu? Hangi devirde yaşıyoruz? Yokluktan mı yoksa nostalji olsun diye mi yapıyordu bunu?" merakla Cihan'a sorular soruyordum.

"Elbette ağabey, kimyasal olan günümüz boyalarını kullanıyoruz fakat Adem Hoca her ihtimale karşı bize boya yapma ve renk elde etme ilmini de öğretiyor. Bu sadece bir ders, ders öğretirken sohbetle taçlandırmak onun geliştirdiği bir usul."

Cihan'la beraber Adem Hoca'ya doğru yürüdük. Nakkaşlar sırayla yerlerini aldılar, içlerinde benimle gibi birkaç misafir daha vardı. Bize sandalye getirseler de biz de nakkaşlar gibi yerde oturup halkaya dâhil olmayı istedik.

Nakkaş Adem Hoca, kurutulmuş karabaş otunu eline aldı, koklayıp nefesini yavaşça bıraktıktan sonra elindeki ottan halkanın başında duran kişiye uzattı. Nakkaşlar sırayla bitkiyi kokladılar. Onlar devam ederken,

Adem Hoca: "Kokuları küçümsemeyin nakkaşlar. Koku hafızanın hafiyeleridir, öyle şeyleri hatırlatırlar ki bu hatırlatma sizi bir alemden alıp başka bir aleme savurabilir."

Otları bir iki kere daha kokladıktan sonra dönüp havanın içine attı. Maharetle tokmağı hafif hafif vuruyor, otlar maviliğini armağan ederken havana yağlardan, tozlardan ekliyor hafifçe dövmeye devam ediyordu.

Bir iksir hazırlıyor gibiydi. Havanın içindeki karışım mavi rengine dönmeye başladı. Elinde küçük bir şişeden damlattığı, ismini sonrdan öğrendiğim, bakır cevherini her damlattığın-

da mavi renk daha da belirginleşiyordu. Bir yandan anlatmaya devam ediyordu;

"Işığın kırılması rengin varlığına sebep, insanın rengini bulması için kalbin kırıklığı gerek. Mavi renk göğün, göğü kıskanan suyun yansımadan aldığı renk. Gök mavi, su mavi, arasında duran insan da elbet kırılmadan payını alıp maviye bulanacaktır ama illaki bu kırılma kalpte olmalı yoksa neden göğe bakınca hüzne boğulur insan. Mavi renk hüznü çağırır. Zira mavi yemiş neredeyse yoktur çünkü mavi seyirlik bir renktir. Nefs-i emmare gibi. Herkeste vardır ama mürit, emmareyi çabucak terk etmelidir. Emmareyi terk eden insana, işte o vakit mavi bir nur eşlik edecektir. Mavi önce seyriyle zevk verir, çok bakarsan ardından kesif bir hüzün kaplar ruhunu. Gökyüzüne bakmak nasıl önce zevk veriyorsa biraz fazla bakınca o sonsuzlukta, o uçsuz bucaksızlıkta hüzün seni ensenden yakalayıverir. Denizleri seyretmekte öyledir.

İnsan her ne kadar dış görünüşü yani cisimden ibaret olarak tasavvur edilse de insan özü itibariyle manevi bir varlıktır. Ona bu vasfı kazandıran en önemli şey; aklı ve kalbidir. Et parçası olan hayvani kalp, gönül denen manevi aklın makamıdır. Akıl ve kalp arasında gerilen bir perde vardır ki onun da adı nefistir. Yani benliğimiz, bu benlik Allah'ın kullarına verdiği cüzi iradenin adıdır. Nefis bizim ayrı bir vücuda sahip olduğumuz yönündeki ifade şeklidir ve bizi Allah'a kulluk etme görevimizden perdeleyen, alıkoyandır. Onun görevi akıl ve kalp arasında durup, birbirleriyle gerekli bağı kurmalarına engel, kibirli, kıskanç bir yapıya sahiptir. İnsanın görevi o nefsi bu hasletlerden temizlemek ve öze yani ruha ulaşmasını sağlamaktır.

Peygamber Efendimiz (a.s.m.) ve Ashabı, Bedir savaşından Medine'ye dönüyorlardı. Mücahit sahabeler savaşçı ve silah bakımından çok az olmalarına rağmen eşi benzeri görülmemiş bir zaferle geri dönüyorlardı. Savaşa alışkın olmayan bu

bedenler yorgun ve yaralıydı. Buna rağmen Peygamber'imiz (a.s.m.) onlara; "İşte küçük cihattan büyük cihada dönüyoruz." dedi. O yorgunluk ve yaralı hâllerinin ötesini düşünemedikleri için Peygamber'imiz (a.s.m.) şöyle devam etti; "Büyük cihat sinelerimizin içindekiyle olan cihattır." Cihat, Allah yolunda gayrete gelmek, mücadele etmek anlamlarına geldiği için sinelerde saklanan nefsi de bu şekilde tasvir etmişti.

İç ve dış mücadele ile hakikat yolunda ilerlemek mümkündür. Bedenin şekli ibadetleri olduğu gibi, iç alemimizin de ibadetleri içselleştirme görevi vardır. Bu görevleri, bazı engelleri aşarak Allah ile arada duran perdeler açılır.

Nefis engelinin en tehlikeli ve alçak olanı nefs-i emmaredir. Yusuf Sûresinde Allah "Nefis, kötülüğü emredicidir." der. Bizi kötülük işlemek için daima tahrik eden, bu doğrultuda emirler yağdıran, hareketlerimizi bilinçli ve iradi bir şekilde yapmamızı engellemenin yollarını arar, bunu da vesvese, evham, şehvet ile bir olup çıkış yolu arar. Yani onun görevi, bu uyaranlarla amelimize müdahale etmeye çalışır.

Mavi gibi ona hangi rengi eklersen ekle direnecek hep bir yerde tetikte bekleyecektir. Hangi rengi mavinin üzerine eklersen ekle, bir parça grilik bırakacaktır geriye, nefsi emare gibi. Hangi makama uğrarsan uğra, nefsi emmare hep tetikte bekleyecektir. Alı aldan moru mordan çalmak için. Şimdi ey nakkaş, bak bakalım Buhara'nın kubbelerine neden bu kadar baskın şekilde mavi kullanılmış, anla. Sana sürekli nefsinin kötülüğünü hatırlatmak için olmasın. Aldanma o hazza. Sonradan gelecek hüznü düşün ve çık oradan, peşinden gelse de çık oradan. Zikrullah ile kurtul maviden. Kurtul esfeli safilin hatıralarından.

Nakkaş Adem Hoca:

"Çiçek kendini tüm benliğiyle verince çiçek oldu asıl, kokusuz renksiz ve dahi cansız. Saflığa erişmiş oldu. Mavisini veren mürit saf muhabbete en büyük adımı atmış demektir.

Bakın görüyorsunuz, nefs-i emmarenin de kendi içinde 7 basamağı var, o yedi basamakta da 77 tuzak var. Kötülüğü emreden nefsin, kötülükten soyunmaya çalışan müride oyunları böyledir işte. Sen onu terk etmezsen o başka suretlerde, başka tonlarda varlığını gösterir. Bu rengin durması için, içine damlattığımız bakır cevheri gibi müride hakkın cevherini kalbine damlatmalı ki diğer renklerin makamlarına ulaşmalı. Semerkand mavisi, kara bulutlara rağmen direnen gökyüzünün rengidir. Semerkand mavisi, bağrında yetişen manevi önderleri yitirdiğinde, pişmanlık ateşinde yananların rengidir. Semerkand mavisi, renklerin notasında, hüzün nağmelerinde inler. Turkuaz mavisinin hüzünlü tonudur. İşte lacivert, nefs-i emmarenin en karanlık makamıdır. İnsanın hayvandan daha aşağı olduğu ton, artık karanlığın ele geçirdiği o renkten sıyrılmazsa, boğulup kaçacak yeri olmayan tonu.

Çıkın oradan ey nakkaşlar! Bütün mavileri duvarlara, kumaşlara işleyin. Mavi ışıldarken gökkubbede, biz yedi asır evvelin Buhara'sına gidelim ve kokusuyla gelen nakkaşların şahını, Şah-ı Nakşibend'i anlatalım."

Kasr-ı Arifan/ Buhara 1318

ABBASİ HALİFESİ EL MEHDİ zamanında Doğu Türkistan, dokuz oğuzlardan ayrılmış. Miladi 10. asırda İslamiyet'i kabule başlamış olan Oğuz Türkleri, bu asrın sonlarından itibaren İslam topraklarına hicret etmeye başlayarak önce Buhara yakınlarına yerleşmişlerdi.

Hicri 8. asırdan itibaren Moğol istilası ve tahribatı, Maveraünnehir Harezm ve Horasan'da çok daha şiddetli olmuş. İslam medeniyetinin önemli kültür merkezlerinden olan ve İmam-ı Buhari, İbn-i Sina gibi pek çok muhaddis, müfessir, filozof ve meşayihi bağrında yetiştiren Buhara, Cengiz Han ve halifesi Ögeday devrinde, Moğollar tarafından tarihte eşine az rastlanır bir şekilde yağmalanmıştı.

Dünya bir bahçe olsa, Buhara meyveleriyle dalları yere sarkmış bir ağaç olurdu. Yak, yık, bitmeyen, tükenmeyen bir şehirdi Buhara. Her defasında küllerinden yeniden doğardı. Nerede ilim, irfan varsa küfrün meşalesi aydınlatmaya değil

orayı ateşe vermek için yakılırdı çoğu zaman. Buhara o dönem ilme bir pusuladır. Âlimlerin feyizlendiği ve dahi feyiz saçtığı bir şehirdir, elbet yangın, talan eksik olmayacak. Ayrıca bir ihtardır da birazcık ilimde veya amelde gevşeklik gösterilsin derhâl ardından bir talan geliyordu. Böylece Cengiz Han Buhara'yı 1220 tarihinde kuşattı. Şehri işgalden sonra diğerlerinden bir farkla daha fazla yakıp yıktı, tarumar etti. Kale ve şehrin yıkılmasını emretti. On iki günde neft yağından devasa bir yangınla cami ve sarayları yakıp kül ettiler. Başta Kur'an-ı Kerim'ler olmak üzere binlerce kitabı hendeklere doldurdular. Moğollar Buhara'da bulunan herkesi öldürdü. Şehirden kaçıp kurtulanlardan birisi şöyle diyecekti; "Geldiler, yaktılar, yıktılar; öldürdüler, götürdüler ve gittiler."

Bu yıkımdan sonra Buhara, Moğollarla, Harzemliler ve İlhanlılar arasında defalarca el değiştirerek siyasi açıdan tam bir keşmekeş içinde kaldı. Sonraları Harzemli Türk Valisi Mahmud Yalvaç zamanında Buhara kısmen imar edilse de bir daha eski canlılığını kazanamadı.

Nihayetinde Muhammed Bahaeddin yani Şah-ı Nakşibend doğduğu zaman Buhara, İran Moğolları ile müttefikleri Çağatay Hanedanı'nın elindeydi ve şehir bunlar tarafından da zapt edilmiş, yedi gün boyunca talan edilerek, ateşe verilerek, ahalisi zorla memleketlerinden çıkarılmış, direnenler de öldürülmüştü. Bu yangınların küllerinden bir gülün doğma demi gelmeliydi. Öyle ya, dünya sadece yakıp yıkanlardan ibaret kalacak değildi. Buhara'ya küllerinden doğan şehir demiştik. Şimdi kulak verin işte çok yakından bir ayak sesi işitiliyor.

Uzun yoldan gelenlerin ayaklarından yorgunluk toprağa akar, toprak o yorgunluğu alıp onun yerine istirahat verir. Toprağın tabiatı tevazu nihayetinde, üzerine basıp geçene ikramı insanın içinde o toprağı öpme, sarılma hissi uyandırıyor. "Hepiniz Allah'ın huzuruna çıkmadan önce bana emanetsiniz." der gibi. "Benim işim çürütmek sonra tekrar hayata ve-

sile olmak" der gibi. Günde beş kere çağırır üzerimde vakurla gezen kişi bir gün benim bağrıma geleceksin. Bu manevi seslenişi duyan yeryüzünün güllerinden bir gül, gözü toprakta yürümektedir ardında bir grup muhibbanı. Asırlardır yana yakıla tarumar olan bir coğrafya hâlâ yangının izlerini taşıyor. Üzerinden eksik olmayan küller savrulurken bir süre durup karşısında küllerinden yeniden doğmuş mütevazı köye bakıyor. Buhara'nın mercanı gibi, Kasr-ı Hinduvân...

Hafif bir rüzgâr yüzünü mesh ediyor, bir ışıltı yayılıyor yüzüne. Baba diyorlar ona. Şefkati ve otoriteyi tam kıvamında yoğurmuş, bu hamurla ikram ediyor manevi ilimleri. Onun adı Şeyh Baba Semmâsî. Azizan'ın şefkat kucağı. Buhara köy köy evliya diyarıydı. Her köy bir evliya yetiştirdi. Râmiten köyünde Şeyh Ali Râmiteni, Fağna da Şeyh Muhammed El-İncîr Fağnevî, Gucdevan da Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî. O evliyalar ki künyeleri köylerine nispet edilir. Toprağı, vatanı, emeği zayi olmasın istenirdi sanki. Baba Semmâsî Hazretileri de Semmâs köyünden, erlerden bir er, sekinci asırda doğan güneşti. Azizan'ın serveri Şeyh Ali Râmiteni'nin en kıymetlisiydi. Her azizan gibi el emeğiyle geçinirdi. Onun da nasibi bağda üzüm yetiştirmekti. Bir salkımdan (bir insandan) nasıl onlarca tane çıkar şahitlik eder, insanı da yetiştirirken öyle yetiştirirdi. Asmaların bakımını kendi elleriyle yapardı. Elinden bir salkım üzüm almak için insanlar uzun yolları kat ederdi. Öyle geçkin öyle hizmet ehliydi. Köy köy dolaşsa da nicedir beklemekteydi.

O günlerde bir sohbetten dönmüş, hafiflemiş, mest olmuş. Geçip gittiği nice köylerden farklı bir köye durmuş bakıyor. Kendisine ilham edilen müjde o kadar büyük ki içinden taşıyor besbelli. "Yakında diyor, bu köyden bir er zuhur edecek, kokusu geliyor. Yakında Kasr-ı Hinduvân, Kasr-ı Arifân olacak." Bir cümle ama mana itibariyle derin. Arifân anlamında can buluyor, muştu. Arifler. Yani bir arif değil iki değil, arifler.

Burası bu köy ariflerin köşkü olacak. Buhara maddi yangınlardan sonra manevi ateşlerde de yanacak.

Yoluna devam ediyor, öyle ya arifler köşkü için hazırlık yapılmalı, gelecek olan bereketi, muhabbeti getirecek. O vakit beklerken de yürümeli, zira biliyor yol yürüyenindir. Beklenen gelirken ona yürümek de edebe dâhil değil miydi?

Bu sözün üzerinden ne kadar zaman geçti bilinmez. Bir daha yolu köye düşüyor veya onun gözü yollarda. O yüzden düşmek denmez. Belli ki hususi gelmiş çünkü kokusunu aldığı o müjde gözlerini de şenlendirsin istiyor.

Köye giriyor namazdı, sohbetti, zikirdi, gözü yolda... Beklenen de derken içeriye kucağında bir bebekle has müritlerinden biri giriyor. Kucağındaki bebek çocuğu olamayacak kadar yaşı büyük, demek ki kucağında bir torun taşıyor. Aralarında üç beş adım mesafe var, göz göze geliyorlar, müridin gözlerindeki o mütevazı bakış, Baba Semmâsî Hazretilerinin gözlerinde bir irfana dönüşüyor. Baba Semmâsî'nin kucağına çocuğu bırakıyor.

Yüzüne bakıyor ve muştu yine taşıyor yüreğinden, dilinden dökülüyor bir çağlayan misali.

"Bir vakitler demiştim ki, bu köyden bir er kokusu alıyorum. O koku öyle yaklaştı ki, zannediyorum bu kucağımdaki çocuktur. Ben, onu manevi evlatlığa kabul ettim. Onu tâlim ve terbiyesine belli ki ömrüm yetmeyecek." Yanındaki has halifesi Emir Külâl Hazretilerine dönüyor; "Bu çocuğun tâlim ve terbiyesi sana emanet, onu en güzel şekilde yetiştirmezsen hakkım sana helal değildir."

Seyyid Emir Külâl Hazretileri de bu cömert ikram karşısında tevazu ile elini göğsüne götürüp; "Ben de bu çocuğun terbiyesi ile tüm benliğimle meşgul olmazsam (hâşâ) namert olayım."

Mesuliyeti ağır, müjdesi mesuliyetinden daha ağır bir emanet...

"Çocuğun adı ne?"

Dedesi cevap veriyor: "Muhammed Bahaeddin."

Böylece Bahaeddin Nakşibend'in ilk manevi babası Baba Semmâsî oluyor. Baba Semmâsî Hazretileri Hacegan tarikatının Azizan lakabı ile şöhret bulmuş olan, halifelerinden Hace Ali Râmiteni'nin halifelerindendir. Hace Ali Râmiteni'nin tarikattaki mürşidi Şeyh Mahmud İncîr Fağnevî Hazretileri Onun mürşidi de Hace Arif Rivegeri'dir. Onun mürşidi de bu yolun kaynağı yani çeşmesi Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî'dir.

Kök dala ulaşıyor, dal kökten besleniyor, yetmiyor devridaim gibi tekrar köke ulaşıyor fakat zamanın içinden bir kırılma yaşanacak. Dal kökten ayrılacak veya meyveye durup koparılacak ve o meyvenin tohumundan bir ağaç daha yetişecek. Öz itibariyle hepsi birbirinden, hiçbiri diğerinden ayrı değil. Kök ve gövde ne kadar sağlam olursa dallar o kadar çok olur. Dalların çokluğu bol meyve demektir. Bu ağacın kökü şeriattan yani Nur-u Muhammed'den alır kavi oluşunu. Onlar ki köklerin toprağa yapıştığı gibi, sünnete şeriata öyle bağlılardır ki sağlam bir gövde ile bunu gösterirler. O sağlam gövde işte Abdülhâlik Gucdüvânî'dir diyebiliriz. Bütün nispetlerin tam ortasında durur. Kendinden evvelkilere tabidir, kendinden sonrakiler de yine ona tabidir.

Nitekim Bahaeddin Hazretileri naklen şöyle anlatır: "Benim hakkımda zuhur eden Allah-u Teâlâ'nın lütuflarından ilki, daha çocukluk çağında iken kadri yüce Şeyh Hace Muhammed Baba Semmâsî'nin mübarek nazarları ile müşerref olmam ve beni manevi evlatlığa kabul buyurmalarındandır."

Rivayetler tevatür derecesinde, her anlatan kendi makamından o günü söylüyor. Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî göçeli bir asrı geçmiş. Bu hacegan yolunun üstü tozlanmamış lakin kuvvetli bir cila gerek. İşte o cila ilk parlaklığıyla Baba Semmâsî Hazretilerinin kucağında ışıldıyor. Vehbi ilimler çok az kişiye nasip olur. Onlar doğar doğmaz Allah-u Teâlâ kuv-

vetli işaretlerle zamanın önderi olacağını kerametleriyle gösterir. Kerem sahibi odur, keramet ondandır. İşte yeryüzüne bir keramet gelmiş.

Peygamber Efendimiz (a.s.m.): "İnsanın çocukken öğrendiği şeyler taşa yazılan yazı gibidir." buyurmuş. Anne ve babalar bu hadisi iyi okuyup düşünmelidir. Çocuğa verilecek ahlak sözle değil davranışla kalbine nakşedilir. Onlar söz konusunda acemi, hâl konusunda ustadır. Henüz günaha bulaşmadıkları için her ne kadar hayvani içgüdülerle yaşasalar da onların kalbinde meleklerin nefesi vardır. Henüz insanın nisyan boyutuna geçmemişler, geldikleri tertemiz alemden yani fıtrattan beri olmadıkları için hâl onlara yön verir. Bir şeyi defalarca söylersiniz belki anlamazlar ama sizden bir şey gördükleri zaman o onların duygusal hafızasına kaydedilir. O yüzden ilk hoca annedir, temel annedir ve çocuk o temel üzerinde inşa olur.

İşte bu hadisi çok iyi okuyan bir anne var, Seyyid Bahaeddin'in annesi; Bibi Arife. Kasr-ı Arifan'da bir ağaç, bir çiçek değildir, bahçıvanın kendisidir. Kucağında bir fidan taşımaktadır. Bibi Arife'nin temizliğe dair titizliği dillere destandır. Zâhirî titizlik, insanı manevi temizliğe de götürür. "Abdesti olmayanın namazı yoktur." hadisi düsturunca maddi temizlik, manevi temizliğe bir kapıdır. Böylece kucağındaki fidanı en titiz şekilde yetiştirmek için gayret eder. Şeyhi Baba Semmâsî Hazretilerinin müjdesini duyduktan sonra elindeki cevherin derinlerini görmek için onu yontup ışıl ışıl bir elmas yapacaktır. Niyeti böyledir, gayreti böyledir lakin bu çocuk bir başka, elbette her annenin gözünde kendi çocuğu başkadır fakat ümmet için yetiştirilen bu çocuk başkadır. Bize ulaşan hikâyeyi

Bibi Arife şöyle anlatır:

"Bahaeddin henüz 3-4 yaşlarındayken kendisinden zuhur eden hâllere hayret ederdim. Ulema onu çok sever, değer verirdi. Zira o Baba Semmâsî'nin işaret ettiği altın çocuktu, bu sebepten herkesin gözü kulağı ondaydı. Bizim hamile bir ine-

ğimiz vardı. Doğumuna henüz birkaç ay varken Bahaeddin ineğe bakıp, bu inek alnında beyaz beneği olan bir buzağı doğuracak dedi. Çocuk sözleridir diye pek aldırış etmeyip gülüp geçtim. Birkaç ay sonra inek doğurduğunda onun tarif ettiği gibi bir buzağı doğurmuştu."

Annenin bu hassasiyeti ona vefa olarak geri dönecekti. Şahı Nakşibend Hazretileri onu bir mücevher gibi işleyen annesine derin hürmetini bir vasiyet olarak bırakacaktı.

Ben öldüğümde, beni ziyaret etmeden evvel annemin mezarını ziyaret edip daha sonra benim mezarıma uğrayın. Sufiler asırlarca bu vasiyeti tutup önce annesi Bibi Arife Türbesini ziyaret edip daha sonra Şah-ı Nakşibend'in türbesini ziyaret edecekti.

Yaşadığı köyde küçük yaşlarda dedesinin gözetiminde ilim ve irfanla yoğruluyordu. Hem anne hem baba tarafı Resulallah (a.s.m.)'in torunu Hazreti Hüseyin neslinden olması seyyidlik ve ilimle birleşince nur üstüne nurdu. İlmi, yaşından büyüktü. Babası devlet işlerinde askeri bir nefer olmasıyla beraber kumaş nakkaşlığı yapan ehli zanaat, sevilen, hürmet gören bir asil beydi. Seyyid Bahaeddin medreseden fırsat bulduğu zamanlarda babasını ziyaret etmeyi ihmal etmez, kısıtlı zamanları onunla geçirmeye çalışırdı. Kumaşlara işlenen nakışlara göz ucuyla bile olsa bakar, ilgilenirdi. Nihayetinde renkler insanın ruhuna etki eden unsurlardandı.

Bir gün nakkaşlardan biri gelmemişti, işler bekliyordu. Seyyid Bahaeddin o sıralar on yaşındaydı. Boş olan tezgâhın başına sessizce geçmiş kumaşlara desen vermeye başlamıştı. İlk defa pratik yapmasına rağmen, diğer çalışanlar işledikleri deseni mahirane bulup onu övmüşlerdi ama o babasının ne diyeceğini merakla beklemekteydi. Babası nihayet geldiğinde tezgâhın başında çalışanlar Seyyid Bahaeddin'in maharetini heyecanla babasına gösterdi.

Hayretler içinde kalan baba saçlarını okşayıp, ona gönlü-

nü hoş eyleyen sözler söylemiş ve gülerek: "Sen nakşbend mi oldun?" dedi.

Nakşbend, Kumaşlara nakış işleyen kimselere denirdi. Onu asırlarca bu isimle yaşatacak olan, hacegan tarikatını Nakşibendî tarikatına evirecek olan kelime ilk babasının dilinden dökülmüştü. Varsın kumaşlara nakış işleyenler dünyanın rengine boyansınlar. O kalplere talip olacak, sıbğatullah sırrı (Allah'ın boyası) ile kalpleri boyamaya ve sırlamaya vesile olacaktı. Zira Nakşibendî Tarikatının zikri hafiyi (gizli zikir) ve rabıtayı esas almış olmasından kaynaklandığı da söylenmektedir. Çünkü Nakşibend Farsça bir kelime olup nakş, bend ve bağ sözcüklerinden meydana gelir ve nakışçı, nakış yapan demektir. Yapılan zikir kalbi süslediği, nakışlar kalbe bir nevi işlendiği için zikirden hâsıl olan tesir nakşa, zikir de bu tesiri nakşı tespite yarayan bağa benzetilmektedir. Devamlı yapılan hafi içten, gizli zikrin kalbe bıraktığı nakşa bir işaret olduğu söylenmiştir.

Seyyid Bahaeddin'in yolu çok uzundu. Annesi onun kalbine en ince nakışları işleyerek büyütüyordu.

İlimle ve ilimden doğan irfanla donanarak gençlik yıllarına geldiğinde yaşı on altı on yedi olmasına rağmen dedesi ömrünün vefa etmeyeceğinden endişe ederek Seyyid Bahaeddin'i evlendirmek için acele eder. Torununu çok sevip, takdir ettiği için bu güzel gününü görmek ister. Babası ve Seyyid Bahaeddin'de bu işe pek gönüllü olmasa da bugün olmasa yarın gerçekleşecek bu evlilik hadisesi için dedesini kırmak istemez. Köyde uygun bir gelin adayı bulunduktan sonra dedesi, Şeyhi Baba Semmâsî Hazretilerinin onayını ve duası almak, onay verirse düğüne davet etmesi için Seyyid Bahaeddin'i Semmas köyüne gönderir.

Yol meşakkatli, yolcu ise bu meseleyi nasıl söyleyeceğini düşünerek biraz sıkkın bir şekilde akşam geç vakitlerde Semmas köyüne varır.

Baba Semmâsî Hazretileri, Seyyid Bahaeddin'i gördüğüne çok sevinir ona iltifatlar eder. Sıkıntılı, mahcup hâli de gözünden kaçmamıştır. Meramını ne kadar çabalasa da anlatamaz fakat Baba Semmâsî Hazretileri hâline vâkıftır.

"Münasiptir. Yalnız önce sohbetimizde bulun, ardımızda namaz kıl, dergâhın aşından ye, yarın beraber yola koyuluruz."

Seyyid Bahaeddin sohbet halkasına dâhil olur. Baba Semmâsî Hazretilerinin sohbeti ona öyle feyizler verir ki, gece boyunca kalbine inen bu feyizlerin coşkusundan neredeyse uyuyamaz, sabaha kadar ağlayarak ibadet eder, niyaza durur. Öyle bir vecde gelir ki secdelere kapanıp ağlayarak kalbinden diline şu dua vurur:

"İlahi bana bela yükünü çekmeye kuvvet ver, mihnet ve muhabbetin için de güç ve tahammül ihsan eyle."

Özünde muhabbet kapıyı çaldı, mihnet cevap verdi.

Sabah namazı vakti geldiğinde Baba Semmâsî Hazretileri mescide gelip Seyyid Bahaeddin'i o hâl üzere bulunca, yaşadığı hâli manevi görüş yani basiret ve feraset yolu ile keşfetmiş, kendisine hitaben:

"Ey oğul, dua ederken şöyle demek gerekir; Ya Rabbi senin rıza-ı şerifin hangi şeyde ise bu zayıf kuluna fazlın ve kereminle onu ihsan eyle. Zira daima Allah azze ve celle yolunda bulunan kula bela erişmez. Allah kuluna bir şeyi uygun görmüşse o şey kul için bela değildir.

Eğer Allah, kendi ezeli hikmeti ile bir sevgili kuluna bela göndermişse, o belayı kaldırabilmesi için yine kendi inayetiyle o kuluna kuvvet ve tahammül ihsan eder. O belanın gelmesinin hikmetini de o kuluna bildirir. Kişinin kendi ihtiyarıyla Allah'tan bela istemesinde ise güçlük vardır. Çok tehlikeli bir iştir. Kulun böyle küstahlık edip bela istemesi doğru değildir."

Daha sonra mihraba geçip namaza durdu, Seyyid Bahaeddin'de safa dâhil oldu. Namazın ardından sofra hazırlandı. Baba Semmâsî Hazretileri mecliste bulunanlarla beraber ye-

mek yedi. Yemekten sonra Baba Semmâsî, sofradaki somunlardan birini alıp Seyyid Bahaeddin'e verdi. Ekmeği kabul edip etmeme konusunda biraz tereddüt edip çekingenlik gösterince, kabul et işe yarar buyurdular. Emre uyup, ekmeği alıp torbasında sakladı. Daha sonra Baba Semmâsî Hazretileri ile beraber yola koyuldular. Bu yolculuktan o kadar şevk alıyordu ki kalbinde Allah ve dostlarının sevgisinden başka sevgiye yer kalmamıştı. Yolda bu şevk ve niyaz ile giderken kalbini birkaç kez kuruntular, havâtır kapladı. Zihnine bazı aykırı düşünceler geldi. Baba Semmâsî Hazretileri buna rağmen yanına her gittiğinde ona iltifat etti, "Kalbini dağınıklıktan koru" diye ikaz niteliğinde iltifatta bulundu. Baba Semmâsî Hazretilerinin bu hâllerine şahit olduktan sonra ona karşı daha fazla yakınlık ve muhabbet peyda oluyordu. Onu gözetip, koruyup, kollaması kendisine olan muhabbet ve bağlılığını daha da kuvvetlendiriyordu.

Yolculukları büyük bir aşk ve şevkle devam ederken bir köye uğradılar. Burada Baba Semmâsî Hazretilerinin bir bağlısına rastladılar. O güler yüzlü zat, tam bir tazarru ve tevazu ile yalvara yakara onları evine götürdü. Fakat bir yandan da bu sadık insanda bir çeşit ıstırap hâli de görülüyordu. Sıkıntılı bir hâli olduğu belliydi. Sebebi sorulduğunda: "Sizlere ikram etmek için bir miktar sütüm var lakin ekmeğim olmadığından dolayı ıstıraptayım."

Bunun üzerine Baba Semmâsî Hazretileri, Seyyid Bahaeddin'e dönüp: "Bahaeddin sana verdiğim ekmek işe yaradı, getir bakalım." buyurdular. Orada bulunan herkes o sütten ve ekmekten yedi, bereketi yanında taşıyıp getirmişti. Buradaki manevi işareti yorumlarsak Baba Semmâsî Hazretileri, Seyyid Bahaeddin'e zâhiren ekmek verse de manen ekmek ilimdi. Seyyid Bahaeddin'in çekinmesi bu yolun çetin olduğunu sezdiğindendi. Yolda inişli çıkışlı hâller, bu yolun manevi meşakkatlerine işaretti. Köyde bir bağlıya rastlayıp köylünün onları

eve götürmesi, o kişinin bu yolda gösterdiği azim... Sadece sütün olup ekmeğin olmaması, süt de manada ameldir. Amele istekli olup yolu yordamı, usulü bilmemesinden. Ekmeğin o anda istenmesi Seyyid Bahaeddin'in sahip olacağı ilim ve irfanla birçok insana manevi tokluk vesilesi olması demekti. Büyüklerin her işinde bir keramet olduğunu böylece anlarsınız. Seyyid Bahaeddin bu keramete de şahit olduktan sonra tekrar yola devam edip Kasr-ı Arifan'a vardılar. Düğün hazırlıkları başlamışken ülkede çıkan bazı karışıklıklar sebebiyle Seyyid Bahaeddin'in babasını görevi icabı acil çağrılması üzerine düğün ertelendi. Babası görevden döndükten sonra tekrar düğün hazırlıklarına başladıkları sırada Şeyh Baba Semmâsî Hazretileri vefat etti. Evliliğini Baba Semmâsî Hazretilerinin vefattan bir süre sonra yaptı. Çocukluğundan buluğ çağını geçene kadar, hocaların hocası Muhammed Baba Semmâsî Hazretilerinin sohbetleriyle feyizlenip, onun bereketiyle bu eşiği geçmiş tertemiz bir genç olarak yoluna dosdoğru devam etmişti. Hoca Hazretileri ahiret alemine göçtükten sonra, babası ilim ve irfandan uzaklaşmaması için Seyyid Bahaeddin'i Semerkand'a götürmüştü. Babası da dedesi gibi nerede gönül ehlinden bir kimse olduğunu öğrense ona varır, kendisi ve Seyyid Bahaeddin için güzel nazarlarını himmetlerini esirgememeleri hususunda onlardan tazarru ve niyazlarda bulunurdu. Onların duaları ile bereketlenirlerdi. Semerkand seferinde de orada bulunan büyük mürşitlerin ziyaretleriyle şereflendiler. Onlardan çokça himmet ve dua niyaz ettiler. Semerkand'dan döndükten sonra Buhara'ya dönüp Kasr-ı Arifan köyüne yerleşti. O sıralarda ilahi lütuflardan biri olarak Hace Azizan Ali Ramitani Hazretilerinin mübarek taçları, külah veya sarık Seyyid Bahaeddin'e ulaştı.

O dönemlerde Hace ve Azizan'a intisap etmişlerin giydikleri külahtan kendisine gönderilmesi üzerine esasen tasavvufi fikirlere meyilli olan mizacında büyük değişiklikler meydana

geldi. Çünkü o taç, Hacegan tarikatında bir liyakat nişanı hükmündeydi. Azizan yolunu devam ettirecek şeyhlerden biri olduğu vurgulanmış ve böylece kendisi desteklenmişti. Bununla Seyyid Bahaeddin onurlandırılmış ve yoluna şevkle devam etmesi sağlanmıştı.

Kırmızı

Nefs-i Levvame

"Kendini kınayan nefse yemin ederim ki..."

(Kıyame Sûresi/2)

***

DÜN AKŞAM Nakkaş Adem Hoca'nın dersi beni manen öyle etkilemişti ki Cihan'ın heyecanlı sorularına kısa cevaplar vermekle yetinip, alelacele tekkeden ayrılıp otele dönmüştüm. Cihan bana eşlik etmek istese de onun gün boyu çalışıp yorgun olduğunu düşünerek gelmesini istemedim. Boya odasında anlatılanları düşünmek, tartmak istiyordum; özellikle, Adem Hoca'nın kim olduğunu daha fazla merak etmeye başlamıştım. Bana hep abartı gibi gelen hatta bazen tapınma gibi algıladığım evliyanın hayatını böyle arı duru anlatan, etkileyen ne bir kitap okumuştum ne de bir insana rastlamıştım. Cihan haklı olabilir miydi?

"Hak sözü ancak gerçeğe kalbini açan, onu can kulağıyla dinleyen ve hakikate şahit olmak için yanan gönüller anlar." demişti.

Kalbimi hakikate açmak gibi bir arayışım yoktu. Bugün anlıyorum ki kilit içerden kırılmıştı. Kilit içerden kırıldığı için de

biraz istem dışı hareket etmeye alışmış, zamanın akışına kendimi bırakmış gibiydim ve sabah kahvaltı etmeden erkenden tekkeye gittim. Kapıda oyalanan bir kaç talebe dışında ortalıkta kimse görünmüyordu. Kapıdan geçip iç avluya doğru yöneldiğimde Nakkaş Adem Hoca ile karşılaştım. Selam sabahtan, hâl hatırdan sonra Cihan'ı sordum.

"Cihan bazı resmi işler için, Buhara'ya gitti. Öğleden sonra ancak döner, ben de bugün izinli sayılırım, isterseniz bana eşlik edin." dedi. Bundan memnun olacağımı söyleyip beraber tekkeden çıktık. Kapının önünde bekleyen arabadan şoför inip kapıyı açtı. Adama; "Evladım, sen dersinin başına dön. Metin Bey bugün bana eşlik edecek." dedi. Talebe tebessüm ederek başını hafifçe öne eğdi ve gerisin geri yürüyerek yanımızdan ayrılıp tekkeden içeri girdi. Direksiyonun başına geçtiğimde Nakkaş Adem Hoca yolu tarif etti. Nereye gittiğimiz konusunda merakla açıklama beklememe rağmen bir şey söylemedi. Birkaç kilometre gittikten sonra toprak bir yola saptık. Nihayet nereye gittiğimizi anlatmaya başladı. İzin günlerinde bir talebeyi önüne katıp, köylerde yoksul hastaları tedavi ediyormuş. Ne güzel işte hepimizin olmak isteyip, fakültenin ikinci yılında birçok hayalin hasıraltı edildiği hayallerden en pembe olanı, yoksul hastaları muayene etmek, bedava ilaç vermek. İşte, Adem Hoca'nın kalbimi titreten bir özelliği daha. Bazı insanlar iyiliği o kadar doğal yapıyor ki, siz onlara takdirle, gıpta ile bakarken onlar yaptıklarının doğallığında sizin bu hayretinizle sizi mahcup ediyorlar. Nakkaş Adem Hoca'ya mesleğini neden yapmadığını sordum.

"Şaşılacak şey değil mi Metin Bey evladım, bedeni iyileştiren doktorlara hayran olur, öve öve bitiremeyiz. Fakat ruhları tedavi eden, iyileştiren mana doktorlarına hayret etmeyiz. Hâlbuki ruh yoksa bedenin kaç günlük saltanatı var ki bu dünyada. İşte bu sebepten manevi tabiplerin dizinin dibinde

olmak beni daha çok cezbetti. Geldiğim gün anlattığım kıssayı bu açıdan bakarak da düşünebilirsiniz. Her mesleğin manevi ihtisası da lazım. Ben hekimliği bırakmadım sadece yeryüzünü şifahane bildim."

"Şifahane mi?"

Şaşkınlıkla sorduğum bu soruya kısık bir kahkahanın ardından cevap verdi.

"Tuhaf değil mi? Kelimelerin bile manalarına kastetmişiz. Hastane adı bile karamsar olmaya yetiyor ama şifahane tabirinde bile bir umut var."

"Bunu hiç düşünmemiştim."

"Aslında düşünüyoruz ama düşüncelerimiz kalbimize müracaat etmediği zaman kelimeler manasını bulamıyor."

"Peki Nakkaşlık, hobi olarak yapsaydınız anlardım da bunu da zanaat veya meslek edinmişsiniz."

"Onu da elimdeki stetoskop gibi düşün. Renklerin manasına bıraktığı etkiye bakarak hastalığın ne olduğuna karar veriyorum. Bir bakıma iki mesleği birleştirdim. Zaten özde her şey ikilik üzerine. Bizim görevimiz bu ikilikler ile teke ulaşmak. Bedenin sağlığı elbette mühim zira sıhhat yoksa iman cilası olan amel eksik kalır. Her şeyin başı sıhhat olmakla beraber her şeyin ruhu da manen sıhhatli olmak. Nakkaşlık benim bir nevi tefekkür pencerem."

"Onun için mi bütün metaforları renkler üzerinden yapıyorsunuz?"

"Kısmen, bu işin manevi tarafı gibi zâhirî tarafı da var. Nakışla uğraşmak beni bir nokta üzerinde toplamaya yarıyor. Odaklanma dediğimiz ve başarılınca yolu tefekküre çıkaran, ardından tevekkül ağacının gölgesinde dinlendiren bir hâl yaşıyorum. Hâller geçicidir elbet, makamlar da uğrayıp geçmek içindir. Tefekkür ederken renklerin etkisiyle hâlden hâle nasıl geçtiğimi gözlemliyorum. Göz ışığın kırılmasıyla renkleri

algılasa da eşyanın hakikati başkadır. Mesela Peygamberimiz (a.s.m.); "Allah'ım bana eşyanın hakikatini göster." diye dua ederken aslında eşya dediğimiz cansız nesneleri değil, canlıları da içine alır. Eşya, Arapça'da şeyin çoğuludur. Bu şeylere görüp görmediğimiz her şey dâhildir. Eşyanın hakikatine renkler vesilesiyle yaklaştığımı düşünüyorum. Bir de hâlden hâle giren kalbi renkler üzerinden takip edebiliyorum."

Ailesini sormak üzereyken yol tarifine tekrar başlayıp ara sokaklardan geçtikten sonra bir evin önünde durduk. Nakkaş Adem Hoca hastalara öyle şefkat gösteriyordu ki hasta daha ilacı almadan rengi, morali yerine geliyordu. O an hastalara davranışımla mukayese ettim. Nedense hastaya tebessüm etmek bile sanki ekstra bir hizmetmiş gibi geliyordu bana. Bir hocamız; "Mesleklerde en tehlikeli şey, yaptığımız işi rutinlere kurban etmek." demişti. Rutine işini teslim eden artık bir robottur. Hastaya şefkat esastır yoksa bir doktor değil bir tamirci olursun ama tamirci deyip de geçmemek lazım. İşini severek, heyecanla yapıyorsa tamirci bile eşya ile bir bağ kurar. Elindeki aleti tamir ettiğinde ona can vermiş gibi sevinir, kaldı ki sizin işiniz bir canla. Daha çok ihtimam, şefkat göstermeniz gerekir." Çoğu erdem gibi bunu da zamanla unutmuştuk.

Hastalandığımda şefkate, ilgiye muhtaç oluşumu kendime hak, iyileşip işimin başına döndüğümde bin bir sancıyla gelen hastaya şefkati çok görüyordum. Sonra Adem Hoca'nın verdiği ilaçlar kimyevi maddelerle desteklense de doğallık taşıyordu şişelerden, şuruplardan. Hepsini kendisi hazırlıyormuş. Eczacılık, Özbekistan'da rağbet gören bir ilimdi. Rağbet görmesinin bir sebebi de uygulanan Rus ambargosuydu. Bir kültürü, milleti yasaklarıyla başının çaresine bak diye unutup gitmişlerdi. Onlar da geleneksel tıpta çareyi arıyor ve o çareyi buluyorlardı. Hızlı iyileşmiyorlardı, hele acil durumlarda kimyasal ilaçlara bazen çok ihtiyaç oluyordu fakat koca köyde dört

beşi geçmiyormuş hasta sayısı. Onlar da genelde ya yaşlı ya da çocuk oluyormuş. Beni en çok hayrete düşüren bu oldu. Çünkü Özbekler o kadar kendi başlarının çaresine bakılmaya terk edilmişlerdi ki, en güzel tedavinin hastalanmamak olduğunu keşfetmişlerdi. Sonra tarım, hayvancılık köylerin can damarıydı. Doğal besleniyorlardı, bilinçten değil yokluktan. Bu yokluk onlara, varlıklarına sahip çıkmayı öğretmişti. Hayret ve hayranlıkla seyrediyordum her şeyi. Adem Hoca önce şefkat sonra dua ve en sonunda ilaçla tedavi ediyordu hastayı. Bir hekimin, bir hastaya dua okuyup üflediğine ilk defa tanık oluyordum. Şaşkınlığımı gören Adem Hoca oracıkta bir hikâye anlattı bana.

"Zengin ve nüfuz sahibi bir adam, çok sayıda kişiyi yemeğe davet eder. Misafirler arasında hastaları iyileştirmesiyle meşhur bir sufi, bir de Fransa'da eğitim görmüş, doktor olan sağlık bakanı vardır. Yemekten sonra birdenbire ev sahibinin kızının başı döner onu yatağa yatırırlar. Ev sahibi sufiden kızı için dua etmesini ister. Sufi kızın yanına gider ve iyileşmesi için dua eder.

Bu durum Sağlık Bakanını oldukça kızdırır ve homurdanarak:

"Bu hurafelere artık inanmayın. Günümüzde insanları iyileştirmek için vitamin enjeksiyonları, modern ilaçlar ve başka bilimsel yollara sahibiz. Bu tip modası geçmiş saçmalıklar ilerlememizi önlüyor." der.

Bu sözler üzerine sufi, Bakan'a döner ve:

"Bugünlerde bakan üniformasını eşeklere giydirdiklerini bilmiyordum! Böylesine cahil ve aptal bir adam bırakın bakan olmayı, nasıl bir doktor olabilir?"

Bakan bu sözlere çok öfkelendi, yüzü kıpkırmızı kesilip öfkeden dili tutuldu. Sufi, Bakan'ın bu hâlini görünce yumuşak ve nazik bir sesle; "Bakanım, lütfen beni affedin. Bu aşağılayı-

cı sözleri yalnızca bir hususu işaret etmek için söyledim. Görüyor musunuz yüzünüz nasıl kızardı, kan damarlarınız şişti, nabzınız hızlandı ve adrenalin düzeyiniz tavana vurdu. Bütün bunlara birkaç söz neden oldu. Eğer sıradan sözler bu gibi fiziki değişmelere neden olabiliyorsa, belki de Allah'ın kitabından alınmış ilahi sözler de fiziki iyileşmeye yardımcı olabilir."

Bu etkileyici hikâye, ben İslam'ın neresindeyim sorusunu da sordurttu bana. Sahabe, İslam'ı yaşadıysa bizim yaşadığımız ne? Bilmiyorduk, tanımıyorduk ne kendimizi ne gayemizi ne Rabbimizi. O an düşündüm, tahsil hayatımızda bir keresinde hocamız bize ders anlatırken, hücreleri incelerken, insan bedenini didik didik ederken bir kere bile bakın Allah nasıl bir sistem yaratmış, nasıl muazzam bir yapıdayız ve aynı zamanda nasıl da aciziz diye bir söz söylemedi. Sanki her şey tesadüfen var olmuş gibi anlatıyorlardı. Matematik ilminde, sonsuz imkân içinde bir ihtimal varsa bunun oluşması imkânsızıdır diye öğretiyorlardı ama sonsuz ihtimal içinde sanki tesadüfen her şey oluşmuş gibi davranıyorlardı. Yıllarca girip çıktığımız derslerde, biyolojik yapımıza, hücrelerimize, sinirlerimize, iskelet sistemimize ve o sistemdeki mükemmel hesaplamaya hayret ederken onu yaratanı, var edeni düşünmüyorduk. Ben ve birçok arkadaşım o zamanların şartlarına göre kendimizi muhafazakâr diye nitelerken, İslam'ın sadece kimlik ve dışa dönük bilgisiyle yetiniyormuşum, hiç düşünmemişim, hiç incelememişim. Hep kolaya kaçıp edilgen cümleler kuruyordum. Şunun yüzünden oldu, filan kişi öğretmedi diye. Hâlbuki benim aklım yok muydu? Bir kere 'vaaay ne güzel' yerine 'sübhanallah' ne güzel yaratılmış dememişim. Hastalar müşteri, biz memur olduk. Sanki görevimiz, o anda acı çeken hastanın acısını gidermekti. Acısı nereden geliyor, sebebi ne, sen neden hastasın diye hastalara hiçbir bilgi vermiyorduk. Ayeti Kerime'de; "Onlar bakarlar ama görmezler, işit-

mezler." buyurduğu yerdeydim işte. Eşyanın hakikati buydu belki de. Hiçbir şey göründüğü gibi değildi ama gördüğümüzün ötesinde de merhamet ve sevgi vardı.

Cezaevinde geçen yıllarım içinde orada yaşadıklarımı, duyduklarımı oturup yazmamı Nakkaş Adem Hoca önemle istemeseydi her ayrıntısıyla hatırlamam imkânsızdı. Yazmakta gerçek manada bir tılsım var, yazdıkça daha derinlere rahatça inebiliyorum. Oradayken yaşadıklarım beni etkilemişti hatta sıkıcı gelmişti bazı şeyler. Gönül gözüyle değil akıl gözüyle bakmıştım ve aklım aşırı kibirliydi. Aradan yıllar geçmiş fakat o anlar olduğu gibi hafızamda.

Annemden, babamdan hatta Cihan'dan bile gizlediğim bir hastalığım vardı. Bipolar bozukluk. Ani duygu durumu değişiklikleri beni aşırı yıpratıyordu ve ne yaşarsam yaşayayım uçlarda yaşıyordum. Bir tıp talebesi olsam dahi psikiyatri kavramı delilikle aynı anlama geliyordu, bu sebepten gizleme ihtiyacı hissettim. Psikiyatriye gittiğim günlerin birinde, aynı zamanda arkadaşım olan doktorum, bazı olayları net hatırlamamızın sebebi korku veya derin acılar değildir. Aksine hatırlamamamızın sebebi korku ve derin acılardır. Hatırlamak istemeyen kaçar, kaçtıkça da hatırası da kendisinden uzaklaşır. Zamanla hatırladığımız şeyler ise, beş duyumuzun tamamına hitap eden bir olay hafızamızda ayrıntılı bir şekilde kalır. Mesela sofra meclisleri unutulmaz çünkü orada tat, koku, görsellik, işitsellik hepsi aktiftir. İnsanlar doğal olarak sofrada ve yemekte buluşmayı aslında bu sebepten sever. Demek ki biz bu hayatı duyularımızla da eksik yaşıyorduk. Ruhumuz başka yerde, aklımız başka, bedenimiz başka yerde olunca duygularımız ve duyularımızdan bihaber kalıyoruz. Sanırım Özbekistan ziyaretimi unutulmaz kılan buydu. Aklımla, duyumla, bedenimle tek bir noktadaydım. Adem Hoca ile hasta ziyaretlerinden dönerken yabancı olduğum ama onun maharetle sa-

de bir dille anlattığı rabıta konusuna girmişti.

"Rabıtanın aslında kendimizi rabt etmeyi öğrenme metodu olduğu, mürşidi hayal etmek sadece odağı kolaylaştırıyor. Asıl gaye bütün varlığımızla bir yerde toplanmak. Tohumu toprağa gömmezsen, toprağa sırlamazsan, nasıl çiçek olacak, ağaç olacak." Rabıta bezmi elest demine açılan bir dehlizdir. Rabıta da başarılı oldukça o dehlize yaklaşılır. Mesela Nakşibend'in bir anlamı da mürşidinin suretini aklına, kalbine bir nakış gibi işleyip, hâl ve amelle ona benzemeye çalışmaktır. Bir çocuk gibi taklit ede ede kabiliyet kazanmaktır bu.

Gördüğünüz gibi tasavvufta birçok amel aslında hatırlamak üzerine kurulu. Hatırlarsan asıl üzere kalabilirsin. Hatırlayan insan, eşyanın hakikatine yaklaşmış olur ve en önemlisi kendi hakikatine şahit olur. Tasavvuftaki genel kavram hatta ilke; kendini tanı, bildir. "Kendini bilen, Rabbini bilir." yani kendini bilen, nereden geldiğini bilen bir insan acziyetini idrak eder ve böylece Rabbine karşı kulluğu daha kolay yapar. Hazreti Ali; "Sen kâinata nazaran bir zerresin ama sende bir alem dürülmüştür." der. Bunun yanında bilim şunu ekler; insan bedenindeki damarlar, o karmaşık yapı çözüldüğünde dünyanın etrafını çevreleyecek uzunluktadır. Aslında aynı şeyi söylüyorlar. Bu bilimler, bizi yaratanın bizi biricik yarattığının işaretleridir. Allah'ın bizi taklit edilemez bir mükemmellikte yaratmasına mesleki pencereden birçok örnek verebilirim. Bunlardan en önemlisi, şu sıralarda bilim adamları tarafından çok tartışılan insanın şifresi olarak DNA'yı işaret etmeleri. Bu biyolojik boyutun bir de manevi boyutu var. Manevi boyutu görünmediği için görmezden geliyorlar veya kabul etmiyorlar. Fizikötesi diyip kestirip atıyorlar en makul yaklaşanı ise, bu bizim alanımız değil diyip sadece görünen üzerinde araştırmalar yapıyor. Kabul etseler de etmeseler de zâhirin bâtınî tarafı da vardır. Sen hem DNA yı araştır hem de

kendi deyimleriyle metafizik boyutunu görmezden gel. İşte bu sebepten insanın bu şifresini çözüp insanın yaradılış gerçeğini tam olarak çözemiyorlar. İnsanın hakikatin sırrına, hazinesine ulaşmak için şifresini kıracak bir yolu vardır."

"Nedir o?" diyerek heyecanla sözlerini böldüm. Heyecanlı hâlime tebessüm edip; "Birkaç güne kadar bu konuyu boya odasında anlatacaktık ama madem muhabbeti mevzu oldu biraz bahsedeyim."

Ve hiç tereddüt etmeden tek kelimeyle soruma: "Zikir." diye cevap verdi.

"Zikir mi? Nasıl yani?" diye hayretimi gizleyemedim.

"Zikrin, DNA'nın şifresini kırdığını hâlâ keşfedemediler zaten mecazen bunu yapmaları mümkün değil. Fakat ben yine bir örnek vereyim, mesela; matematiksel bağlamda baktığımız zaman sonsuz seçenek vardır. Milyonlarca rakam yer değiştirerek çoğalırlar. Aslında rakam dokuza kadar on bile değil. Fakat birden dokuza kadar olan sayılar yer değiştirdikçe, sıfırlar eklendikçe, milyonlarca rakama dönüşür ve ihtimallere yer kalmaz. İşte buna inandıkları için o şifreyi kıramazlar ama yaradılış insanın anlayışının ötesinde bir hesapla yapılmış ki yaratıcıyı yaratıcı yapan, insanın imkânsız dediğini mümkün kılmasıdır hem de ol emriyle.

"İlim bir noktaydı onu cahiller çoğalttı." der, Hazreti Ali. Kur'an Fatiha'da, Fatiha besmele de besmele be harfinde, be harfi bir noktada. Ve ilim şehrinin kapısı, biraz daha aralar kapıyı; "Sen cisim olarak küçüksün, ama sende bir alem dürülmüş ve hayran olduğumuz bilim adamları bunu zâhirî anlamda doğrular."

"Nasıl?" dedim.

"Az önce de bahsettiğim gibi, İnsanın bedeninde karmakarışık duran yapı yani damarlarımızın uzunluğu dünyayı çevreleyen uzunluktaymış. Buna hayret ediyoruz ama ilahi hitap

kocaman bir sırrı hediye ederken hayret etmiyoruz. Yere göğe sığmadım, mümin kulumun kalbine sığdım. İnsân bu cümleleri idrak etse, cümle alem başını secdeden kaldırmaz lakin biz ne ilim şehrine varmışız ne de kapıdan haberimiz var. İnsanın yaradılış dairesinde durduğu noktayı rakamlarla ifade etme misalinden devam edelim.

İşte sonsuz ihtimalleri mümkün kılana sığınıp, onu devamlı surette zikir ettiğimizde ol emri tecelli eder. Bir şifreyi kırmak için kaç kez deneme yapmanız lazımdır. İhtimaller arasında bir kere de olabilir milyonlarca kez de. İşte zikir DNA üzerinde denenen şifre kırma girişimidir. Her zikir doğru seçeneğe yaklaşmaktan haber verir. İhlâsla, teslimiyetle yapılan zikirler bu işi kolaylaştıran unsurlardır. Bizi şaşırtmaya, yıldırmaya çalışan unsurlar da vardır. Bunlar nefis ve şeytanlardır.

Zümer Sûresi 6. ayetin muhatabıyız, Rabbimiz; "Allah kimin sadrını/ gönlünü İslam'a açmışsa o kimse, Rabbinden bir nur üzeredir. Yazık o kimselere ki Allah'ın zikrine karşı kalpleri kaskatı kesilmiştir."

Kalbi kaskatı kesilmek, merhamet ve şefkatin yokluğu ile beraber aslı ile ölü bir kalpten bahseder. Bir kimse kalbini ihya etmek için, ilahi nura vasıl olmak için kalbi zikrullah ile gıdalandırması gerekir, bu açık bir beyandır.

Zikir ise faydasını tekrar ile gösterir. Her işte olduğu gibi tekrar ile hatırda tutabiliriz. Tasavvufta ilerleyen günlerde inşallah anlatacağım. Nakşibendîlikte yolu aydınlatan 11 kandil vardır. Bunların ilki Yad Daşt. Her an Allah ile olmak. Her an bir fikir üzerinde olursan başka fikirlere karşı kapalı olursun, yani odak üzerinde kalırsın. Bu zikirler tekrar ile kalp mutmain olur. En son makam olan rıza makamı ve ayette; kalpler ancak Allah'ın zikriyle mutmain olur sırrına erişiriz."

"Peki, nedir kalbin tatmin olması? Zikrullahtan gayrı hiçbir şeyle tatmin olmayan kalbin, sırrı nedir?

"Bir anne ile evladın ilişkisine bakıp bunu rahatça anlayabiliriz. Çocuk devamlı annesiyle bir ünsiyet hâlinde olduğu için ona alışır, bağlanır. Ondan beslendiği için diğer bütün besinleri reddeder. Ve en önemlisi annesi dışında herkesi reddeder. Hele duygusal bir ihtiyacı karşısında annesi ona yönelmezse ortalığı birbirine katar. Ancak annesinin sinesinde huzur bulur.

Bizler de işte Rabbimizin dergâhından kopup, bu dünya zindanına bir süreliğine geldik. Duygusal bir ihtiyacımız olduğunda çıldırıp kendimizi yerden yere vurmamız aslında Rabbimizi özleyen ruhun tepkisi. Biz, bizi oyalayacak şeylerle ancak birkaç gün oyalanabiliyoruz sonrası yine yıkım, özlemek. İşte bu duygusal boşlukta, Rabbini aşırı özlemede, kalbi huzura kavuşturan tek şey yine onun adını sayıklamak. Zira çocuk ağladığında, konuşmayı bilmese bile ağlayışındaki nağmede yine anne der.

O duygusal krizlerden sakınmak için sadece zikrullaha ihtiyaç var. Onu hatırlatan her ibadet olabilir. Namaz da zikirdir, Kur'an da zikirdir, dua da zikirdir ve zikir de duadır. Tekrar dediysem aldanmayasın bu zikirde esas olan Allah Allah derken manaya inmek. O vakit tespih, teşbih ile elinde feleklere dönüşür. Eğer manadan gafilsen, istersen milyon kere zikir et.

Nefis, kalp ve ruh üzerinde ahtapot misali her bir bölgemize bir kolunu dolamış gibidir. Hangi koldan kurtulsan diğeriyle sarar seni. O ahtapottan kurtulmanın tek yolu onu kafasına vurarak öldürmektir. İşte zikir o ahtapotun kafasına vuran tokmaktır. Her zikir nefsi güçsüzleştiren bir yıkım aynı zamanda tahribatı onaran bir amaçtır. Bu yüzden zakir, zikir ederken bütün nedenlerden, gayelerden geçerek kendine şunu hatırlatır. 'İlahi ente maksudi ve rızaike matlubi. Allah'ım maksadım sensin bu işi yapıyorsam senin için, seni bulma maksadıyla yapıyorum.' Bütün maksatlardan, sebeplerden,

nasıllardan geçip sana ulaşmaya gayret ediyorum. Sana ulaşınca ise talebim, senin benden razı olmandır. Sen ancak benden razı olursan kulluğum tamamlanmış olur. Sana ulaşırsam senden, seni talep ederim. Çünkü cennette, cennetten daha kıymetli bir şey vardır ki o da Cemalullah'ı yani Allah'ı görmektir. Hazreti Âdem hatası sebebiyle dünyaya gönderildiğinde, Cemalullah ve cennetin hatırası taptaze olduğu için üçyüz yıl ağlayarak tövbe etmekten vazgeçmedi, ve bununla beraber Sevgili Peygamberimiz hiç unutmadığı için günde yetmiş makam aşıyor ve bununla beraber "Şükreden bir kul olmayayım mı?" buyuruyordu.

Rabbim senin yolun dosdoğru yoldur. O yola dosdoğru olmadan ulaşılmıyor. Bize bulaşan her yalan, riya, kibir, haset gibi çamur hasletler o yoldan bizi engelliyor. Bu yüzden tövbe denen suyla yıkanıyoruz, bu yüzden tövbe ederken madden de suya ihtiyaç duyuyoruz.

İnsanlar günahların zâhirine o kadar kendilerini kaptırmışlar ki, günahların manevi cihetini unutmuşlar. Mesela hırsızlık her dinde her kültürde, medeniyette büyük günahlardandır. İslam'da hırsızlık yapanın, hırsızlığın boyutuna göre eli kesilir, hapsedilir. Bununla beraber insanların umudunu çalanlar toplumda el üstünde tutuluyor. Fikir hırsızları esinlendim diyor, emek hırsızları ekmeğimin peşindeyim diyor bir de sır hırsızları var ki en adi hırsızlık biçimidir, insanlardan sırlarını alıp başkalarına yayarlar. Her iki hırsızlık çeşidi de kötüdür fakat zâhire o kadar dalmışız ki bu ahlaksızlığın manevi tarafına kör olmuşuz. Hâlbuki iç alemi, bâtınî terbiye etmediğimiz için zamanla dışımızda kirleniyor. Manevi hırsızlığın sonu maddi hırsızlık olabiliyor.

Ahlak içten dışa, dıştan içe aktarılan bir devridaimdir. Yine söz dönüp dolaşıp insanın yaradılış dairesine uzanıyor. Ne yaparsak yapalım insana dair bir köşe bulamıyoruz, vic-

dan dairesinden çıkamıyoruz. İnsan olmanın o yükünü atmak imkânsız ama yine de hafiflemeye yol arıyoruz. Rabbimiz, bizi bizden iyi bildiği için dermanı kitabında defalarca zikir ediyor. Beni anın, beni zikredin, benden isteyin.

Batılı bilim adamları yüzyıl sonra veya elli yıl sonra başımıza gelecek doğal felaketlerden, hastalıklardan bahsediyor. Marazlı bir çağa tevafuk ettik, gidişata bakıp her türlü umutsuzluğa tutunmuş, geçmişte yaşanan marazlardan nasıl kurtulduklarına bakmıyoruz daha doğrusu nasıl kurtulduğumuza bakmamızı istemiyorlar. Çünkü tarihe bakarsak bugünü iyileştireceğimizden korkuyorlar, bu sebepten tarihi sıkıcı, birbirine karışmiş, sahihe dayanmayan rivayetlere indirgeyip bizi oyalıyorlar. Hâlbuki geçmişte de büyük kıyımlar, savaşlar, hastalıklar doğal felaketler yaşanmış. Şu üzerinde oturduğumuz toprak için, kim bilir kaç can feda etmiş kendini? Peki, bu felaketleri nasıl aşmışlar hiç düşünüyor muyuz? Elbette maneviyat ipine sıkı sıkı sarılarak. 'Tarih tekerrürden ibarettir.' diyorlar kısmen doğru olsa da hakikatte tarih ders almayanlar için tekerrür eder. Hayatta her şeyin hammaddesi zaten vardı, ama keşfedenler, ölçüye, ilime riayetle keşfettiler.

Teknoloji veya icatlar insanların hayatını rahata erdirmek için yapılsa da o icatlar insanlığın lehine dönmeye başladı. Bilim insana faydayı esas alırken, insana hizmet eden diğer hayat sahiplerini görmezden geliyor. Dinin bilimi eleştirdiği en önemli nokta işte burasıdır. Tekerlek, kaç insanı istediği yere daha ulaştırdı ama bununla beraber kaç insanı altında ezip ölümüne sebep oldu. Elektrik, evlerimiz aydınlandı ama yaydığı dalgalar dünyayı kararttı. Motor teknolojinin kalbi olurken kaç kalbin durmasına sebep oldu. Silahı bilmem söylemeye gerek var mı? Şimdi diyeceksiniz ki, bilimi nasıl kullandığınıza bağlı. Hayır, ben bunu kabul etmiyorum. Dünyada yaşayan sadece tek varlık canlı insan değil ki... Her şey

insana hizmet için yaratılmış fakat insan da Allah'a kulluk için yaratılmış. Kullukta ne olursa olsun bir canlıya kastedilmez. Toprak üzerinde ekinlere zarar veren böceklere kadar yaşama hakkına saygı göstermek gerekir. Eskiden insanlar ekinlerini korumak için doğal yöntemlerle böcekleri savar veya uzak tutardı fakat zirai ilaçlar böcekleri yok ediyor, hâlbuki Allah'ın yarattığı böcekler sessizce toprağı temizleyen çöpçüler. Yılan en zehirli tehlikeli hayvan iken aslında tıbbın mucididir, sembolüdür. Dünya zaten öyle bir yer. Zehrin içinde şifa, şifa saydığımızın içinde zehir gizli ama o zehir yine şifa. İnşirah Sûresinde 'Her zorluktan sonra kolaylık var.' ayetinde iki kolaylık arasında bir zorluk durur.

Dünya sağlık sembolünde yılan figürünü görüyoruz. Yılan nasıl tıbbın mucidi oluyor bir bakalım. Yılan zehirlendiği zaman, ilahi ilhamla ona panzehir olan otu bulup kendini iyileştirir. Tabipler bu yolla onlarca hastalığın çaresini bulmuşlar. Laboratuvarlar da insandan kan alıp saatlerce cihazlarda tarama yapıldıktan sonra hastalığı teşhis edilirken, eski tabipler, hasta bir insanın kanını alıp yılana içirirmiş. O hastalıklı kandan dolayı hastalanan yılan kendisine deva olacak ota doğru süzülürken tabipler yılanı takip eder yılanın yediği ottan toplayıp hasta kişiye de yedirirmiş. Sonuç; hasta şifaya kavuşurmuş. Bunlar olağanüstü buluşlardır fakat bilim, bunların hepsini bize çöp bilgi gibi gösterip, topyekûn inkâr ile güya hayatımızı kolaylaştıran, yerimizden dahi kalkmadan hastalıkları teşhis eden makineler sundu ve ilaçları bizler için yine o laboratuvarlar da geliştirip evlerimizin içine kadar teslim etti. Kısa vadede iyileştik hem de hemen iyileştik. Bizi büyüleyen tarafta tam da buydu. Hemen iyileşmek. Hâlbuki arka planda yani içimizde, organlarımızda kopan kıyametten haberimiz yoktu. Organlarımızdaki ağrıları iyileştirmeyen, sadece bloke eden yani bıçak gibi kesen o minik haplar, bedenin DNA

yazılımına saldıran korsanlardı. Bedenin bütün ayarını altüst eden, bedenin komutanı durumundaki bağışıklık sistemi dediğimiz en güçlü tedaviyi tahrip eden korsanlar. Biz, manevi terakkiyatla şifreye sakin sakin ulaşmaya çalışırken işte o korsanlar bizim her anlamda yarlarımızı yerle bir etti.

Dünya düzeni, dünyanın süper güçleri silahlarla birlikte o minik silahlarla besleniyor. Ayarları altüst olan beden, maddi manevi artık hiçbir şeye direnemez oluyor. Hasta insan hiç huzur bulabilir mi ne namazında ne ibadetinde? Can ağrısı çeken lezzet alabilir mi? Hemen iyileşmek istemek diye bir hastalık peyda oldu. Bizde böylece hastalığın bize hatırlattığı kulluk, acziyet, kavramlarının yerini şikâyet, kolaycılık aldı. Bir hasta kadar ölümü en iyi tefekkür eden insan görmedim ben. Bir hasta kadar en samimi şekilde tövbe eden insan görmedim. O acziyet, o can ağrısı belki canı afiyette iken Rabbine yirmi yılda ulaşacağı mesafeyi birkaç günde ulaştırıyordu. Hasta duası almak neden İslamiyette bu kadar önemli dersiniz? Çünkü hasta Rabbine o an çok yakındır, acziyetinin her zerresiyle farkındadır. Elbette en samimi duasını hasta iken yapacaktır. İşte bilimin o müthiş buluşu haplar, bizden bunları çaldı. Hemen iyileştik ve hemen unuttuk, acziyetimizi. Oysa sıhhat gibi bedenin hastalığa da ihtiyacı var. Beden hastalanmak için yol arar. O hastalıkları bloke eden ilaçlar bulundukça beden hastalanmak için başka yollar arıyor. Yıllar geçtikçe daha ağır hastalıkların çıkması bu sebepten.

Bilim icat etmedi, nesilleri ifsat etti. Üstelik sadece maddi değil manevi de... Dünyanın bu kadar hızlı yaşlandığı hiçbir devirde görülmemiştir. Şimdi diyeceksiniz ki nasıl iyileşeceğiz? Derdin dermanı, derdin kendisi aslında. Hastalık, ruhları onaran bir şifadır. Rabbimizin istediği o ilk adımdır. O acziyet hâlinde Rabbe yönelip ona muhtaçlığını itiraf etmek, bedene iyileşmesi için zaman vermek ve o süre içinde acziyeti tefek-

kür etmek. Tefekkür ederken yine Yaradan'ın şifa eczanesinden istifade etmek, istifade ederken şükür etmek. Bak bu sözü bir tabip söylüyor: "İlaç bir illüzyondur. İnsan sabrederse beden kendi kendini iyileştirir."

"Adem Hocam bu bilimin hiç mi yaptığı iyi bir şey yok?"

"Var elbette olmaz mı? Özellikle hastalığı teşhis etmekte kullanılan makineler, hastanın eceli gelmemişse hayat kurtaran kimyasallar göz ardı edilemez. Bunun yanında bir canı kurtarmaya karşılık ardında bıraktığı küresel tahribat bir nebze hoş görülebilir. Bir ilmi büsbütün inkâr etmek bağnazlıktır. İnkâr ayrı bir şeydir, tercih etmemek ayrı bir şey fakat bize tercih hakkı bırakılmıyor aksine bizleri kendilerine mecbur edecek duruma getiriyorlar hem de insanın en büyük zaafı olan kolaycılıkla, zahmetsizlikle.

Asıl mesele neydi biliyor musunuz? Mesele aynı yolda yürüyüp aramıza duvar örmemizdi. Yavaş yürüyen birine yavaş yürüdüğü için kızamazsın, hızlı yürüyen birini de yavaşlatamazsın. Aynı yolda beraber yürümek el ele yürümek değil, gönül gönüle yürümektir. O zaman mesafelerin, duvarların bir önemi kalmaz. Oysa biz aramızda duran duvarları bahane edip gönül beraberliğinden korktuk ve bu sebeple ellerimiz de ayrıldı, mesafeler de çoğaldı. Sen bir hekimsin. Mikrobu, zehiri, virüsü bilip tanıman gerekir. Bu bilip tanıma tedavi için lazımdır, insanları zehirlemek, hasta etmek için değil."

Bu uzun ama doyumsuz sohbetten sonra tekkeye varmıştık. Bir şey fark etmiştim: dönüş yolunu Adem Hoca hiç tarif etmemişti. Arabadan inerken kendim de nasıl tereddütsüz geldiğime hayret ettim. Biz öğle namazı için abdest tazelemeye yönelirken Cihan'ı işinin başında koştururken gördüm. Sohbetin etkisindeydim. Cihan'ı hayranlık ve gıptayla seyretmeye dalmıştım. Cihan hâlimi fark etmiş olacak ki:

"Baba olduğun için artık senin gözlerinde de baba şefkati

görülüyor, ağabey." diye espri yaptı. Üzerimdeki ağırlıkla beraber düşüncelerimin de dağılması için esprisine gülüp karşılık vermeye çalıştım. Daha sonra Adem Hoca'yla ziyaret ettiğimiz hastaları ve ne kadar etkilendiğimi anlatırken birden bire aklıma Nakkaş Adem Hoca ile nasıl tanıştıklarını sormak geldi. Cihan yüzünde hızla solan gülümsemesinin ardından bir müddet duraksadıktan sonra:

"Belki bir gün kalbimi yormayan birine denk gelirim diye yaşıyordum. Zira adetullah böyleydi. Her şey bir şeye dönüşür, zayi olmaz. Nihayetinde ismi ve cismi değişse de yabancı gelse de yıllar da geçse kaybettiğini bulunca tanırdı insan. Hatırlamak hiç unutmamak değildi, görür görmez tanımaktı. Ve ben onu gördüğüm gün tanıdım. Kalbinde kalbim sükûnet buldu."

"Cihan sen zaten hep sessiz, sakin, içe dönüktün. "

"Doğru ağabey, içim öyle gürültülüydü ki kalbimle meşgul olmaktan, ona laf yetiştirmekten, dış dünyada söyleyecek söz bulamıyordum. Asıl sessiz insandan korkun derler ya, ne kadar doğru. Sessiz insanın içinde kıyametler kopar. Kalbin sükûnet bulması bu sebepten çok önemli."

Akşam boya odasına gittiğimde nakkaşların çoğu gelmemişti. Adem Hoca ile selamlaşıp biraz hasbihal ettiğimizde çok acayip bir soru sordu;

"Senin kan kardeşin var mı?" hiç beklemediğim bu soru karşısında afallamış,

"Anlamadım hocam." demiştim.

Gözleri ufuk çizgisi gibi incecik kalacak kadar güldü.

"Çocukken çok sevdiğimiz arkadaşımızla, elimizi kanatıp, birleştirip kan kardeşi olurduk. Sol başparmağını gösterip, bak mesela parmağımı kanatayım diye derince çizdiğim yaranın izi hâlâ durur, durur da kiminle kan kardeş olduğumu dahi hatırlamıyorum, tuhaftır. İzi her gördüğümde kardeşim değil, yaramın nasıl acıdığı aklıma geliyor."

"Senin öyle bir kardeşin olmadı mı?"

"Yok, hocam olmadı ama Cihan'la birbirimizin ağzını, burnunu kanattığımız bir izim var." dirseğimi açıp izini gösterdim.

"Kardeş kavgası, Habil ile Kabil'den insanlığa kalmış bir miras gibi binlerce yıldır kardeş kardeşi harcaya harcaya bitiremedi. En yakının seni en çok yakan oluyor. Akrabalık, yakınlık bu sebepten en yaman yakınlık ya, galiba bu sebepten sıla-i rahim bu kadar önemli."

O sırada nakkaşlar birer birer yerini almış, Cihan da bize doğru gelmekteydi.

"Adem Hoca, Cihan'ı görünce o tatlı tavrını daha bir belirginleştiriyordu. Onu farklı sevdiği belliydi. Cihan'ın kan kardeşi var mıydı bilmiyorum ama manevi bir baba bulduğu kesindi. Adem hoca tezgâhın başına geçtiğinde masanın üzerinde yine çeşit çeşit otlar, kök bitkiler, mordanlar ve yağlar dizilmişti.

Bir yandan havana malzemeleri atıyor diğer yandan anlatıyordu. Yaz sıcağında kazanda kaynayan boya usareleri havayı nemlendirse de insanı boğmuyor huzura benzer bir rehavete sebep oluyordu.

Adem hoca ışıldayan gözlerini nakkaşların üzerinde gezdirdikten sonra;

"Mürit, mavi nur eşliğinde yani nefs-i emmareden geçtikten sonra artık müridi nefs-i levvame karşılar. Nefsi levvame; yaptıklarına pişman olandır. Bu makama uğradığımızda artık nefsimizi daha iyi tanırız. İnkârı bıraksak bile nefsin, günah ve sevap arasında ısrarlı duruşu devam eder. Bizi kötülükten koruyan itici gücümüz pişmanlıklarımız olur. Büyük cihada daha bilinçli hazırlanırız. Er meydanına bir adım daha yaklaşırız. Elimize tövbe denen bir silah verirler.

Nefsini kınayan mürit, artık bir günah işlediğinde kendini

kınayacak, bir hayır işlediğinde ferahlığa odaklanacak kısma gelmiştir. İşte bu aşamada ne olur biliyor musunuz? Şeytan ve nefis mavinin içine işlemeye başlar, yani masmavi damardan bir yol bulup kana karışmaya başlar, bu kırmızıdır. Kırmızı tutkunun, tehlikenin, her an ayağı kaymanın, tökezlemenin veya düşmenin rengidir. Fakında olmak için, fark ettirmek için nakkaşlar bu rengi kullanır. Verdiği mesaj, tutkuna aldanma seni tutsak eder. Kırmızı aşkın rengidir. Coşkunluğu bazen de yanmayı anlatır. Yakmaya, dökmeye dair ne varsa kırmızı içine hapseder. Şu hususa dikkat edelim. İlk yaradılışa şöyle bir bakalım. Hazreti Âdem'e yahut da Âdemdekine secde emri geldiğinde, şeytan ne diyor; "Beni ateşten yarattın." Bu cüret kibirdendi. İblis demek ki ateşti. Devamında kovulunca ne diyor; "Ben onların damarlarında kan gibi dolaşacağım." yani demek ki içimize bir ateş sızıyor. İhtiras, şehvet, gazap her biri ateş gibi bizi yakarak kendine teslim etmeye mecbur ediyor. Ateşi söndürmeye ne gerek, Şah-ı Nakşibend'in hayatına bakarak öğrenelim...

***

SEYYİD BAHAEDDİN gençliğin fıtri tutkuları olan, coşkunluk hâline rağmen iç sükûnetinin lezzetini almıştı. Vaktinin çoğunu geçirdiği ilim meclisleri onu doğrusal yolunda tutuyordu tutmasına lakin o, yolun kendisi olacağı için Allah ona dikey yolları da açacaktı.

Âlimlerin sohbet halkasında coşkun ruhu demini almıştı. O bu tutkudan daha çok azade olmak için var gücüyle uğraşıyordu.

İlk sınavını vereceği bir hadise yaşadı.

Bu yola ilk girdiğinde sohbet ve ilim meclislerine beraber gittiği birkaç arkadaşıyla beraber oturup kendileri için hayırlı bir karar vermişlerdi. Niyetleri hak yolunda ilerlemekti. Gaye ve emelleri, Allah'tan gayrı şeylerden, dünya ve dünyalıktan geçip hakka ve hakikate vasıl olmaktı. O niyetinde halisti ki Allah'ın lütuf ve yardımı yetişti. Bu mücadeleye karşılık Allah nice imkânlar ihsan etti; fakat arkadaşları geride kaldı, eski

hayatlarına devam ettiler. Bir gece arkadaşlarına yolda rastladı. Seyyid Bahaeddin'i dünya ve dünyalık işlere davet edip, bunda ısrar ettiler. Öyle çok ısrar ettiler ki Seyyid Bahaeddin bu ısrardan sıkılıp onların davetlerine tamam dedi lakin o sırada iradesi dışında vecde gelip Fatır Sûresi'nin ikinci ayetini okumaya başladı.

"Allah insanlara bir rahmet kapısı açınca, onu tutan, kapayan olamaz. Onun tuttuğunu kapamış olduğu kapıyı da ondan sonra salacak, açacak yoktur. O üstündür."

Elinde olmadan lisanına gelen ve okuduğu bu ayet arkadaşlarına oracıkta o kadar tesir etti ki, ikisi birden diz çöküp, tövbe ve inâbe eylediler.

Baba Semmâsî Hazretilerinin vefatından sonra gamlı gönlü arayışlar, iz ve nişanlar peşindeydi. Bazen ilerliyor bazen de bu yolda beklemek icap ediyordu fakat o nerede ilerleyip, nerede beklemesi gerektiğini henüz tam anlamıyla bilmediği için tereddütlü bir hâl içindeydi. Ruh kabına sığmadığı aşikârdı da haktan bir damla gerekliydi taşmak için, çok geçmeden o nurdan damla yaşadığı köye damlayıverdi. Gelen Şeyh Seyyid Emîr Külâl'di. Kasr-ı Arifan'a hususi onu görmek için gelmişti çünkü beklenen gelmiyordu, gitmesi gereken yerde durmuştu. Seyyid Emîr Külâl onunla hasbıhâl ettikten sonra yaşadığı hâlleri beğenip, iltifat etti ve Baba Semmâsî Hazretilerinin, Seyyid Bahaeddin bebekken ona dair vasiyetini tevdi etti. "Emanetimi almaya geldim." dedi.

Büyük Hacemiz, Baba Semmâsî Hazretilerinin bana vasiyetiydi. "Oğlum Bahaeddin için gerekli olan terbiye ve şefkati esirgemeyesin. Eğer onun terbiyesinde kusur edersen, senin üzerinde olan terbiye hakkımı helal etmem." demiş çok sıkı tembih ve tavsiyede bulunmuşlardı. Bu onun bana kati vasiyeti olduğu için, bende: "Hace Hazretilerinin vasiyetini yerine getirmeyip senin terbiyende kusur edersem namert olayım." diye karşılık vermiş ve elimden geleni yapmayı nezretmiştim.

"İşte bunun için geldim." dedi.

Bu açık bir davet ve devlettir lakin Seyyid Bahaeddin zaten Baba Semmâsî Hazretilerine hem manen hem madden bağlı ve hizmetindeydi. Onun gönlünde bir himmet kuşu vardı ki, gönlünün bulanık sularının yani kırmızının etkisindedir. Kanı coşkun akar. Bu yolda sararıp solması için bir merhale daha gereklidir. İltifatları kabul eder, vasiyeti baş tacı eder fakat gönlün damlaması başka, akması başkadır. O gönül akıp taşmadan, kaynağına ulaşmadan, boğulma tehlikesi geçirmeden, durulmaz, durulmayacaktır. Bu gönül bulanıklığıyla derinlere dalar, daldıkça gönül bulanıklığı artar, durması durulması gereken yerde o şevkle derinlikleri arzulamaktadır. İşte Allah'ın sırlarından bir sır olan rüya alemi, daldığı, çırpındığı bulanıklığın berraklaşmasana sebep olacaktır.

Bedenen uykuya teslim olmuş ruhu ötelere açılmıştır.

Rüya aleminde, Türk Şeyhlerinden Hâkim Ata, onu başka bir şeyhe havale etmektedir. Biat edeceği şeyhin yüzü, ona dolunay gibi berrak bir şekilde gösterilir. Hiç tanımadığı bu yüze hayret eder zira beklediği işaret, Şeyh Emîr Külâl içinken, bambaşka bir suret ile tanışması onu büsbütün bir kabz(daralma) hâlinin içine çeker. Rüyasını saliha bir hanım olan ninesine anlatır.

Ninesi:

"Oğlum senin yetiştirilmen, terbiye edilmen için Türk şeyhlerden bir nasibin vardır." diye yorumlar. Durması gereken yol tam bir dönüm noktasındadır. Hem ileriyi görür hem de geri dönemeyeceğini bilir.

Rüyası tabir edilmiştir ve takdir demi için beklemededir. Günler, haftalar geçer beklenen bir türlü gelmez. Tevekkül yerini sabırsızlığa bırakmak üzereydi ki bir gün Buhara çarşısında alışveriş yapıp evinin maişetiyle meşgulken, hep olagelen o hiç beklenmedik anlardan birinde, rüyasında açık bir şekilde gördüğü derviş karşısında durmakta ve çakır gözleriyle kendi-

sine nazar etmektedir. Şaşkınlığı, heyecanı o kadar kendisini kaplamıştır ki yanı başından yürüyüp giden zatı selamlamaya dahi fırsat bulamaz. Bir şimşek çakması gibi zat gözden yitip gider. Kendini biraz toparladığında az evvel gördüğü zatın kim olduğunu sorar.

"Halil Ata." derler. Oğuz hanedanının varislerindendir. Kendini Allah yoluna adamış zatlardan biridir. Ona ulaşamamanın verdiği derin üzüntüyle kendini eve zor atar, bu pişmanlıkla karışık niyaz hâli içindeyken çok geçmeden evin kapısı çalınır. Kapıya bir derviş gelmiştir.

"Halil Ata, filan yerde seni sohbete davet ediyor." deyince şaşkınlıkla beraber sevinçten ne yapacağını bilemez. O heyecanla bir miktar hediye tedarik edip dervişle beraber yola düşerler.

Halil Ata mütebessim çehresiyle sohbet halkasındadır. Onu karşılar. İlk defa görüyormuş ama ezelden de aşinaymış samimiyetiyle, iltifatlar eder. Sohbetleri ilerleyince Seyyid Bahaeddin rüyasını anlatmaya hazırlanırken, Halil Ata:

"Beyana lüzum yok, anlatacağın rüyayı her şeyiyle biliyoruz." dediğinde Seyyid Bahaeddin bu keşif ve kerametle ona bir kez daha hayran olur. Bu hayranlık hamlık değil, muhabbetin ilk mertebesidir. O daha tanıyıp sevecek, sevince âşık olacak, âşık olunca yanmaya başlayacaktı. Nihayet bu yolda tâlim ve terbiye arz edildiği gibi başlar. Seyyid Bahaeddin onu kaynağa götürecek zatın cübbesini tutmuş, bir gölge gibi yanında süzülüp, bir işaretine ram olup hizmet etmekteydi.

Mürşitlik ve müritlik yağında kavrulurken Maveraünnehir sultanı vefat eder. Çeyrek yüzyıldır bu toprakların kaderinde elden ele değişen istikrarsız bir yönetim vardır. Cengiz Han evlat değil kargaşa yetiştirmiştir sanki. Bu durumda saltanat, verasetle ve ezeli bir takdir olarak Halil Ata'ya geçer. Saltanatın ona teslim edilmesi için, o beldenin halkı gelip derviş Halil'i Buhara'dan alır kendi ülkelerine götürürler. Derviş Halil iken,

Sultan Halil olur ve bu unvanla anılmaya başlanır. Halil Ata gittikten sonra Seyyid Bahaeddin Buhara'ya sığamadı. Ondan ayrılmaya bir dakika bile gönlü dayanamıyordu. Ailesiyle vedalaşıp Sultan Halil Ata'nın ardından Maverunnehire gitti. Seyyid Bahaeddin için ne kalbinde ne aklında değişen bir şey olmadı. Ona göre zaten Derviş Halil onun gönlünün sultanı, tahtın yegâne sahibiydi. Eskiden olduğu gibi onun hizmetinde bulunmaya devam etti. Derviş Halil'in sultanlığı zamanında kuvvetli ve etraflı düşünebilen bir idareci olduğu görüldü. Öyle ki Halil Ata'ya sultanlığı zamanında da kuvvetli devlet işleriyle uğraştığı vakitlerde bile, bir an olsun gafletle gezmezdi. Kuvvetli hâl sahibi bir zattı. Bundan dolayı kendisine karşı halkın meyili, sevgisi daha çok artıyordu. Halil Ata'nın saltanatı, Caferi Sadık Hazretilerinin güzel elbise giydiğini gören Sufyani Sevri Hazretilerinin, bunu Peygamber Efendimizin (a.s.m.) nesline yakıştıramadım diye onu eleştirmesi üzerine, güzel elbisesinin altına giydiği kıldan dokunmuş sert yün giysiyi gösterip yaşadığı devirde maddi imkânların bollaştığı, herkesin giydiği elbiseden giymenin daha münasip olacağını dile getirdikten sonra, alttakini Allah için giydik. Allah için olanı gizledik, sizin için olanı da gösterdik sırrını haber verir nitelikteydi. Mürşit ve sultanlık tarihte eşine nadir rastlanan bir durumdu.

Seyyid Bahaeddin'e karşı tavrı, sevgisi değişmeyen Sultan Halil Ata onu gördükçe her defasında şefkat gösterir kâh iyilikle kâh sertlikle hizmet adabını öğretirdi. Bu yönden çok faydalanıyordu. Tahsil ettiği tarikat-ı aliye seyr-i suluk adabından, o yolda çalışmadan dolayı kuvvetli bir hâl gelmişti kendisine.

Altıyıl bu hâl üzere geçti. Sultan Halil Ata'nın özel, tek mahrem-i esrarı, sırdaşı olarak yanında bulundu. Bu hizmetini de sırf Allah rızası için yaptı. Öylesine birbirine yakın oldular ki hiçbir sırrını Seyyid Bahaeddin'den gizlemezdi. O da

onun idari işlerinde hiçbir yardımdan geri durmazdı, devlet nezdinde bir tür danışmandı.

Derviş Sultan Halil Ata saltanat divanında, huzurunda bulunan bazı yüksek rütbeli kimselerin yanında şöyle derdi;

"Allah-u Teâlâ rızası için her kim bana hizmet ederse, halk katında muhterem, kadri yüce ve hak katında mükerrem olur." Bu sözden maksadının ve muhatabının kim olduğu bilinmekteydi. Kimi kastettiğini anlarlar ki o, Seyyid Bahaeddin'den başkası değildi.

Sultanlara zâhiri azametlerinden, dünyevi makam ve güçlerinden dolayı saygı göstermek ve onları ululamak caiz olmaz. Belki mutlak manada malik-ül mülk olan Allah Teâlâ'nın, onları kendi celal ve azametine mazhar kılması dolayısıyla onlara saygı göstermek, tazim etmek gerekir.

Seyyid Bahaeddin, Seyyid Emîr Külâl Hazretilerinin davetini büsbütün unutmuşken, şöyle bir olay zuhur edince hizmet ve huzurdan elde ettiği servet sanki ellerinin arasından kayıp gitti.

Suç işlediğine hükmedilen bir mahkûmu huzura getirdiler. İdamına karar verilmiş fakat cellât ne yaparsa yapsın infazı gerçekleştiremiyor, eli havada asılı kalıyormuş. Bu hâle sultanla beraber hayret ettiler ve mahkûmu huzura istediler. Mahkûm onların yanında da ifadesini verdi, şahitler dinlendi. Bütün deliller onun suçlu olduğunu gösterse de o suçu işlemediğini teslimiyetle anlatıyordu. Bu hâlin manevi olduğuna kani oldular, ehli tarikat olup olmadığını sorduğunda mahkûm: "Evet, Şeyh Seyyid Emîr Külâl Hazretilerinin bendesiyim. Kılıç her kalktığında onun sesini duydum. Korkma aklanacaksın dedi, bana."

Böylece mahkûm beraat etti ama Seyyid Bahaeddin'in başına o kılıç vurmuş gibi sarsıldı. Çok etkilendi bu durumdan, kendisi için önemli bir işaret saysa da vefa duygusu galip geldi Halil Ata'dan vazgeçemedi.

Bir süre sonra Halil Ata Hazretilerinin devleti çıkan fitne ve kargaşalara direnemedi. Devlet yükselişten düşüşe geçti. Her kemalin bir zevali vardır sırrınca altı sene sonra saltanat yıkıldı. O mamur devlet yerle bir oldu. Sanki o devlet hiç yokmuş gibi yanında ve hizmetinde bulunanlarda bir anda yok oldu.

Seyyid Bahaeddin, gözlerinin önünde yıkılışına şahitlik ettiği devletin hâlini tefekkür etti. O hâli görmekle kalbinde dünya sevgisi, muhabbeti kalmadı. Dünyadan ve dünyalık işlerden tamamen tiksinti geldi. Ondan sonra Buhara'ya döndü. Buhara'dan da Zivertun adlı köye gelip yerleşti. Himmet kuşu göğsünde çırpınmaya devam ediyordu. Manevi uyanış ve ardından diriliş yaşıyor, her an tövbe ve nedametle yolun ne kadar başında olduğunu düşünüyordu. Bu düşünce ile arkadaşıyla beraber halvete girdi. Halvet esnasında kulağında çınlayan sesle manen bir defa daha silkelendi.

"Ancak her şeyi terk edip, gönlünü sadece bizim huzurumuza çevirdiğin zaman bu yolda ilerlemiş olursun."

Bu sesi kulaklarıyla duymuş lakin kalbinde bambaşka yankılara sebep olmuştu. Halvetten çıktı fakat gönlündeki her şeyden geçip, Rabbine nasıl yöneleceğini bilmez bir hâlde yollara düştü. Bir o yana bir bu yana aranırken bir su kaynağına denk geldi. Abdestle ferahlayacağını düşünüp, elbiselerini de yıkadıktan sonra güzel bir abdest alıp, mahzun bir eda ile iki rekât namaz kıldı. Bir sohbetinde o gün yaşadığı hâlini anlatırken şöyle diyecekti: "Yıllar var ki, o iki rekâtlık namazda meydana gelen muhabbet hâlimi, yeniden bulmayı arzuladığım hâlde, hâlâ bulmuş değilim."

Namazdan sonra ilk kez mana aleminin yolu o sormadan kendisine açılmış ve her an kendisine şu soru sorulmuştu:

"Sen bu yola nasıl gireceksin? Bu yolda nasıl yürüyeceksin?"

Bu anı fırsat bilip şöyle dedi:

"Bu yolda istediğim her şey kabul olursa, bu yola sebat edebilirim."

Cevaben:

"Bu yolda istenileni yapman icap eder."

Seyyid Bahaeddin:

"Bu yol çok çetin. Benim bunları yapmaya gücüm yetmez ancak istediklerim olursa girerim."

Bu hâli iki defa yaşadıktan sonra on beş gün böyle kararsız bir şekilde dolaştı, durdu. Nefsiyle baş başa kalmış, her yanını ümitsizlik kaplamıştı. Bu ümitsizlik hâlinin sonunda beklediği müjdeye nihayet kavuşmuştu.

"Bu yolda istediğini yapacaksın." Seyyid Bahaeddin'in istediği şuydu; bu yola girecek olanlar Allah-u Teâlâ'ya ulaşabilecek mi?

Naz makamı böylece aşılmıştı. Seyyid Bahaeddin o günden sonra iradeye tam anlamıyla teslim olup, nasibinin peşinde dolaşmaya karar verdi. O sıralarda onu etkileyen bir olay daha yaşadı.

Bir gün bir kumarhanenin önünden geçerken keyifle, neşeyle kumar oynayanlara takıldı gözleri, bir süre orada durup onları seyretti.

Kumar oynayanlardan biri sürekli kaybetse de nesi var nesi yok ortaya atıyordu, öyle ki üzerindeki gömleği çıkaracak hâle geldi yine vazgeçmedi. Kaybetse de kazanacağı ümidi onun aşkla oynamasını sağlıyordu. Kaybeden kişi bir ara öyle bir aşka geldi ki oyun arkadaşına:

"Bu oyunu kazanmak uğruna canımı vermem gerekse de vereceğim yine oynamaktan vazgeçmeyeceğim." diyordu. Hâlbuki zaten nesi var nesi yok kaybetmişti. Seyyid Bahaeddin bu manzara karşısında kendisinde yeni yeni şekillenen hâlleri, durumları tevil etme kabiliyetiyle şöyle söyledi: "Bu kumar oynayan kişi gibi olsak ya. Allah yolunda her taraftan kaybetsek bile, o rahmeti bir gün kazanacağımızdan ümit kes-

meden her şeyimizi ortaya koysak."

Seyyid Bahaeddin için başka bir yol, bir çare kalmamıştı. O coşkun hâli dinmişti lakin bu bir hâldi. Her hâlin kendi coşkunluğu ve daralma evresi vardı. O hâli yaşarken geçmek bilmez, geçince de bir daha geleceği düşünülmez. İşte yine bir eşikteydi, himmet kuşu bir başka dala konmak için kanatlarını çırpmaya başlamış ve şöyle söylemişti: "Kimdi Seyyid Emîr Külâl" bir kez daha düşünmeye başladı. Bütün yollar ona çıksa da neden bir türlü o yolu sadece o bulamıyordu. Kimdi Seyyid Emîr Külâl?

Sarı

Nefs-i Mülhime

"Nefse ve onu düzenleyene, sonra da ona bozukluğunu ve korunmasını ilham edene andolsun."

(Şems Sûresi / 7-8)

***

NAKŞİBEND TEKKESİNDE, yaz akşamlarının tefekkür fısıldayan havasında geldiğimden beri yaşadığım, gördüğüm şeylerin muhasebesini yapmak istiyordum. Ben aslında hazinesi olup onu sandığa kilitlemiş, hırsızların açıp hazinesini çaldığı ama haberi olmadığı için kendini zengin sanan, keyfine bakan ama hazinesi kendisine lazım olunca sandığı açıp içinde hiçbir şey bulamayan adam gibiydim. Ne kadar düşünmek istesem de ne belleğimde ne hissiyatımda kıymetli hiçbir şeyin kalmadığını acı içinde görüyordum.

İslam anlayışımı sorguladım, 1400 yıldır değişmeyen ama nedense herkesin kendi seviyesine göre yorumladığı, yaşadığı İslam. Kolaylaştırma ile ameli öğreten dini biz yanlış mı anlıyorduk? Kolaylaştırma ve basitleştirme arasında yine ince bir çizgi vardı. Cihan ve Adem Hoca'nın anlattıkları, Doğu'nun ilmi, Batı'nın biliminden öğrendiklerim hepsini ruhumun mihengine yatırmıştım, hepsi kendince kıymetli bilgilerdi. Sevgi

merkezinin etrafında edep, ahlak ahengiyle ilerlemek gerekiyordu. Hepimiz huzuru arıyorduk, huzurun nerede olduğunu da gayet iyi biliyorduk. Bu hâlimiz bir yolu çok iyi bilip yıllarca gidilmeyince, yeri hatırlayıp güzergâhı unutmak gibiydi.

Eşya zıddı ile bilinir de duyguların sırrı bilinir değildi ki. İnsan tanıdığını sever. Biz tanımıyorduk çünkü tanırsak her şey farklı olacaktı. Diline, kültürüne, medeniyetine sahip çıkmayan, geçmişin köklerine tutunamayan bir medeniyetin enkazı altında kalmış gibiydik. Gericilik deyip önce köklerimizden koparılmışlığımızı acı ile anlayabiliyordum. Hâlbuki tarihini, kültürünü ve dahi sanatını bilen bir medeniyeti hiçbir güç alt edemezdi. Çünkü tekerrür eden bir tarih vardı. Kişiler, yerler ve zaman farkıyla olaylar özüyle aynıydı. Adem Hoca'nın tarih ders almayanlar için tekerrür eder ifadesi beni çok etkilemişti.

Bu dinin düşmanları başından beri hep vardı zaten. Ebu Cehil cahil değildi ki. Mekke'de meşhur olduğu adı Ebul Hakem'di, yani bilgin. İman etmediği için bilginin zıddı olan Ebu Cehil ile değişti adı. İman başka bir şeydi. İsteme ve daha çok istenme işiydi. Hazreti Ömer istendiği için vakti, zamanı gelince çok kolay bir şekilde teslim oldu. Gerçi Resulullah (a.s.m.)'ı katletmeye gidiyordu ama oracıkta nefsini öldürdü. Ve ömrü boyunca cahiliye zamanından kalan nefsine hep tiksintiyle baktı. Asla nefsine iltifat etmedi. Öyle ki Peygamberimiz (a.s.m.): "Şeytan seni gördüğünde Ey Ömer korkudan yolunu değiştiriyor." dedi. Cennetle müjdelendiğinde daha çok ibadet etmeliyim diye ağladı.

Nakkaşlardan birinin yanımdan hızla geçmesiyle daldığım alemden sıyrıldım. Evet Adem Hoca'nın dersi başlamış olmalıydı, ben de koşturan nakkaşın peşinden hızlı adımlarla yürüdüm.

Boya odasında herkes hazır bekliyordu. Adem Hoca ve Cihan gelmemişlerdi. Yanımda oturan nakkaşlardan birine ne-

rede olduklarını sorduğumda, "Eve gittiler. Adem Hoca'nın kızı rahatsızlanmış." Diye cevap verdi. "Gelmeyecek mi?" diye sordum. "Gelir." dedi.

Yarım saat sonra Adem Hoca biraz yorgun ve üzgün bir ifadeyle göründü. Tebessüm etmeye çalışırken gözlerinden sızan acıyı görebiliyordum. Henüz hikâyesini ayrıntılarıyla bilmiyordum. Yaşadığı kalp kırıklığını tahmin etmek güç değildi. Atmış yaşını geride bırakmış bu modern derviş, zamanın ötesinde yaşıyordu. Anlattığı renklerin ötesinde bir renge boyanmıştı.

Cihan neredeydi peki? Soramadım çünkü mahcubiyetle selam verdi. Onu bekleme nezaketi gösterdiğimiz için teşekkür etti. Şimdi düşününce aslında asıl nezaketi ve inceliği o gösteriyordu. İnsanlar genelde geç kalınca özür dilerler ama kelimelerin kalbini bilen insanlar ancak özürle değil teşekkürle gönül alırlar.

Tezgâhın başına telaşla geçti. Önceden hazırlanmış boya malzemelerini karıştırmaya, ölçmeye başlamıştı. Havanda dövdüğü malzemeler sarı tonunu sanki yüzünde yansıtıyordu. Üzüldüğü ama her şeye rağmen ümit ettiği belliydi. Davudi sesiyle önce Kur'an-ı Kerim'den Şems Sûresini 7.ayetten 10.ayete kadar okuduktan sonra.

"Ve nefse ve onu (güzel bir şekilde yaratıp) düzenleyene. Sonra da ona (o kişiye) günahını ve takvasını (neyin isyan, neyin itaat olduğunu bildirerek) ilham edene (yemin olsun). (Ki) onu (o nefsini günahlardan) temizleyen muhakkak kurtulmuştur. Onu (isyanıyla) örten ise mutlaka hüsrana uğramıştır."

Salik, levvameyi yani nefsini çokça kınadığı için ona artık ilmin ve hakiki ilhamın sırları açılmıştır. Mülhime, nefis ilham almaya başladığı için kalbe gelen manaya odaklandıkça, bu ihlas ve yeniden doğuş ile sarı bir nur ona eşlik etmeye başlar. O Rabbinden aldığı her ilham ve sezgide amellere sa-

rılır. Allah'ın kudreti ve azameti karşısında sararır, solar. Aynı zamanda da ilahi lütuf karşısında şükürden, tevekkül ve teslimiyetten dolayı gönlünde sarı nur onu bir anlamda da ferahlatır. Mülhime, nefsi tatmin olmanın sınırında olduğu için daha çok dikkat eder. Zira nefsin terbiyesi şeytanın hilesini de harekete geçirir. Nasıl ki gördüğümüz rengin içine başka renk karışınca rengi dönmeye, açık veya koyulaşmaya başlıyorsa nefsimizi de bu ara renkler yanıltabilir. Bu sebepten salik ilmi ve bilgisini tevazu ile yoğurur. Bilmiyorum, sen yegâne bilensin tespihini, virdini zebun eyler. İlham ve vesveseyi birbirinden rahatlıkla ayırt etmektedir. Nitekim Hazreti Ali'nin yanına biri gelip vesvesenin kendisini çok meşgul ettiğini şikâyetle anlatır. Hazreti Ali gelen kişiye rahatlatan cevabı verir; "Boş eve hırsız girer mi? Demek ki senin kalbin ilahi nur ile dolmuş ki vesvese denen hırsız oradan bir şeyler çalmaya gelmiş. Aldırma."

Ne mutlu Allah yolunda dünyaya karşı sararıp solana, ilhamın peşinden gidip vesveselere aldanmayanlara.

Nitekim Şah-ı Nakşibend de kalbine gelen ilhamla:

"Kimdi Seyyid Emîr Külâl?" sorusunu sorunca, cevap gecikmedi.

"Elbette nam-u nişanı Buhara'da dilden dile anlatılırdı. Seyyid Emîr Külâl'in, silsiledeki merdanlardandı. Zâhirde de o bir pehlivandı. Çamur deryasında yüzenleri çıkarır, onlara şekil verirdi. Zira bir mesleği de çömlekçilikti. Çamurda insanın yaradılış sırrını müşahede eder, derin tefekkürlere dalardı. Zanaatıyla, irşadı denk olmak haceganı asıl meslek erbabı yapan sırdı. Eli karda gönlü yarda olmak deyimi buydu."

Kimdi Seyyid Emîr Külâl?

Hani vardır ya daha anne karnındayken korunan, kollanan seçkinler. Vehbi ilimle donatılanlar. Zira kimi Allah'a temizlenerek varırdı kimi tertemiz varırdı. O tertemiz varanlardandı. Ta anne karnında kollananlardan. Seyyid Emîr Külâl'in anne-

si hamileyken ne zaman şüpheli bir şey yese midesi alev almış gibi tutuşurmuş. Bu, öyle kadınların hamilelikte yaşadığı yanmaları, bulantıları gibi değilmiş. Annesi karnında bir merdi taşıdığını anlamış ve çok daha titiz davranmış. Demek ki helal lokmaya titizlik daha anne karnında başlıyor.

Anne seyyide baba Seyyid. Resulullah (a.s.m.)'in neslinin paklığı ile dünyaya teşrif edenlerden.

Güreşe pek meraklı bir gençmiş. Onun katıldığı müsabakalara insanlar toplanıp bu pak yüzlü, mert, kuvvetli insanı seyretmeye doyamazlarmış.

Seyircilerden biri, bir gün onu seyrederken nefsinin sesine kulak vermiş. Nefsi; "Bu nasıl bir Seyyid ki, güreş tutup bidat sayılacak böyle ciddiyetsiz bir işe kapılıyor." Nefsinin sesini ruhu bastırıp, onu bir uyku hâline çekiyor ve oracıkta uykuya dalıyor. Adam rüyasında kıyametin kopmuş olduğunu, kendisinin de bir çamur deryasında çırpındığını görüyor. Bu çırpınışlar içindeyken bir bakıyor ki Seyyid Emîr Külâl karşısında. Güçlü kollarını uzatıyor ve onu bir çekişte çamurdan çıkarıp alıyor. Adam bu hâl üzere uyandığında bakıyor ki güreş hâlâ devam ediyor. O anda Seyyid Emîr Külâl ile göz göze geliyor. Mübarek şimşek ışıltısı gözlerini adamın üzerine kilitlemiş ve ona duyacağı şekilde hitap etmiş; "İşte biz güreşi senin gibileri çamurdan çekip kurtarmak için tutuyoruz."

Yine bir gün, bu defa Hace Muhammed Baba Semmâsî Hazretileri güreş meydanında bir kenara çekilmişler, güreş tutanları seyrediyorlar. Yanındaki müritlerden birkaçı bu hâli garip bulmuşlar. Baba Semmâsî Hazretilerinin bu değersiz manzarayı nasıl olup da böyle dikkatle izlediğine hayret etmişler.

Baba Semmâsî Hazretileri keşif ile kalplerden geçen bu düşüncelere vâkıf olmuş ve oradaki müritlere gözlerini seyirden ayırmadan şu cevabı vermiş:

"Bu dövüş meydanında bir er vardır ki nice erler onun na-

zarı ve sohbetiyle bereketlenip, kemale ulaşacaktır. Benim bakışım onadır onu avlamak muradındayım."

Ve uzaktan derin derin Seyyid Emîr Külâl Hazretilerine nazar etmeye devam etmişler. Nazar dediysem nazarında iki türlüsü var. Kem nazara karşılık kalbin sırrına ulaşan bir nazar vardır. Kem nazardan şikâyet eden için maneviyat erlerinin nazarı elzemdir. Değil mi ki panzehir de zehirden bir parçadır.

Seyyid Emîr Külâl Hazretileri bu bakışı çok geçmeden fark etmiş, zira bir nazar insanın üzerinde fazla dolaşırsa hissi olarak fark edip döner. Emîr Külâl Hazretileri de bakışlarını Baba Semmâsî Hazretilerinden alamamış fakat çok fazla da bakamamış, olduğu yerde donakalmış. Ne devriliyor ne hareket ediyor. Seyyid Emîr Külâl Hazretilerinin ciğerlerine işleyen bu nazarın arkasından, Baba Semmâsî Hazretileri müritleriyle beraber meydandan rüzgâr gibi geçip gitmiş. Fakat Seyyid Emîr Külâl Hazretilerinin kalbini de sanki yanında alıp götürmüş gibi, kendisinde ne fikir ne kuvvet ne irade kalmış. Hiçbir şey söylemeden, müsabakayı bırakıp Baba Semmâsî Hazretilerinin peşinden gitmiş. Nefes nefese kapısına varıp, cübbesinden tutmuş, eşiğine baş koymuş.

Ondan sonra yirmi yıl Baba Semmâsî Hazretilerinin meydanında nefsiyle güreş tutar, onu bir daha ne çarşıda ne pazarda ne de güreş meydanında gören olmuş. O vakitler yaşadığı köy olan Suhuri ile Semmas fersah fersah birbirinden uzak ama o, yaz kış demeden haftada iki kere huzurda hazır ve nazır bekliyor. Sohbetlerinden, derslerinden, tâlim ve terbiyesinden en üst mertebede istifade ediyor.

Kimdi Seyyid Seyyid Emîr Külâl?

Bildikleri zâhir itibarıyla bir hiç oluyor. Kim olduğunu bilmek, ne olduğunu bilmek değildi ki, kalıp ile kalp arasında durmaktan imtina etti. Pehlivanın mücadelesinde sırtı yere gelen oydu. Şimdi pehlivan onu yerden kaldıracak beraber el ele tutuşup bu er meydanında halka el vereceklerdi.

O vakit yolculuk vardı Nesef'e, taze bir nefese ihtiyaç vardı.

Ayakları ile değil kalbiyle yürüdü ne yolların meşakkati ne ardında bıraktıkları...

Seyyid Bahaeddin, Buhara'dan Nesef'e türlü imtihanlarla yola çıktı.

Köye ulaştığında ayaklarında derman kesilse de kalbinin dermana kavuştuğundan emin, Seyyid Emîr Külâl'i nerede bulacağını sordu. Emir şu saatte ticarethanesindedir dediler.

İlk şaşkınlığını o vakit yaşadı. İbadethanede görmeyi arzularken ticarethanede hem de bu vakitte. Fakat kalbe sızı düşmüş, gözden perde kalkmıştır artık. Bütün yönler, yollar, yaşananlar ona varmayı, ondan istifadeyi elzem kılar. Seyyid Bahaeddin sırtının yere geldiğini, yenildiğini düşünse de mana da Seyyid Emîr Külâl ile yeni tanışacaktır. Zira Seyyid Emîr Külâl Hazretileri zaten bu iştiyaktaydı. Nicedir bir erle güreşe tutuşmamış, kendisine denk olacak kimse olmamıştı. İşte er meydanından bir pehlivan ona doğru geliyordu, Seyyid Emir Külal ticaret hanesinde o sıra çömlekleri sırlıyordu.

Seyyid Bahaeddin müsaade isteyip yanına varınca sırrın ilk kapısı açılmıştı. Görünürde ticarethane fakat Emir Külal Hazretilerini anlatmaya başlayınca bir ibadethane olduğunu hemen anlayacaktı.

Onu görüp iki nazar birleşince çömlek fırını sanki daha da hararetlendi, alınlarında terler ışıldamaya başladı. Seyyid Bahaeddin mahcup ve mahzun bakışlarını ayaklarına çevirdi. Bu bakış, bu yolda bir ilke esas olacak "nazar ber kadem" diye bu yolun on bir kandilinden biri olacaktı.

Seyyid Emîr Külâl: "Safa getirdin ey beklenen, geciktin lakin yine de zamanında yetiştin. Tut bakayım şu çamuru, yoğur bakalım. Anlat hele neler gördün? Neler öğrendin? Hepsini şu çamuru yoğurur gibi yoğur."

Seyyid Bahaeddin bir yandan çamuru yoğuruyor bir yandan kelamı ile yaşadıklarını hikâye ediyordu. Anlattıkları bitince sükût etti lakin Seyyid Emîr Külâl:

"Çamur kıvama geldiyse, geç tezgâhın başına şekil ver. Şimdi öğrendiklerini ne şekle getirdin, anlat."

Seyyid Bahaeddin bir yandan elindeki çamura çömlek şekli veriyor bir yandan öğrendiklerinden ne anladığını anlatıyordu.

Gözü Seyyid Emîr Külâl'in çömleklere ustaca şekil veren ellerindeydi. Cesaret edip başını kaldıramıyor fakat onun derin nazarını üzerinde hissediyordu. Bir yandan fırının sıcaklığı bir yandan muhabbetin harareti içinde terden sırılsıklam olmuştu.

Çömlekler şekil alınca, Seyyid Emîr Külâl çömleği yavaşça çeviriyor ve uzun soluklar ile çömleğe hafifçe üflüyordu.

"İşte bu zanaatın sırrı burada. Eğer bu çamura nefes vermezsem, içinde su tutmaz, her yandan sızmaya başlar. İşte seninki buydu. Yoğruldun, şekillendin. Şimdi bir nefese, bir sırra ve yanmaya ihtiyacın vardır.

Yanmaya hazır mısın?"

"Hazırım Şeyhim"

Annesinin karnındayken bile haram bir yana şüpheli lokmayı bile reddeden Seyyid Emîr Külâl'in ilk öğrettiği şey helal lokma ve doğru sözdü. Er odur ki kendine reva görmediğini başkasına da reva görmezdi. Maneviyat yolcusuna ilk azık kendi zanaat ve kanaat ölçülerini öğütlemekti. Dergâhta yetişenlerin ellerinde zanaatları, kalplerinde muradları vardı.

Sufi demek, bir anlamda gönüllü bir anlamda gönülsüz demekti. Gönüllülüğü her ne iş verilirse severek, isteyerek aşkla yapması, gönülsüzlüğü ise kimseye gönül koymamasıydı. Kırmak kadar kırılmak da bir vebaldi, sufi için.

Seyyid Bahaeddin yoğrulmadan önce bir kenarda bekleyen toprak kil gibiydi. Seyyid Emîr Külâl'in her sözü o toprağa su gibiydi. Yoğrulmak için her yudumu bağrına kabul ediyordu.

Dergâha odun mu toplanacak Seyyid Bahaeddin ormanın yolunu tutar, en güzel odunları toplardı.

Dergâha aş mı gerek, yaz kış kazanın başında çorbanın kı-

vam bulmasını beklerdi. Ekmek mi pişirilecek ha çamuru ha hamuru yoğurmuş, birdi. Böyle bir teslimiyet ve tevazu, bu çıplak ayaklarla yolculukta dikenler bata bata, ayakları nasır bağlamış. Birinin acı dediğine o bal diyordu. Birinin ağır deyip ezildiğinde, o can buluyordu. Himmet kuşu yuvasını kuracağı dalı nihayet bulmuştu.

Bir gün Seyyid Bahaeddin, Seyyid Emîr Külâl'in verdiği bir hizmeti yerine getirmiş, sohbetine yetişmek için koşar adım dönmekteydi. Yolda bir atlıya denk geldi. Adamın elinde bir çoban değneği başında keçeden bir kepenek vardı. Yanına yaklaşıp değneğiyle Seyyid Bahaeddin'i dürtüp:

"Atlıları gördün mü?" der. Seyyid Bahaeddin hiç cevap vermeyip yoluna aynı telaşla devam eder.

Atlı bu defa önüne geçip: "Gel, seninle sohbet edelim." der.

Seyyid Bahaeddin atlıya bakar: "Senin kim olduğunu biliyorum." der ve köye varana kadar durmaz.

Atlı onu köyün girişine kadar takip eder. Dergâha varır lakin sohbet daha başlamamıştır.

Şeyhi Seyyid Emîr Külâl: "Hızır (a.s.)'a yolda hiç iltifat etmedin, sebebi neydi?"

Seyyid Bahaeddin: "Size geliyordum, onunla meşgul olmak istemedim." dedi

Tasavvufta fenafişşeyh (şeyhin muhabbetinde kaybolmak) eşiğini Hazreti Hızır'ın bu imtihanıyla geçtikten sonra sadece bir çizgi kalmıştı.

Bir gün Seyyid Emîr Külâl ve sufiler bir yolculuğa çıktılar. Seyyid Emîr Külâl önde yürüyordu. Bir süre sonra durdu ve elindeki asa ile bir çizgi çizdi toprağa.

"Bu çizgiyi kimse geçmesin." dedi.

Emir edepten üstündü. Bütün dervişler şaşırmış, hayret etmiş bir hâlde durdu. Sadece Seyyid Bahaeddin o çekilen çizginin manasını Allah'ın inayetiyle kavradı. Dervişler çekilen çizgiye hayretlerini atamamışken aralarında ilerleyen Seyyid bahaeddin'e hayretle bakmaya başladılar. Emir edepten üs-

tündür Ey Bahaeddin gitme deseler de o şeyhinin cezbesinde, cazibesinde ilerliyordu. Emir edepten üstündür, lakin o miraç hadisesinde sidretü'l müntehaya kadar Peygamberimiz (a.s.m.)'e eşlik eden Hazreti Cebrail'in "Burayı bir adım geçersem yanarım." deyip, Peygamberimiz (a.s.m.)'in yanmaya razı olduğu sırra aşinaydı. Yanmadan eremezsin. Önüne çekilen bütün çizgileri geçeceksin emri, her şeyden üstündü. Nihayet son adımını da atıp çizgiyi geçti ve şeyhinin yanına yetişti.

Seyyid Emîr Külâl bu hareketi beklermiş gibi ardında dönüp bakınca Seyyid Bahaeddin'i görüp memnun oldu.

"Evlat iyi ettin ki bizden geri bir çizgi bırakmadın."

Sen ey fena fi'd dünya (dünyada kaybolmuş) illetinde kalan kişi, dünyanın çizgisinden çıkamamış, Allah'ın çizdiği hudutlarda hadsizlik eden kişi, şimdi sana bu büyüklerin hâlini nasıl anlatayım. Sen ki arı görmemiş, kovan görmemiş, çiçek görmemiş, bal istersin. Balın sahibini bilirsen bal da sen olursun, kovan da. İşte onlar yağmalanmış dünyanın içinde, bu koca viranede hazinenin kendisi olanlardır. Ömrünü tunçla, bakırla geçiren altını nereden tanısın? Seyyid Bahaeddin bunca kıymetsizin içinde bir kıymetti. Hâlden hâle, makamdan makama yükseliyordu. Himmet kuşu yüreğinde öyle çırpınıyordu ki kabz(daralma) hâli yine galip gelecek, bir süre kararsız kalacaktı.

İşte o vakit yeryüzünde nefes alan ölüler diyarından, toprağın altında yaşayanların diyarına gidecekti. Ölüm en büyük nasihat değil miydi? Zira insanların içinde daralıyordu, bu daralma hâli Allah'tan bir an gafil olup sözlerine dünyayı, dünyalığı dolayanlardan daralmaydı. Nerede bir sohbet halkası görse oraya diz kırıp oturuyor, bir an dünyalık konuşulsa yüreğinde derman kalmıyordu. O vakit içinde "Allah'a firar edin." nidasıyla yönünü yeraltı şehrinin sakinlerine döndü.

Beyaz

Nefs-i Mutmainne

"Ey huzur içinde (mutmainne) olan nefis! Kendisi senden ve sen de kendisinden hoşnut ve razı olarak Rabbine dön."

(Fecr Sûresi/ 27)

***

KUBBE SÜSLEMELERİNİ yapan nakkaşa dalmıştım. Hep merak ederdim tavan süslemelerinin nasıl yapıldığını. Dile kolay. İnsan başını ne kadar süre yukarı doğru tutabilir ve kolları nasıl dayanır? Fakat kolay bir teknikle çokta zahmet çekmeden bu işi yaptığını görünce, aklıma "İnsan bilmediği şeyin düşmanıdır." sözü geliyor, bir de bildiğini sananların düşmanlığı var. Bilmek ayrı, anlamak ayrı, hatta ötesi idrak etmek ayrı bir bilgi. Bir insanı bilmekle tanımak arasındaki fark gibi. İnsan hakiki manada birbirini tanırsa, bilirse mutlaka sevecek yanlar buluyor. Kalp de beden gibi birbirine yakın olunca ünsiyet oluşuyor. Bir insanı görür görmez onun hakkında hemen bir izlenim ediniyor ve kalbimize güya müracaat ediyoruz. Benim kanım bu insana kaynadı veya kaynamadı, hoşlandım veya hiç hoşlanmadım diye daha tanımadan anlamadan kararımızı verebiliyor ve kalbimizin kapısını kapatabiliyoruz. Kalbimizle hissedip, aklımızla karar verdiğimizi sanıyoruz. Bize söylenen

en büyük yalanlardan biri de buydu. Asıl kalbimizle düşünüp kalbimizle karar veriyoruz. Kalp zâhiren de hayat sebebi manen de. Beyine bir damla kan göndermeye görsün. Beyin bilgi merkezidir. Bilgileri kalbe gönderip ona mana elbisesi giydiren kalp. Akıl bizi hayvanlardan ayıran bir özellik sadece, bir üstünlük değil. Bazen hayvandaki merhameti veya acıyı kabullenişi, bir insan gösteremiyor. Akıl hareket mekanizmasıdır, istediği kadar Allah'ı bilsin kalpte inancı derinleştirmeyince harekete geçemiyor. Akıl gönül kapısının muhafızı; tartar, ölçer ve biçer. Ondan sonra fikir denen ziyaretçiyi gönülden içeri alır.

Yemek zamanının geldiğini duyuruyor çalışanlardan biri. Daldığım düşüncelerden sıyrılıp etrafa bakıyorum, kimse sesi duymamış gibi davranıyor, yaptıkları işte kaybolmuşlar gibi. Adem Hoca çalışanları tek tek denetliyor. Cihan restore etmeye çalıştığı desene öyle odaklanmış ki desenle beraber duvara işleniyor sanki. Yanına gidiyorum, tahmin ettiğim gibi beni fark etmiyor. Onu seyrediyorum bir süre. Elindeki ince fırçayla desenin süpürme işini yapıyor. Bunca titizliğe değer mi? Düşüncelerimi okumuş gibi bana dönmeden, keyifle "Bu kadar uğraştığıma değdi. Nihayet dokuya ulaşmayı başardım." diyor. Bir başka malzeme almak için döndüğü sırada beni fark ediyor tebessümü yüzünde yayılıyor.

"Gerçekten bu kadar uğraşmaya değer mi? Nihayetinde senden asırlar önce yaşamış bir insanın eserinin üzerinden geçiyorsun." diyorum. Ciddi olup olmadığımı anlamaya çalışıyor, kaşlarını çatıp gözlerini kısıyor, sırf muhalefet etmek için söylediğim bir söz olduğuna kanaat getirmiş olacak ki ince bir alayla;

"Kulağa mantıklı geliyor. Görünürde çılgınlık bu farkındayım fakat sanat aslında tam da bu ağabey."

"Nasıl?"

"Biz bizden önceki insanların mirasıyız, halefiyiz. Bu eser-

leri korumazsak hem medeniyeti canlı tutamayız hem de bu sanatın üzerine bir şey ekleyemeyiz. Bu eserlere dikkatimizi vererek onların ilhamından, fikriyatından, metotlarından istifade ediyoruz ve bu sayede bize de ilham ve fikir pencereleri açılıyor. Herkes kendi zaviyesinden hayatı yorumlar. Sen bir hekimsin, senden öncekilerin tarihini bilmezsen, anlayamazsan veya takip etmezsen bugünü göremezsin. Sen farkında olsan da olmasan da yolunu aydınlatanlar senden öncekiler. Bir din âlimi için de aynı şey geçerli hem de elzem. Bir âlim kendinden önceki âlimlerin kitaplarını okur, düşünür ve ona göre günümüz meselelerine fetva bulur. Bilmediğimiz şeylere düşman olmak güdümüzü ancak böyle düşünerek aşabiliriz. Senin mesleğinin yanında benim mesleğimin kıymeti olmayabilir ama bunları da birinin yapması gerekiyor."

"Şu an sen de beni küçümsedin."

"Senin küçümsemeni küçümsedim sadece."

"Ergenlik tartışmalarımızın nostaljisini yapmayı çok istiyordum ama her an içimde taşıdığım o merak etme ama soramamanın verdiği baskıyla yanlış bir laf etmekten çekiniyordum."

Cihan, Adem Hoca'nın yanında kalmaktan onun gibi ince fikir sahibi olmuştu. Herşeye duygusal bir cevabı vardı ve bunu biraz meydan okuyarak dile getiriyordu, yıllarca kendini ifade edemeyişinin birikimi bu diye düşünüp konuşması aksine hoşuma gidiyordu. Birçok konuda haklıydı ve bu haklılığı beni ince ince kızdırıyordu. Bu sanatçı tayfası neden bu kadar hassas, ince düşünceli olmak, her şeyde duygusal bir yön bulmak zorundaydı? Konuyu dağıtmak için;

"Yemek vaktinin geldiğini haber verdiler duymadın sanırım." dedim.

"Duydum ağabey de ben yemeyeceğim. Günde bir öğün fazlasıyla yetiyor bana.

"Annem duymasın." diye takılıyorum.

"Bir öğün yemekle nasıl dayanılır? Bedenin gıdaya da ihtiyacı var. Yakıtsız araba çalışır mı?" diyorum.

"Ben araba değilim ki aksine makine olmadığım için ihtiyacım yok. Siz hekimler asıl şifanın açlıkta ya da az yemede olduğunu ne zaman keşfedeceksiniz merakla bekliyorum. Mevlânâ Hazretilerinin dediği gibi içi dolan kamış ses verir mi? Aksine az yiyerek duyularımın daha da güçlendiğini fark ettim ve bunu bir alışkanlık edindim. Hastalıkların sebebi de yemek, sıhhatin sebebi de yemek. Burada üzerinde durmamız gereken şey, neden yemek? Neden yememek? Sadece sıhhat boyutu değil, ibadet boyutu da var. Dış güzelliği için yemezsen perhiz yapmış olursun, iç güzelliği için yemezsen riyazet yapmış olursun. Tasavvufun temel düsturlarının en başında az uyku, az yemek, az konuşmak geliyor. Azdan anlamamız gereken ihtiyacı kadar ve midenin ihtiyacı dokuz lokmaymış. Bir lokma da yesen yemeğin tadı aynı bin lokma da yesen aynı. Ama nefsimiz bizi rehavete sürüklemek için bu zaafımızı da kullanıyor. Çok hayran olduğumuz Avrupa bile artık oruç tutmanın maddi anlamda ne manaya geldiğini yavaş yavaş anlamaya başladı."

"Evet, geçenlerde bununla ilgili bir makale okumuştum. Oruç sırasında organizmalarda depo edilmiş besin maddelerinin harcandığını, sonradan bunların yerine yenilerinin geldiğini, böylece bütün vücutta bir yenilenme olduğunu ve orucun sağlık bakımından çok yararlı olduğu yazıyordu."

"Oh ne güzel Avrupa bunu söyleyince, akla dayalı açıklaması gelince ne de güzel teslim oluyoruz. İlginç değil mi ağabey? O dört asır önce Allah İslam'da bize bunları emrediyor, anlayıp idrak edemiyoruz ama Batı'nın bilimi bize anlatınca emir telakki edip hemen ilgileniyor, itaat ediyoruz. Sübhanallah hâlbuki Müslüman kompleksli olmamalı. Böyle şeyleri duyunca hayret edeceğimize, bu zaten İslam'ın emrettiği bir şey diyemiyoruz. Bununla beraber kendi dilimizi bile bilmiyoruz."

"Kendi dilimiz derken ne kastettiğini anlayamadım."

"Anlatayım, Mesela oruç tut, sıhhat bul. Ramazan da mahyalara yazılan ama manasını çokta düşünmediğimiz bir söz. Çünkü iftardan sonra bedeni tam dize getirmişsen tıka basa yenilen envai çeşit yemekler maalesef ön görülen etkiyi göstermiyor. Fakat tabii bu maddi boyutu, dediğim gibi bu şekilde bakarsak bu perhiz olur. Benim bahsettiğim ruhun yemekle, uyumakla ve konuşmakla arasının pek iyi olmadığı. Yemek onun için rehavet, uyku, tembellik, konuşmak ise sükûnetin faydalarından mahrum kalışı. Biz görünürde ne kadar da ceset olsak, bizim asıl mahiyetimiz ruhumuz nihayetinde. Ceset sağlıklı da olsa sağlıksızda olsa, ölmese yaşlılığa, ölürse toprağa yenilecek. Bizim yapmamız gereken ölümsüz kalan ruhun faydası için gayret etmek. Az yemek, az uyumak ve az konuşmak ilkelerini bu şekilde anlamlıyız.

"Tamam da Cihan sıhhatsiz bir beden nasıl ibadet etsin?

"Az önce dedim ki oruç tut, sıhhat bul sözünü biraz düşünürsek aslında sıhhat yemekte değil açlıkta. Hani babam anlatmıştı hatırlıyor musun? Habeşistan kralı Resulullah (a.s.m.) için Medine'ye bir hekim gönderir. O vakitler çok kıymetli böyle insanlar. Üstelik gelen hekim bir Müslüman değil Yahudi. Peygamberimiz (a.s.m.) bu ince davranışı kabul eder, hekim için kalacağı bir yer tahsis edilir. Hekim Medine'de yaklaşık bir yıl kalır. Ne gelen hasta vardır ne soran. İşsizlikten sıkılan hekim, Resulullah'tan (a.s.m.) gitmek için izin ister ve meramını anlatır. Peygamberimiz (a.s.m.) ona şöyle cevap verir:

"Ben ve ashabım hastalanmayız çünkü biz acıkmadıkça yemek yemez ve namaz öncesinde abdest alırız. Yani hem dışımızı hem de içimizi hastalıktan böyle koruruz."

Cihan anlatınca evet hatırlamıştım ama hiç bu taraftan bakmamıştım.

"Adım başı her yerin lokanta olduğu bir zamanda zor Ci-

han bu, kaldı ki biz eğlenirken de ağlarken de bunları yemekle taçlandıran bir kültürün çocuklarıyız. Misafire ikram boyutu da var."

"Elbette bu doğru fakat yemeyin, ikram etmeyin denilmiyor. Doğru, kararında ve niyetin Allah rızası için olması kaydı var. Biz burayı kaçırıyoruz. Bir çeşit sade bir yemek varken neden bir mahalleyi doyuracak sofrayı üç kişi için hazırlıyoruz? Allah için olsa o israfı yapmaz. Sonuçta Allah rızkımızı aramamız için yeryüzünü bize açmış. Aslında ev, giyinme kısmını çıkarsan karnımızı doyurmak için çalışıyoruz fakat buna kendimizi o kadar kaptırmışız ki, çalışmaktan doğru düzgün huzurlu bir yemek yiyemez hâle gelmiş insanlar var. Bütün ömrünü güya maişete harcıyor, belki kazanıyor ama bu defa da sağlığı gidiyor ve bütün kazancını da sağlığını geri kazanmaya harcıyor. İşte kanaatkârlık insana ne kadar lazım buradan anlayabiliriz. Az yiyen bir insanın bu kaygıları olmaz, bu kaygıları olmayan insan da vaktini doğru yere kullanır. Kaide ne için yaptığını bilmektir bir hadisinde Peygamberimiz (a.s.m.) "Canının çektiği şeyleri yiyen niceleri vardır ki, içinde dünya sevgisi filizlenmiş oruçludan hayırlıdır."

O sırada Adem Hoca da yanımıza gelmiş, Cihan sözünü bölmeye gerek duymadan devam etmişti. Adem Hoca'nın ona o şefkatli bakışı beni her defasında çok etkiliyordu. Cihan cümlesini bitirdiğinde Adem Hoca bana dönüp:

"Cihan böyle konuşur ama sen misafirimizsin buyur gel, sofraya bereket ol."

Bu söz üzerine gülüşüp sofraya geçtik, sofra dediysem bir kâse çorba ve bir kurs (el büyüklüğünde yuvarlak ekmek) vardı. Daha sonra misafir yemekleri olan buhara pilavını sofraya getirdiler. Bu leziz yemek dünyaca ününü hak ediyordu. Yemeğimizi yedikten sonra sofra başında da sohbetimiz devam etti. Nakkaş Adem Hoca:

"Biz çocukken annem bize sofrada konuşmayın derdi. An-

lamazdım tabii, sofrada neden konuşmak kötü olsun diye düşünürdüm. Zira ailenin asıl buluşma yeri sofraydı. Sonradan anladım ki, konuşmayarak nimetin sahibine tefekkür etmek gerekiyormuş. Konuşma esnasında ne yediğimizin farkında oluruz ne de nimeti veren akla gelir. Edep, çok ince bir konu. Mesela farzı, sünneti, müstehabı, mübahı anlamanın, idrak etmenin yegâne yolu edeptir. Edep bizim bunları anlamamızı idrak etmemizi sağlıyor. Edepli insan etkili insandır. Geçenlerde yolum kervansaraya düştü. Bir grup genç sokakta futbol oynuyordu o esnada ezan okundu. Gençlerden biri, sadece bir tanesi ezan okunduğu için durdu, konuşmadı, edep gösterdi. Sonra hepsi beraber namaza gittiler fakat beni etkileyen o gencin ezana hürmet göstermesi, edep göstermesi oldu. Ezan bir çağrıdır ve normal hayatta bir insan bizi çağırdığında durup bakarız ve sessizce onu dinleriz hâlbuki ezan çağrıların en kıymetlisi. 'Kimsenin düşünmediğini düşünmek' edebin temel taşı budur. Edep bizi sünneti ve farzı anlamaya götürür."

Adem Hoca sohbetini bitirince sofrada oturanlar birbirine esenlik dileyip kalktılar. Cihan yemeğe gelmemişti. Adem Hoca'yı tanımayı, hikâyesini çok merak ediyordum. Bundan iyi bir fırsat olmaz diyerek sordum ama o gözlerinde beliren hüznü görünce sorduğuma çok pişman oldum. Zaten o da yine o söz sanatında gösterdiği ustalıkla sorumu geçiştirmeyi tercih etti. "Zamanla öğrenirsin." dedi. Adı üzerinde hikâye geçmiş, gitmiş. Bana vereceği dersi vermiş, ben alacağımı almışım, kaybettiklerimi kaybetmişim. Daha sonra yeleğinin minik cebinden zinciri sallanan cep saatine uzanıp ikindi vakti yaklaşmış namaza ve hatmeye hazırlansak iyi olur dedi ve gitti.

Akşam aynı vakitte herkes hazır bekliyordu. Adem Hoca:

"Beyazın hikâyesi, benlikte toplanan renklerin azamet ve kbriya karşısında korkuya kesilip tek tek dökülmesiydi. Korkan beyaz kesilir, teslim olan beyaz bayrağı çeker, canı çekile-

ne bembeyaz kefen örtülür, lebbeyk diyen beyaza sarınır, doğan, ardından ağlayan beyazla kundaklanır. Nefsi mütmainne sırrına erince beyaz bir nur size eşlik eder. Safiyete bir adım daha yaklaşmış, üzerinde asla ufacık bir leke dahi kabul etmeyen, bir anlık gaflete razı olmayan mutmainne sırrına varmıştır. Hem korkunun hem de teslimiyetin rengi olan beyaz.

Peygamberimiz (a.s.m.) doğduğunda Kâbe damında beyaz bir bayrak görülür. Hazreti Musa'nın eli beyaz kesilir göğsünden çekince. Hazreti Süleyman'ın saltanatı beyaz bir saraydan hükmeder bütün canlılara. Hazreti Yusuf'u beyaz kanadıyla kuyuda Hazreti Cebrail (a.s.) kollar. Hasretten Hazreti Yakup'un gözlerine inen perde beyazdır. Hazreti Eyyüp'un hastalıktan dudağı beyaz kesilmiştir. O bembeyaz dudaklarla şükür eder, sabrın sırrına erer. Hazreti Âdem'in kaburgasından bembeyaz bir nur çıkar adı Havva olur. Hazreti Peygamber (a.s.m.) Aişe'sine ay yüzlüm diye seslenirken beyazın bir başka tecellisidir bu. Al-i aba bembeyaz bir cübbenin içinde kan kesilecek bir ömrü seyreder. Beyaz hem bir doğumdur hem bir ölüm. Doğum ve ölümün arasına beyazın yoğun olduğu bir hayat yerleştirmeli insan."

"Hem doğumdan hem ölümden haber veren rengi nasıl elde edersiniz?"

Bir tutam kireç taşını eliyle ufaladı, bir parça mum damlattı ardından yağ ekledi. Kardıkça rengi açıldı, kardıkça beyaza teslim oldu, bütün maddeler.

"Bütün gün duvarları dünyanın rengine boyamak için emek verdiniz a nakkaşlar. Hadi hazırsanız şimdi de Allah'ın boyası ile kalbimizi boyayalım. Bu akşam Şah-ı Nakşibend anlatmadan önce onu daha iyi anlamak için Gücdevan köyüne gidelim. Biraz da mor renginin hikmetini tefekkür edelim.

***

ŞEYH ABDÜLHÂLİK GUCDÜVÂNÎ manada mor rengine bulanmıştır. Neden derseniz, mor rengi Allah aşkıyla yanıp tutuşan, öyle ki kalbi yakıp kor eden, rengin dışına taşıp bedenin rengini mora çevirir. Nasıl ki bedene vurulan darbe ile kan akışı zedelenip beden mora dönerse, kalbe gelen lafza-i celal darbeleri de manada salikin gönül rengini mora bular. İşte şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî böyle bir zattır.

Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretileri Buhara'ya 30 km mesafede bulunan Gücdevan köyünde dünyaya geldi. Babası İmam-ı Malik'in soyundan gelen zâhiri ve manevi ilimleri iyi bilen âlim bir veliydi. Adı Malatyalı Abdulcemil İmam. Bu zat Malatya sultanının tahtına yeniden dönmesinde çok etkili bir rol üstlenmişti. Bu sebepten yüz onüç yaşında olmasına rağmen zamanın sultanı onu kızıyla evlendirdi. Bu evlilikten sonra Abdulcemil İmam Hazreti Hızır (a.s.) ile görüştü. Hızır (a.s.) onu bir erkek evlat ile müjdeledi ve adını Abdülhâlik

koyması gerektiğini söyledi. Abdulcemil İmam Hazretileri bu görüşmeden bir müddet sonra Malatya'dan ayrılıp türlü sıkıntılarla Buhara'ya yerleşti. Abdülhâlik Gucdüvânî müjdelendiği gibi burada doğdu.

Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretilerinin ilk medrese tahsili yaptığı yer Buhara'dır. Zamanın şeyh ve allamesi olan Sadreddin Hazretilerinden özel tefsir dersleri aldı. Bununla birlikte zâhiri ilimlerin çoğunu kısa sürede tamamladı. Âlimin midesi deliktir. Ne kadar ilim öğrenirse öğrensin açlık hep aynıdır, doyumsuzluk bu yüzdendir. Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî iki açlık yaşıyordu. Biri zâhiri ilim biri manevi ilim. Tam olmak için iki yarımın birleşmesi gerekir. Zâhiri ilimlerde allame olanın lezzete kavuşması gerektiğinin kanaatine varmıştı. Bunun için manevi ilim tarafı daha ağır bastı ve mürşit arayışına girdi.

Tek bir kıssası bile onun şahsiyetinden bize haberler verir. Mana aleminde yolculuğa çıkmak isteyen Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî, kalbin ötesindeki kalbi gönüllü bulmuştur lakin gönlünün ötesinde de bir derinliğin haberini almıştır nasılsa. Bu fuad ve ahfa sırrıdır. Kalbi göğsümüzde bir kozalak şeklinde düşünmekle beraber onu bir gülle tasvir etsek yeridir. Çünkü kalp, bir gül gibi katman katmandır. Açıldıkça açılır, açıldıkça kokusu yayılır, güzelliği ortaya çıkar.

Hocası Şeyh Sadreddin'in huzurunda diz çöküp ders tâlim ettiği bir günde Araf Sûresinin 55. ayetinin tefsiri ile meşgullerdi.

Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî hocasına:

"Rabbinize yalvara yakara ve gizlice dua edin. Bilesiniz ki o haddi aşanları sevmez." ayetinde geçen gizlilik ne anlama geliyor?

Hocası sükût eder, kendisi biraz daha açar soruyu.

"Eğer Allah'a gizlice dua eden ve Allah'ı yalvararak zikir eden kişi, yüksek sesle dua ederse veya açık zikir ederse ya

da zikir esnasında dilini hareket ettirirse bu durumdan başka varlıkların nasıl haberi olur? Öte yandan sırf kalbiyle içinden zikir ettiğini düşünürsek, bundan da şeytan nasıl haberdar olur?

Nitekim Peygamber Efendimiz (a.s.m.) buyurduğu gibi; "Şeytan damarlarındaki kan gibi insanın içinde dolaşmaktadır." Biz kalp zikrini çektiğimiz zaman nasıl emin olabiliriz ki şeytan oralarda da dolaşmıyor. Şu hâlde ayette belirtilen yalvara yakara ve gizlice dua etmek veya zikretmek nasıl olacak?

Hocası düşünür bir cevap bulamaz ve bilmiyorum hikmetine teslim eder kendini ama bu müthiş tespit üzere, ardından tavsiyede bulunur.

"Bu ilim beni aşar. Bu leddüni ilimdir. Var git ehlinden öğren. Nerede bulacağını bilmem lakin sana bu sırrı ilham eden kudret karşına çıkacak kişiyi de takdir etmiştir."

Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî yollara düşer. Yollar uzadıkça kalp yangını alevden kora döner, feryadını kalp zikriyle teselli eder, gönlüne ayetlerden teselliler fısıldar fakat o gönlün içine gizlenen gönle taliptir. Nihayetinde Hazreti Musa (a.s.) gibi bir nehrin kıyısında dinlenirken çıkagelir beklenen ama ne zaman geleceği bilinmeyen ledduni ilmin sultanı. Birbirlerini tanırlar, biri dingindir biri coşkun, biri alevdir biri su, biri yağmurdur diğeri toprak, biri taliptir diğeri matluba götüren kılavuz.

Allah dostlarının dostu Hazreti Hızır "Suya gir. Senin aradığın ilim, suyun içindedir." der, Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî, Hazreti Musa'nın kıssasını bilip şerh etmiştir. Bu sebepten bilir o tehlikeli soruyu ve "Neden?" diye sormaz. Beli der, bilir ki beli diyen beladan emin olur, belanın sırrına erer. "Suya dal der." Hazreti Hızır. "Suya dal ve lafza-i celali kalbinden zikret, öyle ki tuttuğun nefesinde suyun gücüyle bütün açık azaların kapanacak ve şeytan kalbine varmaya yol bulamayacak." Suya dalar şeyh. Su bedenine selamet verirken, kalbi bir yangın

yeridir. Nefesini tutmuştur, dili damağındadır. Hücreleri dahi Allah Allah Allah derken şeytan nasıl girmeye yol bulabilirdi? Kalbi Allah dedikçe, gönlün sırrı olan fuad sırrına ermiştir. "Hatırla." der, Hazreti Hızır. "Hatırla bela dediğin günü."

Bu zikrin telkini sırasında Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî ilahi cezbeye tutulur. Tasavvufta bu cezbeye cezbe-tü'l kayyumiye adı veriliyordu. Bu ilahi cezbe vesilesiyle maneviyat aleminin perdeleri bir bir açılır. Gönül dünyası güneşine kavuşmuş, mor ve ötesinde saflığa yani ahfa sırrına bulanmıştır.

Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî yirmi iki yaşına kadar Hazreti Hızır (a.s.)'ın manevi terbiyesinde yetişti. O dönemde Buhara'ya Gavs-ı azam Yûsuf El-Hemedânî Hazretileri de gelmişti. Hızır (a.s.) onu Yûsuf El-Hemedânî Hazretileri ile tanıştırdı ve dedi ki:

"Onu iyi tanı artık senin manevi terbiyeni o üstelenecek."

Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî, Yûsuf El-Hemedânî Hazretilerinin müridi olur. Onunla beraber yolları aşıp, yıllarca hizmetinde menzilden menzile ulaşır. Yârin konaklarında kanatları yara bere içinde kalsa da o hiçbir makamda takılı kalmaz. Öteden hep daha öteden çağıranı duyar. Her zerresi kulak kesilmiştir.

Yûsuf El-Hemedânî Hazretileri, ona "Hızır (a.s.)'ın öğrettiği şekilde zikre devam et." der. Bu hâl üzere yetişip tam kemale erince kendisine irşat izni verilir. Şeyh Abdülhâlik Gücdevani, bir akşam sohbet halkasında cemaate sohbet vermektedir. Sohbetin konusu marifettir. Zahit suretinde bir genç çıka gelir. Sırtında hırkası, omzunda seccadesi olduğu hâlde gelip halkaya dâhil olur. Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretileri genci biraz süzdükten sonra genç bir soru sormak ister. Müsaade verilince,

"Rasulullah (a.s.m.): Müminin ferasetinden sakınınız. Çünkü o, Allah'ın nuru ile bakar." buyurmuştur. Bunun sırrı nedir?"

Merak mı? İmtihana tabi tutmak mı? Merak marifete, büyükleri imtihan etmek felakete götürür. Gencin yaptığı düpedüz imtihandır ve felaketine zemin hazırlamaktadır.

Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretileri duraksamaksızın orada bulunan kimselerin anlamadığı ama sadece gencin anladığı önemli cevabı verir.

"Bu hadisin sırrı, zünnarını (Hıristiyanların bağladığı bir kuşak) kesip iman getirmendir."

Genç ısrarla:

"Zünnarım olmasından Allah'a sığınırım." dedi. Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretileri bu fütursuzluk karşısında müritlerinden birine gencin üzerindeki hırkayı çıkarmasını işaret etti. Mürit derhâl gidip hırkayı çıkarınca gencin zünnarı göründü. Bu keramet karşısında genç zünnarını çözer ve Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretilerinin ellerine sarılıp iman eder.

Bunun üzerine Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretileri:

"Ey dostlar geliniz, ahde vefa gösterip zünnarlarımızı kesip iman getirelim. Bu genç, zâhiri zünnarını kesip iman etti. Biz de kibir ve riyadan ibaret olan bütün manevi zünnarlarımızı keselim. Bu genç affa uğradı biz de mağfiret olalım."

Şeyh bu anlamda aslında gence ve oradakilere hadisin cevabını da vermiş oluyordu "Müminin ferasetinden sakının çünkü o Allah'ın nuru ile bakar." burada üzerinde durmamız gereken "nur" ın ne anlama geldiğidir. Nur uzağı ve yakını görmektir. Bu yüzden Ateş Nur'a ilişemez. Yani iblis ateşten yaratıldığı için Allah'ın nur verdiği kimselere ilişemez. Evliyanın günahı gafletten olabilir ve Allah onlara verdiği nur ile tövbe ile uyandırır veliler bilir ki, en büyük günah, küçük gördüğün günahtır.

Allah bir kuluna nur vermeyi murad edince, ona günahlardan tövbe etmeyi nasip eder. Bu her hayrın başlangıcıdır. Çünkü islama girmek için bile insanın küfür hâlindeki yaşan-

tısına tövbe etmesi esasına dayanır. Önce geçmişe tövbe, daha sonra tövbeyi koruma ve tövbeye devam etmek.

Geçmişe tövbe avamın tövbesidir, tövbeyi koruma evliyanın, devamlı tövbe etmek ise peygamberlerin hâlidir. Buradan her günahtan beri olan Peygamberimiz (a.s.m.) in neden güne 70 defa istiğfar ettiğini anlayabiliriz.

Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî, artık sırrın sırrında kalbi mora kesmiş makamları temaşa etmektedir. Bir devir açmış, bir devri kapatmıştır bu sır...

Onun yolu artık sadece hatırlamak üzeredir. Yani zikir.

Bir süre sessizliği dinledikten sonra, Nakkaş Adem Hoca elde ettiği beyaz boyanın eline bulaşmışlığına aldırmadan:

"Zikir nedir bilir misiniz?"

Nakkaş Adem Hoca'nın sorularının tefekkür cümlesi olduğunu, çoktan bilen talebelerine karşı ben yabancıydım.

Bu sükûta kayıtsız kalmayıp: "Allah'ı tespih etmek." dedim. O çakır gözleri bir anda şefkate büründü...

"Doğru dersin Metin Bey, doğru dersin; lakin eksik dersin. Sen manadan söylersin biz ise hakikate talibiz, tefekküre talibiz. Allah'ı tesbih etmek. O Allah ki, bütün noksan sıfatlardan münezzehtir. Tespihi eline alır Allah Allah dersin de neden Allah Allah dersin bunu bilir misin? Geçen gün mevzuyu açmıştım ama burada biraz daha derinlere inelim.

Allah Allah deriz günde bin kere, yüz bin kere; lakin neden dediğimizi bilmeyiz. İnsan bir kelimeyi neden defalarca tekrar eder? Unutmamak için olabilir mi? Belki de...

Hani insan nisyan kökünden yeşermiş ya, alemde dalıyla, yaprağıyla, meyvesiyle bir unutuşu taşır damarlarında. Nimet vereni unutur, daha sonra nimeti de unutur. Unutmamak için Allah Allah der lakin bu kadar mı dersin? Unutmamak için yüz bin kere zikir edilir mi? Beşi, onu bir insana yetmez mi? Mesela namaz günde beş vakit değil mi? Neden o namazları bir kerede kılmak değil de vakitlere bölmüş Allah? Veya zikir-

den maksat unutmamaksa, neden elli vakit değil de, beş vakit namaz?

Cevap basit, hatırlamak için...

Özüyle Rabbini hatırlamak için, o bela dediği günü hatırlamak, nereden geldiğini hatırlamak için. Nereden geldiğini unutan, nereye gideceğini nasıl bilecek?

Eline bir çubuk alıp yanımıza bağdaş kurdu. Hayali bir daire çizdi yere ve dairenin tam merkezine bir nokta koydu. Ardından devam etti. Hepimizin gözü hâlâ hayali çizilmiş dairedeydi. İnsan yaratılış itibariyle bu dairedir, merkezi noktası tam buradadır, noktanın olduğu yerde. Yani sır olan noktadan gelmiş ve kendisine bir mümkün dairesi çizilmiş. Yaşayarak, büyüyerek o dairenin içinde o nokta dolanır durur. İşlediği hayırlarla daire genişler, aynı şekilde işlediği günahlarla daire daralır ve o noktalar çoğalır. Bu şekilde kendi dairesinde yaşar gider. Bir de dairesinde sürekli genişleyenler vardır. Öyle genişler öyle genişler ki daireleri, "Ben yere göğe sığmadım, mümin kulumun kalbine sığdım." sırrı tecelli eder. Kâinatı seyreylerler ve bu seyirde yaratıcının sanatına hayranlık duyarlar. Bu sanat onlara sanatçısını merak ettirir. Öyle bir merak ki onlar tutan el, işiten kulak olur. Artık mümkün daireden taşıp, tespihin imamesinden başlayıp tekrar imameye doğru ilerleyen zikir ehli gibi, en başa dönmek iştiyakıyla zikir ederler. İşte zikir bela denilen günün iştiyakıdır. Hatırlamak için, hatırda yâd edilmek içindir bütün gayeleri. Aramızda dolaşırlar, yer içerler, uyurlar, ibadet ederler; lakin bunu yapan kuru bir cesettir. Yoksa onlar cesediyle yaşasa, günlerce riyazete çekilip yemeden, içmeden, uyumadan nasıl dayansınlar?

Onlar sebepler aleminden feragat etmiş, asıl aleme teslim olmuş insan suretinde meleklerdir. Zira insan kulluğunu öyle mertebelere taşır ki meleklerden üstün olabilirler. Felekleri, arzın, semanın, güneşin, ayın daire olması bize bu bilgiden işaretler verebilir. On sekiz bin alem teşbihi buradan gelir.

Alemler, alemlerin içinde dürülmüştür. Belki insan bu alemin en küçük parçasıdır. Onu değerli kılan aklı ile Rabbini tanıması, yüreğiyle Rabbini bulup sevmesidir.

"Allah'tan geldik, Allah'a döneceğiz." ayeti sadece cesediyle ölenler için mi kullanılır? Cesedi sağ ama ruhu bu dünyadan göçmüşler için de kullanılmalı; çünkü onlar geldikleri yere dünyadayken dönmeye gayret ediyorlar.Cüneyd- i Bağdadi Hazretlerine "Nihayet (son) nedir?" diye sormuşlar

Başlangıca dönmektir buyurmuş. İnsanın başlangıcı neresi, anne karnı mı sadece ötesi yok mu var elbette.

KAL-U BELA

Ruhların toplanıp Allah'ın onlara, Rab olduğunun ikrarı için söz aldığı alem, ervah alemi. Bütün ruhlara sorulan o muazzam soru veya tasdik. Hep beraber bela derler, evet derler; lâkin kimisi sözünü unutur zira insanın yaradılışı, mayası unutma üzerinde bina edilmiş gibidir. İnsan kendine iyilik edeni de kötülük edeni de çabucak unutur. Bu unutuş nimetin sahibine kadar varır veya bu unutuş nimetin sahibini unutmakla başlar. Dünya yolculuğu annenin karnındaki tatlı yolculukla başlar. Bambaşka bir aleme gelecek günahsız, tertemiz yavru, anne karnında iken, bu unutuş anne şefkatinin tadını almakla başlar, sonra dünyaya gelir. Yeryüzüne Allah insan suretinde bir melek göndermiştir. Çocuk, o şefkate öyle bağlanır ki, her gün asıl bağından kopar biraz biraz. Dünyaya ayak uydurmuş, yemek olmayınca ağlayan, tuvaleti gelince sıkışıp tutamayan, bir ufacık ağrıya, sızıya dayanamayan bir acziyete doğru evrilir. Kopuş devam eder, günahsızdır, şuursuzdur bir bakıma bu yüzden muaftır. Düşünemez, tek derdi bu aleme alışmak, kim ne yapıyorsa ne öğretiyorsa o bilgiyle davranmaktır.

Buluğa erip aklı ile hareket etme melekeleri geliştikçe, nefis ve şeytan, atası Hazreti Âdem'e ettiği kötülüğün aynısını etmek

için var gücüyle çalışmaya başlayacaktır. Çünkü şeytanın, insanı azdırıp Rabbini unutturacağına dair bir ahdi vardır. Nefsi de Allah neyi yasak etmişse ona ilgi duyacak, onu merak edecektir. Her meyil, her fiil biraz daha biraz daha kopup geldiği alemi unutturacaktır. Bir tek ruhu bu amansız kavgada beri durur çünkü o günün şahidi bedenler değil, ruhlardır. Ruh o azameti, o sesi işittiği için beden denen hapishanede debelenip duracak. Kâh kulu sıkıştıracak kâh güzel sözlerle onu ikna etmeye çalışacaktır. Geldiği yeri hatırlatmak için ona iyiliği, güzelliği yapmasını, yapınca nasıl ferahladığını hissettirecektir. Bazen ceset ona galip gelecek bazen de o, cesede galip gelecektir. Ruh cesette olduğu sürece bu gel gitler devam edecek, ta ki ölüm denen o ayrılış gerçekleşip, ruh yine eski yurduna yani rabbine zorunlu, mutlak dönüşe kadar.

İşte bu saydığım hasletler avam için geçerli. Kimileri dünyada öyle bir yaşayacak ki, yaşadığı sıkıntıların kaynağının ne olduğunu asla düşünme kabiliyeti olmayacak, kimi de dünyada öyle bir yaşayacak ki her ne yaşarsa nimet bilecek, sabredecek, şükredecek. Bu sabır ve şükürle koptuğu alemi aklen hatırlamasa da ruhen hatırlayacak. O azamet karşısında daima onun zikriyle, fikriyle yaşayacak. Plan yapacak belki ama planları onu bozmasın diye Allah'ın planlarına teslim olacak.

Velayetin tacı Hazreti Ali: "Bütün kitaplar Kur'an'da, Kur'an Fatiha'da, Fatiha besmele de besmele ise be harfinde gizlidir." der ve ardınca ekler: "İlim şehrinin kapısı. İlim bir nokta idi, onu cahiller çoğalttı."

Anlamamız için nokta şerhe muhtaç oldu; çünkü Hazreti Âdem'e melekler secde ederken asıl soruyu sormuşlardı. "Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi var edeceksin? Oysa biz seni hamd ile tesbih ediyoruz."

Allah, meleklere: "Şüphesiz ki ben sizin bilmediklerinizi de bilirim." Sonra melekler, Allah ile Hazreti Adem'in kelimeler ile konuşmasına şahit oldular ve Hazreti Adem'e öğretilen ke-

limelere hayran kalıp secde ettiler. Zira melekler sadece emrolundukları kelimelerle Rabbi tesbih ediyorlar, yemeyen, uyumayan dişi veya erlikten uzak bir şekilde daima Allah'ı tesbih ediyorlardı. Onların dikkatini dağıtan herhangi yanıltıcı bir nokta yoktu. Bir noktalardı ve o noktada kalıyorlardı. Ama insan öyle değildi. O, sayısız melek kalabalığında, ibadetten makamı meleklere kadar uzanan bir düşman da Hazreti Adem'e musallat olmaya hazırlanıyordu. Azazil yani iblis ve ona yardım edecek şeytanlar, Adem'i Adem yapan dağın, taşın imtina ettiği nefis de onu yarı yolda bırakacaktı. Kelimelerin hikâyesi noktanın şerhiyle başladı. Ve insanlar her şeyi kelimelerle anlatmaya yeltendikleri için asıl gayeden, manadan uzaklaşıyorlardı. İnsana bahşedilen akıl ve hissiyat kelimelerin potasında eriyordu. Bir vakitten sonra her şeyin kelimelerle izah edilemeyeceğini er ya da geç anlayan insan, yeniden kendi noktasına dönmeye çalışacaktı. Kelimeler insanın ya kurtuluşu ya felaketi olacaktı. Bir Allah dostu der ki: "İnsanda seksen bin kusur tespit ettim ve gördüm ki bu kusurların neredeyse tamamı dil sebebiyle."

Müzik, resim ve birçok zanaatlar sözsüz bir mana yumağıdır. Kelimelerden daha fazla tesir eder ruha. Yani bilinçaltında gizlenen mana bilince doğru bir kapı aralar, insan yavaş yavaş hatırlamaya başlar.

Her marazın tohumu nasıl insanın bedeninde tohum olarak duruyorsa, hepimiz verem mikrobu, kanser hücresi, grip illeti gibi hastalıkları bedenimizde taşırız. Sağlıklı beslenip o tohumları öylece bırakabilir, sağlıksız beslenip o tohumları beslemiş olur ve marazın vücudumuza yayılmasına sebep oluruz. Aynı şekilde manevi ahlaklar yani haset, kıskançlık, sevgi ve nefret gibi hasletleri de bir tohum misali taşırız. Kinin zıddı sevmek ile maneviyatı güçlendirirsek, kin orada tohum olarak kalacaktır. Terazinin kefesi misali hangi tarafa çok eklersen o baskın gelecektir.

Yeter ki tetikleyici unsurları bilelim. Nankörlüğe karşı şükür, isyana karşı sabır, endişeye karşı tevekkül, şikâyete karşı rıza, şirke karşı iman bizi asıl noktada tutacaktır.

"Her günahta küfre giden bir yol vardır." Buradaki küfür örtmek, gizlemek anlamındaki küfür olarak da yorumlanabilir. Biz her günahla aslında Rabbimizle aramızda bir örtüye sebep oluyoruz. Yine aynı şekilde yaptığımız her salih amelle o örtülerden sıyrılıyoruz. Hakikate meyil, küfürden uzaklaştırır. Zira insanın iki elinin olması, iki gözünün olması, iki kulak olması iki işi birden yapacağı anlamına gelmez. Oysa dil bir, kalp birdir. Bazı uzuvlarımız iki olsa da bir anlamda kalp ve dile tabidirler. İki şeyi aynı anda düşünüp, iki şeyi aynı anda yapamayız. Ya hayırla meşgul oluruz ya şerle. Hayır ve şer arasında kalana, kalbi ayrı dili ayrı olana münafık denir ve münafığın varacağı yer küfür edenden bir tabaka daha aşağıdadır. O vakit kişi samimiyetle yönünü hak olana çevirse doğal olarak sırtını batıla dönmüş olur.

Hakka yüzünü dönen de haktan gayrısını göremez. Nakşibendîlik ruhani tarikatlardan biridir. Ruhani tarikatlarda ana sermaye ilahi sevgidir. Yolun düsturu sünnete tabi olma ve mürşidine muhabbettir. Bu tarikatta ağır riyasetler ve çile yoktur. Önce ruhun ihtiyacı esas alınır. Ruhun elest bezmindeki ahdine sadık kalması için gerekli çalışmalar yapılır ve böylece nefis ruhun emrine girmiş olur. Nefis ve şeytan elektrik kablosu gibidirler. Birbirilerine temas ettikleri zaman cereyan oluşuyor. Şeytanı ancak nefsini terbiye ederek etkisiz kılabilirsiniz. Uyuyanları önce uyandırmak gerekir, biz uykuda olanlara anlatıyoruz, nasıl duyacak, anlayacak, idrak edecek?

Ahdine sadık kalanlar veya kalmayanlara bakın aslında farkında olsalar da olmasalar da hatırlamaya çalıştıkları için iyiler var gücüyle iyilik, zâlimler de ver gücüyle zulüm ediyorlar. Ruh boşluğu kabul etmez. İnsanlık tarihi boyunca inançsız bir toplum göremezsiniz. Aç kalan insan ekmek bulamayınca,

taş, toprak yemeye başlar, Allah inancı yoksa, ruhunu onunla doyurmazsa, mutlaka başka şeylere inanmaya başlayacak.

Şimdi bu mübarek mekânda bu sohbeti ederiz etmesine sanırız ki feyiz, bereket mekânladır. Doğrudur doğru olmasına, havasıdır, toprağıdır illa dolaylı bir tesiri vardır yoksa büyükler bir mekâna öylesine gelmez. Mekke'den Kâbe'yi çıkarırsan çöle gizlenmiş bir kayalık, dağlık yer kalır. Resulullah (a.s.m.) Medine'ye gelmezden evvel, Medine kötü kokudan durulmaz bir yerdi. Mekânların kudsiyeti insandan gelir; lakin insan da kutsallık ümidi olan yere ayak basar. Bildiğimiz doğru budur; fakat hakikat hep başkadır. Biz doğruların izini sürdükçe ancak hakikat yurdunu buluruz. Özbekistan tarihine bakın; hep istila, yangın var. Biri gelip imar etmiş diğeri gelip yakmış, yıkmış. Ne zaman ki Azizan buraya yönünü dönmüş o zaman bolluk, bereket, sükûnetle muhkem olmuş kaleleri. Kervansaraya bakın; etrafı koca bir kaleyle çevrili, bir de Şah-ı Nakşibend'in ikamet ettiği yere bakın; göz alabildiğince düzlük, etrafında ufuktan başka bir şey yok. Güneşin doğuşunu da görürsün aynı noktadan batışını da. Bu da bir doğru; lakin hakikat yine iz sürülmeyi bekler. Peygamberler, evliya, neden hep küfrün bataklığına gül dikmeyi düstur edinmişler? Refah ve huzurun olduğu beldelere gidip oralarda refah sürmek varken, aklımıza bin bir türlü neden gelir değil mi? Tebliğ, irşat, cahillere, bilmeyenlere yapılır der birimiz, birimiz imtihan der. Bu da doğru ama biz biraz daha doğrular üzerinden tâlim yapalım ki hak edelim hakikati bulmayı."

Nakkaş Adem Hoca bir süre sessizliği dinledi. Düşünceleri okumak ister gibi etrafını çeviren halkaya göz gezdirdi. Kimseden çıt çıkmadı. Bir yerin, yurdun hakikati ne olabilirdi? İnsan başka hangi sebepten bir yeri mesken edinirdi?

Hiçbirimizden ses çıkmayınca tatlı bir tebessüm etti.

"Yine insanoğlu olduğunuzu ispatladınız. Yani sözün, kelamın rüzgarına kapılıp, savruldunuz. Size asıl resimden bah-

sederim. Bildiğimiz doğruların hepsinin toplamıdır hakikat dediğimiz şey ve hakikat 'yeryüzünü mescit kılan' Rabbü'l Aleminin ayetidir. Şu sebepten ne fark eder yeryüzü bize mescit değil mi?

Kâbe de kılınan bir namaz evde kılınan yüz bin vakit namazdan efdaldir. Peki, kişi Kâbe'de kalbinde dünya düşünceleriyle, gafletle, huşudan uzak namaz kılarsa aynı sevabı elde eder mi? veya evinde huşuyla uyanık kılınan bir vakit namaz, Kâbe'de kılınan gafletli namazdan daha efdal olamaz mı? Olur veya olmaz deyin bu da bir doğrudur ama hakikat şudur ki; namazın niçin, neden, nasıl kılındığı kalır elimizde.

Biz zâhirden ibaret biliriz şeriatı ki öyledir. Binanın dışı, kolonu direğidir, çatısı sünnettir. Lakin temelini sağlam yapmadığın binanın sonu malumdur. Kalbine öğretmediğin yani şeriatın sahibini öğrenip, tanımadığın sürece bir kabuktan öteye gitmez, çürür, çöker. Allah akledin diye emrederken, salt bir et parçası olan beyinden mi bunu istiyor? İnsan neyle akleder; kalbiyle. Zira hadiste hem zâhiri hem manevi anlamda kalbe ne güzel işaret edilmiş. "Bedende bir parça et vardır ki o, kalptir. O doğru çalışsa bütün organlar doğru çalışır." Manen de öyledir. Kalbe inmeyen hiçbir ilim, sahibine fayda vermez. Zâhiren abdest alırsın ayni necasetten temizlenirsin, namaz kılmana engel durum ortadan kalkar. O abdest sana şükrü, tevekkülü, huzuru, temkini vermiyorsa o hâli namaza da taşırsın. Namazda huzur almayan, başka hiçbir şeyde alamaz. Siz namazı basit mi görürsünüz? Huzura çıkıyorsunuz. Huzura çıkan orada huzuru talep etmelidir ama daha abdest alırken yani kapıdan içeri girerken ayağı tökezlemiştir. Bir konuda hüküm vermek için o konunun tüm delillerini bilmek lazımdır. Mesela fıkıhsız hadis yazanın hâli, tabip olmayıp aktarlık yapan gibidir. Dükkanında türlü devalar vardır fakat neye yaradığını bilmez. Yine hadissiz fıkıh yazan da attar olmayıp tabip olan gibidir, ilaçların neye yaradığını bilir fakat yanında ilaç yoktur.

Resmin küçük parçalarına çok takılırsanız asıl resmi unutursunuz. İşte gaflet tam olarak budur. Yani hakikati bilmene rağmen keyifle, zevkle lezzetlere dalmandır

Etrafınıza bakın. Dağ, taş, hayvanlar, bitkiler, canlı, cansız her şey Allah'ı tespih ediyor. Etrafınıza bakın, siz tespihe dair bir şey görüyor veya duyuyor musunuz? Duymuyor, görmüyorsunuz çünkü hepsinin kendine has bir lisanı var. Gülün tespihi kokmak, bulutun tespihi yağmuru taşımak, kuşun tespihi ötmek. Gördüğünüz gibi her şey tespih eder ama insan sadece insan zikir eder...

Tespih onlarca manası ile beraber bir işi bitirip yenisine koyulmak anlamını da taşır. Yani boş kalmamak, gafil olmamaktır. Haktan gafil bir boşluk varsa sende, orayı dolduracak melekeler tabii ki hayırlı şeyler olmayacak.

Peki, insanın yeryüzündeki bütün canlıların tespihlerini kendinde topladığını düşündünüz mü? Bu lafz-ı manada olabileceği gibi tevil de edilebilir. Zaten tevil dediğimiz şey başa, en başa dönme eylemidir. Ötelerin ötesine, geldiğimiz yere. Nereden geldiğini unutan, nereye gideceğini nasıl bilir? Demek ki önce hatırlamak lazım bu da ancak Yaradan'ı zikirle olur. Kuşun tespihi sadece ötmek. Meleklerin tespihinin tek bir esma üstünde olması, gülün tespihi kokması iken, insanın her ameline, ibadetine bir tespih düşmüş. Meleklerin namazı diye adlandırılan salatu tespih yani tespih namazı, kâinattaki en efdal zikirleri kendinde toplar. Sadece bir vaktin namazında efdaliyeti sayılamayacak kadar çok tespihler var. Bu çokluk içinde, insan ne de az rabbini zikir ediyor değil mi?

Hâlbuki sabah uyandığında yirmi dört saatini -günümüz tabiriyle- tespih frekansında tutabilir. Niyet denen frekans onun her saniyesini tespihe çevirebilir. Neden her ibadette niyet? Çünkü niyet bir uyumlanma vesilesidir. Yönelmek, kastetmektir. Ameli tetikleyici yegâne güçtür, niyet. Niyet yürüyeceğimiz yolda bir kandildir ve bütün kandiller onun ateşinden

payını alıp etrafı aydınlatır. Niyeti kendi sesini duyacak şekilde söylemek de önemli. Böylece kalbinle, aklınla beraber bütün azaların da bir istikamete girdiğini duyar. O yüzden sabah uyandığınızda bir besmele ve ardından temiz bir nefes alıp verdikten sonra, "Bugün ne yaparsam Allah rızası için yapmaya niyet ediyorum." derseniz üç, beş günde hayatınıza doğru gelen maddi, manevi hayırları müşahede edersiniz. Çünkü ağzımızdan çıkan her söz iletken bir enerji taşır, radyo frekansları gibi havada devri daim ederler. İyi niyet iyiyi çeker, kötü niyet kötüyü çeker. Müminin kalbi saat gibi olmalı. Saatin mekanizması niyet olursa, siz başka bir işle de uğraşsanız o, saat saat, saniye saniye çalışır zaten.

Siz kalbinizi yoklaya durun, niyetinizi tekrar edin, ben de Şah-ı Nakşibend'in hayatını anlatmaya devam edeyim.

***

SEYYİD EMİR KÜLÂL HAZRETİLERİNİN er meydanında kalbin hakikatine eren Seyyid Bahaeddin, ötelerin ötesine vardığını düşünüp hâlini korumaya gayret eder. Mezarlar, türbeler ikinci evidir artık. En güzel tefekkürü orada yaptığını düşündüğü için, büyüklerin mezarı başına gider, oraları temizler, yağı veya fitili biten kandilleri değiştirir.

Bu dönemlerde olağan hizmetini yaparken, yaşadığı bir hadise çıktığı bu yolda onu âli makamlara taşıyacaktır. Seyyid Bahaeddin olağanüstü gecede yaşadığı hâli şöyle anlatır:

"Buhara'nın kenar mahallelerini dolaşır, bütün mezarları ziyaret ederdim. Yine o gecelerden birindeydi. Ziyaret ederek bereketi umulan, büyük mezarlardan üçünü ziyaret etmek istedim. Mezarlığa gittim. Kabirlerin her birinde kandiller vardı. Kandillere yeterli miktarda fitil ve yağ konulmuştu ancak bu fitillerin sönmeden yanabilmeleri için fitillerinin bir miktar hareket ettirilerek, yağdan çıkartılması gerekiyordu.

Gecenin ilk yarısında Hace Muhammed b. Vasi Hazret-

ileri'nin mezarına ulaştım. Sonra Hace Ahmed Acgaryo'nun mezarını ziyaret ettiğim sırada iki kişi belirdi. Ellerinde kılıçları vardı. Kılıçlarını belime bağladılar, beni bir bineğe bindirdiler, bineğin dizginlerini de ellerine aldılar. Müzdahir mezarlığına gittik. Orada da kandil ve fitillerin aynı şekilde olduğunu gördüm. Kıbleye yöneldim. Bu arada bende manevi hâller olmaya başladı. Çok farklı bir alemdeydim. O esnada kıble tarafındaki duvarın yarıldığını, orada haşmetli bir tahtın üzerinde azametli bir zatın oturmakta olduğunu gördüm ancak bu zatın önüne bir perde çekilmişti.

Tahtının etrafını bir grup insan kuşatmıştı. Oradaki kalabalığın önde gelenlerini tanımaya çalıştım. Bu topluluktaki o azametli zat ile diğer şahsiyetlerin kim olduğunu epey merak etmeye başlamıştım. Bunları düşünürken kalabalığın içinde yer alanlardan biri şöyle dedi:

"Bu tahtın üzerinde oturan azametli zat Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretileridir. Etrafını saran kişiler de ondan sonra gelen mürşid-i kâmillerdir. İsimlerini birer birer saymaya başladı. Hace Arif Rivegeri, Hace Mahmud İncîr Fağnevî, Hace Ali Râmiteni Hazretileridir. Daha sonra Hace Muhammed Baba Semmâsî Hazretilerini işaret etti ve:

"Bu zat ile hayattayken görüştün. O, senin şeyhindi. Sana Azizan Hazretilerinin tacını vermişti. O'nu tanıdın mı?"

"Evet, tanıdım." dedim.

O tacı alma olayının üzerinden çok zaman geçmiş hadiseyi unutmuştum bile. Bana rehberlik eden zat:

"O taç, hâlâ senin evinde. Onun bereketi sayesinde belalardan korunuyorsun. Aslında bu, o zatın, senin üzerinde tecelli eden bir kerametidir." dedi.

O sırada topluluk arasında bulunan bazı kimseler bana: "Kulaklarını aç ve iyice dinle! Bu kişilerin arasına katılmak üzere, Hace Abdülhâlik Gücdevani Hazretileri ile konuşma şerefine ulaşacaksın." diyorlardı.

Daha sonra tahta doğru ilerlediğimizde perde kalktı, Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretileri göründü. Edeple gidip mübarek elini öptüm. Geriye bir adım atıp bekledim.

Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretileri bana bu yolda seyr-u sülukun başlangıç, gelişme ve son merhâlelerini anlattı. En sonunda şunları ekledi:

"Buraya gelirken gördüğün kandillerin hangi anlama geldiğini anlatayım. Senin bu yolda ilerleyebilmek için üstün bir kabiliyetin var. Ancak bu yeteneklerin, sır ve nurların ortaya çıkabilmesi için meziyetlerinin fitilini tıpkı o kandillerde olduğu gibi ateşlemen gerekiyor. Maksada ulaşmak için kabiliyetinin gerektirdiği işleri yerine getirmelisin.

Tasavvuf yolunda her hareketini, Kur'an ve Sünnete göre ayarlamalısın. İstikamet üzere olmalı, iyiliği emredip, kötülükten sakındırmalı ayrıca azimetlere yapışmalısın. Bidatlardan kaçınarak her zaman sevgili Peygamberimiz Muhammed Mustafa'nın (a.s.m.) sünnetini takip etmelisin. Onun (a.s.m.) sîretini iyice öğrenerek, Sahabe-i Kiram'ın örnek hayatlarını iyice araştırıp, yaşamaya gayret etmelisin."

Hace Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretleri sözlerini bitirdikten sonra, bana yardımcı olan zat şöyle söyledi:

"Bu yaşadıklarının hak olduğuna dair birtakım deliller vardır, şimdi bunların hepsini sana anlatacağım. Bu buluşma bitikten sonra derhâl eve gidip Azizan tacını al ve yola çık, sonra Mevlânâ Şemseddin Enbikete'nin yanına git. Yanına vardığında,

"Falanca Türk'ün bir saka aleyhine açtığı davada, Türk haklı; fakat sen Saka'ya yardım ediyorsun."de. Eğer Saka, suçlu olduğunu kabul etmez, sana karşı koyarsa ona şöyle de:

"Senin suçlu olduğuna dair iki delilim var. Birincisi ona, ey susamış su satıcısı de. O bu sözün ne anlama geldiğini bilir. Diğer delil de saka vaktiyle zina etmişti. Bu zinadan çocuğu olunca da öldürüp falan yerdeki asmanın altına gömdü.

Bu durumu Mevlânâ Şemseddin'e söyledikten sonra, orada bulunduğun ikinci günün sabah vaktinde yanına üç kuru üzüm tanesi al ve Nesef'e git. Nesef'e giderken Ayene'den geçen özel yolu kullan. Unutma! Seyyid Emîr Külâl'in hizmetine devam edeceksin. Ayene'ye yaklaştığında yolda bir şeyh ile karşılaşacaksın. Bu Şeyh sana sıcak bir tandır ekmeği verecek, ona hiç itiraz etmeden ekmeği al. Daha sonra bir kafile ile karşılaşacaksın. Bu kafilede at binmiş birini göreceksin. O kişiyle biraz tasavvufî sohbet et. Senin vesilenle Allah-u Teâlâ'ya tövbe edecektir. Nihayet huzura vardığında, yanında getirdiğin Azizan tacını Seyyid Emîr Külâl'e takdim et."

Bu konuşmadan sonra huzurdan ayrıldım. Beni oraya ulaştıran kişiler aynı şekilde aldıkları yere Buhara'ya geri bıraktılar. Eve gittim. O gecenin sabahı en uzun vakit oldu. Erkenden uyanıp aileme tacı sordum, hemen bulup getirdiler. Tacı elime aldığımda beni bir ağlama tuttu. Ağladım. Ağladım. Ağladım.

Ailemle vedalaşıp, o zatın tâlim ettiği şekilde Enbikete'ye gitmek üzere yola çıktım. Mevlânâ Şemseddin'in meclisine vardığımda sabah namazı vakti girmişti. Namazı kıldım, sonra Mevlânâ Şemseddin ile görüşmek için müsaade istedim, başımdan geçen olayları anlattım. Anlattıklarım dikkatini çekmişti. Bana bahsedilen Saka'da o meclisteydi. Mesele kendisine anlatıldığında gerçekten de o zatın dediği gibi olayı inkâr etti. Bunun üzerine ona:

"Ey susamış su satıcısı." dedim.

Saka sustu kaldı. Daha sonra bir kadınla zina ettiğini, doğan çocuğu falan asmanın yanına gömdüğünü söyleyince Saka bunu da inkâr etti. Bunun üzerine mescittekiler olayı aydınlığa kavuşturmak için asmanın bulunduğu yere gittiler. Gerçekten de orada defnedilmiş bir bebek cesedi buldular. Bunun üzerine Saka suçunu kabul edip ağlamaya, af dilemeye başladı. Meclisteki herkes ağlıyordu.

Ertesi gün bana söylendiği üzere yola çıkmak için hazırlı-

ğımı yapmaya koyuldum. Elime üç kuru üzüm tanesi alıp yola çıkmak üzereyken, Mevlânâ Şemseddin Hazretilerinin benimle görüşmek istediğini söylediler. Yanına gittiğimde;

"Sende tasavvuf yoluna karşı muazzam bir arzu görüyorum. Bana öyle geliyor ki senin şifa ve terbiyen bizim yanımızda olsa gerek, yanımızda kal. Terbiye konusundaki emaneti ehline teslim edelim."

Bu lütufları için çokça teşekkür edip, şöyle cevap verdim:

"Efendim! Ben başka birinin manevi evladıyım. Ben, beni terbiye edenin yolunda yürümekteyim."

Bu cevabıma karşılık sükût etti. Kendisinden izin alıp huzurundan ayrıldım. O gün belime çok sıkı bir kuşak bağlamıştım. İki kişiye de uçlarından tutup iyice sıkmalarını tembih ettim zira yol uzun, şartlar da ağırdı. Nesef yakınlarında Ayene'ye vardığımda, söylenildiği gibi yaşlı bir zatla karşılaştım. Bana tandırdan henüz çıkmış ekmeği verdi, ben de alıp ekmeği sakladım.

Kuşluk vakti bir kafileyle karşılaştık. Kim olduğumu, nereden gelip, nereye gittiğimi sordular. Ne zaman yola çıktığımı sorduklarında, sabahleyin güneş doğduğunda deyince hayret ettiler.

"O yol ile bulunduğumuz köy yaya olarak yaklaşık on altı fersah. Biz de aynı yerden gece yarısı çıktık. Sen bizden sonra çıktığın hâlde bizden önce nasıl vardın?" dediklerinde sükût ettim. Onları ardımda bırakıp yola devam ettim. Daha sonra bahsedilen atlıyı gördüm. Selamlaştık. Atlı kim olduğumu sorunca:

"Vesilemle tövbe etmen gereken biriyim." dedim. Ona tasavvufi bir sohbet yaptım. Atlı atından inip yaptıklarından dolayı pişman olup, Allah'a tövbe etti. İhlâslı olduğu her hâlinden anlaşılıyordu. Yanında taşıdığı şarabın tamamını yere döktü.

Yanından ayrılıp yola devam ettim. Selametle Nesef'e varmıştım. Derhâl Seyyid Emîr Külâl Hazretilerinin huzuruna çıkıp tacı takdim ettim, başımdan geçenleri bir bir anlattım.

Seyyid Emîr Külâl: "Bu Azizan Hazretilerinin tacıdır." diyerek tacı alıp yedi kat beze sardı ve bunu çok iyi korumalısın diye tembihledi beni.

Bunun üzerine aldığı manevi işareti idrak edip bana nefiy ispat zikrini telkin etti. Onun metodunu telkinle açık zikre devam ettim. Çünkü açık zikir benim için bir ruhsattı. Bu ruhsatı da şeyhim emrettiği için yaptım ancak daha önce Muhammed Baba Semmâsî ile yaptığım görüşmede gizli zikri azimet olarak benimsemiştim. Çünkü o benden, muhabbet mihnetine katlanmamı istemişti.

İşte böylece Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretilerinin de hazır bulunduğu mana aleminde işittiklerim birer birer gerçekleşmişti. Ben de onun nasihatlerine daha sıkı sarılıp Peygamber Efendimiz (a.s.m.)'in hadisleri, sireti ve Sahabe-i Kiram'ın hayatlarını, örnek ahlaklarını araştırmakla görevlendirildiğim için, ilim sahibi insanlarla oturup kalkmaya özen gösterdim. Hadis ve siret ilmini, sahabe ve örnek hayatlarını okumaya daha fazla ilgi gösterdim. Öğrendiklerimi de hemen hayatıma aktardım. Allah'ın izniyle bu güzel niyetin bereketini fazlasıyla gördüm.

Seyyid Bahaeddin, Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî ile gerçekleşen bu manevi sembollerle bezenmiş görüşmesinde dikkat çeken ayrıntılara bakarsak, kendisine manen halifelik verildiğini anlayabiliyoruz çıkılması istenen yolda uyması gereken şeyler ona birtakım sembollerle gösteriliyor. Saka ile karşılaşmasını adalete, yanına üç kuru üzüm alması hem Babasemmasi Hazretilerinin geçim kaynağı olması hem de şeriat, hakikat ve marifete yorabiliriz. Beline sıkıca bağladığı kuşak şeriat ipidir, sabah erkenden yola çıkması, bu yolda her ibadetin zikrin günün bereketi saatinde yapılmasıdır. Yolda karşılaşıp sohbetiyle tövbe eden kişi de onun bu yolda, sohbet ile insanlara vesile olacağına işarettir. Ekmeği daha önce söylemiştim ki ilimdir.

Seyyid Bahaeddin ötelere doğru bir eşikten daha geçmesinin ardından açıktan yapılan zikir meclislerine artık iştirak etmiyor, sohbet dinledikten sonra sessizce halkadan çıkıp kalbi zikre devam ediyordu. Şeyhi bu durumdan memnun, onu kendi ihtiyarıyla baş başa bırakmıştı fakat müritler bu hâli hem garip buluyor hem de fitneye sebep olmasından korkuyorlardı. Seyyid Emîr Külâl'in ona tanıdığı ayrıcalıklar dile gelmeyen fakat kalbi sinsice istila eden bir haset peyda etmişti. Bir gün karar alıp Seyyid Emîr Külâl Hazretilerine bu durumu uygun bir dille anlatmaya çalıştılar.

"Oğlum Bahaeddin hakkında şikâyette bulunuyorsunuz lakin o, bununla memurdur." Seyyid Emîr Külâl Hazretileri müridinin hâlindeki bu değişikliği zaten biliyordu. Onun için diğer müritlerin tepkilerine karşı Seyyid Bahaeddin'i savundu ve bu tutumlarının yersiz olduğunu söyledi. Çünkü Seyyid Emîr Külâl Hazretileri her bakımdan takdir ettiği Seyyid Bahaeddin'in bu hareketinin hak olduğunu biliyordu.

Ret cevabı karşısında daha da palazlanan hasetleri, Seyyid Emîr Külâl'in ciddi manada dikkatini çekiyor fakat ne Seyyid Bahaeddin'i ne de diğer müritlerini kırmak istemediği için, bu hâli bir süre izlemeyi ve sükût etmeyi tercih etti. Bir bahçeyi düşünün içinde çeşit çeşit çiçekler ağaçlar var, o çiçeklerin ağaçların kimi gölgeyi kimi güneşi sever, kimi arada su ister kimi her gün bolca su ister. Bahçevan bitkileri tanıdığı için onların yapısına göre davranır. Velilerde bu manevi bahçede müridlerine çiçek gibi bakar hâllerine istidatlarına göre davranır onlara yoksa ayırıp kayırdığı için değildir. Bazı müridler bu zanaatı henüz bilmedikleri için seyyid Emir Külal Hazretilerinin Seyyid Bahaeddin'e imtiyaz gösterdiğini düşünüyorlardı. Bu yüzden gıpta ve hasetle karışık gözler onun üzerindeydi. Seyyid Bahaeddin ise mutmain bir kalple, bütün iştiyakıyla sadece hizmetiyle meşgul oluyor ve arta kalan zamanlarda kalbine nakış üstüne nakışlar çiziyordu. Kâh şeyhinin çöm-

lekhanesinde çömleklere kalbinden taşan muhabbetle desenler çiziyor, kâh mescit, hankahlarda inşaatta taş taşıyordu.

Seyyid Emîr Külâl Hazretileri'nin açık zikirle münasebeti şu meseleye dayanıyordu.

Nakşibendîlik zincirinin 11.Halkasında, Buhara'nın Fagne köyünde hayatını marangozluk yaparak idame eden Hace Mahmud Fağnevî'ye, "Neden açık zikir tercih ediyorsunuz?" diye sorduklarında şu zarif cevabı verir:

'Kapalısına karşı olduğumdan değil, unutanlar hatırlasın, uyuyanlar uyansın.' diye."

Aynı soru Hacegan tarikatı zincirinin 12. Halkasından Şeyh Ali Râmiteni Hazretilerine soruluyor. Zamanın mürşitlerinden hafi zikri savunan Şeyh Rukneddin Hazretileri, sufilerinden birini Şeyh Ali Râmiteni Hazretilerine gönderip bu minvalde sorular sormasını istiyor.

Sufi şöyle söylüyor:

"Şeyhim Hazretileri, Hazretinize derler ki, siz ve biz halka hizmette kusur etmemeye gayret ediyoruz. Biz olanı ikram ettiğimiz gibi olmayanı da ikram etmeye çalıştığımız hâlde, halk sizden memnun bizden ise şikâyetçidir. Bunun sebebi nedir?"

Şeyh Ali Râmiteni şu cevabı veriyor:

"Minnet karşılığı hizmet edenler çoktur, hizmetini minnet bilenlerse azdır. Çalışınız ki, hizmetinizi minnet bilesiniz, o zaman şikâyetçiniz kalmaz."

Sufi sormaya devam eder:

"Duyduk ki manevi terbiyenizi Hazreti Hızır'dan (a.s.) almışsınız, bu doğru mu?"

"Neden yanlış olsun ki? Allah'ın kulları arasında öyle âşıklar var ki, Hazreti Hızır'da onlara âşıktır."

Son bir suâlim daha var der, sufi:

"İşittik ki siz gizli zikir yerine açık zikri tercih ediyormuşsunuz?

"Evet. Doğrudur ancak biz de işittik ki, siz de açık zikir

yerine gizli zikri tercih ediyormuşsunuz. Mademki işittik, demek ki sizinki de gizli zikir değildir. Gizli zikirden murad hiçbir şeyin, hiçkimse tarafından bilinmemesi değil midir? Ha gizli zikirle meşhur olmuşsunuz ha açık zikirle. Ne fark eder? İkisi de bir. Mesela ölmek üzere olan bir adama tevhit kelimesini yüksek sesle telkin etmeyi emreden hadis, bütün din âlimlerince malumdur. Sufiler her nefesi son nefesmiş gibi değerlendirmesi gereken insanlardır. Bizim açık zikir taraftarlığımızdan bu hikmeti aramak lazımdır. Yoksa gizliliğine, kapalılığına karşı olduğumuz anlamı çıkarılmasın."

Seyyid Emîr Külâl Hazretileri kendinden önceki şeyhlerden bu usulle açık ve kapalı zikri bir yörüngede birleştirmişti. Seyyid Bahaeddin, Şeyh Abdülhâlik Gucdüvânî Hazretilerinden aldığı manevi işaretle açıkta yapılan zikri terk etmiş, vaktini ve nasibini gizli zikre ayırmaya başlamıştı. Seyyid Emîr Külâl buna karşı çıkmıyordu fakat müritlerin sorgulaması ve bundan rahatsız olması, nihayetinde onu da huzursuz etmişti.

Seyyid Emîr Külâl sınavın bir şey değiştirmeyeceğini bilmiş olsa da hem müritlerine bir ders vermek hem de Seyyid Bahaeddin'e daima gösterdiği şefkat yüzünün aksine, celalini de gösterecek bir imtihan düşündü.

Seyyid Emîr Külâl Hazretileri adet edindikleri akşam sohbetini yapmış, sesli zikir vakti geldiğinde, Seyyid Bahaeddin, bir süredir âdeti olduğu üzere yine sessizce sohbet halkasından ayrılmaya niyet ederken hiç beklemediği bir şey oldu.

Seyyid Emîr Külâl kaşlarını çatmış ona bakıyordu.

"Demek meclisimizi beğenmiyor zikir vaktinde zikri terk ediyorsun. Bu halka da yerin yok artık senin." deyip parmağıyla kapıyı gösterdi. Seyyid Bahaeddin ilk şaşkınlığı üzerinden atıp bembeyaz eylediği kalbine bir damla kırmızılık damlamış gibi, hüznünü dile dökecek kelime bulamayıp dizlerinde kalan son dermanla gerisin geri kapıdan çıktı.

Kışın en çetin günleriydi. Bir adam boyu kar yağmış, üze-

rine ayaz inmişti. Kalbi yangınlarda olan ne bilsin soğuğu, sıcağı. Kendini zemheriye atılmış bir mücrim gibi hissediyordu. Nereye, ne için gittiğini bilmeden günlerce o hâlde yürüdü gitti.

Mutmain olduğunu düşündüğü kalbine kırmızının gölgesi düşmüş, mülhime kapısında gibi gidişini, kalamayışını kınıyor sonra tekrar şeyhim emretti deyip gidişini edebe uygun buluyordu. Kovan çağırırdı elbet. Bir süredir aşkın rehavetine de kapılmıştı. Bu ayrılık, onun buz kestiğini düşündüğü kalbini yavaş yavaş ılık bir sıcaklığa, ardından kıvılcıma ve nihayetinde günler geçtikçe alevlenen bir ateşe döndürmüştü. Ne köye girebiliyor ne de fazla uzaklaşıyordu. Karlar erimeye başlamış, güneş tatlı yüzünü göstermişti; derken uzaklardan bir adam gördü. Köylülerden olmalıydı ve arkasında bir köpek vardı. Seslerini duymuyor fakat hareketlerini kolayca takip edebiliyordu. Belli ki adam köpeğin sahibiydi ve köpek onu kızdıracak bir şey yapmıştı. Sahibi köpeği kovuyor, köpek bir süre geri gitse de dönüp tekrar sahibin peşine takılıyordu. Bu hâli bir süre müşahede ettikten sonra günlerdir gelmesini beklediği daveti almış gibi bir sevince boğuldu

Kendi kendine; "Ah Bahaeddin, sadakatte bu akılsız köpek gibi bile olamadın mı? Bak sahibi ona ne kadar kızgın olup kovsa da o vefa gösterir gibi peşinden ayrılmıyor. Seyyid Emîr Külâl de senin sahibin. Sana verdiği ilimler, faydalar karşısında sen de onun kıtmirisin. (Haşa) Şimdi geri dönme zamanıdır."

Bu düşünceler içinde geceye kadar bekledi. Yeniden kar yağışı başlamıştı fakat ne gam. Yürüdü yürüdü ve şeyhin mescide gittiği evinin kapısında beklemeye başladı. Teheccüd vakti girdiğinde saatlerdir gözünü ayırmadan beklediği kapı, cennet kapısı misali ağır ağır açıldı. Şeyhinin pehlivan bedeni görününce kalbi duracak sandı. Üzerine birikmiş karların farkında değildi. Kalbine inen kırmızı lekeler bir bir yerini ye-

niden beyazlığa bırakıyordu. Kendisini kapının eşiğine atmış, bekliyordu. Seyyid Emîr Külâl'in ayağı bedenine takılınca yerinden kıpırdandı. Seyyid Emîr Külâl: "Kimdir o?" deyince, "kıtmiriniz." diyebildi.

Şeyhi onu karların içinden çekip aldı. Üzerindeki karları silkelerken yanında toplaşan müritlere gösterdi onu. Hanginiz böyle yapardı? O, öyle bir er ki nefsini bir kıtmir misali önümüze serdi.

Bahaeddin Nakşibend Hazretileri kimlerden ne aldığını, yola nasıl sadık kalıp emirlere nasıl titizlikle uyduğunu zaman zaman dile getirmiştir.

O, Muhammed Baba Semmasî Hazretilerinden de büyük hocam diye bahseder. Ve bu yoldaki tecrübelerini onun tavsiyelerine uyarak elde ettiğini dile getirerek şöyle der:

"Seyr-i suluk günlerinde büyük Hace Baba Semmasî Hazretileri emir buyurdukları vasiyetlerin cümlesini yerine getirdim, aynen uyguladım. Ve cümlesinin eserlerini kendimde gördüm. Sonuçlarını bir bir aldım. Baba Semmasî Hazretileri bana ilim meclislerine girip Allah Resulu'nün hadislerini ezberlememi, Ashabı Kiram'ın eserlerini, sözlerini ve yaşayışlarını öğrenip gözümün önüne getirmemi ve onları rehber ittihaz etmemi emir buyurmuşlardı.

Ben bu vasiyetleri tuttum. Sufilerin meclislerinden başka ilim meclislerine de devam ettim. Ve nasihatlerini dinledim. Eserlerini okuyup gereğince amel ettim. Yüce Rabbimin yardımıyla bütün bunların çok çok faydasını gördüm. Sonuçlarını aldım. Lakin bu tarikatta en çok fayda veren, en iyi ve çabucak maksada ulaştıran şeyin Cenab-ı Hakka karşı canı gönülden niyaz etmek, yalvarıp yakarmak, tazarruda bulunmak, onun rızasını talep etmek, kendini alçak tutmak ve nefsi yenmek olduğunu gördüm.

Bizi de bu kapıdan içeri aldılar ve ne bulduksa, bu sıfatlarla sıfatlanmakta bulduk. Zaten denilmiştir; "Bu mekân da sarı

yüzle bir elbise alırlar, atlas ve ipeğin pazarı bu yerden gayrı yerdir."

Ben yıllardır her sabah namazında evimden çıkıp mescide giderken kapının önüne kendini atacak böyle bir mürid bekledim lakin öyle bir mürid gelmedi.

Bahaeddin Nakşibend, Nesef'te Seyyid Emîr Külâl Hazretilerinin hizmetinde yedi yıl bulunarak onun şerefli sohbetinden faydalandı. Fakat aldığı o tâlimattan sonra sohbetleri dinlemekle beraber, Seyyid Emîr Külâl Hazretilerinin zikir halkasından ayrılmaya devam etti. Ayrılığı daha ötesi içindi yoksa bu ayrılıkla Seyyid Emîr Külâl Hazretilerine karşı saygısında bir değişiklik olmadı hatta onun gittikçe artan iltifatını da kazandı.

Nihayet Seyyid Emîr Külâl, doğduğu Suhar köyünde yaptırmakta olduğu mescit ve imaretin inşaatında çalışan 500'e yakın dervişi arasında Seyyid Bahaeddin'e, bundan böyle hareketinde serbest olduğunu ister Türk ister Tacik olsun faydalı olabilecek her şeyhten feyiz alabileceğini söyledi.

"Şeyhim Baba Semmasi'nin vasiyetleri konusunda gevşeklik gösterecek biri değilim. Sana merhamet kanatlarımı gerdim, içinde bulunduğun beşeriyet yumurtasından senin ruhaniyet kuşunu çıkardım; ancak senin himmet kuşun çok yükseklerde bulunuyor. Senin yetişmen konusundaki emirlerini yerine getirdim. Seni istenilen şekilde yetiştirdim, göğsümde ne varsa sana aktardım. Ama senin himmet kuşun beni geçti. Gerek hâl gerek malumat bakımından, bir al-i himmete nail olmak için nereye dilerseniz gidebilirsiniz. Bizde olan hâlleri ve hakikatleri feyz olarak size aktardık. Artık kemal semasında dilediğiniz gibi uçmaya tarafımdan mezunsunuz. Ve her kimden olursa istifade etmeniz hususunda muhtarsınız. Tarafımızdan size ruhsat ve izin verilmiştir.

Yeşil

Nefs-i Radiye

"O senden sen de ondan razı olarak Rabbine dön."

(Fecr Sûresi / 28)

***

BUHARA'DA YEDİNCİ iklim dedikleri zaman ve mekân ötesi hâle şahit olmuştum. Nakkaş Adem Hoca, Şah-ı Nakşibend'in hayatını gönül görüşünden bakarak anlatması bana bambaşka bir pencere açmıştı. Hem şaşkın bir yabancıydım bu dünyaya hem de sanki her şeyi elimle koymuş gibi aşina. Hem âlimdim hem de cehl-i mürekkep. Hem bahtsızdım hem de mutlu. Kendimce nedenler buluyordum sonra onları kendim çürütüyordum. Sanki ölmüşüm de kabirden kalkıp ne zamandan beri uyuduğumu anlamaya çalışıyordum. Hem her şey değişmişti hem de her şey olduğu gibiydi. İşte araftaydım. Ben arafı, arada kalmak sanırken, aslında arafın bir kale olduğunu, cenneti de cehennemi de o muhkem kalede görebilmekti. Görüyordum ama oradan inemiyordum. Birçok bahtsız insan gibi sıkışıp kalmıştım. Hem her şeydim hem de hiç. Sadece bu hikâyede mazlum olmadığımı biliyordum. Zâlimin ta kendisi. Kendine zulmetmekle kalmayan, etrafındaki her şeye zul-

meden bir zâlim. Kendime karşı kabaran öfkeme, şefkate dair hiçbir bahane bulamıyordum.

Yaptığım her şeyi fizyolojik, biyolojik veya ruhsal bozukluğa yorup işin içinden nasılda sıyrılmıştım. Bunların üzerimde bir baskı yaptığı doğruydu ama hakikatin kendisi değildi. Bir yandan an be an içimde çoğalan pişmanlık kıvılcımlarını söndürüyordum bir yandan da tövbeye dair bir yol arıyordum.

Adem Hoca, aslında kâfir, Müslüman Allah diyor demişti.

"Nasıl yani?" diye sorduğumuzda,

"Nefes alıp verirken Allah'ın hu ismini çıkarıyoruz. Nefessiz yaşayabilir mi insan?"

"Yaşayamaz."

Bir farkla nefesinin farkında olanla, farkında olmayan olarak ayrılıyoruz.

Nefesinin farkında olan daimî bir şükür hâline bürünür. Dahası Allah demeden yaşanamayacağını müşahede eder. Nakşibendî tarikatının maksada en çabuk ulaştıran yol olmasının asıl nedenlerinden biri, tövbeden sonra zikir ile kalbin gerçekten arınmasını sağladıktan sonra müridi bırakmayıp o safiyete marifetullahı da yerleştirmesiydi.

Benim gibi değişimden korkan insanların başına bir felaket, büyük bir felaket gelmediği sürece o köklü değişime gidemiyorlardı. Nihayetinde bunu anlayana kadar canıma karşılık bir canın ölmesi de yaşadığım değişim korkusunun ne kadar uç boyutlarda olduğunu gösterdi. Korktuğum için değil, yapmadığım için korkuyordum.

Henüz öğle bile olmamıştı. Dün akşam Şeyh Abdülhâlik Gücdevani'nin hikâyesi bana çok ilginç gelmişti. Yakınlarda olduğunu söylemişlerdi. Cihanı bulup Şeyh Abdülhâlik Gücdevani Hazretilerinin türbesini ziyaret etmek istediğimi söyledim. Nakkaş Adem Hoca'nın anlattıkları sebebiyle bu büyük veliyi en azından mezarı başında ziyaret etme arzusu doğdu içime. Ölülerin nasıl olup da dirilere ders verdiği konusunu

pek anlamamıştım o vakit. Bir diri bir ölüyle nasıl konuşurdu. Bu soruları sormaya cesaretim yoktu belki de cevaplardan korkuyordum o vakitler. Cezaevinde geçen yıllarım bu soruyu kendiliğinden cevaplayacaktı zaten.

Bir araba kiralayıp nakkaş ve talebelerle beraber Gücdevan'a gittik. Beni mest eden o kokuyu hâlâ unutmuş değilim. Birini andığında veya şehri andığında kokusu gelir ya önden Gücdevan'da aldığım o ferahlık ve huzur... Tekrar nasip olur mu bilmiyorum.

Türbenin etrafı bakımsızlıktan harap görünse de viranelerde hazineler var denilen yerdeydim. Türbeyi ziyaret ettikten sonra nasıl oldu bilmiyorum ama kalbimden geçen sorulardan biri dilimin kıyısına vurdu yine.

"Bu veliler günümüzde neden yaşamıyor," diye sordum.

Cihan; "Yaşamasına yaşıyorlar ağabey aslında ama biz o kadar dünya ile perdelenmişiz ki onları tanımıyoruz tanısak bile değer vermiyoruz, değer versek öğretilerini nasihatlerini tutmuyoruz. Yoksa dünyanın direkleri bu zatlar. Biri vefat etse yerine diğeri geçiyor koskoca dünyada hiç eksilmeyen vefat etse de yerine mutlaka birisi geçen üçyüz elli bir kişi var. Onları Allah dilerse halkın içine gönderiyor halk kıymet bilmezse onlar incinip zarar görmesin diye gizliyor. 'Her geceyi kadir her karşına çıkanı Hızır bil!' söylemi buradan geliyor işte. Bizim bilgimiz ölçüsünde anlayışımız çerçevesine sığdırıyoruz onları. Hâlbuki nice hırpani görünüşlü veya mal mülk içinde olup bir an dahi rabbinden gafil olmayan kullar var. Ne fakirin fakirliği ne zenginin mülkü Allah katında bir değer veya değersizliğe sebep değil. Çünkü Allah katında dünya değersiz. Onun tecelli ettiği yer kalplerdir. Allah kalbe değer verir ve o değer ölçüsünde kulun amelleri ahlakı şekillenir. Ezelde takdir edilen bir rızık olmasına rağmen neden rızık afiyet hayırlı ömür dileriz hiç düşündün mü? Çünkü azametini ve şanını dile getirmeyi Allah kulundan istemiş, kulluğunun eserini dua ile üzerinde görmek dilemiş.

Bir insanın veli olduğunu söylediklerinde sakın inkâr etme. Eğer veli değilse zandan korunmuş olursun eğer veliyse isabet etmiş olursun ki bu senin için daha hayırlıdır. Bize bilginin çok azı verilmiş ama o kullara bilgi Umman gibi verilmiş. Bilmediğimiz meseleler onlara ayan edilmiş bazı şeylerin daha fazlasını değil, yeteri kadarını bilmek iyidir. Toprağa bir şey ekmedikten sonra, arazin istediği kadar geniş olsun ne fark eder ki..."

O akşam daha bir hevesle merakla gittim boya odasına. Nakkaşlar hazırlanacak boya malzemesini tezgâhlara diziyorlardı. Renklere âşık bu genç simalar aslında renklerin içinden Allah'ın boyasını keşfetmeye çalışıyorlardı. Sıbğatullah Ayeti Kerime'de: "Allah'ın boyasından daha güzel boya."

Hristiyanlar yeni doğan çocuklarını vaftiz suyu dedikleri sarıya boyalı bir suya batırıp çıkarıyorlardı. Bununla günahkâr olarak doğduğuna inanılan bebek günahlarından arındırılmış oluyordu. İslam'da ise doğan her çocuk günahsız yani İslam fıtratı üzerine doğardı. Buna karşın arınmanın, safi olmanın iman nuru denen boya ile kalbi saf sevgiye ulaştırmaya karşılık sıbğatullah vardı.

Nakkaşçılık, medeniyet ve kültürlerde ince bir ilimdi. Giyimden, kullanılan kaplara, duvarlara, sanat eserlerine kadar her yerde renkler vardı. Ve bu ilmin ham maddesi çoğunlukla doğadan, doğal yoldan üretiliyordu. Sanayi devrimi yapılmadan evvel, saygın bir sanattı boyacılık ve boyayı sanat eserine dönüştüren nakkaşlık. Sanayi Devrimi'yle beraber renklerin hızlı ve çok çeşitli tonlarda üretimi insanları kolaya yönlendirse de bu ilmin kalite, estetik ve doğallık açısından hâlâ rağbet görüyor olması sevindiriciydi. Kimyasal boyalar sebebiyle insanın tenine zarar veren bu boyaların, zararları artık fark edilemeye başlandı. Kolaya ve kolaycılığa alışan insanlar elbette bundan kolay kolay vazgeçmezler. Kısaca, kim hangi meslekteyse Rabbi'ni o makamdan seyredebilir. İlim tam olarak buy-

du, mesleğin neyse o mesleğin içinden bakarak Rabbi'ni tanırsın demişti, Nakkaş Adem Hoca. Ben bir hekimdim, tuhaf ki kendim laboratuarda mikroskop camından hücreleri incelerken bu muazzam yaradılışa bir kez dahi hayranlıkla bakmamıştım. Bu mekanizmanın sahibi kimdi diye düşünmeden hep cihazlara, onları bulanlara hayrandık. Düşünseydim tanırdım, tanısaydım hayran olurdum. Hayranlık sevmeye, sevgi aşka götürendi. Tababet gibi bütün bilimler, meslekler onun adını tespih ediyordu. Ben inkârcı değildim. Gözlerim vardı görüyordum hatta anlıyordum da fakat idrak noktasında kalın bir perde çekilmişti gözlerime.

Adem Hoca bu akşamda pek hüzünlüydü. Selamında bile sesine sinen hüznü anlamamak güç değildi. O anlatmıyor ben de onu çok fazla tanımadığım için özel meseledir diye sormuyordum ama bu dağ gibi inancı olan adamı, böyle çaresiz bir hüzne ne boğar merak ediyordum.

Tezgâhın başında malzemelerin tastamam olduğundan emin olduktan sonra, renklerin dünyasından Şah-ı Nakşibend hayatına kapı aralıyordu.

"Seyyidler neden yeşil rengiyle temsil edilir? Hiç düşündünüz mü nakkaşlar? Hani Hazreti Hüseyin Kerbela da şehit edildiğinde, abisi Hazreti Hasan'ın bembeyaz kesilen yüzünün aksine biri inciydi biri de mercan. Hazreti Hasan huzura saf rengi inci ile çıkmıştı. Hazreti Hüseyin'de mercandı. Kanı kerbelanın toprağına düşünce, çöl kumlarına karışan o mercan rengi yeşile bulandı. Bir daha toprağında nebat yetişmeyecek, gördüğü son yeşil olacaktı. Sonra Hazreti Hüseyin'in kanı cübbesinde, sarığında kurudu. Öyle bir bahar yeşerdi ki o cübbede, kan yeşile döndü. Oysa Hazreti Hüseyin'in sarığı dedesinin sarığı gibi beyazdı lakin zaman o beyaza bulanan mercan rengiyle, onu hem neşeye hem de hüzne boğan bir yeşil rengini aldı. Bu renk zümrüdü kıskandırdı. Bütün nakkaşlar bu rengin tonu için, tabiattan topladığı bütün malzemelerle o

yeşili bulmak ister gibiydi. Sonra o kutlu Ravza'ya kondurul-du o yeşil, sonra türbelere. Maneviyatın, İslam'ın rengi bütün yeşilleri sahiplendi. Zira yeşil demek can demekti, değil mi? İslamiyet taşındığı her yere hayat götürüyordu. Bir hüzün, bir yas can oldu. Hazreti Hüseyin'in kanı kurudu, can oldu. Can vermek, can olmak değil de neydi? Bir ölüp bin dirilmek der-ler, işte bu Hazreti Hüseyin için söylenmiştir. Çünkü hiç kim-senin kanı onun kanının toprağa düştüğü gibi düşmemiştir."

Yeşil iştahın rengidir derler, doğrudur ki Yaradan'ı zikret-meye, tefekkür etmeye iştahlandıra. Yeşil huzurun rengidir derler, doğrudur ki görünce huzura taşıya. Gam ve kederi da-ğıtır derler, doğrudur ki keder kader dedirtirse.

Velhasıl yeşil zemindir. Bütün renkler onun göğsünde çi-çek açar. Çık bak kırlara, dalı yeşil olmayan çiçek göremezsin. Öyle bil ki göğsünde nur olmayan müridin gönlünde çiçek aç-maz. Mutmain olan yeşili hak eder.

Haydi, o vakit bir ölüp bin dirilen Hazreti. Hüseyin'in bin-lerinden biri olan o Şah'ın hayatına tekrar bakalım.

Seyyid Bahaeddin şeyhinin verdiği izinle yola revan oldu. Ayaklarının altında baharın yeşili uzanırken, kalbi neden yap-rak döküyordu? Şeyhi ile yazgısı bulmak ve gitmek üzerine yazılmıştı. Bu bir gidiş değildi, arayış da değildi. Zira biliyordu evi de Seyyid Emîr Külâl'di. Bulduğu da kaybettiği de öyleyse, Neden bu yollar bitmiyordu?

Bir köye vardı, belki bir menzildi. İnsan dengine ve ahlakı-na varır, sırrınca köyden bir nispet rüzgârı esti, anladı doğru yerdeydi. Bir ikindi sonrası hareketliliği vardı köyde. Mesci-de doğru yönelince kapının önünde kavun yiyen birini gördü. Ruh aşinalığı, keşif ve kerametin gönlündeki tecellisiyle ara-dığı kişiyi bulduğunu anladı. Yanına varınca edeple diz kırıp oturdu işareti üzere. Henüz adını bilmediği bu zatın adı Şeyh Kusem'di.

***

ŞEYH KUSEM SÜKÛTUNU KORUYOR, önündeki kavunu yemeye devam ediyordu. Kavunu yedikten sonra kabuğunu Seyyid Bahaeddin'e uzattı. Seyyid Bahaeddin bu imtihan ve riyazetlere zaten aşinaydı, derhâl kabuğu alıp en tatlı kavunu yer gibi iştahla yemeye başladı. Şeyh Kusem kavunu yiyor, kabuğunu Seyyid Bahaeddin'e her uzattığında aynı şevkle alıp yiyordu. Mana da şu demekti; bugüne kadar sana her şeyin hep tatlısı, yumuşağı verildi. Hazır mısın kimsenin tenezzül etmediği kabukları, bal belleyip yemeye? İşte bu ikram ve kabul ile selamsız bir imtihanı geçtikten sonra selam ve tanışma başladı.

Şeyh Kusem:

"Seni iyi gördüm, hakka aşinasın sen."

"Efendim lütfeder yolumu açarsanız, daha iyi olurum inşallah."

Şeyh Kusem:

"Peki, kendinle aran nasıl?"

"Elhamdülillah. Bulursam şükür ediyorum, bulamazsam sabrediyorum."

Şeyh Kusem:

"Onu bu köyün köpekleri de yapıyor. Bu işin daha ötesi var, görmek ister misin?"

"İsterim."

Sohbet esnasında Şeyh Kusem'in sufilerinden biri gelip:

"Şeyhim dört deve, üç tane de koyun kayboldu.

Şeyh Kusem sufiyi duymazdan gelip Seyyid Bahaeddin'i işaret ederek:

"Onu hoş tutun." dedi.

Seyyid Bahaeddin o sırada abasıyla başını örtüp bir müddet murakabe etti. Murakabeden çıkmasıyla beraber başka bir sufi gelip, kaybolan deve ve koyunların kendiliğinden geldiğini söyledi. Şeyh Kusem tebessüm edip Seyyid Bahaeddin'e baktı.

Seyyid Bahaeddin, Şeyh Kusem'in dergâhında yaşadığı günleri şöyle anlatır;

"Şeyh Kusem bana ıssız bir bölgeden ve o bölgenin ötesindeki bir dağdan söz etti. Söz ettiği yer Allah'tan başka kimseden ümit alınmayacak bir yerdi. O dağa çıkıp üç gece zikir, fikir ve ibadetle meşgul olacaksın. Yemek içmek yok. Dördüncü gün o dağın eteğine gideceksin, yolda bir atlıya rastlayacaksın, atlıya selam ver ve geç, oyalanma. Atlı önüne geçip; 'dur, gitme sana ekmek vereyim, acelen ne?' diyecek. Sakın aldırma ve ekmeği de alma, yoluna devam et."

Gittim ve Şeyh Kusem'in söylediklerini harfiyen yapıp, yanına döndükten sonra,

"Bahaeddin halkın hatırını almak, Hakk'ın hatırını almaktır. Halkı hoşnut etmek, Hakkı hoşnut etmektir. Halkı sevindirmek, Hakkı sevindirmektir." Söylediklerini kafama, kalbime bütün varlığıma işledim. Bu cevherleri canımdan aziz

bildim. O günden sonra bütün duygu, düşünce ve davranışlarımı bu imbikte damıtmaya gayret ettim. Bir süre sonra huzuruna çıktığımda,

"İnsanlara iyi davranmak güzel şey ama öteki canlılar da can taşıyor, hizmet bekliyorlar. Onların da hak ve beklentileri var."

Bu sözleri de emir telakki ettim. Diğer canlılara karşı ilgisiz değildim fakat o sözlerden sonra daha yakından ilgilenince, bende farklı hâller oluştu. Hayvanları memnun edebilmek için elimden geleni yaptım. Öyle ki, o günlerde önüme yüklü bir hayvan çıksa, onu geçmez beklerdim. Bir gece dışarıda bir kurt gördüm, başını kaldırmış aya hayran hayran bakıyordu. Öylesine kendinden geçmişti ki bu hâli beni mest etti. İçimden, şu hayvan benim için hayır dua etse, ben de âmin desem diye geçirdim. Kurt'a doğru yürüdüm, yanına yaklaşınca oturup dua vaziyeti aldım. Çok geçmeden kurtta arka ayakları üzere çömelip ön ayaklarını ve başını yukarı kaldırıp uzun uzun ulumaya başladı. O uludukça ben âmin dedim. Bir vakit o vaziyette oturduktan sonra kalktım kurtun başını okşayıp, sırtını sıvazladıktan sonra oradan ayrıldım. Hayvanlarla tam bir ünsiyet kurmuştum.

Bir süre sonra Şeyh Kusem; "Bahaeddin" dedi. "Bu beldenin yollarını temiz tutmalıyız. Bakımlı olması lazım, yol deyip geçemeyiz." O günden sonra yol temizliğine başladım. O günlerde eteklerim toz, toprak içinde kalırdı çünkü yola atılan çöpleri toplayıp, eteğime dolduruyordum. Şeyh Kusem ne diyorsa emir bilip hiç çekinmeden yerine getiriyordum. Bir dediğini ikiletmiyordum. Neticede benliğime dair ne varsa o yollar gibi tertemiz oldu.

Yedi yıl, tam yedi yıl neden diye sormadan hizmete muhabbetle devam etti. O günlerden birinde Şeyh Kusem'in dergâhında, Seyyid Bahaeddin'e fikir konusunda biraz zıt düşen Muhammed Zahid adında bir sufi vardı. Seyyid Bahaed-

din cezbeyi savunuyordu, Muhammed Zahid ise ismi ile müsemma zühdü hep önde tutuyordu. Biri kalp yangını istiyordu, biri dil yangını.

Seyyid Bahaeddin; "Ben zühde karşı değilim. Nasıl olabilirim? Ancak bir cezbe (kalp yangını), bin zühde (dil yangını) bedel olabiliyor." Efendimiz (a.s.m.); "Rahman'ın cezbelerinden bir cezbe, insanların ibadetini ve ubûdetini tartar da geçer." buyurmuştur. Sufi Muhammed Zahid tartışmaya devam etmek isterken sufilerden biri sohbetlerini bölmüş, onları ormandan odun toplamaları için çağırmıştı. Sohbetlerini orada kesip ormana doğru yola koyuldular. Seyyid Bahaeddin neşeyle, muhabbetle yolu yürüyor, sufi ise sanki yolu sırtlamış da yürüyor gibi ağır ve huzursuz ilerliyordu. Belli ki kalbini yarıda kalan mesele meşgul ediyordu.

Seyyid Bahaeddin bunu fark etmiş, "Surat asma, doğru söze surat asılmaz, gönül açılır."

Muhammed Zahid söylercesine; "Biz gönül kapamadık seyyidim, düşünüyoruz."

Seyyid Bahaeddin: "İyi bir gelişme bu, düşünmek derinleşmektir." Sonra beraber sustular. Seyyid Bahaeddin odunları toplayıp, eğrisini doğrusunu ayırıyor, dergâha odunun eğrisi bile girmemeli deyip edebini koruyordu. Sufi Zahid'in gözünden bu hâl kaçmamakla beraber o, içindeki sıkıntıya teslim olmuş, bu edebe aldırmaksızın bulduğu odunu kenara yığıyordu. Odunları yükleyip kan ter içinde, terleri soğumadan yola revan oldular.

Seyyid Bahaeddin ehli cezbeydi, bu sebepten gönül pınarı çağıldayıp duruyor, diline ilahi bir sohbete iştiyak olarak vuruyordu. Sırtındaki odunların ağırlığına aldırmadan sufi arkadaşı ile tekrar sohbet kurmaya çalıştı

"Bak dedi, insanın nefsaniyetten arınmadan yaptığı ve daha çok taklide dayalı kulluğa ibadet denir. Biliyorsun değil mi?"

"Evet." dedi sufi, nefes nefese.

"Peki, ubudiyet ne?"

"O da kulluk."

"Evet, o da kulluk ama aralarında büyük farklar var."

"Ne gibi?"

"İnsanın nefsaniyetten yani nefse ait ölüm- kalım, haşir-neşir, cennet-cehennem hesaplarından arınarak ve sadece hak rızası için yaptığı kulluğa ubudiyet denir. Ubudiyetin bir üstü daha var.

"O nedir peki?"

"Ubudet. Halk içinde Hak ile Hakka kulluğa denir."

Zahid ne yaparsa yapsın konuyu bir türlü kavrayamıyor hem taşıdığı yükten hem de sözlerin ağırlığından hem aklen hem kalben taşıyamamaktan hırçınlaşmaya ve sert bir üslupla sormaya devam etti.

"Peki, feda nedir? Sonu nedir?" Seyyid Bahaeddin bu fütursuz tavıra son vermek isteyip;

"Zahid, bu bahse hiç girmeyelim. Bu bahsin odağında yer alan girdap ikimizi de yutabilir.

"Hayır, söyle söyle. Fedanın sonu nedir?" diye diretmeye devam edince,

Seyyid Bahaeddin; "Fedanın sonu öl denilince ölmektir."

Zahid işi laubaliliğe vardırıp; "İyi İyi öyleyse ölürsek öleliim. Ne yapalım? Nasılsa sonunda öleceğiz." Seyyid Bahaeddin bu bahisten usanmıştı besbelli. Biraz da bu cebelleşmenin tesiriyle kalbindeki cezbe ilmeğinin ucunu çekiverdi. Artık ne konuşan oydu nede irade ondaydı.

"Öl öyleyse Zahid, öl."

Söz daha muhatabına ulaşmadan sırtındaki odunlarla devriliverdi Zahid. Bir anda teninin rengi morarıp kararmaya başladı. Tecelli eden olaya şaşıp kalan Seyyid Bahaeddin'in de omuzlarından odunlar düşüverdi. Şüphesiz ki keramet, kerem sahibindendi. Hazreti İsa (a.s.)'ın velayet makamına ilk ulaşan

kendisi değildi. Nice menkıbeler vardı fakat o bu hâlini gizlemeyerek emrolunduğu ilkelere ters bir şey yapmıştı. Telaşla yerde yatmakta olan Zahid'in etrafında dolanıyor, hâl çaresi arıyordu. Biraz sakinleşince aynı tecelliye ve iradeye sığınarak öl deyince ölen, diril denilince dirilir diye düşünüp aynı ubûdet hâline bürünerek;

"Diril Zahid, diril. Kendine gel." dedi. Zahid'in rengi mordan pembeye dönmeye başlayıp, kımıldadı. Çok ağır bir uykudan uyanır gibi yerinden doğruldu. Hafızasının derinliklerinde çakan şimşeklere rağmen olup biteni bir türlü kavrayamadı. Bu şaşkınlık içinde yüzünü gözünü ovarak,

"Ne zaman uyudum? Ne oldu bana? Seyyid Bahaeddin meselenin çözülmesinin verdiği rahatlamayla, neşeli bir sesle,

"Sen hiç uyumadın ki Zahid." dedi. Odunlarını tekrar toparlamadan önce bir ağaç gölgeliği bulup oturdular. Bu defa Zahid sözü aldı,

"Seyyid Bahaeddin, bir şey söyleyeceğim tuhafına gitmesin."

"Söyle dedi Zahid. Neymiş tuhafıma gitmeyecek olan?"

"Aşeren kadınlara döndüm şu an, içimde tuhaf bir yanma var. Canım kavun istiyor. Soğuk, içinden bal damlayan bir kavun olsa da yesem."

Seyyid Bahaeddin aynı şefkatli sesle: "Dereye in Zahid. Şırıltıyı duymuyor musun?"

"Benim canım su değil kavun istiyor." dedi.

"İn bak bakalım belki kavun da bulursun orada." Zahid bu emin tavır karşısında gayriihtiyari ayaklanıp çabucak dereye indi. Derenin kenarında dalından az evvel koparılıp, orada onu bekler gibi duran kavunu gördü, kucaklayıp sevinçle Seyyid Bahaeddin'in yanına koştu. O günden sonra onunla hiç bir tartışmaya girmedi, sözlerine itiraz etmedi.

Seyyid Bahaeddin yorulmadan, bıkmadan, ben kimim, neyim demeden kalbinde büyüyen muhabbetle dergâhta hiz-

met etmeye devam etti. Ubûdiyet ve ubûdet artık ruhunda yer etmişti, bu keşifle beraber bir şeyi daha fark etmişti. Burada öğrendikleri, yaşadıkları çok kıymetliydi fakat Seyyid Emîr Külâl'i yani biricik şeyhini çok özlemişti. Şeyhim beni gönderse de gitmeyecektim. Ondan ayrıldığımdan beri dünya mihneti, belası peşimi bırakmadı. Ama Şeyh Kusem müsaade etmeden gitmeyecekti, gidemeyecekti. Emir edepten üstün, emirden gayrı yol yoktu. O bir kere çizgiyi geçmişti bu defa geri durmayı bilecekti. Bu hüsnü zanla şeyhine ayan oldu çünkü artık kalp aynası, tertemiz bir cila ile tam karşısında duruyordu. Bu fikirle yandı bir müddet. Şeyh Kusem'e hâli adı gibi ayandı, adından ziyadeydi belki. O da yol verdi. Yol vermek, yoldan çekilmek değildi. Tasavvufta her biri bir kandil yollarında istikamet üzerdeydiler.

"Senin için akıttığım feyiz bende de tükendi. Var git yoluna fakat bil ki geri gitmek sana yaraşmaz. Gitsen de o yoluna gittiğin de yolunu gösterecek sana. Çünkü senin yolun çok daha ileri de en ileride...

Öyle de oldu. Tekrar Seyyid Emîr Külâl'in tekkesine vardığında şeyhi bir parça celalle: "Göğsümden akan bütün mana sütünü sana verdim. Bu göğsü kuruttun, var git öteye, en öteye."

O sırada Seyyid Emîr Külâl Hazretilerinin yanında oğlu Seyyid Burhaneddin de vardı. Oğluna seslendi, oğlu edeple babasının yanına geldi.

"Oğlum Burhaneddin işlenmemiş bir cevher, henüz yoğrulmamış bir topraktır. Onun dünyasını işlemek senden istediğim son görev."

Sonra oğluna dönüp: "Oğul her usta, ustalığının sonunu çırağında, kalfasında görmek ister. Zira öyledir, önce ustanı geçmen gerek, sonra seni geçecek bir usta yetiştirmen gerek. Biz bunu yaptık. Tasarruf eli sana henüz değmemiştir. Seyyid Bahaeddin'e teslim ol ki, manevi terbiyen kaim olsun."

Önce yoldaş sonra yol diyerek beraber ayrıldılar Süharî köyünden. Kendi sohbet halkasında, Azizan'ın küllahı başında, o geniş dairedeki postlardan birinin kendine ayrıldığı yerde oturdu. Bir oturuş ki, sohbet halkası gönülleri titretiyor, âlimleri ilminden hayâ ettiriyordu. Hadis ilminde tevilin Şah-ı olmuştu. Zâhiri manasıyla okunan, öğretilen hadisleri öyle bir yorumluyordu ki ne kulaklar işitmiş ne bu manalara biri itiraz edebiliyordu. Tekkesinde, halkada yer kapmak için insanlar birbirleriyle yarışıyordu. Sohbet başladığında kimseden değil ses, hareket bile çıkmıyordu. Öyle mütemekkin öyle teslimiyetle. Onun zamanında dediler ki, o bir gassal. Ona gelen ölüyor o ise, öleni yıkayıp paklıyor, tertemiz bir ruhla huzura çıkarıyordu. İşleri çözmek ve bağlamaktı yani dünyadan çözüp ahirete bağlamak. Onun sohbetinin gülşeninden bir bağ derelim mi? Belki zemheri düşmüş yüreğimize, bir cemre düşer güneş gibi sözlerinden.

İşte Seyyid Bahaeddin, ela gözlerini sohbetini dinlemek için üzerinde gezdirip nefesleri bu nazarla kesiyor.

Bismillahirahmanirrahim.

Mecaz hakikatin köprüsüdür. Bundan kastedilen şudur ki; zâhiri ve bâtınî yani beden ve kalple, söz ve fiille yapılan bütün ibadetler mecazdır, asıla ve gerçeğe ulaşmayı sağlayan bir köprüdür, bir işaret ve bir vesiledir. Bu yola koyulanlar, bir ibadeti işleyip geçmedikçe hakikate ulaşamazlar. İbadetler her ne kadar Allah öyle emrettiği için yapılması gereken sözlü veya fiili görevler ise, asıl maksat ibadeti köprü yapıp hakikate ulaşmaktır. Mecaz sözler nasıl ki hakikate işaret eden vasıtalar ise, ibadetler de insanı kulluğun hakikatine ulaştıran vesileler olmalıdır. Yüce Allah: "Oruç benim içindir, sevap ve mükâfatını vermek de bana aittir." Hadis-i kudsîsi, gerçek anlamda tutulan oruca işarettir. Gerçek anlamdaki oruç nedir? Allah'tan gayrı her şeyden alaka/bağlılığı kesmek ve kendini alıkoymaktır.

Resulullah (a.s.m.):

"Namaz, mü'min'in miracıdır." buyururken gerçek namazın derecelerine ait işaretler vardır. Namaz kılan bir kimse iftitah tekbirini aldığında Allah Teâlâ'nın büyüklüğünü ve ululuğunu daha namazın başında ikrar edip dile getirdiğinden, kendisinde onu bir huşu ve hudu hâline kavuşturacak bir hâl hâsıl olur. Bu hâl sıfatının en yüksek derecesi, en mükemmeli Resulullah (a.s.m.)'de mevcuttu. Rivayet edildiğine göre; namazda Hazreti Peygamber (a.s.m.)'in göğsünden öyle bir ses gelirdi ki, evinin dışından işitilirdi.

Sohbette sözleri tesir etsin diye bir süre beklerken halkadan bir sufi sordu:

"Bir kul, namazda kalp huzuruna nasıl erebilir?"

"Dört şeyi düstur edinerek. Bunlardan birincisi; helal lokma yemek ve yemek yerken gaflete düşmemektir. Yemeği yapandan, yiyene kadar huzurla yapılmalı, öfkeden uzak durulmalıdır. İkincisi; namaz dışındaki vakitlerde de Hakk'ı asla unutmamalı, her an Allah'ın onu gördüğünü, gözettiğini idrak etmeli. Üçüncüsü; abdest sırasında da gafil olmamaktır. Su bedeni nasıl temizleyip arındırıyorsa, huzura çıkacağı için de manen ilahi feyzin onu arındırdığını düşünmelidir. Suyun bedenini temizlediği gibi tövbeyle de manen temizlenmeyi umut etmelidir. Dördüncüsü; ilk tekbiri alırken kendini Hakkın huzurunda bilmektir.

Agâh (kalp uyanıklığı) olmak, gafil bulunmamak. Bu durumda daima kalbe bakmak, dikkati ona vermek gerekir. Kalbin hakikatinin hâli yücedir. Öyle ki büyüklüğü anlatılamaz. Hadis-i kudsi'de: 'Ben yerlere ve göklere sığmadım, ancak mü'min kulumun kalbine sığdım.' İlahi haberinin sırrından haberdar olmak gerekir ki, kalbin hakikatinden haberdar olunsun.

La ilahe kelimesi insanların taptıkları, Allah'tan gayrı her şeyi yok saymak, gözden ve gönülden çıkarmaktır. İllallah ke-

limesi de ibadet olunmaya layık olan hak mabud, yani Allah'ı isbattır. (Yalnız Allah'ı var saymak)

Zikirden maksat da zikreden kimsenin, kelime-i tevhid'in hakikatine erişmesidir. Yoksa o kelimeyi çok demesi değildir. Kelime-i Tevhid'in hakikati La İlahe illallah diye zikrettikçe, zikredenin gönlünde Allah'tan gayrı bir şeyin kalmaması, tamamen yok olmasıdır.

Nisa sûresi 136. ayet kerimede Yüce Allah şöyle emreder: "Ey iman edenler, Allah'a ve Resul'üne iman ediniz." Bu ayet-i kerimede işaret edildiği üzere kulun her nefeste, her göz kapayıp açıncaya kadar geçen zamanda, bu vücudu varlığa dair ne varsa nefyedip (iptal edip), hakiki varlığı ispat etmesi vacip olduğundan vakitlerini bu duruma göre harcamasının gerekli olduğu bildirilmektedir. "Ey iman edenler... İman ediniz." emrinden maksat budur. Her an "la" edatıyla mecazi varlığı nefyedip, "illa" edatıyla hakiki mabudu ispat etmeli, yalnız onu var saymalıdır.

Cüneyd-i Bağdadi'nin: "Altmış senedir iman getirmekteyim; nefy-u ispat ile (la ilahe İllallah) imanı yenilmekteyim."

Ashab-ı Güzin ile ilgili eserlerde, Sahabe-i Kiram'dan (r.a.) biri diğerine; "Gel seninle bir saat iman getirelim." derlerdi.

Her kim ki, kendi selametini Hak Teâlâ'ya havale etmiştir, artık ondan başkasına yönelmesi, sığınması şirktir. Bu şirk, avamdan tevekkül yolu ile affolunur ama havastan (has kullardan) affolunmaz. Tevekkül eden kimsenin kendini mütevekkil görmemesi gerekir. Hatta tevekkülünü kendi iradesinin eseri bilmemesi gerekir. Eğer bir sufinin ayağına bir diken batsa, bunun ne sebepten olduğunu ne taraftan geldiğini düşünmesi gerekir. Yani kul bunun, bir kusurunun sonucu gelen ilahi bir ihtar olduğunu kabul etmelidir. Nefislerinizi her an töhmet altında bulundurunuz, kınayınız, çünkü nefsini kınamayı bilen, onun hile ve tuzağını da bilir.

Peygamberimiz (a.s.m.) bir hadisinde: "Yoldan gelip geçe-

ne eziyet veren şeyi kaldırmak imanın bir şubesidir." buyurmuştur. Bu zâhiri manasıyla beraber sufi için şöyle de yorumlana bilir. Hadisteki "eza veren şeyi" sufinin nefsi, "yolu" da hakka giden yol olarak düşünmeli.

Yine bir hadiste: "Nefsin senin binitindir, ona arkadaş ol." buyurmuştur, Peygamberimiz (a.s.m.). Burada zikir edilen nefisten maksat, nefs-i emmâre değil, nefs-i mutmainedir. Yusuf Suresi 53.ayette Allah-u Teâlâ: "Nefis kötülüğü emredicidir, ancak Rabbimin esirgediği nefis müstesnadır." ayeti ile buna işaret edilmiştir.

Evliyaullah'tan bazılarının hâli öyledir ki, bağlılık makamında onların nefisleri öyle bir mahalle erişir ki, onlar emrin tersini yapamazlar. Hep hak Teâlâ'nın emri üzere hareket ederler. Müminin nefsini öldürmesi, mahvetmesi yoktur. Onu terbiye etmek, ilahi ölçüler içinde hareket etmesine yardımcı olmak vardır. İmanın, ibadetin ve günahları terk etmenin kıymeti de buradan gelmektedir. Her kim nefsine muhalefet ameli ile müşerref olursa, o amelden büyük neticeler elde eder ve yakini artar; fakat Allah'ın onu muvaffak etmesine muhtaçtır ki nefsine muhalefet edebilsin. Her ne kadar muhalefeti az olsa bile, yine de gayret etmekten vazgeçmemeli. Her kim Hak Teâla'nın lütuf ve yardımıyla kendi nefsinin kötülüğünü tanır ve onun tuzaklarını, hilelerini gerektiği gibi bilirse, o kimsenin nefsine karşı koyması kolaylaşır. Bu yolda varlığı yok etmek ve yokluğa kavuşmak ve kendini yok bilmek büyük iştir. Devlet ve saadet ipinin ucu havle kavuşmaktır. Ben bu tür nispette mevcudatın her tabakasına seyrü sülük eyledim ve kendimi her zerre ile tarttım. Gerçekten hepsini kendimden iyi gördüm. Hatta insanın artığı ile bile kendimi mukayese ettim de, onda bile bir fayda gördüğüm hâlde kendimde hiç bir fayda görmedim. Köpeğin artığına sıra geldi, onda bir fayda yoktur diye düşündüm. Bir zaman nefsim bu kararla kaldı, sonunda anladım ki onda da bir menfaat vardır ve bende hiç

bir menfaat yoktur. Büyükler buyurmuşlar ki: "Sufi nefsini firavundan yüz kat kötü görmezse, o bizim yolumuzda değildir. Nefsin dizginini bırakırsan o da firavun gibi ilahlık davasında bulunabilir."

Siyah

Nefs-i Mardiye

"O senden, sen de ondan razı olarak Rabbine dön."

(Fecr Sûresi /28)

***

BUHARA'YA GELDİĞİM GÜNDEN beri Şah-ı Nakşibend Hazretilerinin türbesini her gün ziyaret ediyordum fakat tanıdıkça biraz daha muhabbetle gelip yanı başında durup Fatiha okuyor, dua ediyordum. Sabah saatlerinin huzur aşılayan serinliğinde ve bu garip tenhalıkta etrafıma göz gezdirdiğimde bir zamanlar buranın ilim irfan yurdu olduğunu anlamak zor olmasa da eski canlılığından eser olmayışı o yitik hüznü fısıldıyordu kalbe. Nasıl olmuştu da bu muhkem kaleler, bu nispet buralardan çekip gitmişti. İnsanlar burada neyi bulamamış veya neyi kaybetmişlerdi. Şu mezar taşının bile heybetle baktığı, insanın içini titreten o maneviyat yerli yerinde dururken kim nispet ağacını kurutmuş yerine fitne tohumu ekmişti. Neden?

Neden diye düşünürken düşündüklerim dilimin kıyısına vurmuş sesli tekrar ediyordum neden, neden?

Türbenin çaprazındaki mescidden Nakkaş Adem Hoca'nın çıktığını görünce düşüncelerimi onunla da paylaştım.

"Buraya ilk geldiğim de bu soruyu ben de çok sordum ve onca insanla tanıştım, hepsi de aynı soruyu soruyordu. Bu sorunun cevabı, şeytanın Hazreti Âdem'e secde etmeyi reddettiği zamana kadar dayanır. Nefsin gerekçesi, nedeni yoktur Metin Bey kardeşim. Onun işi bu, kötülüğe çalışmak. Peki, benim işim ne? İyiliğe gayret etmek. Sence kim daha çalışkan?"

Yanlış soruyu doğru kişiye veya doğru soruyu yanlış kişiye sormakla meşhurdur insanlar.

"Nedeni iblis kadar eskidir, nasılı da Hazreti Âdem kadar eskidir. Hazreti Âdem, neden bu başıma geldi demedi, değil mi? Kendimi Rabbime nasıl affettirebilirim dedi ve gayret etti. Üçyüz yıl tövbe etmesi gerekti ama yine de gayretinden vazgeçmedi. Zira iblis de aynı ölçüde etrafındaydı. O pes etmiyorsa, o da gayret etmekten vazgeçmedi. Gerisini sen tasavvur et. Biz vazgeçerek kaybediyoruz. Üç gün namaz kıldıktan sonra kırk makam aşmanın hevesine düşüyoruz. Neden diyenler kaybetti. Nasıl diyenler, gayret edenler kazandı. Onlar nasıl dedikçe Allah onlara güç verdi. Yol açtı, yol gösterdi.

Buraya geldiğimde her gün neden neden dedim. Ne zaman ki nasılı sordum, o zaman baktım ki fitne tohumunu ben ekmişim, söktüm yerinden gayret etmeye başladım. Acımı da kederimi de bu toprağa gömdüm. O zaman bildim ki bu toprakta nispet yeşerecek. Ben görür müyüm bilmem fakat bu topraklarda o nispet ağacı tekrar büyüyüp boy verecek inşallah. Bu şehir küllerinden doğan bir şehir. Külü bile hazine bana sorarsan.

Rahmette, zulmette dünyayı dolaşır. Kadir gecesinin bütün günleri dolaşması gibi. Her yıl on gün erken başlayan Ramazan Ayı sebebiyle, Kadir Gecesi otuz yılda bütün günlere isabet eder. Dünyanın döngüsü böyle. Önemli olan mekânlar değil, mekânların ruhudur. Mekânlara ruh veren de âlim veya evliyalardır. Sen buraları mezar sanırsın ama buralar, bu şehrin ruhudur. Varsın insanlar unutsun, gaflete dalsın, illa bir

gün devran yine döner. Ben eli dili bilmem, gönülü bilirim. Gönül ise eli dili dize getirir."

"Sizlere bakıyorum, sizler hayatınızı ibadet, kulluk merkezli yaşıyorsunuz. Nasıl oluyor da eliniz dünya işindeyken, her anınızı ibadete çeviriyorsunuz? Bu hâli nasıl koruyorsunuz?"

"Dün bahsettim ya Metin Bey. Niyetle, vallahi başka bir sırrı yok."

"Nasıl?"

"Kalplerimiz, Allah'ın kudret elinde her an evrilip çevriliyor. Bugün sevdiğimizden, yarın nefret edebiliyoruz. Nefret ettiğimizi bir anda sevebiliyoruz. Bu sebepten olsa gerek, Peygamberimizin daima ettiği ve edilmesini tavsiye ettiği bir duası var. "Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım, kalbimi İslam dini üzere sabit kıl." Bu sebepten niyette kalp gibi çabuk yön değiştirir, o vakit niyetleri tazelemek gerekir. Her ibadetin özellikle ameli ibadetlerin niyeti ayrıdır. Mesela Şafii mezhebinde niyet, o ibadetin rüknüdür. Ramazan ayında her akşam bir sonraki oruç için niyet tazelerler ve bunu da kulakları duyacak şekilde dil ile tekrar ederler. Böylece her aza niyet bilinciyle donanır. Niyet, yola çıkan insanın yollardaki işaret levhaları gibidir.

O, bir şeye ol der ve olur kudretine sahipken, neden kâinatı, mevcudatı altı günde yaratmış? Allah zamandan ve mekândan münezzehtir deriz ama asıl bilmemiz gereken nokta, bizim zaman algımızla Allah'ın katındaki zaman bir değil. Biz bir şeye dün, bugün, yarın derken Allah sonsuz bir anın içindedir. Biz bazı şeyleri anlayabilelim diye bu zamana bazı isimler verilmiş ve hikmetler yaratmış. Her şeyin olgunlaşması için zaman gerekir. Zamanın seyri bizi asıl tefekkür noktasına ulaştırır, hikmete yaklaştırır. Bir eserin kıymeti zamanla ölçülür. İnsan yaşıyla saygı görür, tabiat bile yaşıyla kıymet bulur. Beş yıllık ağacın seyriyle 500 yıllık ağacın seyri bir olur mu?

İlim ehli bir insan bilgiye doymaz. Okur okur. Hayatı kitap sayfalarında geçer, bilirsin öyle insanlar çok var. Bir de hikmet ehli insanlar var. Birkaç kitap okur belki ama okuduğu kitapların her kelimesini öyle özümser ki, bin kitap okumuş gibi bir bilgiye sahip olur. Tefekkür bu yüzden var. Hız çağına giriyoruz diyorlar, ikinci bin yıl kıyamet senaryoları bizi hızlı olmaya itiyor. Hızlı giden insan etrafında neyi görüp dikkatle bakar, özümser? Hiçbir şeyi. Kuşlar cıvıldar duyamaz, sular akar seyredemez, yağmur yağar ıslanmaz. Koşar ha koşar ve nihayetinde yorulup hiçbir yere yetişemez. Dünya hep bir adım öndedir ve bu gafletle, bu hızla ona yetişemeyiz ve nihayetinde yetinemeyiz. Daha çokçular, hep banacılar ya hep ya hiççiler ya benim olursun ya kara toprağın diyenler sebebiyle çok acayip bir hâle geldik. Oysa biz orta ümmetiz. İslam bir adıyla orta demektir. Dünyada ahiret için yaşıyoruz ama yaşarken de ahiretten geri duruyoruz. Niyet önemli çünkü niyet durup tefekkür etmeyi, özümsemeyi, bir bağla bağlı olduğumuzu, acziyetimizi itiraf ettiriyor. İnsanların artık kendine yavaş ol, bak bir daha bak ayetinin sırrını öğrenmesi gerekiyor. Dâhiler kimdir, bilir misin? Kitap okuyanlar ve gözlemleyenler. Onlar okuduklarını bir eline, gözlemlerini de bir eline alıp hayatı yaşarlar. Çok okuyan mı, çok gezen mi bilir sorusu böylece cevaplanmış olur.

Bu Nakşibendî tarikatının büyüklerine hacegan demişler yani hocalar. Çünkü bu büyükler önce okumuşlar sonra okuduklarını içselleştirmişler. Bu tarikatta neredeyse okumamış şeyh yoktur."

Filmlerde görmeye alıştığım bir karakterin tam karşımda durması, benim için çok farklı bir duyguydu. Hem her şey her zerresiyle gerçek hem de her şey hayal ürünü gibiydi. Adem Hoca günlerce konuşsa, anlatsa bir an dahi sıkılabileceğimi düşünmüyordum. Sohbete kendimi bıraktığım sırada, önce epey uzaktan sonra da hızla yaklaşan ayak sesleri daha doğ-

rusu çok tanıdık gelen postal sesleri, biz etrafımıza bakıp ne olduğunu henüz anlamadan avluyu dolduran askerler, fırtına öncesi sessizlik bu olsa gerekti. Onlar bize doğru yaklaşırken, Adem Hoca: "Telaş etmeyin. Bildik, alışıldık, gözdağı vermek için yapılan baskınlar. Birkaç saate giderler." dedi. Ve dediği gibi de oldu. Her yeri aramış gibi yapıp ama gerçekte dağıtmak, huzur kaçırmak için geldikleri o kadar belliydi ki, saygısız tavırları had safhadaydı. Camiye ayakkabıyla girmeleri, mezarların ve türbenin üzerinde çekinmeden dolaşmaları. Ne aradıklarını anlamak güçtü. Kitap ve bildiri gibi şeyleri aradıklarını söylemişti, Cihan. Onlar bunu bildiği için orada Kur'an dışında asla başka kitap bulundurmuyorlardı. Bütün eğitim sohbet şeklinde veriliyordu. Öyle bir asırdı ki bu, Müslümanlık bir iftihar iken sanki eski garip hâline dönmüş gibiydi.

Onlar gittikten sonra herkes hiçbir şey olmamış gibi işinin başına döndü. Askerlerin baskınıyla duraksayan işleri sebebiyle boya odasına epey geç toplandık. Nihayetinde Adem Hoca tezgâhın başına geçtiğinde yakıp toz hâline getirdiği çeşitli bitkileri, mum ve bitkisel yağlarla karıştırırken eline bulaşan islere bakıp: "Yanmadan olmuyor. Sadece yanmak mı? Kül olmak gerek kul olabilmek için. Siyah ki yanmanın, yok olmanın rengi. Siyah ki eylemsizlik demek. Kul artık bütün renklerin mahiyetini, özünü gördükten sonra siyaha bürünüp bütün renkleri yutar. Gece siyah, Kâbe siyah, yarin gözleri siyah. Nefsi marziyeye ulaşan kişiyi siyah bir nur bürür. O artık her şeyi yutan kendine has bir cevherin içindedir. Siyah ötelerin rengidir. Safiyet kapısını çalmanın vakti gelmiştir. Bu yüzden örtülerine bürünür. Yoklukla varır asıl menzile. Yoklukta sefaya ermiş Şah-ı Nakşibend'in hayatına devam edelim o vakit.

***

KIRK KAPIDAN GEÇİP, kırk elekten elendikten sonra Seyyid Bahaeddin'in göğsünde çırpınan himmet kuşu kanatlarını yeni bir kanat için kırmıştı. Seyir ve cezbe dönemi kemalatı ile kılıç kınından çıkmış namı, şöhreti Buhara'yı aşmış. Maverannehir'den Bağdat'a, Bağdat'tan Endülüs'e kadar kalp nakkaşının sözleri, sohbetleri ve en çok da hadisi şerifleri tasavvuf üzere tevil edişleri konuşuluyordu. Tüccar ticareti bırakıyor, âlim medreseyi, cahil cehaleti şeyhler postunu terk edip, bir bir Kasr-ı Arifan'a ona koşuyorlardı. Baba Semmasi'nin müjdesi saba rüzgârı gibi yürekleri okşuyordu. Bu köy artık tasavvufun merkeziydi. Bir köy düşünün ki içinde sadece arifler yetişiyor. Herkes birbirinin sırrının emanetçisi. Sözleri irfan, amelleri ihlas üzere. Dünya nadir zamanlarından birini yaşıyordu. Bu mana eri aklı başında adamları alıp, aklı kalbinde adamlar yetiştiriyordu. Bu minvalde şunları söylüyordu: "Cezbe ile meydana gelen hâllere aldanmamak için Men-

zil ve makamlardan geçerken Hallac-ı Mansur'un hâlini iki defa kendimde müşahede ettim. Nerede ise onun söylediğini söyleyecektim (Enel Hak)." Bir ağacın yanına gidip: "Ey bu sözü diline dökmeye azmeden, senin başının yeri bu ağaçtır. Allah'ın izniyle beni o makamdan geçirdiler.

Eğer Hallac-ı Mansur zamanında, Şeyh Abdülhâlik Gücdevani Hazretlerinin manevi evlatlarından biri bulunsaydı Hallac-ı Mansur'u asla darağacına çekmezlerdi. Yaşadığı bu sekr hâlinden (aşk ve cezbenin baskın gelmesiyle manevi sarhoşluk hâli) onu çekip alırlardı. Evliyayı Azam'ın eriştiği bütün makamlara eriştim. Bayezid'i Bestemi'nin makamına geldiğimde, anladım ki orası barigah-ı Muhammed'dir. Taşkınlık etmedim, başımı o eşiğe sürüp geri çekildim. Bayezid'in yaptığını yapmadım. Velayeti Muhammedînin sonu yoktur. Her varan son sanır fakat ötenin daima ötesi vardır.

Bu yolda buldum diyen yanılır, arıyorum diyen kazanırdı. Seyyid Bahaeddin beşeriyet midesini tok, maneviyat midesini aç bırakan bir zattı. Bulunduğu makam görünürde bir köy, mana da bir alemdi. Kumaş nakkaşlığından, çömlek nakkaşlığına her rengi görmüş ama o kalplerin nakşına talip olmuştu. Şimdi ona bu beraatı diplomayı verecek Sertaç'ı arıyordu ve işaret Bağdat'ı gösteriyordu. O vakit yola revan olunmalıydı. Benim şu ayağım velilerin boynu üzeredir diyen bütün şeyhlerin, amenna dediği seyyidlerin yüz akı Seyyid Abdulkadir Geylani'ye. Seyyid Abdulkadir Geylani Hazretlerinin "Benim ayaklarım evliyanın omzu üzeredir." sözüne zamanında bazı veliler itiraz eder olmuşlar fakat hakikatte Seyyid Abdulkadir Geylani aşıp kat ettiği makamlarda Resulullah sav in ayaklarını omuzu üzere görüp bu sözü onun dilinden söylediği rivayetler arasındadır. Yani bir veliye bakarken, onun omuzunda Resulullah'ın sünnetinin yükü ve yükümlülüğü üzerinde gözüyle bakmak gerekir.

Seyyid Abdulkadir Geylani Hazreti, Seyyid Bahaeddin'den

yüz elli yıl evvel yaşamıştı fakat feyz ve nispet talip olan için ölümsüzdü. O vakit Hazreti Hızır yoldaşlığında, Şah-ı Geylani'nin başım üstünde yeri vardır demenin zamanıydı.

Türbeye vardıkları gün türbe kapalıydı fakat onlar manen duvarı aşmış, türbenin önünde belirmişti. Rabıta ve murakabenin en tatlı demindeydi burada. O coşkun hâl gönlünden diline vurmuştu. Nihayetinde dil kalbin kıyısıdır.

"Ey evliyaların elinden tutan, elimi tut ki sana el tutucu desinler.'" deyince Seyyid Abdulkadir Geylani manen doğrulmuş elini Seyyid Bahaeddin'in kalbinin üzerine koyup: "Ey Nakşibend! Benim nakşımı tut ki sana da Şah-ı Nakşibend desinler.'" dedi. Bundan sonra biz de Şah-ı Nakşibend olarak anlatmaya devam edeceğiz.

Şah-ı Nakşibend'in irşat dönemi, Emir Timur'un 1360'larda başlattığı sert savaşlar neticesinde 1370'te Semerkant'ta tahta oturması, Maveraünnehiri de hâkimiyeti altına aldığı zamanlara denk gelmişti. Emir Timur tahta ilk çıktığı yıllarda Seyyid Emîr Külâl Hazretilerinin muhibbanları arasındaydı. Osmanlı Sultanı Yıldırım Bayezid ile yapacağı savaşta Seyyid Emîr Külâl'den istihare yapmasını istemiş. Seyyid Emîr Külâl Hazretileri bu talebi geri çevirmeyip istihare yapmış. Neticede savaşa katılırsa kazanacağını, savaşmazsa kendisi için daha hayırlı olacağını dile getirmiş fakat Emir Timur savaşmaya karar vermişti. Ehl-i tasavvuf der ki: "Yıldırım Bayezid, Şeyhi Emir Sultan'ı dinlemediği için kaybetti. Emir Timur zaferle müjdelense de savaştan bir kazanım elde edemeden döndüğünü dile getirir. Müslüman'ın Müslüman'la savaşı hiçbir zaman gerçek bir zafer sevinci hissi yaşatmamıştır. Sonu pişmanlık ve hüsran olmuştur."

Emir Timur'un tahta çıkışı yani zâhiri sultanlığı, Şah-ı Nakşibend'in manevi sultanlığı zamanına denk gelse de bu bariz zıtlık sebebiyle hiçbir zaman bir araya gelemediler. Başlarda fikirde birleştikleri husus aynıydı ama Allah dostlarının

basiretinden sakınılması gerektiği bir kaideydi. Emir Timur tahta çıktığında birçok dindar sultan gibi iyi niyetle başlamıştı. Hatta meşhur on iki maddelik tüzükat da ilk madde; "Allah'ın dinini yeryüzünde yaymaktı." İnsanlığın her devirde muhtaç olduğu adalet ve ihsanın teminatı İslam'la sağlanabilirdi. Din, zulmü önlemek içindi. Emir Timur on ikinci ve son maddede şu etkileyici ifadeye yer veriyordu; "Dinden soyutlanmış bir millet üstünü başını paralamış, üstü başı çırılçıplak kalmış, kendisini seyredenler karşısında utanç içinde gözlerini yere dikmiş, herkesin yanında bir zavallıya benzer. Bu durumda dinsiz bir devlet, tavanı, kapısı, duvarları olmayan, her önüne gelenin içine daldığı bir yer olur. Bunun için ben devlet çatısını İslamiyet üzere kurdum, devleti idare için bu yasaları kabul ettim." der.

Fikirde aynı oldukları husus buydu fakat fiilde tamamen birbirlerinden ayrıydı. Müslümanın müslümanla kavgası ancak nasihat ve dine sıkı sarılmakla, fedakârlık ve hakkından feragatle ıslah olabilirdi. Şah-ı Nakşibend bu yolu benimsemiş, içten dışa yaraların iyileştiğini düşünüyordu. Kalplerin tezkiye ve terbiye edilmesiyle bu yasalara uyuşabileceğini savunuyor ve bunun için gayret gösteriyordu. Şeyhi Halil Ata'nın saltanatının eriyip gitmesine şahit olduğu için, devlet ve siyasetten kaçınması da önemli nedenlerden biriydi.

Bir rivayete göre; Emir Timur, Buhara sokaklarını gezerken bir halının çırpıldığını görür. "Burası neresidir?" diye sorunca, "Şah-ı Nakşibend'in tekkesidir." dediklerinde halının altına girip, "Bu dergâhın tozunda, toprağında bile bir feyiz ve bereket vardır." der.

Bu ince muhabbet bile onları bir araya getiremez. Şah-ı Nakşibend, sanki Emir Timur hiç yaşamamış gibi tarihte manevi seyrine devam eder. İlerleyen zamanlarda Şah-ı Nakşibend'in, Emir Timur'a neden iltifat etmediğini anlamak kolaylaşacaktır çünkü Emir Timur, Cengiz yasası yerine isna-

aşeriye mezhebinden bir nizama doğru kayar. Âlim ve şeyhlerin, halk üzerindeki nüfuzlarından istifade etmek siyasetini o da takip ediyordu. Başlarda âlimlere samimi olarak saygı ve sevgisi vardı. Mesela Taftazani gibi büyük âlimleri meclisinde bulundurur, nasihatlerini dinlerdi. Başlarda Şah-ı Nakşibend'e de çok saygısı vardı. Din ve önderlere bağlı olmakla beraber kendi siyasetlerine ve otoritelerine yardımcı ve destek olduğu nispette hoş tutuyordu. Timur'un da her ne gaye ile olursa olsun şeyhlere karşı gösterdiği bu hürmet, onun halk arasındaki itibarını arttırmıştı. Hükümdar Timur'un saltanat merkezi Semerkant'taydı. Haceganiye tarikatı artık oralarda pek rağbet görmez olmuştu. Seyyid Emîr Külâl'in vefatıyla büsbütün ihmal edilmişti; fakat Şeyh Abdulhâlık Gücdevani rabıta ve üveysilik esasları ile ihya etmeye gayret eden Şah-ı Nakşibend'e karşı alaka Hace Ahmed Yesevî'ye ve halifelerine gösterilen alakaya nazaran daha yüzeyseldir. Emir Timur, Şah-ı Nakşibend'e önceki mutasavvuflara gösterdiği alaka kadar alaka göstermiyor ve hâliyle onu öncekiler kadar tutmuyordu. Şah-ı Nakşibend, kendi zamanında hem ulema ile hem de bazı devlet erkânı ile sonu genelde iyi biten münazaralara katılmış fakat hiçbir zaman irşadını bu yönetimle mücadele için kullanmamıştı. Onun derdi, İslam'ın manevi tarafını anlamaya çalışan insanlara, bu manaları anlatmak ve ıslah etmeye yardımcı olmaktı.

Emir Timur, dine ve öncülerine düşman değildi ama halk nazarında itibar, güven kazanmak maksadıyla da olsa, Şah-ı Nakşibend veya emsali tasavvuf ehline geçmiş zamanlarda hükümdarların gösterdiği gibi alaka göstermiyordu. Bunda Şah-ı Nakşibend'in uzak durma gayreti de etkiliydi. Bu yüzden zaman zaman bu davetlere icabet etmesi gerekse bile ya sofralarına oturur yemeklerini yemez ya da yaşantılarını ince bir şekilde eleştirir hükümdarların alıştığı iltifatları etmezdi.

Şah-ı Nakşibend'in bu mesafeli tutumu, Emir Timur'un

ileride cihangirlik sarhoşluğu ile etrafını göremeyip, saltanatını zulüm aracı edeceği içindi. Böyle hunhar bir hükümdardan uzak durmasına yönetimin içindeki danışmanların da sebep olduğu bir gerçekti. Şia akidesini teşvik eden bir hükümdarın ve vezirlerinin, Şah-ı Nakşibend'in istikamet üzere bağlı olduğu ve yolunu takip ettiği yolun Hazreti Ebubekir'e uzanan maruf bir tarikat şeyhi olması da sebeplerden biridir.

Hâl böyle olunca resmi otorite cephesinde destek aramayan veya destek görmeyen Şah-ı Nakşibend'e, düşmanlık derecesinde karşı çıkmaların meydana gelmesi kaçınılmaz olacaktı. Tasavvuf kaidelerinden biri de "Münkiri (inkâr edeni) olmayan şeyh, şeyh değildir." En azından kâmil mürşit değildir düsturunca, münkirler de boş durmuyorlardı. Ne gam. Bir kez nazarı onların nazarıyla karşılaşmaya görsün. Bir sözü bir bakışıyla talep eden hidayete eriyordu. Talep etmeyenler saltanat, mal mülk sevdasıyla oyalananlarla, uzun ve çetin bir imtihan onu bekliyordu fakat niyeti, istikamet ve doğruluk üzere olduğu için Allah'ın lütfu ve keremiyle bu imtihanlardan yine bir söz ve nazarıyla selamete eriyorlardı.

Gazneli Mahmud, Hasan El- Harakani Hazretilerine "Ebru Yezid El-Bestami hakkında ne düşünüyorsunuz? diye sordu. "Bestami Hazretileri öyle bir zattı ki onu gören herkes hidayet buluyordu." diye cevap verince. Gazneli Mahmud bu cevaba hayret edip "Nasıl olur bu, Ebu Cehil Resulullah'ı sav gördüğü hâlde, saadete ermedi, iman etmedi." Harakani Hazretileri "Ebucehil Resulullah'ı (a.s.m) görmedi, Abdullah'ın yetimi, Ebu Talib'in yeğenini gördü, Peygamber Muhammed'i (a.s.m.) görseydi saadete erişirdi. "

Bila teşbih Bestami Hazretlerinin çağı gibi Şah-ı Nakşibend'in yaşadığı çağ öyle bir çağdı ki, herkes imanı için arayış içindeydi. Arayan bulmaz mıydı? Bulurdu elbet çünkü o arananlar da onları arıyordu. İmkânsızı mümkün kılan, bu karşılıklı talepti. Peygamberimiz (a.s.m.) zamanında, mücadele

edilen insanlar küfür üzere olan insanlardı ama velilerin devri Müslüman olup imanın hakikatine erememiş, şüphe ve gafletin Müslümanları ele geçirdiği zamanlardı. Onların işi hatırlatmak, nefsin ve şeytanın ve dahi şeytanlaşmış insanlar sebebiyle yitirilen ahlakı tekrar buldurma gayretiydi. Nihayetinde Allah'ın lütfu ve keremiyle bunda muvaffak oluyorlar bütün gayretleriyle çalışıyorlardı.

Şah-ı Nakşibend'in bulunduğu ortam biraz daha farklıydı denilebilir hatta daha zordu. Çünkü sünnete bağlılığı ve bilhassa günahlardan kendini muhafaza etme hususundaki inceliği, titizliği ile tasavvufi meselelere olan derin vukufu ve nihayet etrafındakilerin gözünde kendisini derin bir veli mertebesine çıkaracak derecedeki zühd ve takvası dolayısıyla Buhara'nın ilim camiasında hürmetle beraber tartışma konusu olmuştu.

Şah-ı Nakşibend'de en çok dikkat çeken hasletlerden biri de fakr hâlinde yaşamasıydı. Bunca şöhretine rağmen dünyayı iradesi ölçüsünde terk etmiş, dünyaya dair alaka ve bağları kesmişti. Sözü çoğu zaman fakrdan ve fakirleri sevmek üzerinden açar şöyle söylerdi: "Biz ne bulduysak hep bu sıfattan bulduk."

Kışın evinde mescidin çöplerini yakardı. Yazın ise eski bir hasırı vardı. Onun üzerinde yatar, dinlenir, ibadet ederdi. Bilhassa yemek konusunda aşırıya kaçacak derecede titiz davranırdı.

Bir gün yemekte önüne getirilen yemeği yemedi ve orada bulunanların da yemesini istemedi. Davet sahibi helaldir dese de "Bu yemeği yapan öfkeyle yapmış, gazabı yemeğin içine karışmış." dedi. Ev sahibi gidip sorduğunda hanımının gerçekten yemeği öfke ile pişirdiğini öğrendi. Bunun üzerine Şah-ı Nakşibend:

"Hangi işte kızmak, gaflet veya zorlama varsa onda hayır ve bereket yoktur. Ona şeytan ve nefis yol bulmuştur. Şeytan

ve nefsin karıştığı işten ne hayır gelir ki? Salih amellerin esası helal lokmadır, bilhassa namazdaki huzur ancak helal lokma sebebiyle hâsıl olur."

Geçimini ziraatla sağlıyor, her yıl elleriyle bereket bulan topraklarına arpa, burçak, börülce ekiyor ve biçiyordu.

Hadisi Şerif'te bildirilen; "İbadet on kısımdır, dokuzu helal kazanmak, biri diğer ibadetlerdir." düsturuna bağlı yaşıyordu. Bir kere evlerinde arpa ununu elemeden yemek hazırladılar. Bunun üzerine kendisi ve ailesi birkaç gün rahatsızlandı. Sebebini şöyle izah etti: "Resulullah'ın (a.s.m.) zevceleri arpa ununu elekle elerlerdi. Biz bunu terk ederek onlara uymamış, edebi gözetmemiş olduk. Bu sebepten hastalandık." dedi. Resulullah'a (a.s.m.) uymaya çok dikkat etmek lazımdır, uyarken de kendini bu bakımdan kusurlu ve eksik görmeye devam etmelidir.

Çoğu zaman yemek ve sofra hizmetinde bizzat bulunur, yemek vaktinde sofrada bulunmaya dikkat ve özen gösterirdi. Sufilerin yemek yerken huzur içinde yemek yemelerini tavsiye ederdi. Her lokmada yemeği tefekkürle, nimet sahibini düşünerek yenmesi gerektiğini söylerdi. En kalabalık sofralarda bile bir mürid bir lokmayı gafletle yese, kendisini şefkatle uyarırdı. Şükür nimete değil, nimeti verene yapılır derdi.

Buhara'da irşat faaliyetleri bu eksende devam ederken, Şah-ı Nakşibend zaman zaman başka diyarlara da yolculuk yapmayı ihmal etmiyordu. Teşrif ettiği yerlerde son derece hürmet görür, sohbet ve nasihatlerinden istifade edilirdi. Bunlardan biri Herat Hâkimi Melik Hüseyin'di. Şah-ı Nakşibend emir ve meliklerden kendini sakınırdı ama Melik Hüseyin'den bir sebepten daha kaçıyordu çünkü şeyhi Halil Ata'nın saltanatını yıkanların, ona muhalefet edenlerin arasında Melik Hüseyin de vardı.

Şah-ı Nakşibend Herat'a geldiği bir dönemde Melik onun gelişini duymuş, şehirlerine gelmesi şerefine Herat'taki

âlimleri, şeyhleri davet etmek istedi. Nihayetinde her birine davetini gönderip son derece mükellef bir sofra ve ikram hazırladı. Şah-ı Nakşibend ululemre itaat düsturunca bu davete gönülsüz de olsa icabet etmek durumunda kaldı.

Büyük bir kalabalık sofrada hazır beklerken Melik Hüseyin bizzat onlara hizmet ediyordu. Orada bulunanlar bu sofraya karşı mahcubiyet ve tereddüt gösterince, Melik Hüseyin onlara hitaben:

"Sizlere takdim ettiğim bu yemeklerin hepsinin masrafı, babamdan bana miras kaldığından dolayısıyla helaldir. Onun için hiç şüphe etmeden yiyebilirsiniz. Eğer kıyamette de sual edilecekseniz cevabı benim üzerime olsun." dedi ve bütün topluluğu yemeğe ısrarla davet etti. Hazır bulunanlar yemeye başladılar fakat Şah-ı Nakşibend bu yemeklerden yemedi.

Heratın en büyük âlimi Şeyhül İslam Mevlânâ Kutbeddin Şah-ı Nakşibend'in yanında oturuyordu. Şah-ı Nakşibend, Melik Hüseyin'in konuşmasından sonra dahi yemeği yemediğini görünce, merak edip nedenini sordu. Şah-ı Nakşibend:

"Benim bir hâkimim, danışmanım yani vicdanım ve akl-ı selimim vardır. Bu yemekleri yiyip yememe hususunu ona danıştım. Danışmanım bana bu yemeklerden yemezsen, yarın bu yemeklerden neden yemedin diye sana sorulmaz ama yemeği yersen, bu yemekleri neden yediğin sorulur dedi. Ben buna bir cevap bulamadığım için yiyemiyorum dedi."

Şah-ı Nakşibend bu hoş nükteyi açıktan, herkesin duyacağı şekilde söyleyince Mevlânâ Kutbettin bu açıklama karşısında hayret ve hayranlığını gizleyemedi. Melik Hüseyin'e, Hace'nin cevabını söyleyince Melik Hüseyin bu söze içerlese de:

"Peki söyleyin Hacem, bu yemekleri kime sarf edelim?"

Şah-ı Nakşibend:

"Herhangi bir şeyde ki, kendisi üzerine şüphe vaki olmuştur, O şey fukaraya sarf olunur. Eğer bu yemeklerin helal olduğu kabul ediliyorsa o zaman bu belde insanlarının bu yemek-

te gözü vardır. Onlar da bu sofrada bulunmak isterler. Bütün belde halkı ile yenmesi gerekir. Hele hele bu meclistekiler, bu yemekleri her zaman ve her yerde yiyebilmekteler. Bu sofrada bulunmayanların yemekleri yemek için hiç yeri yoktur. Herat şehrinde nice fakirler vardır, bu yemeklerin bir lokmasına bile muhtaçtırlar." Şah-ı Nakşibend Hazretileri bir an sürecek olan yemek zevkinden feragat edip, azimet ve takva yolunu tercih etti. Hem kendi onurunu hem de dinin izzetini korudu. Belki yiyecekler helaldi fakat dışarıda bunca fakir varken, bizlerin böyle mükellef sofralarda bulunmamız doğru olmaz diye düşündü ve düşüncesini o ilim meclisinde, sultanın hiddetinden çekinmeden dile getirdi.

Bir süre sonra Şah-ı Nakşibend'in yolu Serahsa düştü. Herat hâkimi Melik Hüseyin iki elçi ile Şah-ı Nakşibend Hazretilerine bir mektup gönderdi. Mektubun muhtevası, Melik Hüseyin'in hüsnü niyetle yazdığı bir talepti. Bizlerin, sizler gibi dostların sohbetine iştiyakımız olduğu şüphesizdir. Teşrifinizi bekliyoruz şeklindeydi. Ayrıca Melik kendisinin ziyarete gelmekte mazur olduğunu yani bizzat kendisinin oraya gelmekte birtakım sakıncalar olduğunu bundan dolayı Hacenin oraya teşrifini rica ediyordu. Şah-ı Nakşibend devlet adamlarının ayağına gitmekten imtina etse de Melik Hüseyin oralara gelirse kendisini ağırlamak için halk çok ezilir, fakir fukaraya yük olur endişesiyle, onun gelmesini bir yerde önlemek için gitmeyi uygun gördü. Bizim melik veya sultanlar ile mülakat yapmamız vazifelerimizin dışındadır. Bu defada insanları külfetten korumak için, Serahsa'dan ayrılıp Herata doğru yola çıktı.

Şah-ı Nakşibend, Melik'in meclisine vardığında bütün memleketin ileri gelenleri de hazır bulunmaktaydılar. Ayrıca Heratın, ulema ve meşayihi ile halktan bir kalabalık cemaatte mecliste hazır bulunuyordu.

Şah-ı Nakşibend, Melik ile mülakatta bulundu. Ancak da-

vete icabet etmekle beraber Melik'e pek iltifat etmedi. Şeyhi Halil Ata'yı devirdiği aklına geldikçe ona iltifata mâni oluyordu. Fakat Melik ondan tasavvufi bilgiler almak, bu yolu öğrenmek için meylettiğinden ona tarikat ve tasavvuf anlayışını anlattı. Bir müddet sonra yemek sofrası hazırlandı.

Büyük bir ziyafet olması için tam bir gayret gösterilmişti. Bir önceki nasihati tutulmuş, fakirler de sofraya dâhil edilmişti. Hazır bulunanlar büyük bir iştahla yemek yemekle meşguldüler. Şah-ı Nakşibend Hazretleri de sofraya oturmuş fakat henüz ellerini yemeğe uzatmamıştı. Sofraya av etinden yapılmış yemek de getirdiler. Şah-ı Nakşibend av etinden de yemedi. Ulemadan bazıları: "av etinde şüphe yoktur. Neden yemiyorsunuz?" diye sorunca,

Şah-ı Nakşibend:

"Bizim hükümdar sofralarında taam yememiz uygun düşmez. Zira ben, büyük bir cemaatin kendisine tabi olduğu bir kimseyim. Eğer biz yersek bu yolun yolcuları da yerler. Şüpheli bir şey mi yiyoruz? Helal bir şey mi yiyoruz? Bilmiyorum. Böyle olunca da istenilen amaca ulaşılmaz. Bizi hoş görünüz."

O mecliste müritlerinden bir kısmı da hazır bulunmaktaydı. Şah-ı Nakşibend onlardan birini göstererek, sözlerine şöyle devam etti: "Onlardan birkaçı buradadır. Benim ne çeşit yemek yediğimi özellikle Melik sofrasında yemek yemediğimi bilirler. Yersem, aksi hâlde benden şüpheye düşerler ve inançları zedelenir, emekleri boşa gider."

Şah-ı Nakşibend'in bu sözlerinden sonra meclisi bir sükût kapladı. Herkes onun bu tutumunu takdir etti. Yemekten sonra melik Hüseyin, Şah-ı Nakşibend'e bazı sorular sordu.

"Bu dervişlik sıfatı size babadan, atadan miras mı kaldı?"

"Hayır, miras değildir. Elbette bir silsilem var ama bunun mirasla alakası yoktur."

"Peki, nasıl kazandınız bu nitelikleri?"

"Her iki dünyayı mamur kılan Rahmanın cezbelerinden bir

cezbe ile Allah beni saadete ulaştırdı. Peygamberimiz (a.s.m.) şöyle buyurur: "Rahmanın cezbelerinden bir cezbe, yerdekilerin ve göktekilerin bütün işlerini tartar da geçer."

"Sizin tarikatınızda cerhi(aleni)zikir, halvet veya sema var mıdır?

"Hayır." dedi.

"O hâlde sizin tarikatınız nasıl bir tarikattır?"

"Bu tarikatın büyüklerinden Abdulhâlik Gücdevani Hazretileri halvet der encümen buyurmuşlardır."

"Halvet der encümen nedir?"

"Zâhirde halk ile bâtında Hak ile beraber olmaktır. Zâhirde halk ile olmak bâtında onu Hak ile beraber olmaktan alıkoymaz."

"Bu hâl insanoğluna müyesser midir? Yani bunu yapabilmek kolay bir iş midir?"

"Bu mümkün olmasaydı, Allah-u Teâlâ Nur Sûresi 37. Ayette: "O erler ki ne ticaret ne de alışveriş onları Allah'ı zikir etmekten, namazı dosdoğru kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoyabilir. Onlar, kalplerin hâlden hâle girip alt üst olacağı ve gözlerin dehşetten donakalacağı bir günden korkarlar."

"Şeyhlerden bazıları velayet nübüvetten üstündür demişlerdir, bu hangi velayettir?"

"Nübüvetten efdal olan yine enbiyanın velayetidir. Bu sözle Peygamberlerin velayet tarafları kastedilmiştir. Her Peygamberin bir velayet bir de nübüvvet tarafları vardır. Velayet tarafları nübüvvet taraflarından efdaldir. Nübüvvet bir vazifedir. Velayet ise, o vazifeyi kulluk bilinciyle muhabbetle yapmaktır."

Melik Hüseyin ile aralarında geçen bu soru-cevap faslından sonra Şah-ı Nakşibend Hazretileri sofradan bir lokma yemek almasa da bu güzel sohbetin tesiriyle doymuş olarak oradan ayrılıp Heratta halk tarafından çokça sevilen, ehli zühd bir âlim olan Abdullah-ı Ensari Hazretilerinin evine gidip orada bir süre misafir olur. Aynı akşam Melik Hüseyin bu do-

yurucu sohbetin muhabbetiyle yine herkesin heybesinde ne varsa sunduğu dünyada, melik olduğu için dünyevî ikramlarla Şah-ı Nakşibend'e hediyeler gönderdiyse de Şah-ı Nakşibend hiçbirini kabul etmedi ve gelen elçilere şunu söyledi: "Yıllar var ki Hak Teâlâ buna inayet eylemiştir. Dervişlik meydanında benim arkamı yere getirecek hiçbir fert yoktur. Melik'inize söyleyin ki, bu ve buna benzer şeylerle gönüllerini ve gönlümüzü meşgul etmesinler."

Hemen ardından Melik'in hanımı onun duasını almak için kendi eliyle işlediği mendil, gömlek ve buna benzer şeylerle, elçileri Şah-ı Nakşibend'in kaldığı eve gönderir. Ne kadar ısrar etseler de Şah-ı Nakşibend bu hediyeleri de kabul etmez. Bütün bu ikram ve hediyeleri tereddütsüz reddeden Şah-ı Nakşibend, ertesi gün şehrin caddelerinde biraz yürümek, halkın arasına katılmak istedi. Halk, Melikle olan sohbetini çoktan duymuş, bu mübarek zatı merakla tanımak istiyordu. Şah-ı Nakşibend'de gördükleri hâller, onları hayret ve hayranlığa düşürdü. Şah-ı Nakşibend'in sırtında abadan yapılmış mütevazı bir gömlek, sarığı ve papuçları bir hayli yıpranmış. Onun böyle gösterişten uzak, mütevazıden de öte fakirane elbiselerle dolaşması, tecrid ve fakrdaki azmini ifade ediyordu. Bu durumu gören Herat halkı ona daha muhabbetle yaklaşmaya başladılar. Şah-ı Nakşibend'in bu mütevazı hâli Buhara ve meşhur ulemanın muhabbetini celbetmiş, zamanın meşhur âlimlerinden medrese hocası Mevlânâ Hüsameddin Yusuf Hazretileri bu hâlinden öyle etkilenmiş, sünnete bağlılığına öyle gıpta etmişti ki, ona bağlanmakla kalmamış bu yolda tam istikamet ilerlemek için medrese hocalığını terk etmişti. Üstüne medreseye devam ettiği sırada vakıf malından kendisine bağlanan maaşı hesap ettirip, 12 bin dinar tutarı tasadduk ettirip, tam bir teslimiyetle Şah-ı Nakşibend'e intisap etmişti. Mevlânâ Hüsamettin Yusuf'un bu yaklaşımı ulema ve talebeler tarafından itiraz ve tartışmalara sebep oldu. Bunun üzeri-

ne Şah-ı Nakşibend Hazretlerini münazaraya davet edip, bir çeşit hesaplaşmaya karar verdiler; çünkü onlara göre bu gidişle medreselerde kimse kalmayacak, herkes tekkelere gidecek ve ilim yeryüzünden kalkacaktı. Hâlbuki medresesiz bir şehir köhne ve harabedir. Feyiz ve bereket medreselerden diğer yerlere akar.

Halkın ve bilhassa ilim ve hakikat peşinde koşan taliplerin Şah-ı Nakşibend etrafında toplanmaları üzerine, Hace'nin hankahı (eskiden tekkelere verilen ad) tek mahfil ve merkez hâline gelmişti. Buhara müderrislerinin okutacak talebe bulamamaktan korkuları ve beraberinde itirazları fitneye mahal vermeye başlamıştı. Ancak bu itiraz ve isyan çok uzun sürmeyecektir. Buhara'nın gerek tasavvuf gerekse diğer ilmi çevrelerine mensup âlimlerin onun etrafında toplanmaları, nefsini terbiye edememiş âlimleri kıskandırdıysa da, Şah-ı Nakşibend'in din ve tasavvuf sahasındaki geniş bilgisi karşısında susmak zorunda kalacaklardır.

Şah-ı Nakşibend'in bu derece şöhretini çekemeyen bazı kişilerin bu hâl karşısında talebe bulamamak endişesine kapılan müderrisleri körükleyip, kışkırtmaları neticesinde Hamiduddin El Şaşi'nin ileri gelen talebesi Mevlânâ Hurdi Zâhiri, buna bir çare bulmak ve Şah-ı Nakşibend'in itibarını kırmak gayesi ile harekete geçti. Şah-ı Nakşibend âlimlerle yüz yüze gelip, meşrebini beyan ile bunun yani tarikat anlayış ve uygulamalarının, Kur'an ve sünnete uyup uymadığına âlimlerin hükmetmelerini temine çalıştı.

Nihayet sorgu sual zamanı geldi. Şah-ı Nakşibend bir nevi test edilecek, tutum ve gidişinin dine uygun olup olmadığı ortaya çıkartılacaktı. Kalabalık bir ulema, talebe ve halk topluluğu karşısında haddi aşılan bu tutumu Mevlânâ Hamududdin, Şah-ı Nakşibend'in bütün itikat ve hareketlerini, tamamıyla kitap ve sünnete en ince ayrıntısına kadar uygun buldu. Talebesi Mevlânâ Hurd'un edebi aşan, cüretkâr bazı hare-

ketlerinden dolayı azarlayarak taraftarlarını da dağıttı. Her hâlükârda bir hakikat aşikârdı. Şah-ı Nakşibend'in hak yolda gittiği, tarikatının da Kur'an ve sünnete uygun olduğudur. Şah-ı Nakşibend'in ilimi yani ayet ve hadisleri referans kabul etmesi, doğrunun ölçüsü olarak şeriatı esas almasıydı.

Ulemanın, Şah-ı Nakşibend böyle fütursuzca sorguya çekmesi, Şah-ı Nakşibend'in kendi düşüncelerini ve akidesini ilim ehline arz etmesi farklı bir yolla bir kez daha tekrarlandı.

Mevlânâ Hurdi Zahir, hocası Mevlânâ Hamiduddin Şaşi'nin onu azarlaması kendisini rencide etmiş, kendince takıldığı soruların cevaplanması için hileli yola başvurmayı tercih edip Şah-ı Nakşibend'in yanına geldi. Hocasının selamını iletip: "Mevlânâ buyurdular ki yarın sabah bu tarafa teşrif etsinler, sufiyane sohbet edelim."

Şah-ı Nakşibend bu teklifi garip bulsa da kabul etti. "Bunda büyük bir sır vardır." buyurdu. Sabah Mevlânâ Hamiduddin'e gitmek üzere yola çıktı. Bir araya geldiklerinde Mevlânâ Hamiduddin, Şah-ı Nakşibend'e sordu:

"Teşrifinizin sebebi nedir?"

Şah-ı Nakşibend:"Davet etmişsiniz." diye cevap verdi Şah-ı Nakşibend.

Hamiduddin Şasi Hazretileri:

"Bizim gibilerin bu sözleri sarf etmesi uygun değildir. Sizi yanıma çağırmak haddim de değildir. Sizin bütün hâlleriniz istikamet, şeriat üzeredir. Kimsenin size itiraza hakkı yoktur. Demek ki Mevlânâ Hurd bunu kendisinden uydurmuş, belli ki bir fitne çıkmasını istiyor"

Şah-ı Nakşibend dedi ki:

Biz hakkın talibiyiz. Maksadımız da şudur ki bizim sülukumuz Muhammed Mustafa sallallahu aleyhi veselllem caddesinde sünnete tabi olmak hakkı batıldan ayırmaktır. Sizler ise asrın önderlerisiniz. Kitabın hükmünü sizden almak gerekir. Resulullah (a.s.m.)'in hadislerini ve ashabın asar ve ahba-

rını sizlerden öğrenmek gerekir. Ayrıca tarikatımızın size arz edilmesi de mutlaka gereklidir. Eğer sünnete uygun ise onunla amel edip ona sarılmak, değilse ondan yüz çevirmek bize düşen hareket tarzı olmalıdır.

Mevlânâ Hamiduddin, Şah-ı Nakşibend'in Hakkı batıldan ayırmak konusundaki mükemmel ciddiyetini ve gayretini görünce, bir toplantı daha tertip etmeyi elzem gördü. Buhara'nın ulemasından ve dervişlerinden büyük bir topluluk toplantıya geldi. Mevlânâ Hurd ve medrese talebelerinden bir grup taassup ehli cüret gösterip: "Bu ne biçim tarikattır ki, medresemizin bir kısmının revnaklığı söndü. İlmin şevketi ve azameti yok oldu. Talebe azaldı, ilme rağbet kalmadı. Birçok talebe sizin yolunuza meylederek ilim ve tahsilin aydınlık yolunu bırakıp, bir nevi tatile girdiler ve fena(yokluk) köşesine çekildiler ve o yolda uyudular, bu ne hâldir. Eğer bu durum uzun müddet böyle devam ederse telebe-i ulum tedristen soğur, ders almaktan ve ders vermekten geri kalırlar, hatta okumayı bırakırlar."

Şah-ı Nakşibend sükûnetle onları dinleyip bekledi. Çünkü evveliyatta ona ve sufilerine hiç itiraz eden olmamıştı. Ne değişmişti de itiraz sesleri fazla duyulmaya başlanmıştı. Mevlânâ Hamiduddin, Şah-ı Nakşibend'in sükûtunun tersine makbul talebesine hiddetlendi.

"Bu sözlerin doğru olmaktan uzaktır."

Bu hiddet karşısında Şah-ı Nakşibend itiraz edenlere değil, Mevlânâ Hamiduddin'e dönerek şu sözleri söyledi: "Hak Subhanehu Teâlâ hiçbir sebebe bağlı olmayan inayeti vasıtasıyla din derdini bizim bâtınımıza zâhir eyledi. Ve biz şeriatta amel cihetiyle sizin tabilerinizi. Sizler Fahri Alem Hazretilerinden her ne nakil buyurursanız biz ona uyarız. Eğer bizim yolumuzda Resulullah (a.s.m.) yoluna aykırı bir şey varsa onu bize gösterin hemen terk edelim. Ayrıca iyi bilmediğimiz, bize zor gelen müşkül herhangi bir meseleyi de Kur'an-ı Kerim'in;

"Eğer bilmiyorsanız zikir ehline bilenlere sorunuz." Nahl 42, Enbiya 7. ayetleri hükmünce âlimlere müracaat eder. Onlardan sorarız ve onların açıklaması doğrultusunda hareket ederiz. Biz âlimlerin artıklarıyla besleniriz. Kendimi bildim bileli Resulullah'ın sünnetine uymaya gayret eder, bundan faydalar elde ederim. Öyleyse şimdi söyler misiniz? Hidayet yolunda mıyız? Değil miyiz? Tarikatımız hak mıdır? Değil midir?"

Bunun üzerine Mevlânâ Hamidudin ve diğer bazı âlimler: "Tarikatınız gayet iyidir, müstahsendir ve caddei sünnet üzeredir. Bütün ehl-i İslam için gerektir ki, bu tarikata tevessül etsinler." İtiraz için fırsat gözleyenler, söyleyecek bir şey bulamayınca bir süre sustular fakat imtihan bir şekilde devam edecekti.

"Keramet nedir?" diye sordu âlimlerden biri.

Şah-ı Nakşibend: "Keramet evliyanın mucizesidir. Bilirsiniz, mucize bazen kuru inadı kırmak, bazen küfrü yıkmak, nadir olmakla beraber bazen de zarafet için ortaya konan bir işaret nişandır. Keramet üzerinde durulması gereken bir olay değildir. Bir istikamet bin kerametten yeğ olmalıdır."

Ardından bir soru daha geldi: "Ey iman edenler, iman ediniz ayetinden murat nedir?

Şah-ı Nakşibend: "Evvel, ahir, zâhir, bâtın olan mutlak yaratıcı alemleri, şeyleri bir araya getirerek değil, bir ol iradesiyle yokluğa varlık libası giydirerek yaratmıştır. Varlıklar onun sıfat ve Esma tecellilerinden ibarettir. "Ey iman edenler, iman ediniz." buyurması bu tabii varlığın aslında yokluğunu bilin ve mutlak varlığın idrakine erin demektir. Bunca çoğalmaya rağmen bütün mertebelerde yalnız mutlak vardır. Ondan başka bütün mahiyetler, o mutlak varın şekillere girmesi ve örtülere bürünmesidir. Çoğalma hakikatte değil sadece görünüşlerdedir.

Allah Musa'ya bir ağaçtan tecelli etmişti. Hazreti Peygamber, Rabbini bir genç suretinde görmüştü. Aslında Allah suretten münezzehtir ama onda görünebilir. Mademki, Allah'ın

ağaçta ve gençte tecellisi caizdir o hâlde bütün yerdeki, göklerdeki suretlerin onun bir tecelli görüntüsü olması neden caiz olmasın? Kâinattaki zıtlıklar, acı-tatlı, güzel-çirkin gibi aşikâr olmak hükümleri, külli gerçeğe eksiklik getirmez. Çünkü bunlar imkân ve hüdusta olan şeylerdir. Kâinatta görünen her eksiklik ise şekle girme, inme ve indirilme icabıdır."

Sorular haddi aşıp zirveye doğru gidiyordu. Biri daha acayip bir soru sordu: "Mademki tek varlık vardır, o hâlde ahirette sevap ve ceza gören, nimet veya azap çeken kimdir?"

Şah-ı Nakşibend daha fazla konuşmak istemese de uzak durduğu kelam konularının tam ortasında bulmuştu kendini ve zaten maksat belliydi. Fakat bu ortam bilip de soranların ortamıydı, o vakit rahatça cevap verebilirdi.

"Nasıl dünyada zengin fakir diye çeşitlilik varsa ahirette de vardır. Varlık vücut birdir ama cüziyatta çoğalır. İtibari değil hakiki olarak çoğalır. Fertler vardır bunu kimse inkâr edemez. Tıpkı insan gibi insanın bir hakikati vardır. Ama cüziyatı yani eli, kolu, ayağı ayrı ayrı şeylerdir. İnsan mahiyeti bu cüziyatta görülmüştür."

"Bazı sufiler hâlıkın mahlûk ile birleşmesinden bahsediyor. Sizce bu caiz mi?"

Şah-ı Nakşibend sabır ve vakarla cevap verse de Mevlânâ Hamiduddin Şasi iyice öfkesini belli edip;

"Bu buluşmayı niyet ve maksat da farklı vadilere çekiyorsunuz. Haddinizi aştığınızı haber veririm." dediyse de Şah-ı Nakşibend bu soruya da cevap vermek için müsaade istedi.

"Birliğin birleşmenin hâlık ile mahlûkun birleşmiş olması şeklinde anlaşılması yanlıştır. Birleşme, yaratıcının varlığında, yaratılanın yok olmasıdır. Yaratıcının yaratılanda birleşmesi söz konusu değildir. Yaratıcının varlığında kendini yok etmeyen mahlûk, gizli şirketten kurtulamaz. Zâhirde muvahhid görünmesine rağmen bâtında müşrik kalır. Bu da "Ey iman edenler, iman ediniz." emrine başka bir açıklamadır."

Toplulukta gerçek bir sessizlik meydana geldi. Fakat Molla Hurd, sessizliği bir süre sonra gülünç olabilecek bir gerekçeyle böldü. Şah-ı Nakşibend'in üzerindeki keçeden elbiseye bakıp: "Allah Resulü şöhrete sebep olur diye keçeden elbise giymeyi yasaklamıştır. Hâlbuki sizde bu elbiseden var ve bu elbise iki bakımdan şöhrete vesile olmaktadır. Biri aba, dervişlerin en övündükleri şeydir. İkincisi sufiler abaya bürünmüş olmakla, imtiyazlı bir mevkiye geçmişler gibi bir mana ortaya çıkıyor. Bu caiz midir? Şöhrete vesile olmakta afeti getirir. Niçin giyiyorsunuz?"

Hoca Yusuf da meclisteydi. Şah-ı Nakşibend'den önce sözü o aldı.

"Bu keçeden elbise şöhret sebebi olan libastan değildir. Şöhrete sebep olan libas tantana mertebesinin en alasında olur ve görünce halk onunla meşgul olur. Bu elbise vasat bir şeydir, orta hâllidir."

Şah-ı Nakşibend:

"Bu, bizim beldemizde herkesin giydiği bir elbisedir. O kadar övünülecek bir şey değildir fakat madem bu aba dedikodu mevzusu oldu ve münakaşaya meydan veriyor, giymememiz daha iyi olur." dedi ve toplantıda bulunan bir fakire, o keçe elbiseyi hediye etti.

Bu defa muhalifler: "Biz dervişlerin tarikat meselelerini pek bilmeyiz. Bunlarla münakaşa etmek için yine kendi meşreplerinden biri gerekir. Kendi meşreplerinden biri hakem tayin edelim. Bunlar hakkında ne derlerse öyle olsun." diyerek haddi aşıp ileri gitmeye devam ettiler.

Neticede Şeyh Emir Külal'ın oğullarından birini davet etmeye karar verdiler. "Onu isteyelim, onu da bu konuda hakem yapalım." dediler.

Seyyid Emir Külal'in oğlunu hakem seçmelerinin sebebi de bir zamanlar Şah-ı Nakşibend'i inkâr etmesiydi. Bunu bildikleri için onu seçip, birini onu çağırmaya gönderdiler. Şah-ı

Nakşibend sessizce oturuyordu. Bu toplantıda bir sır olduğunu baştan sezmiş, o sırra vâkıf olmayı sessizce beklemeyi tercih ediyordu. Bir müddet sonra beklenen gelince, muhalifler onu hürmet ve saygıyla karşılayıp başköşelerden birine oturttular

Şah-ı Nakşibend'in yolu üzerine ona sorular sormaya başladılar. Şeyh Emir Külal'in oğlu: "Şah-ı Nakşibend'in yolu hak bir tarikattır. Her şeyi size aramızda geçen bir hadise ile anlatayım. Babamın hizmetinde bulunduğum sıralarda bir gün Seyyid Bahaeddin geldi. Babamla sohbet ettiler.

Daha sonra babam bana işaret ederek filan yerde bir bitki dalı vardır. Çoktan beri saklayıp durdum, git onu getir dedi. Bende gidip derhâl getirdim. Babam Hazretileri dalı ikiye böldü. Bir parçasını Seyyid Bahaeddin'e bir parçasını da bana verdi ve şöyle söyledi: "Sen benim evladımsın, Bahaeddin'de benim evladımdır." Böylece aramızda kardeşlik akdini bağladılar ve birbirinizle kucaklaşınız dediler. Ondan sonra babam bana şunu söyledi: "Bil ki bu zattan büyük hâl ve sırlar zuhur edecektir. Şimdi babam Hazretilerinin söylediği hâl zuhur etmektedir. O günlerdeyiz." Bunun üzerine muhalifler çok mahcup oldu.

Mevlânâ Hurd, bu olaydan sonra da Şah-ı Nakşibend aleyhinde konuşmaya ve yaşamaya devam etti. Şah-ı Nakşibend onunla her karşılaştığında bütün tevazuuyla ona nasihatler ediyor, onu hoş tutuyordu. Zira âlimlere verdiği değer her şeyin üzerindeydi. Şöhret ve makam açısından Buhara'daki âlimlerin çok ilerisinde olmasına rağmen İslam›ın hamileri olduklarını düşünüp, sünnet ve şeriatın onların omuzlarında olduğunu bilip hürmet göstermekten, onlara danışmaktan geri durmuyordu. Yine bir gün Mevlânâ Hurd'a nasihat etmişti. Mevlânâ Hurd kendinden geçip başka bir hâle büründü. Müderrislerden Mevlânâ Kutbuddin, Mevlânâ Hurd'un bu istiğrak hâlinden çok korkup; "yetişin yoksa bu adam helak ola-

cak." diye seslenip bir talebesini Şah-ı Nakşibend'i çağırmaya gönderdi. Şah-ı Nakşibend bu acil çağrı üzerine koşup yetişti ve Mevlânâ Hurd'un baygın hâline bakıp, elini yüzünü mesh edip, üzerine dua okuduktan sonra, Mevlânâ Hurd kendine gelir gelmez hemen koşup Şah-ı Nakşibend'in ellerine sarıldı, ondan özürler dileyip kısa zamanda çok yol kat ederek has müritlerinden oldu.

Şah-ı Nakşibend Hazretileri takip edilecek, feyiz alınacak tek yolun ilim ehli olduğunu görenlerden idrak edenlerdendi. Zira tasavvufsuz şeriat olur ama şeriatsız tasavvuf olmaz. Tasavvuf şeriat caddesini süslemek, kaygan zeminleri kullanışlı hâle getirmek için vardır. İnsanın bazen şeri, fıkıhi veya akaidle ilgili meselelere aklı, mantığı veya en önemlisi kalbi eremeyebiliyor. Bu tür boş ve hikmete dayalı olmayan sorgulamalardan kurtulmanın en iyi yolu tasavvuf yani kalp ilmini bilmektir. Çünkü kalp ilmini bilen, hayır ve hikmeti aklıyla çözemese de Rabbine teslim olabilir. Rabbimin bir bildiği vardır diyebilir. Bu fikir üzere giden kişi hayatını zorluklar içinde kolaylaştırabilir. Şah-ı Nakşibend Hazretleri gönüllere talipti ve bunu her fırsatta göstermekten çekinmiyordu. Bu minvalde önemli hadise nakledeyim size:

Bir defasında Kıpçak çölü askerleri Buhara'yı kuşattılar. Buharalılar çok zor günler yaşadı. Bu kuşatmada çok insan öldü. Buhara Valisi hususi adamlarından birini Şah-ı Nakşibend Hazretlerine gönderip: "Düşmana karşı koyacak gücümüz yok. Her çaremiz tükendi, planlarımız bozuldu. Sizin yüksek kapınıza sığınmaktan başka çaremiz kalmadı. Bizi bu zâlimlerden ancak siz kurtarırsınız. Müslümanların onların ellerinden kurtulması için dua ediniz, şimdi yardım zamanıdır." deyip ricada bulundu. Şah-ı Nakşibend Hazretleri bu tevazu karşısında o elçiye; "Bu gece burada bekle. Dua edelim, istihare edelim. Bakalım hikmeti nedir?" Bütün gecesini dua ve niyaz ile geçirip bir müddet istihare niyetiyle uyuyup

uyandığında; "Valinize söyleyin buhara altı gün içinde kurtulacaktır." Böyle söyleyip elçiyi gönderdikten sonra, gönlü onca insanı bırakmayı kabul etmemiş olacak ki, o da talebeleriyle beraber yola çıktı. Kaleye girdikten sonra günlerce muhasara altında kalan halkın, açlık, sefalet ve pislik içinde olduğunu görünce talebeleriyle birlikte kolları sıvayıp önce çevre ve tuvalet temizliği ile işe koyuldular. Bir yandan bu durumdan tiksinen insanlara: "Tiksinmeyin. Ben bu işleri yıllarca yapıp nimet bildim. Halka hizmet, bir Müslümanın müşkülünü gidermek Hakk'a hizmettir." deyip onları şevke getiriyor yüreklendiriyordu. Müjdelediği gibi tam altı gün sonra çöl askerleri hezimete uğrayıp Buhara'yı geldikleri gibi terk ettiler.

Renksizlik

Nefs-i Safiyye

"Nefsini temizleyen kurtuluşa ermiştir."

(Şems Sûresi / 9)

***

BUHARA SOKAKLARINI bütün gün yürüyerek gezmiştim. Tarihî yerlerin harap hâline bakıp kederlenmemek elde değildi. Yaz sıcağını yutan taş evler, arabaların yollarda bıraktığı hoyrat izler, modernliğin mengenesinde sıkışmış halk. Zâlime merhamet, merhamete zulümdür aslında. Müslümanlar kime merhamet gösterdiyse en büyük zulmü onlardan gördü. Gözlerimin isyan ettiği bu harabe şehirde aldığım o müthiş koku, bir kelebeği yakalamaya çalışıyor gibiydim. Manevi bir labirent gibiydi bu şehir. Her yanlış dediğim yolda bir güzelliğe şahit oluyordum. Bir yerde yolunu kaybettiğinde ister istemez bir korku yoklar. Sanki yolu hiç bulamayacak, gitmek istediğin yere gidemeyecek gibi ama bu şehirde kaybolmak ve eve gitmek istemiyordum. Girdap ve boşluktan öte ayaklarım yere değmiyor ama bir yerlere doğru çekiliyordum. Burada yaşanmaz diye düşünürken bir yandan da gitmek istemiyordum. İlk günden son güne kadar bu tuhaf zıtlık beni yoklayıp durdu.

Nihayetinde birkaç güne kadar dönecektim. Belki de bu yollardan ömrüm boyunca bir daha geçmeyecektim. Nereden bilebilirdim ki şu dört duvar arasında özlediğim, düşündüğüm o kokuyu tekrar duymak isteyeceğim tek yer Buhara olacaktı.

Kaybolduğum yolların içinden çıkamamış, bir taksi tutup tekkeye dönmüştüm. Saate baktığımda son günün dersini kaçırdığımı düşündüm. Kaybolduğum yolların aksine ezberlediğim bu yolu, emin ve koşar adımlarla geçip boya odasına geldim. Adem Hoca dâhil orada bulunan herkes gözlerini kapatmış derin bir sükût içinde oturuyorlardı. Nefes alış verişim odanın kubbesinde yankılanıyordu.

Sırlarla dolu Adem Hoca'nın ne yapmak istediğini artık kestiremediğim için sabırla bekleyip, seyretmeyi tercih ettim. Adem Hoca ve Nakkaşlar bu derin sükûtun içinde acaba neyi görüyorlardı. Onların görüp de benim göremediğim neydi? Oysa onların gözleri kapalı ama benim gözlerim açıktı. Vird, hatme ve rabıta dedikleri tarikat ritüellerini hep gözü kapalı yapıyorlardı. Bu bana o zaman çok garip geliyordu ama o, bu koca dünyada göremediğim gerçekleri, ömrümün eriyip gittiği şu dört duvar arasında artık anlamlandırmakta zorlanmıyordum. Zira bakmak, görmek demek değildi. Nice bakan vardı ama idrak noktasında gözleri körden farksızdı. Bakmak asıl odaktan uzaklaşmaya sebep oluyordu. Gayrı ihtiyari diyebileceğimiz birçok şeyi gözlerimiz kapalı yapıyorduk. Mesela bir şeyi hatırlamaya çalışırken, hayal ederken, korktuğumuzda, güldüğümüzde, dua ettiğimizde, ağladığımızda, zorlandığımızda hatta hapşırdığımızda gözlerimizi kapatırdık. Bu eylemsizlik hâli aslında gerçek bir eylemdi; güç toplamak, güç almak için. Mesela gözlerini bir an dahi kırpmadan yaşadıkları anlar vardı. Nakış yaparken işlerine öyle kenetleniyorlardı ki, bir göz açıp kapama anında bile fırça darbeleri duruyordu. Onların yakalamaya çalıştığı tam bir huzur hâliydi. Nötr dediğimiz zamanın akışıyla uyumlanma, dengede durma bilinci.

Zamanla yarışmak değil, zamanla uyumlanmak içindi. Gözleri yummak zâhiri duyu yollarını kapatır, zâhiri duyu yolları kapanınca kalp duyu yolları açılır.

Bir süre sonra nefes alışverişim düzenli hâle gelince sessizliğe ben de teslim oldum. Boya yapımında kullandığı masada hiçbir malzemenin olmaması dikkatimi çekti. Acaba sohbet bitmiş miydi? Gözlerimi açık tutmak ve kapatmak arasında tereddüt ederken, Nakkaş Adem Hoca ayağa kalkıp masanın başına geçti. Gözlerini açan nakkaşlar bakışlarını Adem Hocanın üzerinde toplarlandı . Onun bakışları da ağır ağır herkesin üzerinde gezerken, son gecenin içime düşen hüznüne sesinin tonu tercüman oldu ve anlatmaya başladı...

"Çinli ressamlar ile Anadolulu ressamlar aralarında bir iddia girdi. Çinliler biz daha mahir ressamlarız dediler. Anadolulu ressamlar da hayır biz daha mahir ressamlarız dediler. Çinli ve Anadolulu ressamlar bu iddialarını ispatlamak için yarışmaya karar verdiler. Çinli ressamlar bize özel bir oda verin, bir oda da sizin olsun dediler. Kapıları karşı karşıya olan iki oda tahsis edildi onlara. Çinliler yüz çeşit boya istediler. Zamanın hükümdarının emriyle onlara her sabah istedikleri kadar boya veriliyordu. Anadolulu ressamlar ise boya istemediler, kapıyı kapatıp duvarı cilalamaya başladılar. Saf ve berrak hâle getirdiler. Baş ressam onları sürekli vecde getirip hadi durmayın, duvarı cilalayın diyordu. Ustalara iki yüz renge boyamaktansa renksizlik daha iyidir deyip, duvarı cilalatmaya ara vermeksizin devam ediyorlardı.

Çinli ressamlar verilen süre içinde görenleri hayran bıraktıracak bir resim yaptılar duvara. Hükümdar odaya girip resmi görünce çok beğendi, onlara gönül alıcı sözler söyledi. Ardından Anadolulu ressamların odasına girdi, beklentinin yerini şaşkınlık almıştı. Duvarda resim namına hiçbir şey yoktu. Kendisiyle alay edildiğini sanıp tam onları cezalandırmak üzereyken, ustalardan biri Çinli ressamların odasını görmeye

engel olan perdeyi kaldırınca cilalı duvar birdenbire rengârenk desenlere dönüşüverdi. Üstelik cilanın verdiği parlaklık nedeniyle cinli ressamların resminden daha göz alıcı duruyordu. O sırada baş ressam hâlâ durmayın duvarları cilalayın diyordu."

Sufiler, Anadolulu ressamlardır. Onların ezberlenecek kitapları yoktur fakat gönül aynalarını cilalamışlar. Hırstan, cimrilikten, kinden arındırmışlardır. Böylece kalplerine hadsiz, hesapsız görüntüler akseder. Aynaları cilalamak lazımdır ki, hakikatler oraya yansısın ve hakikatler ardındaki perdeyi kaldırmak gerekir. Aynadan pas giderilebilir, ama taştan ayna yapılamaz. Ne zaman ki taş un ufak olur, içindeki kristaller elenir ve sırlanırsa o vakit ayna denir ona. Kalpte öyledir sırlanmayınca hakikatleri yansıtmaz.

Mevlânâ Hazretlerinin *Mesnevî*'sinde anlatılan bu hikâye, bir haftadır oyalandığımız renklerin hepsini bir lokmada yutuverdi, değil mi? Yaptığımız iş pek bir anlamsız göründü gözümüze. Madem mesele safiyete ermek neden bunca emek ile resim çizeriz? Hani demiştik ya, her doğru hakikate bir adımdır. Renksizliği, safiyeti ancak renklerle anlarsın. Çünkü her biri, bizi diğer merhaleye taşır, basamak basamak çıkarsın. Kimi insanlar varmak istedikleri yere gitmek için insanı basamak olarak kullanır. İşte o insanlar varmak istedikleri yere belki varırlar ama kimsesiz varırlar. Kimi insanlar ise, dünyadaki eşyayı, parayı, mesleği, mesken gibi şeyleri varmak istedikleri yer için basamak olarak kullanır ve yanında hakikati anlatan insanlarla çıkarlar. Hem varmak istedikleri yerlere varırlar hem de işin sonunda yalnız kalırlar. Çünkü insanı basamakta yapsan veya yanında basamakları çıktığın kişi de olsa işin sonunda yine yalnız kalırsın. İnsanın olduğu her yer, her şey bir imtihan demek. İşte her insan yani her imtihan bir renktir. Mesela beyaz, masumiyetin rengi olmasına rağmen her yeri beyaza boyadığını düşün, kısır ve zevksiz olacaktır. Renkler iç içe yan yana güzeldir. Bu sırra erince, nakşını gö-

rünce iş onu cilalamaya varır. Yani insan yola çıkılacak arkadaştır, yolun kendisi değildir. Eşya da öyle, hayatımızda olan her şey bir renktir ama işin aslı bi- renk olmaya varacak.

***

NEFSİ SAFİYYE; İNSANIN insan olduğu asıl aleme gelen mürit, o sarrafın elinde öyle bir işlenmiştir ki cevheri bütün ihtişamıyla ortaya çıkmıştır. Dokunduğu her şeyde saflığı, şeffaflığı görmenin sırrıdır. "Allah'ım, bana eşyanın hakikatini göster." diye, dua eden Enbiyalar Sultanı'nın (a.s.m.) duasının kabul olmuş hâli. Saf bilinçte, ben, sen, biz yok sadece o var. Yani Allah ve Allah her şeyde görülmeye başlanır. Her ne gördüysen artık ondandır sırrı. Hangi renge baksa safiyete o renk ayna olur, hangi renge karışsa bozulmaz. Her rengi korumak, kollamak için bir cila gerekir, işte renksizlik ciladır. Ne rengi bozar ne de renk onu bozar.

Bu sırrı anlamak için Şah-ı Nakşibend'in hayatında son yolculuğunu anlatıp, biz de son yolculuğumuzu yapalım. Onu asıl yolculuğunda seyredelim. Safiyeti daha iyi kavramış oluruz.

Bu bölümde konuyu daha derin ve aklınızda kalması ga-

yesiyle, hayali bir meclis kurdum. Yani anlatacağım kişiler ve kıssalar gerçek. O kişileri aynı mekânda toplayıp, onların diliyle anlattığım kısım dikkatinizi bir noktada toplamak için bir hayaldir. Bu yolun esaslarından kabul edilen kelimat-ı kudsiyeyi, Şah-ı Nakşibend'i halife ve müritlerinin dilinden aktaracağım. Kelimat-ı Kudsiyye (kutsal kelimeler) Nakşibendî tarikatında yolun metodunu anlatan on bir kelime olup, sekiz cümlesini şeyh Abdülhâlik Gücdevani diğer üç cümle de Şah-ı Nakşibend'in ekleyip müritler için sistemli hâle getirdikleri bu yolda bir harita görevi görür. Hem onları tanımış olacaksınız hem de kelimat-ı kudsiyenin ne demek olduğunu kıssalar üzerinden anlayacaksınız."

Anlatmaya başlayalım o vakit...

***

"ŞAH-I NAKŞİBEND, ikinci defa kutlu bir yolculuğa yani hacca niyet eder. Hem bunu haber vermek hem de bu yolculuğa devam etmek için en makbullerini bir toplantıya davet eder. Bu davete iştirak edecekler kervan sarayı geride bırakıp Kasr-ı Arifan'a doğru yürümeye devam ettiler. on kişi attıkları adımların ritmine uyup sessizce varacakları yere doğru ilerliyorlar. Kervan saray geride kalırken, Kasr-ı Arifan uzaktan güneşten aldığı ziya ile önlerinde bir çöl renginde beliriverdi. Bahar Buhara'da en güzel gazelini söylüyordu. On kişi Şah-ı Nakşibend Hazretilerinin hususi davetine icabet ederken, acaba şeyhimiz ne buyuracak diye heyecanlarına arada yenilse de çağırılan vakitten önce yola çıkmışlardı. Bu rahatlıkla bazen yavaşlıyor bazen de muhabbetin şevkiyle hızlanıp, tekrar aceleciliğin hayır getirmediğini hatırlayıp olağan ritme geri dönüyorlardı. Davet edilen bahçeye girdiklerinde güzelden önce güzelliği seyrettiler bir süre. Güzel, güzelliğini

bir noktada toplarken, güzellik her noktadan temaşa etmekti. Bir insanın sadece gözlerine bakmak, güzeli seyretmekti; fakat güzelin, baştan ayağa yaratılan uyumuna bakmak, güzelliği seyretmekti. Bu seyir tefekküre bir kapı aralıyordu. Onları karşılayan hizmetli, dallarının secdeye kapandığı salkım söğüt ağacını gösterdi. Oraya doğru yöneldiklerinde kendileri için hazırlanmış Özbek desenleriyle bahara uyum sağlayan serili kilime, her biri sırayla birbirlerinden müsaade isteyip hilal şeklinde edep üzere oturdular. İçlerinden biri yüzünü güneşe çevirip vakti tayin etmeye çalışıyordu.

"Tam bir saat var Şahı'mızın gelmesine. Erken geldik lakin şu sevenin, sevdiğini bekleme demi ne tatlı bir demdir." Bir süre susup, etraflarını dalgın süzdüler. Hilali oturuşun tam kavis kısmında Alaeddin Attar Hazretileri vardı. Sessizliğin en çok kalbe yakıştığının idrakiyle sohbet etmek gerektiğini düşünüp,

"Şahı'mız, bu yol sohbet yoludur buyurmamış mı? Kendisi teşrif edene kadar sohbet edip, onun bize vereceği sohbete kalbimizi hazırlayalım. İsterseniz kelimat-ı kudsiyeyi esas alıp, her birimiz bu manada şeyhimizin bir kerametini anlatalım." Bu fikir hepsinin yüzünü güldürdü. "Peki." dediler.

Alaeddin Attar Hazretileri, Şah-ı Nakşibend Hazretilerinin hem damadı hem de gözde halifelerindendi. Alaeddin Attar Hazretileri, Şah-ı Nakşibend'e talebe olmadan evvel, Buhara çarşısında abi ve kardeşleriyle attar dükkânı işleten varlıklı, nüfuz sahibi bir ailedendi. En nadide bitkileri ve kokuları satarlardı. Bu dükkânda bulandığı o güzel kokulardan sıyrılıp, manevi kokunun merakı ve iştiyakıyla bir mürşit arayışına girişmişti. Keramet ve menkıbelerini sıkça duyduğu Şah-ı Nakşibend'e intisap etmiş ve daha ilk günden muhabbetin tesirinde kalıp ticareti terk ederek, ticaretin en hayırlısı olan can pazarına talip olmuştu. Bu can pazarında fakrı ve zühdü tercih edip, ellerinin tersiyle her şeyi iterek ilime ve hikmete adamış-

tı kendisini. Bu sebepten kardeşleriyle arası açılmıştı.

Kendi iradesiyle yapabildiği bu kadardı fakat tasarruf hakkı onda değildi. Nitekim Şah-ı Nakşibend'in avladığı hiçbir kuşun kanatlarını kırıp yolmadan, yepyeni kanatlar takıp uçurmuyordu.

"Alaeddin, al bu testiyi pazara çıkıp, su dağıtıcılığı yap." Nefs ayaklar altına düşmeden baş tacı olunmuyordu. Pazarda su dağıttığını gören abileri, onu kınayıp kavga ettiler. Kalbi kırık bir şekilde Şah-ı Nakşibend'in yanına dönen Alaeddin Attar'a: "Üç kere mi su içmek isteyen var mı diye bağırıyordun? Dokuz kere bağıracaksın. Abilerinin dükkânının önünden geçerken daha çok sesini yükselteceksin."

Nefsini eze eze denileni mahcubiyetle aynen yaptı ama bunu muhabbetle yapmalıydı. "Su dağıtmayı bırakacaksın, bu ciğerleri satacaksın hem de ciğerin yana yana." denileni yaptı. Nefsin hazzından ruhun huzuruna perdeler aralandıkça bu işi muhabbetle yapmaya başlar oldu. Günlerce, aylarca pazarda ciğer sattı, elma sattı, üzüm sattı, odun taşıdı. İşi bitince medreseye koştu. Şah-ı Nakşibend bir gün yanına uğradığında evinde bir kilim, bir yatak, bir rahleden başka bir şey göremedi. Odasında fakrı tercih eden hâline sevindi. Son bir görevi kalmıştı. Şah-ı Nakşibend'in karşısında el pençe, gönül hasta duruyordu.

"Alaeddin benim buluğ çağına erişmiş bir kızım var. Gözleri görmez, kulağı duymaz, dilsizdir. Dilerim ki onu nikâhına al." der. Alaeddin Attar, kısa bir şaşkınlık ve onu takip eden tereddütten sonra,

"Emriniz başım üzere lakin hâlimi görüyorsunuz, kızınıza layık bir şeyim yoktur." der.

Şah-ı Nakşibend:

"Allah rızkımıza kefildir. Biz dünyalık değil ahretlik isteriz. Hayırlı mübarek olsun." der. Düğün gecesi odaya girdiğinde karşısında her uzvu duyusu sapasağlam bir narin güzellik du-

ruyordur. Şaşırır, hayret eder. Daha sonra hikmetini şöyle anlatır, Şah-ı Nakşibend:

"Kızım harama bakmak yönünden kör, gıybet etmek yönünden dilsiz, boş söz işitmek yönünden sağırdır. Onun tertemiz hâlini sana söylemek istedim."

Bu imtihanlardan sonra bir gölge gibi Şah-ı Nakşibend Hazretilerinin izinden, kapısından ayrılmaz ve Şah-ı Nakşibend de onu daima yanı başında oturtur, teveccühünü ona yöneltirdi. Bu durumun hikmetini soranlara, Şah-ı Nakşibend:

"Onu, kurda kaptırmamak için yanı başımdan ayırmıyorum. Nefis daima pusudadır, gaflet anını bekler. Benim onun üzerinde yoğunlaşmam onun hâlinin artıp makamlara geçmesi içindir."

Alaeddin Attar'a bir derviş: "Gönül nedir? diye sordu.

"Bilmiyorum." dedi.

Derviş: "Bence üç günlük ay gibidir." dedi. Bu soru ve cevap gönlünü meşgul edince Şah-ı Nakşibend Hazretlerine.ne olanları anlattı. Şah-ı Nakşibend Hazretleri: "O derviş kendi hâlini arz etmiş." dedi. Daha sonra ayağını Alaeddin Attar'ın ayağı üzerine koyunca Alaeddin Atar'ın hâli değişti, bu mahviyeti şöyle anlattı: "Öyle bir hâlin içine girdim ki, bütün varlıkları, kâinatı kendimde görür gibi oldum." Bu hâlden sıyrıldıktan sonra Şah-ı Nakşibend Hazretleri: "Gördün mü? Nispetin merkezi olan gönül budur işte, o dervişin hayal ettiği değil. Gönlün hâlini sen bilebilirsin ki, onun ululuğu ifade kalıplarına sığmaz. Yere göğe sığmadım, mümin kulumun kalbine sığdım müjdesi buna işarettir.

Allah Alaeddin'den razı olsun sırtımızdaki yükü hafifletti der."

Şah-ı Nakşibend Hazretlerinin gözdesi, göz bebeği dost meclisinde kelimat-ı kudsiyenin ilk kandili olan "huş der dem" sırrını açıyor.

Huş der dem;

Alınan her nefeste hazır olmak, her nefeste huzuru muhafaza etmek. Allah'tan gafil olarak tek nefes almamak, bir nefesten bir nefese geçerken devamlı huzur hâlinde olmak, huzurda olmak gaflete düşmemektir.

Bir derviş, Şah-ı Nakşibend Hazretlerine selam verdi fakat Şah-ı Nakşibend selamını almadı ve daha sonra şöyle söyledi: "O dervişe özrümü bildirin bize selam verdiğinde, ben bütün mevcudiyetimle hakkın kelamını dinliyordum. Bu sebepten hakkın kelamı, beni halkın kelamından alıkoydu."

Şah-ı Nakşibend Hazretileri şöyle buyurdu diye devam etti sözlerine,

"Bu yolda idrakin temeli nefes üzerinedir. Her nefeste hâle bakmalı ve mazi ile istikbali düşünmekten uzak kalmalıdır. Nefesin giriş ve çıkışında iki nefes arasını öyle muhafaza etmelidir ki, hiçbiri vücuda gafletle girip, gafletle çıkmamasıdır. Nefesinin farkında olmayan, nefsini kontrol edemez.

Zikir telkini bir kişinin eline çakmak taşı vermek gibidir. Ondan sonra iyi bir netice olması için amel etmek müride aittir. Zikrin hakikati, gaflet meydanından müşahede fezasına çıkmaktır. Yani zikri dilde kalmayıp kalbe intikal ederek davranışlara aksetmesi lazımdır. Zikir gafletin giderilmesidir. Gaflet giderildiğinde sussan bile zikir hâlinde olursun. Bu hâle vâkıf olunca zikir, zakirin her zerresine işler. Böylece insan nefesiyle dahi ibadet etmiş olur.

Şah-ı Nakşibend Hazretleri beni müritliğe kabul edince, kendilerini o kadar sevdim ki, kararım kalmadı. Sohbetlerinden ayrılamayacak hâle geldim.

Bir gün bana; "Ey Alaeddin söyle bakalım, sen mi beni sevdin? Yoksa ben mi seni sevdim?" Ben de: "İkram sahibi zatınız, aciz hizmetçinize iltifat etmelisiniz ki, hizmetçiniz de sizi sevmelidir." dedim. Bunun üzerine bana: "Bir müddet bekle bakalım, işin hakikatini anlarsın." dedi. Dedikleri gibi kısa bir süre sonra beni öyle bir hâl kapladı ki, kalbimde ona dair zer-

re muhabbet kalmadı. Tam bu kararsızlıkla inlerken, "Gördün mü Alaeddin? Sevgi benden midir? Senden midir?" Bunun üzerine affımı talep edince muhabbetim tekrar eski hâline döndü.

Cömert birinin evinde bulunan onun ikramlarına nail olur. Allah dostlarına hizmet ederek onların gönüllerine girenin de hâli böyledir. Biz ne bulduysak bu kapıda bulduk ve ne yitirdiysek bu kapıda yitirdik. Bizim işimiz çözmek ve bağlamaktır. Biz insanları dünyadan çözer, ahirete bağlarız. Buyurdu

Alaeddin Attar sükût edince, hemen sağ yanında oturan, halkadaki diğer zatlara nazaran çok genç olan Muhammed Parsa Hazretileri sözü emanet aldı.

Muhammed Parsa (parsa lakabıdır), Şah-ı Nakşibend Hazretlerinin dergâhına çok genç yaşlarda gelmiş ilmiyle, edebiyle ve güzel ahlakının yüzüne yansıdığı hâliyle meşhur olmuştu. Bir gün Şah-ı Nakşibend Hazretlerini ziyarete geldiğinde, Şah-ı Nakşibend Hazretlerine hizmet eden bir müridi, onun uyuduğunu söyler. Muhammed Parsa kapıdan ayrılmaz, edeple şeyhinin uyanmasını bekler. Şah-ı Nakşibend uyandığında, hizmetliye kapıda kim var diye sorunca Parsa -genç zahid-biri var der, Şah-ı Nakşibend hizmetlinin ne kastettiğini anlamak için, "Çağır bakalım." deyince Muhammed Parsa içeriye girer. Şah-ı Nakşibend onu görünce tebessüm edip, sen parsa mı oldun der ve o günden sonra ona böyle seslenir ve anar.

Muhammed Parsa ona biat ettiğinde, Şah-ı Nakşibend Hazretleri: "Bugün ağımıza bir şahin düştü." buyurur. Muhammed Parsa ilimle beraber eserler de telif etmektedir. Şah-ı Nakşibend'in menkıbelerini derleyip kitap hâline getirmek ister. Bunun için müsaade ister fakat Şah-ı Nakşibend "Sağlığımızda bunu yapman için izin yoktur." der.

Nakşibend Hazretileri Hicaz çöllerinde samimi bir dilek sahibine (Muhammed Parsa) murakabe ettiler ve rabıta yapmasını buyurdular. Ayrıca zikir telkin ettiler. Daima ilahi lütu-

fa yapışmak, iyi amellere el atmak ve amel karşılığında bir şey beklememek ölçülerini belirttiler ve buyurdular ki: "Söz ve fiil olarak senden kemal ifade edici ne zuhur ederse etsin, onları yokluk deryasına at ve devamlı olarak nefsini kusurlu gör. Hiçbir şeyde nefsine pay çıkarma."

Bir gün Şah-ı Nakşibend Hazretleri hizmet için kullanılacak bir bina yaptırıyordu. Bütün sufiler oradaydı. Hepsi de toprağa bulanmış bir şekilde itina ile çalışıyorlardı. Muhammed Parsa ise çamur karmakla görevlendirilmişti. Güneş tam tepeye gelmiş, hava iyice ısınmıştı. Şah-ı Nakşibend çalışanların bir müddet dinlenmelerini istedi. Hepsi bu isteği emir telakki edip ellerini, yüzlerini yıkayıp gölgelik bir yere çekildi. Yorgun oldukları için oldukları yerde uyuya kaldılar. Muhammed Parsa Hazretileri yerinden ayrılmamış ama yorgunluk galip geldiği için o çamurun içinde uyuya kalmıştı. Şah-ı Nakşibend Hazretleri bir süre sonra çıkıp geldi. Müritleri o hâlde görüp tebessüm etti. Daha sonra Muhammed Parsa'nın çamur içindeki hâlini görüp duygulanıp, ağlamaya başladı. Yanına yaklaşıp çamurlu ayaklarını yüzüne sürmeye başladı ve bir yandan da şöyle dua etti "Ya ilahi bu ayaklar hürmetine Bahaeddin'e rahmet eyle."

En son Şah-ı Nakşibend Hazretleri, Muhammed Parsa hakkında şunları söylediler: "Ondan asla incinmedim. İhvanımızın her birinden incinecek hâl vaki olmuştur ama ondan olmamıştır. Olmuşsa da bizim tarafımızdan olmuştur. Bizim zuhurumuzdan maksat onun zuhurudur. Onu cezbe ve sülük yollarıyla terbiye ettik. Eğer cihan halkı onunla meşgul olsalar ondan çok istifade eder."

Muhammed Parsa, ikinci kandil olan "nazar ber kadem" sırrını aralamak için belagat süzülür dillerinden.

"Nazar ber kadem; gözleri ayakta olup, bakışları ayak ucuna adeta mıhlamaktır. Bakışını ayakucunda toplayan kimse hem harama bakmaktan hem de vesveseye düşmekten kur-

tulur. Çünkü kalbe gelen perde gözün neye, nereye baktığıyla alakalıdır. Göz, kalbin casusudur. Yürürken ayakucuna bakmak tevazu alametidir, zira kibirli kimseler başını yukarı kaldırıp yürür. Salik şehirde, sahrada, yolda her yerde sağa sola bakmayıp gözünü ayağına mıhlayacak, daima yere bakacak bu da onu başıboşluktan koruyacak. Bu ölçüde göz nereye değerse gönül oraya akacaktır. Gönlün perişanlıktan kurtulmasını ve kendi iç alemine bağlı kalması hikmetini okuruz. Bu biraz da huş der dem yani her nefesin farkında olmanın da bir yoludur."

Şah-ı Nakşibend Hazretleri: "Bizim yolumuzda yürüyen sufinin hangi makamda olduğunu bilmemesi lazımdır ki, bilgisi ona perde olmasın. Tevazu ve hiçliğini devam ettirsin. Makamından razı olan kişi, ilerleyişinin önüne perde çekmiş olur. Bu yolun en önemli özelliği diğer tarikatların sonda elde ettiği menfaatleri biz başta elde ediyoruz. Sıradan insanların nezdinde bedeni diriltmek büyük bir şeyken, ehlullah ve seçkin kimselerin nezdinde kalbin ve ruhun diriltilmesi daha büyük bir delildir. Bedenin ihyası insanların çoğuna göre muteber görüldüğü için ehlullah ondan yüz çevirmiş ve ruhları ihya ile ölü kalpleri diriltmek ile meşgul olmuşlardır. Gerçek olan şu ki, bedenin ihyası kalbin ve ruhun ihyası diriltilmesi yanında, yola atılmış çer, çöp gibi değersiz bir şeydir. Cesedin ihyası sayılı günlerin hayat sebebidir; fakat ruhun ihyası daimî hayata vesiledir."

Bir gün Şah-ı Nakşibend ile beraber Buhara köylerinden birine gitmiştik. Şah-ı Nakşibend müritlere sohbet verirken, dergâha elinde bir sepet dolusu armutla biri içeri girdi. Sepeti Şah-ı Nakşibend'e takdim etti. Şah-ı Nakşibend ise orada hazır bulunan müritlere tek tek dağıttı. Bir tanesini de armutları getiren adama uzatıp, biraz sitemkâr bir ifadeyle; "Bak bakalım Yusuf, üzerine işaret koyduğun armut bu mu?" dedi. Bunun üzerine Yusuf ağlayıp özür diledi. Meğer armutları getirirken

bir tanesine kendisinin anlayacağı bir şekilde işaret koymuş, kendince Şah-ı Nakşibend'i sınava tabii tutacakmış. Acaba keşif, kerametle hangisi olduğunu bilecek mi diye. Yusuf'un pişmanlıkla akan gözyaşları karşısında Şah-ı Nakşibend rikkate gelip şefkatle şöyle buyurdu: "Yüce Allah'ın kullarını bu şekilde imtihan etmek layık değildir. Eğer biz bu ifşaatı yapmasaydık senin bizden nasibin kesilecekti. Yani bu veli değil deyip bizden uzaklaşacaktın ve bu işte sen zararlı çıkacaktın. Size olan şefkatimiz bizi bu ifşalara zorluyor, yoksa bilsek bile açık etmeyiz. Kim ki İslam'da fakir ve derviş ise bu tür imtihanları üzerinde denemeye hacet yoktur."

Muhammed Parsa sükût perdesini indirince, Alaeddin Attar Hazretilerinin sol yanında oturan Şah-ı Nakşibend Hazretlerinin has talebelerinden Yakub-i Çerhi'ye döndü bakışlar.

Yakub-i Çerhi, Şah-ı Nakşibend'in ileri derecede yetiştirdiği kimselerdendir. Önce Herat'a gidip bir müddet ilim tahsil ettikten sonra Mısır'a gider. Orada yüksek dereceli âlimlerden akli ve nakli ilimleri öğrenir ve Buhara'da ilmi icazetini aldıktan sonra bir mürşit arayışındayken, Şah-ı Nakşibend'in namını çokça duyması üzerine Buhara'dan ayrılmadan önce onu ziyaret etmek ister. O günü şöyle anlatır: "Şah-ı Nakşibend Hazretlerinin hizmetlerine girmeden önce, kendilerine karşı büyük bir muhabbet besliyordum. Buhara'nın din âlimlerinden icazet aldıktan sonra tam memleketime hareket edeceğim zaman huzurlarına vardım ve: "Beni hatırdan çıkarmayınız." diye kendisine niyaz eyledim.

Bana, "Tam gideceğin zaman mı bana geliyorsun?" dedi. Mahcubiyet duysam da "Öyle oldu; fakat gönlüm iştiyakınızla dolu."

Buyurdular ki: "Bu iştiyak ne yüzünden geliyor?"

"Ulu kişisiniz ve herkesin makbulüsünüz." dedim.

"Bu sebep yeterli değil, daha üstün bir şey bulman lazım. Halkın beni kabulü şeytani de olabilir."

"Salih ve emin bir hadistir ki, Peygamberimiz (a.s.m.) Allah bir kulunu dost edinince onun sevgisini gönüllere düşürür." diye mahcubiyetle cevap verdim.

Tebessüm ettiler ve buyurdular: "Biz azizanız (azizlerdeniz)." Bu sözü üzerine kendimden geçtim. Zira bir ay önce rüyamda bana; "Git azizanın müridi ol." demişlerdi fakat ben rüyayı unutmuştum veya bana unutturulmuştu. Bu söz üzerine ona büsbütün bağlandım." Bunun üzerine tekrar: "Beni hatırdan çıkarmayınız." dedim.

"Azizandan da böyle bir istekte bulunmuşlar. Onlar da bir şeyin hatırda kalması için bir vasıtaya ihtiyaç bulunduğunu söylemişler ve hatırlamaya vesile olacak bir şey istemişler."

Bu sözü söyledikten sonra takkesini başından çıkarıp bana uzattılar ve: "Senin bana verecek bir şeyin yok, bari bu takkeyi al da ona her göz ve el atışında bizi hatırla ve yanında bul."

Yakup-i Çerhi, Kelimat-ı kudsiyenin üçüncü kandili olan "sefer der vatan" kandilini başında taşırcasına anlatmaya başladı.

"Sefer der vatan, vatanda sefer manasına gelen bu tabir hakikatte halktan hakka sefer demektir. Sufi'nin dünyayı terk edip Allah'a yönünü çevirmesi, kötü sıfatları terk edip ahlakını düzeltmesidir. Bir diğer manası da müridin, mürşit aramak için çıktığı zâhiri yolculuktur. Sufi zâhiri seferle beraber manevi seferini de gerçekleştirendir. Mekke'den Medine'ye hicret eden Ashab-ı Güzin'in yoludur bu. Onlar hem yurtlarını hem nefislerini terk ettiler. Nitekim Peygamber Efendimiz (a.s.m.) bir hadisinde: "asıl hicret günahlardan uzaklaşmak şeklinde olan hicrettir." diye buyurmuştur. Müridin kötü ahlaktan ayrılıp, iyi ahlaka doğru yola çıkması anlamını da ekleyebiliriz. Mürşit aramak için yola çıkan mürit, mürşidini bulduktan sonra yanında terbiye olup iç seferini de gerçekleştirendir.

Bir gün Kasr-ı Arifan'a doğru yola koyuldum. Şah-ı Nakşibend Hazretlerini beni beklerken buldum. Bana iltifatta bulu-

nup ikramlar ettiler. Namazdan sonra ben fakire sohbet ettiler.

"İlim iki kısımdır. Biri kalp ilmidir ve bu ilim en yaralı olanıdır. Bu ilmi Resuller ve Nebiler tâlim ettiler. Bir diğeri de edebi lisan ilmidir. Bu ilim de Allah'ın insanoğluna delilidir. (Bu ilimle dinini öğrenir, Rabbini tanır.). Ümit ederim ki bâtın ilminden sana bir pay erişsin. (Zâhiri ilimle Rabbini tanırsın, bâtınî ilimle rabbini seversin)" Ve ilave ettiler:

"Sadıklarla düşüp kalk ve onlarla hâlleş. Yalnız bunlarla oturup kalkman sıdk ile olsun. Zira bunlar kalp casuslarıdır, kalbinize girer ve himmetinize göz atarlar. Ey Yakup, bizden sana ne ulaşırsa onu halka ulaştır." buyurdular.

Şeyh Muhammed Parsa'nın yanında cemaatten farklı bir hâl üzere Seyyid Burhaneddin oturuyordu. Sohbetin vecdine kendini öyle bırakmıştı ki, ona bakan onun ölmüş olduğuna hükmedebilirdi. Öyle mütemekkin ve huzur hâline bürünmüştü ki, halvet der encümeni dilerseniz siz anlatın Seyyid Burhaneddin demezse, Alaeddin Attar sırasını sükûnetiyle savacaktı.

Seyyid Burhaneddin, Seyyid Emir Külal Hazretilerinin büyük oğludur ve onun tâlim, terbiye işini Şah-ı Nakşibend'e havale ve emanet etmiştir. Bu çocuk bizim burhanımızdır, tarikattan hüccetimizdir buyurmuştu. Bu emir üzerine Şah-ı Nakşibend, Seyyid Burhaneddin'in kalbine teveccüh eder ve Emir Burhan'ın yolu açılır. Diğer halifelerden biraz farklı olarak kendileri cezbe sahibi ve mizacında yalnızlık, halktan uzaklaşma ve kimseyle hemhâl olmama duygusu hâkim olduğundan, onun iç alemini ve hususi tavırlarını bilen olmaz. Sessizce geldiği yerden yine sessizce ayrılır. Bu yüzden sıra kendisine geldiğinde halvet der encümeni anlatmadan önce tebessüm ettiler. Mizacının zıddı olan bir meseleyi anlatması bir hayli garip geldi.

"Halvet der encümen; kalabalıklar içinde yalnız demek olan bu kelime, halk içinde hakla beraber olmak demektir. Su-

retin halk içinde siretin hak ile meşgul. Dört duvar arasında değil, halkın içinde kendisini dört duvar arasında zikrullah ile meşgul oluyormuş gibi tutmaktır. Bu hâl ileri derecedeki müritlerin hâlidir. Yolun başında olanlar için bir süre halktan uzak olmak, kalbini tek noktada toplamak için tâlim yerine geçer. Bunda kabiliyet kazanan mürit artık halkın içine karıştığı hâlde bile kalbini koruyabilir. Hakikatte zâhiri halvet, insanlardan uzak durmak şer'an de makbul değildir. Hatta bidattir; çünkü Peygamberimiz (a.s.m.) zamanında iman eden hiçbir sahabe köşeye çekilmedi daima meydanda tebliğ yaptılar. Bir yandan tebliği yaparken, ibadet ve taatten de geri durmadılar. Halvet der encümen işte bunu hedeflemektedir. Mizacı her ne kadar yalnızlıktan hoşlansa da halka hizmet hakka hizmettir. Bunun için gerekirse nefsini zorlayacaktır. Bu vesileyle kalp hâllerine de vâkıf olur, ne kadar ilerlediğini tecrübe eder."

Şah-ı Nakşibend:

"Bizim yolumuz sohbet yoludur, hayır ve bereket topluluktadır. Ancak şu var ki, halkın sohbeti hakkın halvetine engel olduğu zaman halkla sohbet terk edilir. Bizler müridi gereken usulde yani onun içinde bulunduğu hâle göre terbiye ederiz. İcabında cezbe, icabında süluk yolunu tercih ederiz. Biliriz ki sohbetimize gelenlerin bazılarının gönlünde muhabbet tohumu vardır, bazılarında da yoktur. Dünyevi ve nefsini alakalar o tohumu çürütmüştür. İşte bizim vazifemiz o fani alakaları temizlemek ve gönle muhabbet tohumu ekmek, ekilmiş olanları da hakikat zemzemiyle sulayıp, yeşerterek marifetullah güneşiyle bir ihlas fidanı hâline getirmektir.

Zikir telkinine gelince, o, bir kimsenin eline çakmak taşı vermek gibidir. Bundan sonraki netice yani çakmak taşını çakıp, aşk çırasını tutuşturmak işi müride kalmıştır."

Sükût peçesini diline indiren Seyyid Burhaneddin'den sonra Şeyh Şadi'ye sıra gelmişti. Şeyh Şadi'nin, Şah-ı Nakşibend

Hazretilerine bağlılığı şöyle olmuştur. Şeyh Şadi, namını çokça duyduğu Şah-ı Nakşibend Hazretilerini bir vesileyle geçte olsa ziyarete gelmiş ve bu gecikmeden dolayı özürlerini beyan edince Şah-ı Nakşibend Hazretleri ona latife yaparak: "Bedava özür kabul edilmez." buyurdu. Şeyh Şadi telaşa kapılarak: "Bir öküzüm vardır onu size getireyim." deyince Şah-ı Nakşibend latifesine devam ederek: "Onu kabul etmeyiz. Köyünde uzun zamandan beri biriktirip, sakladığın kırk altının vardır. Onu bize getir." der. Şeyh Şadi sakladığım altınları benden başka kimse bilmiyordu, nasıl bildi deyip hayret eder ve hemen köyüne dönüp altınları Şah-ı Nakşibend Hazretlerine takdim eder. Şah-ı Nakşibend kırk altından bir tanesini içinden alıp diğerlerini ona geri verir ve: "Bu altınları satıp çiftçilik yap, kaldırdığın mahsulü Allah'ın muhtaç kullarına dağıt. Bu altını aldım içinden çünkü haramdır." der. Şah-ı Nakşibend oradan ayrıldıktan sonra Şeyh Şadi'ye sözün manasını sorduklarında, "Allah'u Teâlâ'ya yönelmeden evvel o altını kumarda kazanmıştım." der. İnsan sarrafı olmak böyle bir şeydir. Bu yolda bakırı altın ederler.

Şeyh Şadi, Nakşibend yolunun esasları içinde kelimat-ı kudsiyenin omurgası hükmünde olan yad kerd kandilini tutuşturup anlatmaya başladı.

Yad-ı Kerd,

Dilin kalple beraber zikridir. Salik zikirle meşgul olduğunda bütün vaktini aynı meşguliyetle sarf etmesi gerekir. Ta ki kalbinde bulunan perdeler ve maniler kaldırılsın, kalp asıl suretine dönsün. Zira kalbin cilası zikrullahtır. Kelime-i tevhid kadar kalbe cila veren zikir yoktur.

Hazreti Peygamberimiz (a.s.m.):

"Kötülüğü emreden nefsin, hevanın istekleri şanı yüce Allah katında, putperestlerin taptıkları sahte ilahlardan daha kötüdür ve daha buğuza layıktır."

Casiye Sûresi 23. Ayette Allah'u Teâlâ Peygamber'e hitaben bütün inananlara: "(Ey Muhammed) kendi nefsinin arzusunu ilah(mabud) edineni gördün mü?" buyurmaktadır.

Onun için bu tarikata girenlere zaruri olarak Allah'tan gayrı her şeyden alakayı kesip sadece Allah'u Teâlâ'ya ulaşmaya çalışmak, irade ve gayretlerini bu yolda harcamak ve son derece dikkat etmelerini öğretirler. Kim ki Allah'tan başka şeylerden (maddi manevi putlardan) sâlim olup kurtulmuşsa, işte o Müslümandır. Ve yine her kim nefsinin gaye ve arzularını terk edip emin olur, işte o her iki cihanda mümindir.

Al-i İmran 179. ayette Allah'u Teâla: "Bir kimse iyi ile kötüyü (habis ile tayyibi) birbirinden ayırmadıkça mümin olamaz." buyurur. Demek ki bütün mesele iyi bir seçim, hayırlı bir tercih yapabilmek noktasında toplanıyor. Allah'tan gayrı her ne istenirse ve amaç hâline getirilirse o nefsin arzusudur ve habistir. Nefsin hevası olan her şey habistir. Hak ile batıl, siyah ve beyaz gibi birbirinden ayrı ve aşikârdır. Bunu ayırt edemeyen kalp gözüyle kördür. Bu sebepten hakkın yanında olamaz ve batılı reddedemez. Bu yüzden efsanelerle insanlar efsunlanıyor.

Hakka yakınlık, senin nefsinden uzaklaşmanla olur. Bu şekilde olan zararın, öyle bil ki senin yararın olur. Sen benliğini, nefsin arzusunu ziyan etmeden, harcamadan kâra geçemezsin.

Şah-ı Nakşibend Hazretlerine sordular; "Evliyaların halkın hatırından geçenleri, hâllerini ve yaptıklarını görmesi ve bilmesi nasıl oluyor?

Şah-ı Nakşibend Hazretlerine: "Bu Allah'ın onlara ikram eylediği feraset nuruyladır. Sahih Hadis-i Şerif'te; "Müminin ferasetinden çekinin çünkü o Allah'ın nuruyla bakar."

Şeyh Şadi'den sonra yarım halkanın en ucunda oturan, bakar bakmaz tevazuunun eseri görülen Mevlânâ Arif. Seyyid Emir Külal Hazretilerinin dört halifesinden ikincisidir. Sey-

yid Emir Külal Hazretileri: "Benim yakınlarım arasında iki kimseden üstün olanı yoktur. Biri Seyyid Bahaeddin diğeri ise Mevlânâ Arif'tir." Şeyhinin bu iltifatına layık yaşamıştır. Bu övgüleri şeyhinden duyan Şah-ı Nakşibend, yıllarca Mevlânâ Arif'e hizmet etmiştir. Seyyid Emir Külal'e kendisinden önce intisap etmesine hürmeten, abdest alırken bile ondan ileri davranmamaya gayret ederdi. Hem hocası hem seyr-ü sülük yolunda dostudur.

Mevlânâ Arif hakkında Şah-ı Nakşibend Hazretleri şöyle anlatmıştır:

"Zikri hafi ile bu yolda ilerlerken içimizde esrarlı bir bilgi doğdu. O sırrı anlamak istedik. Otuz yıl boyunca Mevlânâ Arif ile bu yolda sarmaş dolaş ilerliyorduk. Hicaz seferine çıktık. Hak ehli nişanı adına bize ne gösterildiyse köşe bucak, zaviye dergâh, dolaştık, aradık. Eğer Mevlânâ Arif gibi yahut onun mazhar olduğu esrardan bir zerreye sahip kimse görmüş olsaydım, buralara dönmezdim. Bir kimse gördünüz mü ki, sizinle diz dize otursun da sırrı göklerden yüce olsun ve hem zâhir hem bâtın terakkiyle hiçbir şey sezdirmeden olduğu yerde çömelip kalsın. İşte o Mevlânâ Arif'tir.

Şah-ı Nakşibend'den keramet istediklerinde; "Bizim kerametimiz açıktır. Bu kadar günahla hâlâ yeryüzünde yürüyebiliyoruz, bundan ala keramet mi olur? Bizde görülen hâller müridin kerametidir." Nitekim aynı şeyi Şeyh Ebul Abbas'tan istediklerinde; "Ben günahkâr biriyim. Bu kadar insan neden etrafıma toplanmış? Bu keramet değil midir? Keramet kerem sahibinden gelir. Onu var eden de gösterende o dur, ondandır."

Mevlânâ Arif Dikgiran'i, meşrebine bire bir uyan baz-ı geşt anlatmak için sohbete devam etti.

"Baz-ı geşt

Zikirde, insanda gayriihtiyari hatıra gelen iyi ve kötü her

fikri kovması, yok etmesidir. Huzur hâlinin tarifi tam da böyledir. Zikirde kalbin (ilahi muradım sensin, talip olduğum senin rızandır.) cümlesinin kalpte tesir etmesini sağlamaktır. Başlangıçta ilk zikir emrini aldığım zaman bu cümleyi benimseyemedim. Böyle bir iddiadan utandım zira bu iddiada sadık değildim, yalan söylemiş olacaktım. Bu hâlimi şeyhime bildirince; "İnsan bu sözde sadık olmasa bile, yalanını hakikat hâline getirinceye kadar onda sabit olmalıdır ve devam etmelidir. İbadetin, zikrin çoğu değil, devamlı olanı tesir eder. Sebat ve ısrar yalanı hakikate çevirir."

Şah-ı Nakşibend hacdan döndükten sonra Bağdat'a ziyarete gelmişti. Orada âlîm ve velilerden oluşan önemli sohbetler yaptılar. Bu sohbetler öyle muhabbetli geçiyordu ki, sahabelerin Resulullah'ı (a.s.m.) dinlerken; "Sanki başımıza bir kuş konmuşta kıpırdasak kuş uçacakmış gibi bir hâlimiz olurdu." dedikleri hâl o toplantıda bulunanlarda tecelli ediyordu. O günlerden birinde Şah-ı Nakşibend sohbeti bir anda kesti ve kendinden geçme hâline girdi. Bir süre sonra o hâlden çıkınca,

"Baba Semmasi Hazretleri geldiler ve bana; "Evladım bu toplantıda az sonra tarikata dair bir soru sorulacaktır. Dikkatli ol ve telaşsız, korkusuz cevap ver."

Biraz sonra biri içeri girip Şah-ı Nakşibend'e o acayip soruyu sordu.

"Ben neyi gördüysem, onda Allah'ı gördüm. Ben ne gördüysem, onunla Allah'ı gördüm. Ben neyi gördüysem, ondan sonra Allah'ı gördüm. Ben neyi gördüysem ondan evvel Allah'ı gördüm. Bu söz ve hâlin arasını nasıl bulurum?"

Toplulukta hazır bulunan bir şeyh, sualin cevabı için Şah-ı Nakşibend'den müsaade istedi. Şah-ı Nakşibend cevabı ona havale etti. Şeyh her cevap verişte soru daha genişliyor içinden çıkılmaz bir hâle doğru gidiyordu. Bunun üzerine Şah-ı Nakşibend emredildiği üzere sükûnetle şu cümleyi söyledi: "Sözlerin farklılığı, hâllerin farklılığındandır."

Bu kadar mana dolu veciz sözü söyleyince, orada bulunanlar ona hayran oldular. Yani kim hangi hâlde ise, hangi makamda ise Rabbini öyle bilir, öyle tanır. İbn-i Arabi 'Her şey odur.' der, Hallac 'Enel Hak' der, Bayezid 'Benim şanım yücedir.' der. Benliği aradan çıkarınca bu sözlerin Allah için söylenmiş olduğu anlaşılır. Kim hangi makamdaysa, o makamdan onun diliyle konuşur. Yeter ki benlik olmasın ve hangi niyetle söylendiği bilinsin.

Mevlânâ Arif yanında onu edep üzere dinleyen hoca Alaeddin Gücdevani'nin dizine dostane dokununca sıranın kendisine geldiğini anladı. Hoca Alaaddin Gücdevani, Şah-ı Nakşibend'in çok sevip değer verdiği hâlifelerindendi. Gençliğinde Şah-ı Nakşibend Hazretilerinin hizmetine girip ondan hiç ayrılmamıştır. Onun elinde tutuşturulan kandil, nigah daştı. Şöyle başladı muhabbet süzülen sözlerine:

"Nigah daşt

Kalbi muhafaza demektir. Kalbi vesveseden muhafaza etmek, Allah'tan gayrı şeylere karşı nefsi korumaktır. Allah, kalbi, zatının cemaline karşı ayna kılmış, kullarını da isim ve sıfatlarının mazharı olacak şekilde yaratmış. Dünyalık ile kalbi doldurmayı da o tecelliye bir perde eylemiş. Kim dünyaya bağlanırsa Allah'ın Esma ve sıfatlarının nurlarını seyredemez. Bu sebepten kalbe karşı daima uyanık olup, aynaya perde olacak fikir ve düşüncelerden muhafaza etmelidir.

Allah, kalbi, zatının cemaline ayna eylemiştir. Araya vesvese girince aynada bir şey görülmez. Kalbini muhafaza edemeyen hakkın cemalini, nurlarını, esmasını ve sıfatını müşahede edemez. Kalbi muhafaza Nakşibendîlikte çok yüksek hatta en yüksek makamdır. Zira kalbin öyle hâlleri vardır ki, onu muhafaza etmek çok güçtür.

Şah-ı Nakşibend'e sevdiği biri ziyarete gelse, ona yemesinden, uyumasına hatta bineğine kadar hizmet ederdi her şeyi

yapardı. O kişinin hâlini, hatırını evlat ve iyalini varsa tavuklarına kadar sorar, hoş tutardı. Onun bu hâli; "Müminin derdi bineği, münafığın derdi midesidir." hadis-i şerifine uyarak gelen misafirin bineğini yemler, su içirir, ahırda tutardı ki, gelen misafir bu kaygı ile kalbini meşgul etmesin.

Bu güzel misafiri bu hayvan buraya getirdi. Misafire hizmet, canıma minnettir derdi.

Alaeddin Gucdüvânî Hazretileri bakışlarını tam karşısında edep üzere oturan, kendini sohbetin huzuruna bırakan Şah-ı Nakşibend'in değer verdiği müritlerinden Emir Hüseyin'e çevirmişti. Bu bakışa tebessüm ile karşılık vermiş, başını biraz öne eğerek gözlerini kapatıp, kelimat-ı kudsiyenin yad daşt manasını anlatmaya başladı

"Yad daşt

Her an ve mekânda, vicdan ve zevk yoluyla Allah'tan haberli olma, Allah'ı zikir ile huzuru devam ettirme hâli. Sufi bütün düşünceleri kalbinden çıkarıp Allah'ın var ve bir olan zatını, varlık alemini kuşatmış olarak düşünür. Bu kuşatmanın madde, ölçü, renk, şekil, yön ve mekân gibi şeylerden münezzeh olduğunu düşünüp, Onun zatına has ilahi bir nur olarak bütün eşya da seyreder.

Her an ve mekânda vicdan ve zevk yoluyla Allah'tan haberli olma, Allah ile huzuru devam ettirme hâlidir. Kendinden geçmeden huzurun farkında olmaktır. Bu hâli bilgi ve tefekkürle derinleştirmektir.

Bir şeyi sürekli yapmakla o şey adet olur, adet de alışkanlık ve tabiat yani huy hâline gelir. Onun için müminlerin nafile ibadetleri ara sıra terk etmeleri uygun olur. Ta ki adet edinip alışkanlık hâline getirmesin. Yani daima nefse ağır gelecek amelleri işleyerek, nefisle bir nevi mücadele edilmelidir.

Şah-ı Nakşibend ile tanışmak henüz nasip olmamıştı ama bağlılarından ona dair çok güzel şeyler işitiyordum. Bir gece

rüyamda Peygamber Efendimiz (a.s.m.)'i gördüm. Yanında gayet nur yüzlü bir zat oturmaktaydı. Ben yanına varıp: "Ya Resulallah (a.s.m.) sizin şerefli sohbetinizde, hizmetinizde bulunmak bana nasip olmadı. O saadetten mahrum kalanın hâli nasıl olur?

Resulullah (a.s.m.), "Bizim bereket ve iyiliğimize kavuşmak istersen yanımda oturan Azize uy." buyurdu. Ben uyandıktan sonra rüyada gördüğüm zatın eşkâlini ve rüyayı kitabımın bir sayfasına kaydettim. Aradan yedi yıl geçmişti ki, bir gün çarşıda bir dükkânda oturuyordum. İçeriye nur yüzlü bir zat girdi. Dikkatli bakınca rüyamı hatırladım, rüyamda gördüğüm kişiyle aynıydı yani Şah-ı Nakşibend'miş. Bende kendinden geçme hâli meydana geldi. Kendime geldiğimde yanına varıp onu bizim eve davet ettim. Şah-ı Nakşibend tevazu gösterip davetimi kabul etti. O önde ben arkada bizim eve kadar geldik. Orada ilk kerametini görmüş oldum. Şah-ı Nakşibend bizim eve ilk defa gelmesine rağmen yolu bilmişti. Eve girince bana has olan odaya doğru ilerleyip rafta duran kitaplarımı karıştırdı. Aralarından bir tane alıp elime verdi.

"Bu kitabın içine ne yazdın?" diye sorunca kitaba baktım. O kitap içine rüyamı yazdığım kitaptı. Böylece lütfedip beni müritliğe kabul etti.

Halkada bulunanlar Emir Hüseyin'in bu muhabbetli anısını duyunca her birinin yüzünde tebessüm gülleri açıldı. Emir Hüseyin yanında oturan Mevlânâ Abdullah Hacendi'ye dönüp: "Hadi Mevlânâ Abdullah sen de vukuf-i zamani kandilini yakmadan önce hacemize nasıl kavuştuğunu anlat."

Mevlânâ Abdullahi Hacendi, Şah-ı Nakşibend'e mürit olmasını anlatmaya başladı.

"Bir ara içime öyle bir ateş düştü ki, yerimde duramıyordum. Bana yol gösterecek âlim bir zata talebe olmanın istek ve arzusuyla yanıyordum. İçimdeki arzu dayanılmaz hâle gelince memleketim Hacend'den ayrılıp Tirmiz'e kadar geldim. Ora-

da hâkim Tirmizi Hazretilerinin kabrini ziyaret ettim sonra Ceyhun nehri kenarında bulunan bir mescide geldim. Orada namaz kıldıktan sonra bir ara uykuya dalmışım. Rüyada heybetli iki zat gördüm. Onlardan bir bana; "Ben hakim Tirmizi yanımda ki zatta Hızır (a.s.)'dır. Sen hoca aramak için şimdilik zahmet çekme çünkü hem kimseyi bulamazsın hem de istifade edemezsin. On iki sene sonra Buhara'ya gidip orada bulunan ve zamanın kutbu olan Bahaeddin Buhari'ye talebe olur, ondan istifade edersin." Bu rüyadan sonra Tirmiz'den ayrılıp Hacend'e geri döndüm. Aradan epey bir zaman geçtikten sonra bir gün çarşıda iki Türk gördüm, gayriihtiyari peşlerinden gittim, bir mescide girdiler. Aralarında bir şeyhe bağlanmanın kıymeti hakkında sohbet ettiler. Yanlarına gittiğimde; "Bu iyi bir insana benzer. Bizim hocamızın oğlu İshak'a talebe olabilir" dediler. Bunu bir işaret sanıp peşlerinden o şeyhe vardım ama şeyh bana hiç iltifat etmedi, dönüp bakmadılar. Yanlarında sonradan oğlu olduğunu öğrendiğim temiz yüzlü bir genç: "Babacığım bu zat size talebe olmaya geldi. Neden ona hiç yüz vermiyorsunuz? Sebebi nedir?" bunun üzerine o şeyh: "Evladım bu Şah-ı Nakşibend Hazretilerinin talebesidir, bizim onun üzerinde hiç bir hükmümüz yoktur." deyince rüyamın vaktinin henüz gelmediğini anlayıp oradan ayrıldım. Rüyamda gördüğüm sürenin dolmasına az bir vakit kala, bende de karar kalmadığı için tekrar yola düştüm. Arayıp sorarak Şah-ı Nakşibend Hazretilerinin yaşadığı köyü buldum. Huzurlarına çıktığımda tebessüm edip; "Ya Abdullah-ı Hacendi sana verilen sürenin dolmasına daha üç gün vardır, bunu unuttun mu?" Bu keramet üzerine kendimden geçtim zira ne kendimi tanıtmıştım nede rüyamı anlatmıştım. O şefkat gösterip beni talebeliğe kabul etti ve elimden geldiğince hizmetinde bulunmaya gayret ettim. 12 yıl bekleyerek zamanın vukufuna şahit oldum.

Vukufi zamani

Şimdiki zamana vâkıf olmak ve geçmiş zamanın muhasebesini iyi yapmaktır. Her akşam günlük amellerin muhasebesini yapmaktır. Bu muhasebe neticesinde ibadetle geçirdiği zamana şükreder, gafletle geçirdiği zamana tövbe eder. Hakikati ve huzuru arayan yolcu manevi yolculuğunun hangi noktasında olursa olsun vaktini muhafaza ve muhasebe etmeli tamir ve tedavi etmelidir.

Şah-ı Nakşibend:

"Müridin bütün uğraşma ve didinmelerini neticeye bağlayan ve onu muradına eriştirmekte en büyük tesir edici vukufi zamanıdır. İnsanın hâlini her an bilmesi, hâlinin şükretmeyi mi yoksa tövbe etmesini mi gerektirdiğini bilmesidir. Ruhi bakımdan darlık hâli geldiği zaman istiğfar, ruhi genişleme ve ferahlık hâli galip geldiğinde şükür etmeyi emir buyurdular. İşte bu iki hâle dikkat ve riayet vukufi zamanıdır.

Şah-ı Nakşibend Hazretlerinin terbiyeleri dairesinde olan sufilerden Muhammed Kufini Buhara'da bir sufinin dükkânında oturmuş, sohbet ediyorlardı. Bir an cezbe gelip büyük sözler etmeye başladı.

"Derviş odur ki Bağdat'ta ince bir ağaç dalı üzerine bir sivrisinek konsa, bu taraftan onu görebilmeli." O bunu dedikten sonra Şah-ı Nakşibend o sırada oradan geçmekteydi, birden yanında belirip bir parça celalle buyurdular ki:

"Böyle sözler senin ne işine yarayacak? Din ve İslam kaygısını çek. Hazreti Muhammed (a.s.m.)'in şeriatından ayrılma. O yol üzerinde sabitkadem(ayak) ol. Bu sözler senin bir işine yaramaz."

"Neden böyle buyuruldu?"

"Asıl olan harikalar görmek ve göstermek değildir. Keramet velayet şartlarından biri değildir. Velayet şartı, galip olan İslami ahkâm ve ahlak üzere yaşayabilmektir. Tarikatın gayesi İslam'ın inanç ve amel konularında "yakin" (idrak) elde etme-

sidir. Gönül ehlinin yolu yaptığı salih ameli az görmek, tevazu, hiçlik, yokluk ve acz hâlinde bulunmak, amellerini kusurlu, hâllerini noksan bilmektir. Nefsin enaniyetini kırma hususunda kendini kusurlu görmek kadar faydalı bir şey yoktur. Peygamberlerin bile zelle yani küçük hatalara düşmesinin hikmetlerinden biri de budur.

İki dünya ehli bir araya gelse kavga olur. Bir ahiret ehli bir dünya ehli bir araya gelirse onu idare eder. İki ahiret ehli bir araya gelirse muhabbet olur." Bu veciz sözün ardından, halkada sözü emanet almayan tek kişi kalmıştı, oda Mevlânâ Necmeddin. Madem her biriniz Hace'mize nasıl mürit olduğunuzu anlattınız, ben de ona nasıl mürit olamadığımı anlatıp vukufi adedi kandilini tutuşturayım.

"Şah-ı Nakşibend bir akşam Buhara Gülabad Mahallesi'nde bir sufinin evindeydi. Orada sufilerle beraber sohbet ediyorlardı. Bir ara bana doğru teveccüh edip: "Mevlânâ Necmeddin sana ne dersem yapar mısın?" dedi.

"Yaparım Hacem." dedim.

"Filan işi, filan ameli yap dersem, yapar mısın?"

"Yaparım." dedim. Bunun üzerine hiç beklemediğim bir istekte bulundu.

"Hırsızlık yap dersem, yapar mısın?" dedi.

"Hayır onu yapamam Hacem." dedim.

"Neden?" dedi.

"Öncekiler hukuki ilahi ile alakalıdır ama hırsızlık yapmak, direk kul hakkına girmek olur." dedim.

Şah-ı Nakşibend celal örtüsünü üzerine çekip;

"Sen bizim emrimizi önde tutmazsan, bizim sohbet meclisimizi terk et" dedi. Bu sözü söyler söylemez her zerremde öyle bir daralma yaşadım ki neredeyse helak olup gidecektim. Anladım ki ferahlığım Şah-ı Nakşibend'den imdat istemekti. Kendimi ellerine atıp özrümü diledim. Bunun üzerine beni affetti sonra ben ve beraberinde sufilerle birlikte o evden çıkıp

Semerkand mahâllesine gittik. Oraya vardıktan sonra Şah-ı Nakşibend bir eve yöneldiler ve sufilerden birine o evin duvarını delmelerini söyledi. Sufiler hiç tereddütsüz evin duvarından bir yer araladılar.

Şah-ı Nakşibend:

"Evin filan yerinde bir çuval var, içinde giysiler ve kıymetli birkaç eşya var. Eve girip o çuvalı alın." Dervişler Şah-ı Nakşibend'in bu emrini de tereddütsüz yerine getirdiler. Şah-ı Nakşibend bir kenara çekilip sessizce beklemeye başladı. Bir saat kadar bekledikten sonra köpek havlamaları işittik. Şah-ı Nakşibend bana ve sufilere köpek sesinin geldiği yöne gitmemizi söyledi. Oraya gidince gördüğümüz şey sebebiyle hayret ettik. Evin diğer cephesinde hırsızlar girmiş, tam çıkarken onları gördük. Hırsızlar hiddetli bir şekilde; "Bizden evvel bu eve hırsız girmiş ve ne var ne yok almış, bize bir şey kalmamış." diyorlardı. Hemen dönüp olayı Şah-ı Nakşibend'e anlattık. Bunun üzerine Şah-ı Nakşibend:

"Evin sahibi bağa gitmişti, evini de Allah'a emanet etmişti. Bize de o eve bekçilik etmek nasip oldu." Sabah olunca sufilerin aldıkları çuvalı götürüp ev sahibine geri vermelerini söyledi ve ev sahibine deyin ki: "Gece buradan geçiyorduk hırsızlar sizin eve girmişlerdi, bu çuvalı ondan aldık." deyin.

Sonra bana dönüp gördüğüm Mevlânâ Necmeddin eğer bu mevzuyu baştan anlasaydın üzerine hikmet ve keramet eserleri olurdu.

Biz bu hadise ile ölçüyü ve tartıyı gözümüzle gördüğümüz, kulağımızla işittiğimizle tarttık lakin ölçü ve tartının da bir hakikati var.

Vukufi adedi

Zikirde adede riayet etmektir. Kalp ile yapılan zikirde, zikrin sayısına dikkat ve riayet etmek, aklı ve kalbi dağınıklıktan koruyup bir noktada toplamaktır. Şah-ı Nakşibend vukufi

adedi için ledün ilminin ilk mertebesidir demiştir. Burada sayı saymak değil sayı çerçevesi içinde kalbi zikri derinleştirmektir. Sayı yolu ile kalbin zikir ölçüsünü tartmak, vardığı yeri gözlemlemektir. Hakikatte zikir manaya erişmek için yapılır, sayılar ise kalbin dağınıklıktan korunması için bir düzendir. Elma almak için alışveriş yapan biri, satın alınan mal karşılığında belirlenen bir ücret öder. Bu ücret malın değeri için değil ölçü, düzen içindir. Yoksa elmayı insan eli ile yapmaya kalkışsa, dünyanın servetini ödese bir elma yapamayacaktır. Bu o elmanın manasıdır ama surette o elma belki bir dinardır.

Konuyu belki daha da derinleştirecekken halkada kıpırdanıp ayağa kalkmaya başlanınca, beklenen misafirin geldiğini görüp o da hürmetle ayağa kalkıp edep üzere ellerini bağladı. Şah-ı Nakşibend selam verip kendisi için ayırılan yere oturdu. Sohbet konularına vâkıf olduktan sonra kelimatı kudsiyenin son kandilini ve bütün manaları kendinde toplayan vukuf-i kalbi konusunu anlattı.

"Vukufi kalbi, kalbin her hâline vâkıf olmak. Zikir yapanın her an Allah'ı bilmesi, kalpte ondan gayrı bir şeye yer vermemesidir. Aslın aslına bir yoldur kalbin farkında olmak. Allah her yerde hazır ve nazır iken, nasıl Kâbe'ye dönülerek ona el açılıyorsa can ve gönül Kâbe'si olan kalbe yönelmek suretiyle de yine ona yol bulunur.

Allah'tan gayrı şeylerle bağlılık kurmak bu yola girenlere son derece büyük engeldir.

Enam Sûresi 82. ayette; "O iman edenler ve imanlarını zulm(şirk) ile bulaşık hâle getirmeyenler işte eminlik onların hakkıdır. Ve hidayete erenler de onlardır." Allah'ın hükmüne göre asıl hidayete erenler ve korkudan emin olacaklar imanlarını şirk ile kirletmeyenlerdir.'

Bu yüce tarikatta Allah'tan gayrı olan her şey tağuttur. Yani Allah dışında ne varsa şeytana ve dalalete sevk ederler mesabesindedir. Veya şeytanlar ve haktan saptıranlar durumundadır.

O hâlde Allah'tan gayrı tağut durumunda olan her şeyi inkâr edip, bırakarak şanı yüce olan Allah'a imanı kuvvetlendirmek, bu yolda gidenler için her basamakta ve her adımda lazımdır. O hâlde kul kendi irade ve arzusunu terk ettiği nispette Allah'ın tedbir ve takdirine uygun hareket etmesi fazlalaşır böylece rıza makamına ve Beyyine suresinin 8. Ayetinde geçen "Allah onlardan, onlar da Allah'tan razı oldular." müjdesinin saadetine yaklaşırlar.

Kulun bu makamdaki gayreti onu gayretin ötesine, en yüksek derecelere taşır. Beşeriyet çukurundan kurtulan kulluğun zirvesine çıkar. Bu veliliğin ilk mertebesidir. Bu her arayan bulur, tasavvuf yoluna giren herkes maksada ulaşır demek değildir çünkü her sedef ki yağmur damlalarıyla suya kanar. Sanma ki içindeki su güzel bir inci olur. Sedef, yağmur ve deniz olmalı, nice yıllar da geçmeli. Yine de İnci'nin olacağı muhakkak değildir.

Bu saadet, beşerî sıfatları, dilek ve istekleri terk etmekle olur. Öyle ki iki dünyada da bu yolun yolcusu için haktan başka hiçbir arzu ve dilek olmamalıdır. Ve bu hakiki dileksizlik ancak o makama ulaşmış bir mürşidi kâmil ile olur. Bir mürşidi kâmile teslim olmak, kaza ve kadere teslim olmanın merdivenidir. Mürit mürşidi kâmilin sorumluluğunda teslim olup yükselince, hakkın kaderine teslimiyet gösterebilir.

Evliyanın kâmillerinin hakiki hayat nurundan nasipleri vardır. Evliya temiz fıtrat üzeredirler ve bu fıtratı bozacak olan beşerî özelliklerden hakkın nuruyla o karanlıktan kurtulmuşlardır. Bu nur sebebi onlarda feraset yoluyla halkın gönüllerini, kabiliyetlerine, düşüncelerine, niyet ve amel ve hatta gizli hâllerine vâkıf olabilirler. Bu vukufiyet yine halkın gönlünün dirilmesi, amel ve edeplere sıkıca sarılmaları içindir. Yoksa onları utandırmak veya olağanüstü hâlleri gösterip insanları oyalamak, aldatmak için değildir.

Mürit manevi yolda kendisini meşgul eden şeyleri önün-

den kaldırmalıdır. Zira bu yolda ancak arınılmış bir gönülle yürüyebilir. Bu şartları yerine getiren kişi, abdest aldığında namaz kılmak için nasıl bir imama ihtiyaç duyarsa aynı şekilde manevi yolda da bir rehbere ihtiyaç duyar. Çünkü hakkın yolu sırlarla doludur. O yolda sırları iyice öğrenip anlamayan batıl yollara sapabilir çünkü hakkın yolu bir, batılın yolu ise bindir. (Kişi tek başına namaz kılarsa bir, imama uyarak kılarsa 27 dereceye kadar sevap alır.)

Cenabı Allah Tövbe Sûresi 118 ayette; "Ey iman edenler, Allahtan korkun ve sadıklarla beraber olun." diye emreder.

Bir konuda sadıklarla, gönül ehli aziz insanlarla istişare etmenin faydalarından biri şudur ki, eğer işin sonunda kararın doğru çıktığı, neticenin faydalı olduğu anlaşılırsa senin varlığın ve benliğin ortada kalmaz. Eğer karar doğru çıkmazsa yine senin varlığın ve benliğin sorumluluğun ortada olmaz. Yani nefsine her anlamda pay biçemezsin.

Yüce Allah Hazreti Davud (a.s.)'a: "Ey Davud beni talep eden, arayan bir kişiyi gördüğünde ona hizmetçi ol." buyurmuştur.

Talep yani gönülde hakikati arama arzusunun doğması, insan için büyük bir nimettir. Zira Allah-u Teâlâ irade sıfatıyla kulun ruhuna tecelli etmedikçe, ilahi irade nurunun yansıması o kulun gönlünde zuhur etmez. Böyle olunca da o gönül hakkı ve hak dostlarını talep edemez.

Ey talip isteyici yok ise isteğin de yok senin, istiyorsan, bil kim isteyici olduğundan istersin.

Onu arayan değilsin ki seni de arayan olsun eğer onu ararsan, bil ki seni de ararlar.

Hakikatte bu talep arzusu kâmil bir mürşidin vesilesiyle güçlenir, ona teslim olmakla gerçekleşir. Böylece gayeye kısa sürede ulaşır yoksa o talep bir şimşek gibi çakar ve yok olur.

Her amelin suretinin ruhu niyettedir. Eğer niyet yoksa ümit fayda etmez hiçbir amel sonuç vermez. Dünyada sevabı olmayan bir işin, ahirette de karşılığı ve mükâfatı yoktur.

Perde senin vücudundan başka bir şey değildir, nefsini bırak ve gel.

İki kişi sohbet ettiğinde birbirinden emin olmak zorundadır yoksa o sohbetten fayda sağlanmaz. Bizim sohbetimize gelenlerin kalbine muhabbet tohumu ekilmiştir. Fakat bazılarının dünya sevgisi sebebiyle tohum gelişememiştir.

Mum gibi ol mum gibi olma.

Mum gibi ol ki ışığın başkalarına da ulaşsın. Mum gibi olma ki başkalarını aydınlatırken kendin karanlıkta kalırsın. Yani mum gibi ol etrafına ışık saç ilimle, irfanla, irşadıyla insanları aydınlat fakat bu arada dibine ışık vermeyen mum gibi de olma. Kendini ve yakınlarını da ihmal etme, onları karanlıkta koyma, irşada önce kendinden sonra yakınlarından başla.

İstikamet doğruluk bin kerametten hayırlıdır.

Eğer bir veli, bir bahçeye ve ağaçların her bir yaprağına "Ya Veliyyellah" (Ey Allah'ın velisi) diye seslense ne içten ne dıştan o çağrıya meyletmemesi gereklidir. Hatta onun ubudiyet sıfatında ve yakarışından, özeni ve gayreti daha çok artmalıdır. Allah'a yakınlık kulluğun artışına sebep olmalıdır.

Bu makamda Kemal Hazreti Muhammed (a.s.m.)'e mahsustur ki, ne kadar Allah-u Teâlâ'nın lütuf ve ikramına erişse, kulluğu ve yakarışı o derece çok olurdu ve: "Çok şükreden bir kul olmayayım mı?" buyururdu.

Önemli bir husustur ki veli olan bir kimsede küçük bazı kusurlar zuhur ederse, bu beşerî varlığındaki kusurlardan olması gereklidir.

Makbul olan Allah katında derecesini arttıran, keramet heveslisi olması değil, şeriat ve istikamet üzere yaşıyor olmasıdır. Çünkü hakikatte keramet veya olağanüstü hâller bir oyuncaktır. Çocukluk çağında oyuncaklara önem veren çocuk, büyüdüğünde nasıl oyuncağı bırakıp o eşyanın hakikatine geçiyorsa tasavvuf yolcusu da kemale erdikçe keramet, cezbe, vecd hâllerini bırakmış olmalıdır.

Evliyalar basiret sahibi kimselerdir. Onların gönül gözleri açık olup yüce Allah'ın ezeli lütufları kendilerine bildirilmiştir. Hepsi de kerem sahibidirler. Müritlerin kusur ve hatalarını görüp incitmeden söyler, onların terbiyeleri ile meşgul olurlar

Mürşitler avcı gibidir. Nasıl ki avcılar ince avcılık hünerleriyle vahşi canavarları bile avlayabilirler ve o hayvanlarda olan vahşet sıfatını giderip onları terbiye ederler, hatta ehlileştirir. Onlara bir takım hüner ve marifetler bile öğretirler. Mürşitler de yerinde ve zamanında aldıkları güzel tedbirlerle azgın ve isyankâr nefislerin, isyan ve tuğyanlarını bastırıp onları itaatkâr ve hakka boyun eğer duruma getirirler. Kulluk edebini öğretip ilahi sırları gösterirler.

Ehlullah bunca zahmet yükünü onların ahlakını düzeltmek için çekerler. Biz dostların kusurlarına baksaydık yârsız kalırdık. "Yarsız kalır cihanda ayıpsız yar isteyen" mısrasının anlamı vakidir. Zira hiç kimse yoktur ki güzel bir nitelikten tamamen yoksun bulunsun. Her insanın mutlaka beğenilecek bir hasleti vardır onu görmek lazımdır.

Hakkı isteyen kimse sofrasına bir dost gelsin diye yüz düşman davet eder. Bu yolun yükünü çekmek, yaran elde etmek içindir nitekim "din yolunda dostlarını çoğalt." demişler. Şeyh Abdülhâlik Gücdevani'ye, "Su ne şekilde yürür?" diye sorduklarında buyurdu ki: "Dostun yardımı ile yürür."

Hazreti Ömer iman edinceye kadar müminler namazı aşikâr kılamadılar. Onun için önce yoldaş sonra yol sözüyle amel etmek bu yolun gereklerindendir.

Sufi olan kimse sabır, tahammül ve kahır yükünü çekmede davul gibi olmalıdır. Zira davula her ne kadar tokmakla vursalar da davuldan aykırı bir ses çıkmaz, hep aynı sesi verir.

Hiçbir mürşit, bir müridini kendi kuvveti ile bir makama yükseltemez. Önce mürit hakkı istemede himmet ayağını mürşidin başına koymalı. Böyle olunca mürşit onu gereken terbiye ile yetiştirip terbiye eder, yönlendirir ve maksada ulaş-

tırır. Zira mürşit, mürit için bir merdivendir, mürit o basamağa basıp ilerler.

Herkes koşmakla, kovalamakla avı yakalayamaz ama yine de avı sürekli koşan, kovalayan, arayan kimse yakalar. Bu sözde hakkın yolunda sürekli çalışmak gerektiğine işaret vardır.

Bizler maksada ulaştırmak için bir vasıtayız. Bizim işimiz sufiyi bir yere geldikten sonra bizden koparıp maksudu ile buluşturmaktır. Mürşitler talip çocukları (müritleri) alıp tarikat beşiğine yatırıp, terbiye memesinden himmet sütüyle besleyip, büyütüp manevi buluğa erdirirler. Daha sonra onları kendilerinden ayırıp maksada ulaştırırlar. Ondan sonrası Alemlerin Rabbi olan Allah onları terbiye eder. Rabbani ilim dedikleri işte budur.

Bu yüce taifenin mürşitleri eğer talibin üzerinde zerre kadar rızaya aykırı bir şey bulunursa onu görürler ve kendisini uyarırlar. Zira şefkat makamında göz yumulmaz. Ara sıra onların nazarında bir saman çöpü dağ olur. Kulun gözünde günah büyüdükçe, Allah'ın indinde küçülür. Kulun nazarında önemsiz veya küçük görüldükçe, Allah katında büyük sayılır.

Tevhid sırrına az zamanda erişmek mümkündür fakat marifet sırrına erişmek güçtür. Marifet ilmin ötesindedir.

Hak Teâlâ beni dünyanın sevgisini yıkmak için var eyledi, halk ise benden dünyanın tamirini, imarını talep ederler.

Evliyayı sırlara muttali kılarlar yani Allah dostlarına sırları bildirirler fakat açıklamasına izin vermezler. Nitekim onlar ki sırları taşırlar, can gibi kapalıdırlar ve onlar ki sırlardan eser yoktur. Boş sözlerle, lakırdılarla meşhurdurlar demişlerdir. Sırları gizlemek ebrarın, iyilerin sanatındandır. Ser vermek olur, sırrı meydana çıkarmak olmaz.

Bizim yolumuz Cenabı Hakkın gösterdiği kurtuluş yoludur. Zira bu tarikat sünnete uymak, ashaba tabi olmak üzere bina kılınmıştır. İşte bundan dolayı tarikatımızda az zamanda çok kazanç elde edilir. Diğer yolların, tarikatların sonda elde

ettikleri şeyleri biz başta elde ederiz. Sünnete uymak ve ölçülere riayet etmek sabır ve tahammül ister.

Şah-ı Nakşibend bir süre sükût ettikten sonra çevresini saran bu güzide dostlarına tek tek nazar okunu atıp, her birinin dikkatini kendi üzerinde topladı. Her birinin başı önüne düşmüş, gönül gözüyle kendisine ram olmuşlardı. Devamla şöyle dedi: "Allah izin verirse hacca niyet ettik. Sizi davet etmemin asıl nedeni bu haberi verip, sizi de bu kutlu yolda refik olmaya davet etmekti. Vakti ve imkânı müsait olanlardan yarenlik isterim" dedi. Yerinden ağır ağır doğrulmaya konulurken onunla beraber her biri edep üzere ayağa kalkıp yol verdiler. Sükût ikrardır, belli ki hepsi eşlik edecekti.

Hac hazırlıklarını tamamlayan Şah-ı Nakşibend, matlubun evine doğru yola konulurken bazı menzillere uğramayı ihmal etmedi. O öyle bir gülistana düşmüştü ki, her adımda bir gül cinsine rastlıyor, kokularıyla manevi dünyası mest oluyordu. Ve kendi gül ruhundan rayihalar saçarak, o da rastladığı gülleri mest ediyordu.

Oturduğu âlimlerdi, kalktığı âlimlerdi, yediği, içtiği, dertleştiği kişiler âlimlerdi. İşte onlardan bir gül ile yolda ilerliyorlar. Hemen ileride bir ceylan sürüsü yaylanıyordu. Şah-ı Nakşibend beraber yürüdüğü dostlardan bir dost Necmeddin Dadrek'e, tasavvufta zarafet nişanesi olan teveccühü (yönelişi) öğretmek istiyordu.

"Mevlânâ Necmeddin" dedi, ileri de otlanan ceylanları işaret ederek: "şu güzelleri çağırsan da yanımıza gelsinler. Ne dersin bugün Cemal günü olsun."

Molla Necmeddin tereddütle ve biraz da şaşkınlığa düşerek bir ceylanlara bir Şah-ı Nakşibend'e baktı. Onun bu tereddüdünü görünce: "Yüce Allah'ın kullarına ihsan eylediği öyle hâller vardır ki, o hâlin dili değil böyle masum yabanileri, en yırtıcı yabanileri bile emre amade eder."

Bunun üzerine Molla Necmeddin: "Sizin huzurunuzda

böyle bir işe kalkışmak benim haddim değildir."

Şah-ı Nakşibend tebessüm nazarıyla bakıp; "İstersen gönlünle çağır, dilemen yeter." diyerek biraz üsteleyip cesaret verdi. Bunun izleri Molla Necmeddin'de anında görülmeye başlayınca Molla Necmeddin dolu bir gönülle, ceylanlara yönelip içinin, içinde ki Fuat denen kapıya dayandı. Nihayetinde gönlü çağlamış.

"Gelin, gelin ey çöl hurileri, Şah-ı evliyanın davetine gelin."

Molla Necmeddin'in sesiyle ceylanlar kulaklarını dikmiş, bir süre sonra onlara doğru koşturmaya başlamışlardı.

Şah-ı Nakşibend neşe ile ceylanları sevip, okşadıktan sonra Molla Necmeddin'e: "Yüce Allah'ın kullarına ihsan eylediği bu hâle nail olanlar, o hâli sürekli koruyabilseler. Hele hâlden makama geçebilseler neler elde ederlerdi neler. Bu manaya kelam libası giydirmek mümkün değildir.

Önce Medine'ye vasıl oldular. Resulullah'ın (a.s.m.) huzurunda ahu zar ile acziyete dair bütün perdeler aralandı. Özleyen ruh ve özlenen ruh, bir kez daha cem oldular. Hayaliyle yanıp tutuştuğu Resulu Zişan'a (a.s.m.) kavuşmanın sevinci, huzuru, kalbinde en nadide nakışları bedenine taşıdı. İhramını kuşanıp Mekke'ye yöneldiklerinde, göğüs hizasında yani kalbinin üzerinde Allah lafının nakşolduğunu dünya gözüyle görenler, zâhirin bâtına, bâtının zâhire tesirini bir kez daha müşahede edip, en muhabbetli sesleriyle lebbeyk Allahümme lebbeyk nidalarıyla gönlün ve arzın göğünü inlettiler.

İşte döne döne varılan noktanın tam merkezinde duruyordu. Lebbeyk sırrına ermek için güneşle beraber hem yanan hem aydınlanan müminlerle sırt sırta vermiş, ikrar ve tasdik sırrında yok olmuşlardı. Bu yok oluşta bir olaya şahit oluşunu şöyle anlattı: "Gördüm ki dışından zahid olduğu anlaşılan biri Kâbe'nin kapısına yapışmış ağlayarak dua ediyordu. Fakat kalbini dünya sevgisi öyle bir kaplamıştı ki duasına perde olmuştu. Daha sonra Mekke'nin pazarında her hâlinden tüccar

olduğu belli olan bir adam gördüm. Binlerce dinar alışveriş yaptığı hâlde kalbi bir an dahi Allah'tan ve onun zikrinden gafil olmadı. Ey insan bu dünya can pazarıdır. Bu pazarda canını ne kadar yüksek fiyata satsan, ahirette o denli zengin olursun.

Daha sonra Mina da hacılar koç kurban ederken Şah-ı Nakşibend onlara bakıp, o an orada kimsenin anlamadığı bir söz söyledi. "Bizim de kurban kesmemiz lazım fakat biz oğlumuzu kurban edeceğiz." Bu sözünde bir hikmet vardır diyerek söylediği tarihi ve saati orada bulunan sufilerden biri kâğıda yazdı.

Hac dönüşünde onları karşılamaya gelenler oğlunun vefat haberini verince, metanetle hatta hoş bir tebessümle şöyle cevap verdi: "Allah-u Teâlâ'nın ihsanı ile oğlumun vefat etmesi hususunda da Peygamber Efendimiz (a.s.m.)'e uydum çünkü Peygamberimizin oğlu da vefat etmiş. Mübarek yüreği bu durumda yanmış, ağlamıştır. Resulullah'ın başından geçen işlerin hepsi benim başımdan da geçti. Yapmış olduğu her işle amel ettim, hepsini yerine getirdim. Bu vesileyle her umduğum neticeye ulaştım. Bu elem verici hadiseden kısa bir süre sonra da yüzünü nereye dönerse dönsün karşısında kendisini bulduğu göz bebeği Şeyh Emir Külal Hazretilerinin vefat haberi kendisine ulaşınca derhâl yola çıktı.

Seyyid Emir Külal Hazretileri vefat etmeden önce, "Sizden sonra yüzümüzü kime dönelim?" diye sorduklarında hiç tereddüt etmeden, "Seyyid Bahaeddin'e yüzünüzü ve gönlünüzü dönün." buyurdu. Bunun üzerine müritler: "Seyyid Bahaeddin'e tabii olma hususunda emrinize uyarız lakin o açık zikri kendi yolunda kabul etmiyor, bunun için ne buyurursunuz?"

"Ona uyun çünkü bununla emrolunması onun iradesiyle gerçekleşen bir durum değildir. Onun tasarrufu, yolu, gidişatı tamamen Rabbanidir." Müritler böylece mutmain bir kalple ve tam bir teslimiyetle Şah-ı Nakşibend Hazretilerine biat ettiler.

Sır ve ayan için izah gerekmez. Biri zaten ayandır diğeri ise zaten gizlidir.

Hac yolculuğu ve iki can parçasının bu dünyadan göçüşü Şah-ı Nakşibend'in yüreğinde onulmaz yaralar açmış, bu ağır yük belini de bükmeye başlamıştı. Sıhhati el verdikçe sohbetlere iştirak ediyor, müritlerle alakadar oluyordu. Onun içinde bulunduğu hâl hastalık veya yaşadığı acılar değil, yaşlılığın tabii izleriydi. İnsan genç yaşta ölümü hatırlayınca, gençliğini bahane edip ölüm düşüncesinden bir parça sıyrılabilir fakat yaş ilerledikçe kaçınılmaz son ile yüzleşilir. Artık bahane kalmaz bu sebepten yaş ilerledikçe, insanın hayata karşı bakışı ve duruşu daha nahif bir hâl alır.

Şah-ı Nakşibend, Nakşibendî tarikatında en çok üzerinde durulan ölüm rabıtasına çok önem verir ve ölümü çok anardı. Özellikle yaşlılık alametlerinin çoğu görülünce, "Dostların gittikleri o ahiret âlemi gayet hoştur. Biz de her gün onlara yaklaşıyoruz." diye buyurmuştu. Ölüm mümin için rahata kavuşmaktır hadisi şerifini okuyup müritlerine şöyle derdi: "Ölüm mümin için rahata kavuşmaktır dolayısıyla bu saadete ermenin sebebidir. Çünkü Peygamber Efendimiz (a.s.m.) yine bu hadise benzer şekilde, mümin için Allah'a kavuşmadıkça rahat yoktur demiştir." Zira bu dünya zindanında ten perdesi ile Allah'a kavuşmak mümkün değildir. Bunun delili de "Dünya müminin zindanıdır." hadisidir. O devlete ermek mutlaka ölüm şerbetini içmeye bağlıdır.

Şah-ı Nakşibend vefatından bir süre önce müritlerine Hace Muhammed Parsa'ya tabii olmalarını vasiyet etti. Hace Alaeddin Attar anlatıyor;

"Son hastalığında Hace'nin yanındaydım. Beni görünce; "Ala hemen sofrayı getir, yemek ye." diye emir buyurdular. Bana ala diye hitap ederdi. Ben de emre uymak için yemeği getirip iki üç lokma aldım. O hâlde o manzara karşısında nasıl yemek yiyebilirdim. Sofrayı kaldırdım. Gözlerini açıp sofrayı

kaldırdığımı görünce tekrar yemek yememi emrettiler. Böylece üç dört defa bunu tekrarladı. O sırada müritlerin kafasını Şah-ı Nakşibend'den sonra müritlerin terbiye işini kimin yapacağı meşgul etti. Şah-ı Nakşibend müritler arasındaki bu huzursuzluğa vâkıf olup; "Böyle bir zamanda bana neden sıkıntı veriyorsunuz? İstediğiniz şey benim elimde değildir yani Allah'ın hükmündedir. Allah sizi istediğiniz şeyle şereflendirmek istediğinde emrini de verir."

Hoca Ali Damad adındaki müridi anlatıyor: "Son hastalıklarında bana kabrini kazma emrini verdiler. Emri yerine getirdikten sonra huzurlarına geldim ve içimden kendisinden sonra kime tutunacağımızı düşünmeye başladım. Birdenbire başlarını kaldırıp: "Alaeddin bizim yükümüzü hayli hafifletmiştir. Söz odur ki Hicaz yolunda söylemiştim. Her kim bizi diliyorsa Hace Muhammed Parsa'ya nazar etsin. Bizim zuhurumuzdan murat onun vücududur." Bu sözü söyledikten iki gün sonra vefat ettiler. Vefatları sırasında Alaeddin Attar Yasin-i Şerif okuyordu. Yasin-i Şerifin ortalarına geldiklerinde Şah-ı Nakşibend ruhunu teslim etti. Vefat tarihi ebcet hesabıyla doğduğu yer olan Kasr-ı Arifan'dır. 3 rebiulevvel 791 / 2 Mart 1389 tarihinde 73 yaşındayken doğduğu köy olan Kasr-ı Arifan'da rahata kavuştu.

Şah-ı Nakşibend cenaze merasiminde şu beytin okunmasını istemişti.

Müflisanım amedim der-kuy-i tu
Şey'en li'llah ez-cemal-i ruy-i tu

(Bizler bir alay müflisleriz, her şeyini yitirmişleriz. Senin katına ve ihsan kapına gelmişiz. Cemalinin güzelliğinden Allah için bir şeyler isteyen dilencileriz.)

***

ADEM HOCA bu hüzünlü beyti söyledikten sonra hepimizin daldığı o hayal ikliminden sıyrılmamızı bekledi bir süre. Ders bittikten sonra sessizce giderken bu son derste belli ki söyleyecekleri vardı.

Adem Hoca:

"Beşerî hiçbir ilim, icat mutlak ilim değildir. Bu anlattıklarımız kendi zaviyemizden yaptığımız tesbit ve yorumlardır. Hak sözü, hak söylemiştir biz de onları anlamak, kavramak için tefekkür ediyoruz. Aramızda ünsiyet oluşsun veya isabetli bir söz söyleriz de kalpler hak söze ısınır diye sizlerle paylaşıyoruz.

Büyüklerin hayatı da sözleri de hakkı sevdiren, muhabbete vesile olan hikayelerdir. Hak yolunda rehber, yönümüzü bulmada veya şaşırmamak için pusuladır.

"Büyüklerin edebine, ibadetine ulaşmak, özellikle bu zamanda nasıl mümkün olabilir ki?" diye sordu nakkaşlardan biri

Adem Hoca,

"Seni tebrik ederim evladım! Birçok kimsenin düşünüp ümitsizliğe kapıldığı bir soru sordun. Genellikle evliyaya kusursuzluk atfederek bakıyor anlamaya çalışıyorsunuz. Onların hayatını okurken dinlerken devamlı onlar gibi nasıl oluruz, nasıl yaparız diye düşünüyor, zamanı ve kendi şartlarınızı düşünüp ümitsizliğe düşüyorsunuz ve okuyup dinlediklerinizi bir geçmiş zaman masalı olmaktan öteye geçmiyor. Belki kalplerinizde tatlı bir esintiye sebep oluyor, hatta akıl bazen hadi canım bu kadar da mükemmel olunmaz ki, anlatan da amma abartmış gibi bahaneler üretip işin içinden sıyrılıyor.

Evliya nedir, ne değildir diye okuyup anladıktan sonra, gönlümüze atılan o muhabbet tohumunu besleyip tohumun toprağa bağlanması gibi biz de onlara bağlanacağız. Tohum toprağa bağlandığı zaman toprakla bütünleşir toprağın hâli tohuma sirayet ettikçe filizlenmeye başlar. Bir kıl dahi olsa bağlı olan bağlı sayılır.

Korkuyla itaat etmektense sevgiyle itaat etmek daha faziletlidir. İnsan sevdiğinden sadece onu incitmekten dolayı korkmalıdır. Sevginin sebep olduğu itaat içeriden gelir, korkunun sebep olduğu itaat dışarıdadır.

Bu yola sırtında ağır yüklerle kalbi aklı dolu gelenler çabuk yorulup pes ediyor. Dolayısıyla yeni bir yükü kaldıramıyor dolunun üzerine ne koysan almaz onu. Bu yolda ilerleyenler yola yüksüz, boş bir akıl ve kalple gelenlerdir.

Bir şeyh varmış, kırk müritten başka mürid kabul etmezmiş. Bu şeyhin kırk müridinden biri vefat eder veya seyr-i sülûku bitince yeni bir mürid kabul edermiş. Zamanın meşhur âlimlerinden Molla Câmî bu şeyhe mürid olmayı çok istermiş. Şeyhin bir müridinin vefat ettiğini haber alınca yola çıkmış. Oraya vardığında, kendisinden önce birinin kabul edildiğini söylemek istemişler ama bunu sözle değil, dergâha özgü edep ve zarafetiyle yapmışlar. Kapıda kabul edilmeyi bekleyen mol-

la camiye ağzına kadar dolu bir tas su verirler. Molla cami bu inceliği anlayıp o dergâha ne kadar çok kabul edilmeyi istediğini anlatmak için su dolu kabın üzerine gülden bir yaprak koparıp üzerine bırakır yaprak öyle hafiftir ki su taşmaz. Molla cami şunu kastetmiştir. Buraya o kadar hafif geldim ki size yük olmam. Bu zarif cevaba karşılık, şeyh ilk defa bir istisna yapıp molla cami yi müridliğe kabul etmiş.

"Karşı karşıya gelen iki müminin hâli, biri diğerini yıkayan iki el gibidir "diye ne güzel buyurmuş Peygamberimiz (a.s.m.). Rastlaştığımızda birbirimizin kirlerinden arındırmıyorsak, çamur atan el oluyorsak bir başkası gelir elimizdeki kiri başka şeylerle temizlemeye çalışır, buna sabun der, deterjan der. Birbirimize karşı şefkatli olmazsak bu ihtiyacımızı başkası şefkat diye maskeleyip bizi özümüzden koparır. Kâinat boşluk kabul etmez nakkaşlar, ruh da öyle akıl da öyle, kendinizi hak olan ile doldurmazsanız bir başkası gelir dalalet ile doldurur sizi.

Evliyanın hâl ve kal'ini çok iyi anlamak gerekir. Bir insanın hakiki manada evliya olduğunu anlamanın en pratik yolu, ilmi, irfanı sırtında veya kalbinde bir yük olarak taşıması değil, onunla amel edip o ilimle, irfanla insanlara faydalı olmasıdır. Bir hekim hastaya bakmazsa istediği kadar bilgili olsun ona hekim denmez, bir hekim hasta ise istediği kadar hastaya reçete yazsın etkili olmaz.

Öyle bir çağdayız ki hekimin kendisi hasta.

Son cümlesini gözlerimin içine bakarak söylemişti. O bakışlar mı sözün tesiri mi bilmiyorum olduğum yerde donup kalmıştım.

Sözün ve bakışın tesirini üzerimden atar atmaz bir açıklama bekler gibi baktım fakat ona baktığımı fark ettiği anda arkasını dönüp raflardaki malzemelerle uğraşmaya başladı. Nakkaşlara yüzünü dönmeden canlı bir ses tonuyla "Yarın, bir haftadır elde ettiğimiz boyalardan Bibi Arife (Şahı-ı Nakşibend'in annesi), "Mescidin tavanlarına desen uygulayacağız inşallah."

dedi. Anlamadığım teknik terimlerle bilgiler vermeye devam etti. Cihanla göz göze geldik hâlimden anlamış olacak ki nihayet yardımıma gelip önce omzuma dokundu sonra elini uzattı onun uzattığı elden güç bulup ayağa kalktım ama dizlerimin bağı çözülmüş ayaklarımı inceden yoklayan uyuşma ile bir süre adım atamadım. Cihan biraz hüzünlü olsa da belli ki anlatacakları vardı. Adem Hocadan müsaade isteyip çıktık.

"Adem Hoca sence ne demek istedi Cihan?"

Cihan aldırmaz gibi görünse de onun da etkilendiği belliydi.

"Adem Hoca bu ağabey sır küpü." diye yanıt verdi.

"Sır küpü mü? Yapma Cihan sır küpü var, bir de sırrın kendisi olmak var. Geldiğim günden beri görüyorum herkesin ona nasıl hayran olup sevdiğini haklılar da çünkü dilden kalpten öte sırdan konuşuyor. Ne demek hekimin kendisi hasta... Üstelik bu sözü bana bakarak söylemesi."

"Bilmiyorum ağabey."

"Biliyorsundur yıllardır bu insanların içinde kalıp onların dillerini öğrenmemişsen boşa geçen yıllarına hayıflan ama tabii seni tanırım meraklı ve yeteneklisin kitap okur gibi insan okumayı seversin. Hadi söyle hekimin kendisi hasta ne demek."

Cihan yine ısrarıma yenilmiş gönülsüzlüğü ses tonuna yansısa da

"Açık değil mi? Yani herkese şifa dağıtırken kendini unutmuşsun kendini ihmal etmişsin. Adem Hoca kalp adamıdır. Kalbi marazın varsa yani manevi hâlin hasta demek istemiş olabilir. "

"Ruhsal hastalık gibi mi?"

Sadece benim bildiğim bu sırrı nasıl bildiğine hayret ettim olabilir miydi?

"Bilmiyorum." dedi samimiyetle.

Uzun bir sessizliğin ardından, geldiğimden beri bir kaç

kere teklif etsem de, aynı bahaneyle teklifimi kabul etmeyen Cihan'a bu defa yalvarırcasına,

"Cihan ne olur benim gel. Hemen itiraz etme ben nasıl tatile geldiysem sen de tatile gel. Rümeysa amcasını tanıyacağı için sevinecektir. Hem babam ve annem köydeler gider onları da beraber ziyaret ederiz. İki kere seni ziyaret ettiler ama sen hiç gelmedin.

Sessizce beni dinlemesinden onu ikna ettiğimi düşünüyordum.

Cihan kısaca; "Peki Adem hoca ile sabah görüşeyim müsaade ederse gelirim seninle." Dedi.

Sabah otelden eşyalarımı alıp ayrıldım. Tekkede Şah-ı Nakşibend Hazretilerini ve orada bulunan diğer türbeleri de ziyaret ettim. İlk geldiğim gün ile o gün orada duran ben arasında en azından kalben farklılıklar vardı. Türbeye artık bir mezar olarak değil, bir alem olarak bakıyordum ve hakikat yine şefkat tokadını attı. "Ölüm dedim, hepimiz ölmek için yaşıyoruz aslında, bu telaş, bu kaygılar ölümü idrak edemeyişimizden. Asıl ölüm kalbin ölümüydü."

Bu tefekkür deminden Adem Hoca ve Cihan'ın bana doğru gelmesiyle sıyrıldım. Ben de onlara doğru yürüdüm. Cihan'ın neşesinin yanında, Adem Hoca'nın neşesi pek yoktu, belki vatan hasreti veya cihandan ayrılma hüznü olabilir diye düşündüm.

Cihan'a müsaade etmişti. Sevincimi belli etmekten geri duramadım buna rağmen Adem Hoca'yı neşelendiremedik. Helalleşip, kucaklaştıktan sonra, hayır duasını alıp orada çalışan nakkaşlarla da vedalaştık. Buhara'dan Taşkent'e doğru yola çıktık. Cihan'ın vize işlemleri için birkaç gün bekledikten sonra Türkiye'ye döndük. Uçakta beni yavaş yavaş yoklamaya başlayan bipolar semptomları uçak veya tekrar iş hayatına ve monotonlaşan evliliğime geri dönme stresine yorsam da kontrolden çıktığımın farkındaydım. Kalbimin çarpıntıları beynime pişmanlık pompalıyordu. Ne olacaktı şimdi?

Cihan'ın Melike ye karşı hiç bir şey hissetmediğinden emin olduğum için benimle gelme teklifini rahatça yapmıştım fakat uçaktan inip evin yolunu tutunca sanki şuurumu buharada bırakmış gibi yine o hastalıklı fikirlerin girdabındaydım. Yol boyunca onlarca düşünce beni yoklayıp durmuştu. Cihan'ın umursamaz tavrını bile "Bir insan bir yere bakıyorsa orada ilgilendiği bir şey vardır, bir insan bir yere hiç bakmıyorsa orada ilgilendiği kesin bir şey vardır." Freud'un bu sözü beynimin içinde bir çığlığa dönmüştü. Melike'nin bizi nasıl karşılayacağı, tavrının ne olacağı kesin bir karar vermeme sebep olacaktı.

Cihanla neredeyse hiç sohbet etmeden eve vardık Melike bizi coşkuyla karşıladı ilk gözüme batan şey bu coşkuydu, ve yumruklanan fikirlerim kanamaya başlamıştı çünkü defalarca seyahatlerden dönmüşlüğüm vardı, beni hiç böyle ışıl ışıl gözlerle karşılamamaıştı üzerine cihanın soğuk ve mesafeli sayılan yaklaşımı mümkün mertebe göz göze gelmemeye çalışması içimi kemiren o düşünceler artık beni hızla tüketiyordu

Rümeysa amcasına karşı önce hırçın davransa da Cihan'ın ona yakın ve çocuk ruhuyla yaklaşması birkaç saat içinde bütün çekingenliğini aldı. Ama Melike'nin Cihan'a yakın davranması ve akşamın ilerleyen vakitlerinde resimden, sanattan sohbetleri beni büsbütün sohbet dışı bırakmıştı. İki gün sonra hep beraber köyde annem ve babamı ziyarete gittik. Bir anne baba yıllardır ayrı olduğu evladını ne kadar özlemişse işte o kadar özlemişlerdi Cihan'ı. Orada bile o dışlanmışlığı iliklerime kadar hissetmiştim, Melike aynı merak ve ilgiyle cihanla sohbet ediyordu, cihan da bu yakın ilgiye tevazu ile karşılık veriyordu, ortak arkadaşlarının olması, meslektaş olmaları, okul dönemlerini konuştukları neşeli sohbetleri beni büsbütün sessizleştirmişti istesem de sohbete dahil olamıyordum çünkü kafamın içinde bir koro, öfkeli, isyankâr şarkılar söylüyordu ve ben onları susturmak bir yana alkışlıyordum.

Üç gün köyde bu ilgi alaka çemberinde kaldıktan sonra eve

döndük. Cihan birkaç gün daha kalıp Özbekistan'a dönecek ve bu kâbus bitecek diye tekrarlıyordum.

Köyden geç vakitte döndüğümüz için arabada derin bir uykuya dalan Rümeysa'yı cihan kucaklayıp yatağına taşıdı. Oturmadan hepimiz odalarımıza çekildik o yorgunlukla hemen uyuya kalmışım bir ara uyandığımda Melike'yi. Yatakta göremedim ama onun geceleri yatakta olmayışına alışkındım ya Rümeysa'ya bakmaya giderdi hatta bazen onun yanında uyur ya da resim yapardı.

Uyku sersemliğiyle aklıma bir şey gelmedi tam uykuya dalmak üzereyken Rümeysa'nın kahkahalarını ardından Melike'nin sesini duyunca tekrar gözlerimi açtım bir süre sesleri dinledim ses evden değil bahçeden geliyordu. Buna emin olunca merakla yataktan fırlayıp perdeleri açtım. Rümeysa ayağını havuza sarkıtmış yanında cihan aynı şekilde ayaklarını sarkıtmıştı hemen ileride gecelikli hâliyle Melike duruyordu. Rümeysa annesine su sıçratıyor annesinin telaşlı hâline kahkahayla gülüyordu. Cihan'a baktım tekrar Rümeysa ile ilgileniyordu. Pencereyi açıp Melike'ye seslenince telaşlanıp hemen içeri geldi. Rümeysa ve Cihan havuz kenarında oturmaya devam ettiler pencereyi kapatıp Melike'nin gelmesini bekledim.

İçeri geldiğinde öfkem sesimi esir almıştı. Gecenin bu saatinde ne yapıyordun orada, diye sorduğumda yok hayır bağırdığımda, biraz mahçup hatta suçlu bir ses tonuyla saldırıma karşı savunmaya geçti.

"Gece uyanıp Rümeysa'ya bakmak için kalktığımda yatağında göremeyince telaşlandım. Evin içinde bulamadım onları dışarıda havuzun kenarında görünce Rümeysa üşütmesin diye gidip almak istedim, hepsi bu." Dedi.

"Gelip bana haber verebilirdin. Hem bu kılıkla böyle çıkman doğru mu? Öfkem onun sakinliği karşısında dahada palazlanmıştı.

"Evet haklısın ama telaştan üsütmü başımı düşünemedim."

"Sen zaten hiçbir şeyi düşünmezsin senin telaşlarının kusuru yoktur..."

Saldırılarıma karşı savunmayı bırakan Melike de artık saldırıya geçmişti. Eleştirilmeye hele imalı sözlere asla tahammül edemezdi, bunu bildiğim için yarasına bilerek dokundum hatta kanattım.

Melike çaresizlikle, onda ilk defa gördüğüm bir tiksintiyle

"Seni tanıdığım, seninle evlendiğim güne lanet olsun." Dedi.

"Pişmansan defolup gidebilirsin, nasıl olsa havuz başında seni bekleyen hazır birisi var dememle

Üzerime yürüdü, artık bağırmıyor haykırıyordu. O ileri gittikçe ben onun üzerine yürüdüm kontrolden çıktığımın farkındaydım ama mümkün değil kendimi kontrol edemiyordum. Bütün hücrelerim karşımdaki kadını susturmam için bana komut verir gibiydi, Melike bağırmaya devam ediyor bütün gücüyle yumruk tekme atmaya çalışıyordu. O sakinleşirse sakinleşeceğime inanıyordum gayriihtiyarı öfkeden gelen kuvvetle yüzüne tokat attım, yatağa düştü. Kalkmaya çalışırken imdat istiyor bağırmaya devam ediyordu. Elimi önce ağzına götürdüm benden kurtulmaya çalışırken tekrar yatağa düştü. Ben var gücümle üzerine kapaklanıp boynundan sıkmaya ağzını burnunu kapatmaya çalıştım öfkeden veya soluk alamamaktan kırmızıdan mora dönen yüzünü görmeye tahammül edemedim kenarda duran yastığı alıp yüzüne kapattım. Cihan neden gelmiyordu neden kimse bana müdahale etmiyordu. Melike bedenimin altında var gücüyle debeleniyor yavaş yavaş gücü, gücüyle birlikte nefesi tükeniyordu artık bir hırıltı vardı ve hırıltıdan sonra sonsuz bir sükûnet ve o sükunetin içinde benim ruhumda kopan kıyamet. Parmaklarımdan yukarıya doğru hissizleşmeye başlayan bedenimle artık nefes almayan Melike'nin yanına düştüm.

Orada sonsuz bir anın içine sürüklendim. Hem bu hissizlikten hem de içimde kopan kıyametten kurtulmak için var gücümle çığlık attım.

Cihan'ın içeri dalmış yaptığımı şeyi gördüğü an dizlerinin üzerine düşmesi sonra var gücüyle yanıma gelip bana sarılmaya perişan hâlimden beni sıyırmaya çalışması.

İki koca adam o sonsuz andan Rümeysa'nın anne diye seslenip kapı aralığında durup bizi seyretmesiyle kurtulduk. Cihan, Rümeysa'yı kucakladığı gibi uzaklaştırdı. Ben de polisi arayıp, beklemeye başladım.

Polislerin beni götürmeleri, Rümeysa'nın bir anne bir baba derken hıçkırıkların boğduğu sesi. Melike ile beraber ben de ölmüştüm. Bundan bir hafta önce bana karını öldüreceksin dese birisi olur mu benim görevim yaşatmak derdim ama öldürmüştüm. Hem karımı hem anne babamı, hem kardeşimi hem evladımı ve Melike'yi sevenleri ve kendimi. Bir ölümün ardından ne çok kişi ölüyordu. Herşey ne kadar olağan yaşanmıştı o gün Melike öleceğini hissetmiş miydi, insan hisseder miydi? Binlerce defa o anı tekrar tekrar yaşadım, kabullenemedim, suçlu aradım. Kâbus olmasını diledim ama gerçekti. Şimdi ne olacaktı? Mahkeme huzuruna çıkarılacaktım, tekrarlatacaklardı bana, suçum ispat olmasına rağmen tekrarlatacaklardı kulaklarım da inanacaktı. Annem babam Cihan arkadaşlarım hepsi mahkeme salonundaydı oradaydılar ama gölgeli, pusluydu gözüme görünenler.

Mahkeme müebbet hapse hükmedince annemin çığlığında eridi gitti bütün sesler. Sonsuz bir uğultu.

Mahkeme başkanı, anne ölmüş, baba da uzun müddet hapiste olacağından bahisle, Rümeysanın vesayet altına alınacağını veya Sosyal hizmetler kurumuna verilmesi için ilgili mahkemeye yazı yazılmasına da hükmetti o duruşmamda. Nitekim kısa bir süre sonra öğrendim ki hâkim kızımın vesayetini kendi isteği üzerine Cihan'a vermiş. Rümeysa beni de

ölmüş bilsin küçük unutur nasılsa diye haber göndermiştim. Avukat daha sonra Cihan'ın Rümeysayı alıp Özbekistan'a gittiğini söylediğinde rahatlamış ama oralarda nasıl bakar eder diye düşünürken beni kahreden şeyi çok olağan bir şeymiş gibi söyledi. Cihan evli olduğu için Rümeysa'yı bu kadar kolay alabildi. Daha sonra Adem Hoca'nın kızıyla 3 yıl evvel evlenmiş olduğunu öğrendim annemden. Neden gizlemiş diye sorduğumda annem, biz onu ziyarete gittiğimizde konuyu bize açtı, Allah affetsin kız sakat diye babanla karşı çıktık. Demek ki vazgeçmemiş evlenmiş. Bunu bilseydim ne değişirdi acaba hadi annemlere söylemedi peki neden benden de gizledi?

Avukatım arkadaşımdı göreviyle beraber dostluğunu da ispatlamaya çalışıyordu. Müebbet kararını değiştirmek için hafifletici sebepler arıyordu ama her sebep başka bir müebbetti. Ruhsal hastalığımı tedavi eden doktor arkadaşım aramış onu, müebbet aldığıma şaşırmış, hasta olduğumu söylemiş, daha da kötüsü hiç hesapta olmayan bir şey olmuştu, utancım pişmanlığım bine katlanmıştı. Melike'nin teyzesi, Rümeysa'nın amcasına verilmesi kararına itiraz etmiş ve bizim kendimizden bile sakladığımız gerçeği anlatmıştı. Demek ki Melike ona anlatmıştı yaşadıklarımızı? Neden peki bunu asla öğrenemeyecektim.

Nihayetinde, müebbet ağır hapis cezası almıştım. Avukatımın çabaları, sonucu değiştirmeye yetmemişti ve bu cezanın karşılığında yirmi yıla yakın cezaevinde kalacağımı öğrenmiştim. Rümeysa'nın ise Melike nin teyzesinin düşmanca tutumu annem ve babamın da davaya karışması ve aralarında anlaşamaması neticesinde, hakimin kararıyla yetimhaneye verilmesiyle sonuçlandı. Birini öldürmeden önce bu ölüm kaç kişiyi öldürürdü öldüren hesaplasa ne olursa olsun öldürmez birini.

Aylar süren duruşmalardan artık kurtulmuştum. Kendimle çaresizliğimle ve sonsuz ümitsizliğimle dört duvarın içinde başıma gelenleri idrak etmeye çalışıyordum. Çıkışı olmayan bir yerde günler saatler nasıl geçerdi?

Elime sinen son soluğun ağırlığından kurtulamıyordum Melike'nin siyah gözlerindeki o çaresiz bakış gecelerimi daha da karartıyor, güneşsiz doğan günleri sonsuz bir boşlukta seyrediyordum. Ne ziyaretçi ne avukat artık herşeyi reddediyordum. Hakikatimi kavradıkça hatta bazen beni neden buraya kapattınız beni de öldürün diye haykırmak isteğimi içimde bir kurşun ağırlığıyla taşıyordum.

Günler bu hâl üzere sürüklene sürüklene ömrümün üzerinden geçiyordu. Bir sabah gardiyan geldi. Parmaklıklar arasından bir mahkûma dağıtması için mektuplar verdi. Mahkûm zarflarda yazan isimleri söylüyor, diğer mahkûmlar sevinçle kalkıp zarfı elinden kaparcasına alıyorlardı. Bu hâlleri bana gülünç hatta anlamsız gelmişti ta ki adımı söyleyene kadar; kazdığım o derin kuyuma bir ip atılmış gibiydi. Ben Cihan'dan gelmiştir diye düşünüp isteksiz gidip mektubu aldım, alışkanlıkla zarfın üzerine baktığımda üzerinde Nakkaş Adem yazısını okuyunca elimdeki kâğıt tutuştu sandım o acıyla mektubu yere fırlattım. Mahkûmlardan biri zarfı yerden alıp tekrar elime tutuşturdu. "Oku istersen zira burada gün gelecek bu mektupları ezberleyecek duruma geleceksin. Dışarıyla tek bağımız bunlar. Yirmi yıl dile kolay geçer mi?" dedi. Mektubu tereddütle aldım ondan.

Ranzaya çıktım. Zarfı bir müddet göğsümün üzerinde tuttum. Nefes almaya çalışıyordum. Heyecan, korku, merak ve değişimin ritmi hepsi beraber zavallı günahkâr kalbime baskı yapıyordu, ağladım yetmedi hıçkırıklara boğuldum yetmedi, acıdan inliyordum artık. Sakinleşemiyordum bir türlü. Ellerimin titremesinden zarfı açmakta zorlanıyordum. Mektubu zarftan kurtarınca yazıyı görmemle tekrar hıçkırıklara boğuldum. Her satırı benim için şerhe muhtaçtı. Binlerce kilometreden gönlüme uzanan bu sesi her zerremle duydum. Benim için her şey bitti derken hikâyem, yeniden doğuşum bu cezaevinde bir mükâfat evi oldu.

Nakkaş Adem Hoca daha sonra yazdığı mektuplarda önce hikâyemi sonra da dört duvar arasında yaşadığım manevi seyri ayrıntılarıyla yazmamı istiyordu benden.

İlk mektubu defalarca okudum her okuyuşta içimden kopan o çığlığın yankısı satırlardan geri dönüyordu. Nihayetinde hikâyemi onun tarif ettiği şekilde yazmaya karar verdim. Şöyle diyordu:

"Öce kendinle yüzleş; düşünceler dünyadan daha kalabalıktır ve biz onları ancak satırlara dökerek ayıklayıp anlayabiliriz."

Nakkaş Adem Hoca'dan bunca hakikati dinleyip şahit olan birinin tövbe edip yönünü rabbine dönmesi beklenirken neden sen gidip katil oldun diye soracaksınız merak edeceksiniz. Nakkaş Adem Hoca'nın dediği gibi biz en başta yapmamız gereken şeyi en sona bırakıyorduk ve en sona bıraktığımız şey ya nasip olmuyordu ya da dünya yorgunluğundan yetişemiyorduk. Ben o kadar dünya ile dolmuştum ki ve dünyevi bilgilerim beni o kadar sarmıştı ki maneviyata yer kalmamış gibiydi, Kendi nefsimi öldürmem gerekirken suç aynasını Cihan ve karıma çevirmiştim. Cihan kendini aklamıştı ama karım aklamamıştı. Buhara da o manevi denizi gördükten sonra geçmişte sufilerin yaptığı gibi tacı tahtı bırakıp kendimi arındırsaydım belki bunların hiçbiri olmayacaktı. Fakat ben bir turist gibi geldim, gezdim, gördüm, hatta etkilendim ama derinleştiremedim idrak edemedim. Ahir zaman insanının en büyük sorunu bu; o kadar dünya ile dolmuş, dünyaya maruz kalmışız ki maneviyat denizini sadece seyredip hayran kalıyoruz nefsi emmareden sonra maviye sevdalanıyoruz çıkamıyoruz oradan. O yüzden menkıbeleri dinleyip ah ediyoruz ama o menkıbelerin asıl muhatabı olduğumuzu anlayamıyoruz. Masal dinler gibi dinliyor acaba bu olağan üstü hâller doğru mu diye üç kuruşluk bilgilerimizle ama servet gibi gördüğümüz cehaletimizle değerlendiriyoruz. Sonuç; bilen ama idrak edemeyen

insan. Şu hapishaneler pişmanlık ateşiyle yanan ama nereye gideceğini bilmeyen insanlarla kaynıyor, ceza veriyorlar bize ama asıl cezanın sahibi orada bile kuluna merhamet ediyor arayış başlıyor hem de öyle böyle bir arayış değil. Ben hapishanede Adem Hoca vefat edene kadar mektuplaşmaya devam ettim. Asla bir imada bile bulunmadı işlediğim suça karşı sanki Cihan yokmuş gibi hiç ondan bahsetmedi. Bana sadece bu yolun güzelliklerini adım adım ilerlemeye devam etmemi söyledi zira maneviyat da tıpkı yaralarımız gibi içten dışa olan bir iyileşmeydi. İster zindanda ol istersen sarayda, aynayı kalbine çevirdin mi her yer birdi.

Nakkaş Adem Hoca'nın İlk Mektubu...

PEYGAMBER EFENDİMİZİN (a.s.m.) her sözü mübarektir. Kendisi o engin tevazuundan "Ashabımın her biri yıldız gibidir, hangisini takip ederseniz yolunuzu bulursunuz." buyurmuş. Ashabının her biri onun mübarek sözleri gibidir. O mübarek sözlerden bir tanesini bile tutsak kurtuluşa kılavuzdur.

Benim kurtuluşum için klavuz edindiğim mübarek hadislerden bir tanesi:

"Bir insan birini öldürürse bir alemi öldürmüş gibidir, bir insan birinin hayatını kurtarırsa bir alemi kurtarmış gibidir."

Bu hadis benim ömrümde pusulam olmuştur. Ömür boyu hayatını kurtaracağım o insanı ve yine ömür boyu öldüreceğim o insanı arayıp durmuştum.

Hadisi hem zâhiri boyutuyla anlayalım hem de manevi boyutu ile yani tevil edelim. Tevil aslında başa dönmek en doğru manaya ulaşma bilgi ve zekâsıdır.

Bir insan ceset olarak masum birini öldürse hem yaradan

nezdinde hem kul nezdinde suçludur. İslam'da kısas vardır göze göz, dişe diş; can karşılığı can. Zamanımızdaki hukuk anlayışı da kasten öldüreni müebbete mahkûm eder, veya bir ömür yetmeyecek kadar yıllarca hapis.

Kanunlar, ceza ağırlıklı kurulmuştur Metin Bey, kimseye birinin hayatını kurtardığı için mahkeme mükâfat vermez. Ama Allah kötüye cezayı iyiye de mükâfatını verir.

Allah'ın adaletini kulun adaletinden ayıran en önemli özellik budur.

Biz bu hadisin en çok öldüren tarafına takılıp hayat kurtaran tarafına pek bakmıyoruz. Birini öldürmenin, hoş görülecek, savunulacak bir tarafı yoktur, her vicdan sahibi için bu nefret edilecek bir fiildir. Hayat kurtarma tarafına baktığımız zaman da hayatı kurtarılan kişi için ölene kadar belki bir minnet borcudur ama yine her vicdan sahibi insanın önüne böyle bir fırsat çıktığı zaman o hayatı kurtarmak için elinden geleni yapar. Maalesef ki insanlar arasında hayat kurtarma olayı pek çabuk unutulup gider türlü iyiliklerin unutulması gibi.

Manen öldürüp manen hayat kurtarmaya dönelim. İnsanlar farkında değil ama her insan birini öldürmüştür ve her insan iyi anlamda hayatını kurtaracağı kişiyi aramaktadır. Mutlak manada iyi insan yoktur. İyi veya kötü insanı menfaatlerine dokununca anlarsın ve bu bağlamda herkes potansiyel katildir. Kalp kırarak, hırsızlık yaparak gıybet ederek, hak yiyerek herkes birbirini manen katlediyor şu zamanda.

Ben de bir katilim mesela, ben de senin gibi karımı öldürdüm. Karım kazada öldü ama buna ben sebep oldum. Şu merak edip sormaya vakit kolladığın hikayem özüyle böyle. Karım Özbekistan'a gelmek istemiyordu, zorla razı ederek getirdim ve gelince de buralarda hiç mutlu olmadı. Hemen her gün çeşitli bahanelerle kavga ediyorduk, aile olarak huzurumuz kalmamıştı bununla beraber ben burada özümü bulmuştum kendime ulaşmaya çalışıyordum. Ülkemde kalsaydım birçok genç gibi yi-

tip gidecektim dayatılan ideolojilerle. Bunu eşime bir türlü izah edemiyordum.

Her fırsatta bu tartışmaların içinde buluyordum kendimi ve artık gerçekten çok bunalmıştım. Bir gün Zehra'nın da yanımızda olduğu bir vakit arabada eşimle tartışıyorduk. Zehra'nın yanımızda olması benim için ayrı bir mahcubiyetti.

Normal şartlarda o söylenmeye başlayınca ben kaçıp uzaklaşırdım yanından. Böylece hem onun hem kendi öfkemin geçmesini beklerdim ama o gün kaçacak yer yoktu ve ben de aşırı bunalmıştım artık. Her şeyden şikâyet etmesinden hiçbir şeyden memnun olmamasından. Nefsimi temize çıkarmıyorum ama böyleydi. Suçluluk duygum had safhadaydı. Kızım için de üzülüyordum saçma sapan kavgalarımızın arasında kalıyordu huzurlu bir ortamda büyümüyordu. Nihayetinde o gün arabada patlak veren kavga büyüdü ben artık öfkemi kontrol edemedim. Ayaklarım kalp atışım gibi gazı köklemişti, nihayetinde ansızın karşıma çıkan virajı alamadım ve araba şarampole yuvarlandı. Kaza dediler ama kaza değildi. En ahmak insan bile bilir kazaların ne sebeple olacağını ve dikkat eder ama o gün ben kendimi kaybettim insanlıktan çıktım ve nihayetinde bir cana sebep oldum. Kendimi öldüreyim derken bir cana kıydım o da yetmedi kızımın sakat kalmasına sebep oldum.

Böyle durumlarda iki kişi ölür aslında ama sadece biri gömülür. Ben yaşayan bir ölüydüm nihayetinde. Aylarca hastanelerde kaldık o zaman bir perde kalktı gözlerimden.

Kızımla beraber ben de ağır derecede yaralanmıştım. Tedavi gördüğüm hastanede odamızı paylaştığımız biri daha vardı. Onu ziyarete gelen ona gönül alıcı sohbetler eden sözleri mi, yüzü mü kalbi mi güzel bir zat desem beni oracıkta kendine bağladı. Ben hem yaralarımın hem vicdanımın sızısını çekerken, iki acıdan taşan inlemelerim bu merhamet sahibi kimsenin dikkatini çekmiş. Kendi hastası ile beraber benimle de ilgileniyordu artık. O derin sızıların içinde, elimi tutan ılık, şefkatli bir el,

bir bad-ı saba gibi yüzüme değen nefesi beni hem madden hem manen rahatlatıyordu. Her gün toparlandıkça bu muhterem insanla kısa da olsa sohbet etmeye çalışıyor ama daha çok dinlemek istiyordum. O da sözlerini yaralarıma merhem gibi sürüyordu. Onun bir maneviyat doktoru olduğunu öğrendim yani şeyhimle tanıştım.

İşte o bana gerçek bir ölüm ve doğumu yaşattı. Bir katil olduğuma bir tek o inandı. Çünkü öfke de bir silahtır diyordu, öfkeni yenmezsen mutlaka bir gün birini öldürür. Her katil öfke denen silahla önce saldırır, kimi manen kimi madden öldürür. Keşke cesede verilen değer kalbi öldürülenlere de verilseydi.

Adetullah böyledir, her şey başka suretlerde, başka şeylere dönüşür.

Ateş önüne geleni yaktıktan sonra kendini de yakar. Şer bir ateştir şerre bulandın mı o ateş gelip seni de yakar. Hayır ise ateşe sudur. Su gibi olursan bazen sakin bazen coşkun bazen bulanık bazen duru kabına göre kalıbına göre oldun mu ateş sana zarar veremez. Kendi kendini yakar ve sönüp gider. Dünyanın zenginliğine, zenginliklere aldanma nihayetinde herkes Allah'a muhtaç olduğu için fakirdir.

Çok düşünmüşümdür, bize dayatılan bir dünyada mı yaşıyoruz yoksa bütün bunlar bizim seçimlerimiz diye. Biz dünya üniversitesini okumadan önce maneviyat üniversitesini okusaydık bilgiler meslekler Allah'a götüren en kısa yol olacaktı. Hukuk okuyan Allah'ın adalet sistemini önce tanısa yürüttüğü her davada onun kanunları, esaslarıyla bakacaktı, öğretmen bilgiyi en güzel öğretmenden öğrenseydi o okuttuğu çocuklara bilgiyi çok daha kolay aşılayacaktı. Doktor hastayı tedavi ederken şifanın asıl sahibini bilseydi Rabbine hayran kalacak ve bu meslekler kendi içlerinde bir ibadete dönüşecekti. Biz başta yapmamız gerekeni sonda yapıyoruz veya o sonu hiç yaşamıyoruz.

Dünya ile o kadar dolmuşuz ki Allah bizden bir parça dünyalık almadan maneviyata yer açamıyoruz. Eşimin kazada öl-

mesi, kızımın sakat kalması elbette hatalarıma bir bedel değildi ama bu takdirden ders çıkarması gereken bendim kızımın sakat kalması belki ona bu dünyada bir lütuftu, belki maneviyatı tanımadan böyle bir yerde ayakları elleri harama yürüyecekti ama evde bir evliya yaşıyor diye yemin edebilirim. Eşim ise ilah-i iradenin eceline teslim oldu ben kendime buradan büyük dersler çıkardım. Kader Allah'ın sırrıdır, her kime kaderdeki sırrı gösterirse musibetler o kişiye artık hafif gelir.

Eskiden insanlar ya mümindi ya kâfir. Müslüman ismi yoktu yani Müslüman oluyor veya doğuyor ama mümin olarak yaşamaya gayret ediyorlardı. Genç yaşlı herkesin önünde diz kırdığı el öptüğü bir velisi vardı. Hayata hazırlanırken meslek sahibi olmadan önce nefsin terbiyesi için gayret ediyorlardı. Düşmanını tanımadan kimseyle dost olamazsın. Ve yine en büyük düşmanın nefsindir. Bedendeki zehirin atılması için hastanın kusması lazımdır. Bu dünya yarışını kazandın, öbürünü geçtin bunların ne önemi kalır ki kendinle yarışını kazanamadıktan sonra. Sen iyi ol, iyiliği tut, iyileri koru, gözet. Allah zaten kötülerin cezasını veriyor. Nemrut'u bir sinekle, firavunu ihtirasıyla helak etmedi mi? Kötülüğün, kötülerin alanını iyilik yaparak daraltacağız. İyiliğin karşısında hiçbir kuvvet duramaz. Çünkü iyilerin yardımcısı koruyucusu Allah'tır, mutlak güç ondan gelir. Ruh mücerrettir, beden denen hapishaneye bazen sığmıyor, gerçek vatanını özlüyor, göz yaşı dökmek ruhun nefesidir. Çokça ağla ki ruhun nefes alsın.

Ben kendi yaramdan acımdan bakıyorum sana, bu sebepten seni anlıyorum bu telaşlı cümlelerim ondandır. Birinin bin tohumu olsa bunları ekse o bin tohumun sadece on tanesi tutsa yetişip meyveler verse zayi olan diğer tohumların kıymeti kalır mı? İnsan yetiştirmek de öyledir. Bin talebe okutursan on tanesi makbul olsa o on âlimin vereceği fayda binlere tesir edecektir.

Hani Fatih Sultan Mehmed kırk kişilik medrese talebeleri için dört yüz altın verilmesini ister fakat vezirlerden biri "Bu

kırk talebenin belki 10 tanesi âlim olacaktır bu kadar altın çok değil mi Hünkarım?" dediğinde Fatih Sultan Mehmed; "Kırk talebeden on âlim çıkar mı dersin ben bu dört yüz altını kırk talebeden bir tane âlim çıkar ümidiyle verdim, o vakit ödeneği arttıralım." der.

Şibli, memleketinde devlet erkanından önemli bir zattı, valiliğe kadar yükselmişken Cüneyd-i Bağdadi Hazretilerinin namını duyup mevki makamlarını bırakıp onun memleketine geldi. Cüneyd-i Bağdadi ile karşı karşıya gelince "Sende bir inci varmış, onu almaya geldim." der.

Cüneyt'i Bağdadi; "Evet doğru bende bir inci vardır. Fakat onu sana bedava versem kıymetini bilmezsin onu sana parayla satmaya kalksam onu almaya hiçbir dünya serveti yetmez. En iyisi var git kendi incini kendin bul."

Şibli bu sözdeki ince manayı kavrayıp gerisin geri döner, öylece bırakıp gittiği makamdan helallik almaya, gönüller yapmaya. Herkes bu dünyada kendi incisini aramalı.

Biz o incileri ya bedava istiyoruz ya da mal mülk ortaya koyarak almaya çalışıyoruz. Nihayetinde ahlak denen inci ancak yaşayarak arayarak bulunursa gerçek değeri anlaşılır. Mutsuzluğumuzun sebebini bir şehire coğrafyaya bağlıyoruz oysa mutsuzluk tutumsaldır. Bulunduğun yerde huzuru bulmayı seçersen nereye gidersen git o seninle gelir aynı şekilde huzursuzluk için de bu geçerlidir. Çünkü insan nelere sabrettiyse oradan isyan eder, seni bir kere kıran parçalamaktan da çekinmeyecektir. İhaneti affeden sadakati küstürür, sana ilaç verenlerin seni hasta ettiğini göreceksin. Sana en çok iltifat eden bil ki kul hakkının altında eziliyordur. Sen sen ol insanı tersinden okumayı da öğren çünkü günün başında dost olduğun kişiyle gecenin sonunda düşman olabilirsin, dünya böyle bir yer işte.

Bu zamanın insanı yolun bittiği yerde Allah'ı hatırlıyor, oysa her anında her adımında Allahı anmak Allah'ın üzerimizdeki hakkıdır. Onunla olursan o zaten seninledir.

Bayezid'i Bestami Hazretileri "Manevi yola girdiğim ilk günlerde dört konuda hata ettim. Sonra anladım ki iş benim düşündüğüm gibi değilmiş." der.

Ben Allahı zikrettiğimi, onu benim tanıdığımı, sevdiğimi, aradığımı zannederdim. Terbiyemin sonuna geldiğimde gördüm ki, onun beni anması benim zikrimden önceymiş, yine onun beni tanıması benim onu tanımamdan, onun sevgisi benim sevmemden, onun talebi benim talebimden daha önceymiş.

Boşuna demeyişler, âlim kalbini bulan, arif de kalbini kaybedendir.

Günahı hatırlamak yerine vaktini Allah'ın zikriyle geçir, zira sefa vaktinde cefadan söz etmek de cefa sayılır. Bu sebepten kalbine bakmaktan korkma. Talip olduğun şey matluba mesafeni belirler.

Şah-ı Nakşibend Hazretilerinin sözüyle bitirelim ilk mektubu.

"Yare kavuşma yolu güzeldir, tez aşmalı,
Bazen ayaklar bazen baş bu yolda koşmalı."

Muhabbetle

Nakkaş Adem

Rümeysa ve Yurdagül
2005/ Özbekistan

METİN BEY'İN hikâyesinde yazdığı gibi, bir hafta önce biri bana bir kamyon kasasında Afganistan'a gideceksin dese herhâlde karşımdaki kişinin bir kaçık olduğunu düşünürdüm ama ben bir kamyon kasasında donmamak için üzerime kat kat battaniye sarınıp bir hafta saklanarak yolculuk yaptım.

Bu yolculuğa çıkmadan beş ay öncesini anlatarak bu garip serüvenin detaylarını anlatayım.

Metin Bey'in hatıra defterini okuduğum sırada, Rümeysa'nın kaybolması veya gitmesi kendiliğinden başka bir olayla çözülmüş oldu. Medyada, sosyal olanı da dahil, kendi ifadeleriyle akıllara durgunluk veren firar haberiyle Türkiye çalkalanıyordu. Yirmi yıl önce karısını kıskançlık sebebiyle öldüren, akıl hastası doktorun, hapishane müdürüyle anlaşıp firar ettiği haberi. Hatıra defterinin sonunu okumadığım için dolayısıyla bu haber beni de sarstı ama doğruydu. Polis firar'ın

Rümeysa ile ilişkisini telefon kayıtlarında görüştüğü son kişinin babası ve birkaç ay önce cezaevinden çıkan Bilgehan olduğunun doğrulanmasıyla çözdü. Polis bu ilişkiyi çözene kadar ben zaten Rümeysa'nın babasıyla gittiğinden neredeyse emindim. Kafama takılan tek şey, neden bana bile haber vermeden gittiğiydi. Kamera görüntülerinde bir detay benim, Halil Bey ve Nesrin Hanım'ın dikkatini çekmişti. Rümeysa başörtüsüz ve üzerinde pijamalarıyla öylece dışarı çıkmıştı. Kim ne derse desin işin tek tuhaf yanı buydu. Polisten ses kaydını dinlemeyi istesem de müsaade etmediler.

Rümeysa'nın babasının olduğu polis tarafından dahiyane tesbit edilince defalarca sorgu için çağırıldım. Delillerimle ve şahitlerle beraber Rümeysa'nın babasının yaşadığından dahi haberinin olmadığını anlattım Cihan beye ulaşamadığım için ne yapmam gerektiğini bilmiyor temkinli davranıp Bilgehan'dan ve elimdeki defterlerden bahsetmiyordum. Rümeysa'nın özel durumunu kısaca herşeyi biliyorlardı artık, fakat medyada habercilerin ve onlara körü körüne inanan halkın yorumları insan onurunun ne kadar değersiz olduğunu bir kez daha gösterdi bana. Bir elimdeki hikâyeye bakıyordum bir de haberlerde yazılanlara ve bir de polisin soruşturmalarına. Birinin günahını ayıbını bilirdi de insan, tövbesinden haberi olmazdı. İşte tam olarak bunu görüyor gözlemliyordum.

Kilit nokta Cihan Bey'di ve maalesef polis ona da ulaşamıyordu. Hepsinin topluca ortadan kaybolması, ulaşılamaması bu varsayımları, akıla durgunluk veren senaryoları çığırından çıkarmıştı.

Neyse ki bir hafta geçmeden, medya başka avlar peşinde koşmaya başlamış, halkın yorum dediği dedikodular da canlılığını kaybetmişti. Ateş düştüğü yeri yakar misali biz "neredeler acaba" merakımızla başbaşa kalmıştık. Ev ve iş yeri gözetim altındaydı. Arada bir polis ensenizdeyiz der gibi haber alırsanız bize mutlaka bildirin diye arıyordu.

Bu merak ve belirsizliklerle beş ay çok zor geçti. Başlarda o defterleri Rümeysa'nın gidişine dair bir iz bulabilirim diye okurken, bu belirsizlikte orada yazılanlara kendimi kaptırmıştım. Diğer iki defter Metin Bey'in manevi gelişimiyle ilgili yaptığı gözlemlerle alakalıydı. Galiba beş ayı böyle tevekkülle geçirmeme sebep olan okuduklarımın üzerimde bıraktığı etkiydi. Metin Bey'in fotoğrafını medya da görmüştüm ama fotoğrafı cezaevine girmeden önceki zamanlara aitti. Rümeysa amcasını babası zannetmekte haklıymış dedirtecek derecede Cihan Bey'le birbirlerine benziyorlardı. Rahatlıkla itiraf edebilirim ki hikâyesi beni çok etkilemişti.

Rümeysa ile hukukumu gözönünde bulundurduğum için bir şekilde vefa gösterip bana haber vermesini bekliyor buna inanıyordum. Telefonlar dinlendiği için evdekilere ben yokken olağanüstü bir şey olursa beni "Yurdagül annen geldi." diye aramalarını söylemiştim. Her gün neredeyse bu sözü bekleyerek çıkıyordum evden. Böyle polisiye olaylara hep gülüp geçerken bir gün kendimi bunların ortasında bulacağımı nereden bilebilirdim. Meğer bu daha başlangıçmış.

İş yerinde olduğum bir gün Halil Bey beni aradı, heyecanla "Yurdagül Hanım, Yurdagül Hanım ananız geldi." dediğinde altüst olan sinirimle histerik bir gülme krizine girdim. Eve gidene kadar Halil Bey'in sözüne gözlerimden yaş gelene kadar gülüp durdum.

Eve geldiğimde elinde sıkıca tuttuğu kâğıdı sanki evin içi de gözleniyormuş gibi sağa sola telaşla bakıp elimin içine sıkıştırdı. Bir yandan da aynı temkinle kâğıdın eline nasıl ulaştırıldığını anlatıyordu. "Markete evin alışverişi için hanımla gittik, gençten bir oğlan kâğıdı elime tutuşturup 'bunu Yurdagül Hanım'a verin.' dedi. Biz daha kimsin diye soramadan uzaklaştı gitti. Hemen eve dönüp sizi aradık."

Rümeysa'dandır diye beklerken el yazısının Cihan Bey'e ait olduğunu gördüm.

Merhaba Yurdagül,

Seni merakta bıraktığımız için üzgünüz. Rümeysa iyi, seni çok özlemiş şayet onu görmek istersen. Her zaman alışveriş yaptığınız marketin karşısında gri renkte ... plakalı araç bu akşam saat 21:00 da seni bekler bulacaksın. Takip edilmediğinden emin ol. Seni almaya gelenlere güvenebilirsin.

Cihan;

"Hah işte beklediğim macera tam olarak buydu!"

Ne oluru ne olmazı riskleri hesaplayacak hâlim yoktu. Aylarca neler olduğunu merak etmekten tükenmiştim artık, saatler geçmek bilmiyordu. Nihayet yazdığı saatte bir hafiye titizliğiyle dediği yere geldim tarif ettiği araba orada duruyordu. Etrafımı tekrar kontrol edip biraz tereddütle arabaya bindim. Arabadaki iki adam "hoşgeldiniz" dedikten sonra ara sokakları epey dolanarak takip edilmediklerinden emin olana kadar dolaştılar. Gece yarısına doğru, ıssız bir yola saptığımızda gerçekten korkmaya başladım. Nereye götürüldüğümü sorduğumda, arabayı süren adam "Afganistan" dediğinde benimle alay ediyor sandım. Adam ciddi olsa da inanamadım ta ki lojistik kamyonunu görene kadar. Bir gardrop veya masayı yükler gibi kasanın kapısını açıp beni içeri aldılar. İki üç battaniye ve ihtiyacım olduğunda onları aramam için bir cep telefonu verdiklerinde nasıl bir maceranın içine düştüğümü anladım. Afganistan nerede diye düşünürken buldum kendimi. Böylece meşakkatli yolculuk başladı.

Bazen olaylar irademizden kontrolümüzden çıkar iş işten geçtikten sonra, ben ne yaptım benim burada ne işim var diye düşünüp ya hayıflanırız ya da keyif duyarız. Ben bu iki düşünce arasında kalmıştım. Rümeysa'ya gideceğim için mutluydum ve olanları çok merak ediyordum. Bir yandan da yakalanırsam başımın büyük derde gireceğini biliyordum. Ama feda ve vefa arası bir ömür geçmişti Rümeysa ile. Ne olacaksa olurdu ve olanın içindeydim. Son derece meşakkatli geçen bir

yolculuktan sonra, kamyondan indirdiler beni. Burası Afganistan ve Özbekistan arasında duran bir sınır köyüymüş. Mola verdiğimizi sanırken bir süre sonra bir arabanın bize doğru geldiğini gördüm evet yanılmıyordum arabada oturan diğer kişi Cihan Bey'di.

Onunla tanıştığım günden beri yüzünde görmeye hiç alışkın olmadığım bir gülümseme ve coşkuyla bana doğru geliyordu. O an utanmasam hüngür hüngür ağlayıp kendisine sarılacaktım. Sarılmadım ama ayların birikimi olan gözyaşlarım kendiliğinden akıverdi. Bu hâlime acımış olacak ki, bana verdiği eziyetten dolayı defalarca özür dileyip helallik aldı, geldiğim için teşekkürlerini de dile getirdi. Ne diyebilirdim ki, kahramanlık insanların korktuğu şeyin üzerine gidebilmekti. Ben de kendi hikâyemde böylece kahraman olmuştum, yoksa nereden baksan delilikti. Acaba Rümeysa da böyle mi gelmişti?

Arabayla da altı saate yakın taşlı topraklı bitmek bilmeyen yollardan geçtik. Yolda Cihan Bey'e bir dolu soru sordum. Hepsi cevapsız kaldı. Rümeysa sana anlatsın en iyisi diyip neşeyle benim telaşlı tedirgin hâlimle eğleniyordu. Yıllarca resmi bir dil ve duruşla iki ciddi insan o arabada bambaşka kişiler olmuştuk.

Metin Bey'in defterinde yazdığı Cihan'la karşımda duran Cihan aynı kişi miydi? Yaşanan olayın onu ne derece yıprattığını tahmin etmeye çalışmak güç değildi.

Araba müstakil bir evin yanında durduğunda ben artık yorgunluktan tükenmiştim. Kapıda kollarını sevgiyle ve özlemle açmış beni bekleyen o melek kıza doğru kalan son gücümle koştum sarıldım mı üzerine yığıldım mı bilmiyorum, sanki o dün gitmiş ve ben onu yıllardır özlemiş gibiydim. Sevinçten ağlaştığımız ikinci kavuşmamızdı biri akıl hastanesinden çıktığı gün diğeri de Özbekistan'da o bitmek bilmez ara sokakların birinde saklanan evdeki buluşmamız oldu.

İçeriye girdikten sonra beni aldığı odada Cihan Bey ve gö-

rür görmez tanıyıp bir hayret çığlığı attığım Bilgehan ve tekerlekli sandalye de orta yaşlarda tertemiz yüzlü bir hanım gördüm. Gözgöze geldiğimiz de bana "hoş geldin" dedi o hanım. Cihan Bey, "tanıştırayım eşim Zehra" dediğinde bir kitaptan okuduğumuz kahramanları karşımda canlı görmenin şaşkınlığı ve aşinalığı vardı üzerimde.

Zehra Hanımla da merhabalaştıktan sonra bu defa Bilgehan "Hoşgeldin Yurdagül abla" dedi ben hemen karşılık vermeyince Rümeysa, Bilgehan'a biraz kızgın baktığımı farketmiş olacak ki elimi bırakıp Bilgehan'a doğru yürüdü. Sevgiyle ellerinden tutup "Yurdagül Bilgehan'la zaten tanışıyorsunuz ama artık biz evliyiz." demesiyle bir öncekinden daha büyük bir hayret çığlığı attım. Yayınevine geldiği gün doğru düzgün göz teması bile kuramayan adam Rümeysa'nın gözbebeklerinde kayboluyordu ona bakarken. Nikah kerameti dedikleri bu muydu yani? Neler olmuştu böyle?

Bu nasıl olur nasıl oldu diye gevelerken Rümeysa bu şaşkın hâlimle eğleniyordu. "Babam da gelsin sana herşeyi baştan anlatacağız." dedi. "Sen önce biraz dinlen senin için yemekler yaptık."

"Hadi oradan dedim sen yumurta kırmayı bile beceremezsin." Bu lafıma alınmış gibi yapıp ardından kıkırdadı. Karşımda duran manzaraya bakıp şu anda bu yaşadıklarımın bir rüya olduğunu düşünmeye başladım. Yok dün tanıştığı adamla evlenmiş de yemek yapmış da bana diye söylenirken kolumdan tutup gülerek beni çekiştiren Rümeysa'nın peşinden sürüklendim.

Birkaç saat temiz bir uyku uyuyup ve gerçekten leziz yemekleri yedikten sonra çay kahve faslına hazırlanırken Cihan Bey'in telefonu çaldı geliyorum abi deyip odadan çıktı. Birkaç dakika sonra, içeriye yetmiş yaşında olduğuna yemin edebileceğim biri girdi. Dikkatli bakınca karşımda bütün yıkılmışlığıyla Metin Bey duruyordu hâlbuki 50 yaşlarındaydı. Hepimiz ona bakıyorduk. Rümeysa coşkuyla ayağa kalkıp "babacığım"

diyerek ışıl ışıl gözlerle karşıladı onu. Evet defterlerini defalarca okuduğum Metin Bey tam karşımdaydı.

Ben de ayağa kalkınca Rümeysa; "Babacığım işte seni Yurdagülüm'le tanıştırayım, Yurdagül babam." Metin Bey; "Hayırla geldiniz nasılsınız?" sorularını soruyordu ama ben o an gerçekten dilim tutulmuş vaziyette ona bakakaldım. Zira defterleri okumadan önce rüyamda gördüğüm arkası dönük adam o duruş ve o söz o ses Metin Bey'in ta kendisiydi.

Kendimi toparlayıp biraz tedirgin karşılık verdiğimde artık gerçekten kendimi bir filmin içinde rica üzere rol yapan biri gibi hissetmeye başlamıştım.

Rümeysa'ya dönüp bıkkın bir şekilde, "Rümeysa lütfen artık şu olanları bana anlatın şu an burada gördüğüm manzara ve kişiler sebebiyle delirmemek için uğraşıyorum."

Bizim kız bu şaşkın hâlimle alay etmekten çekinmiyordu.

"Tamam tamam babam geldiğine göre sana herşeyi baştan anlatacağız.

Nereden başlamamı istersin?"

"Soru mu bu şimdi? Bana haber vermeden nasıl gittin ne oldu gece?"

"Ha evet beni iğne ve ilaçlarla sakinleştirip uyuttuktan sonra, telefonun sesiyle uyandım evet sessize almadan gitmiştin. Bilinmeyen numara olduğunu görünce aklıma ilk gelen Bilgehan olduğu için tereddütsüz telefonu açtım. Ve tahminim doğru çıkmıştı. Bilgehan telefonu kapatmamamı söyledi öyle bir niyetim de yoktu. Yanımda babanız var konuşmak istermisiniz deyince kendim gibi bir kaçık ile karşı karşıya olduğumu düşündüm ama ne olursa olsun yüzleşmek istiyordum. Babamın hapishanede olduğunu söylediniz dediğimde, defterleri aldığımı farkedince ne yapacağımı tahmin edip firar etmenin yollarını aramış ve bu gece firar etmiş birkaç saat sonra cezaevine geri dönecek seninle konuşmak istiyor. Tamam dedim ama kesinlikle inanmıyordum.

Babamın Rümeysa diyen sesini duyduğumda hücrelerime kadar işleyen o acıyı o özlemi nasıl anlatırım bilmiyorum. Sesini tanımıştım ve sesini tanımamla beraber, o acı ve şok ile bambaşka bir boyuta geçtim. Ondan sonra ne oldu ne yaptım pek hatırlamıyorum."

Rümeysa'nın hemen yanında oturan Metin Bey sözü aldı.

Rümeysa'nın bu kadar kolay benimle gelmek isteyeceğine razı olacağını asla düşünmemiştim. Kendimi en kötüsüne hazırlamıştım ama o hiçbir şey sormadan gelirim babacığım dedi. Ses tonu evet ses tonu bir çocuk gibiydi çocukken benimle konuştuğu gibi. 5 dakika sonra kapıda buluştuk. Bilgehan günlerce takip etmişti Rümeysa'yı evi işyerini telefon numarasını herşeyi biliyordu.

O an Rümeysa ile göz göze geldim. Demek ki takip edildiği sadece bir his değil gerçekti.

Rümeysa arabanın yanına geldiğinde üzerine bir şey almamış başörtüsüz ayakkabısız dışarı çıkmıştı bir gariplik olduğu artık ortadaydı. Arabaya binip hiçbir şey sormadan öylece babacığım diyip şefkatle bana sarılması ve sonradan o ses tonuyla çocuksu sorular sorması. Rümeysa'nın çocukken yaşadıklarını çok iyi bilmiyordum. Cihan'a daha fazla acı vermeye hakkımın olmadığını düşünüp haberleşmeyi, ziyaretlerini kesmesini istemiştim ama o Türkiye'ye her gelişinde beni kısa da olsa ziyaret ediyordu. Bana genel durumu hakkında bilgi veriyordu. Ruhsal problemleriyle ilgili bir bilgim yoktu.

Rümeysa'nın gelişimi yadırgamaması ve o çocuksu hâlleri bana tuhaf gelse de meseleyi bilmediğim için anlamlandıramadım. Yılların hasretini uzun ve sıkıntılı bir yolculukla atlatıp Cihan'la buluşana kadar. Cihan Rümeysa'daki garip hâli hemen farkedip hastalığı hakkında bilgi verdi. Evet dissosiyatif bozukluğu kendini belli ediyor, amnezi/füg yaşıyor yani kendisine acı veren bu olay ile mücadele edemeyip anlamlandıramayınca beyni onu en mutlu olduğu günlere göndermişti.

Bu hâl 2 haftada sürebilirdi aylar da sürebilirdi ama sevindirici olan geçici bir durum olmasıydı.

Bugünlerde onunla Bilgehan, Cihan ve ben ilgilendik. Kendi hâlimizi unutmuştuk. Öyle ki iki kardeş ne hasret ne hesaplaşma aklımıza dahi gelmedi. Hepimiz yaktığımız bu hayatı nasıl iyileştirebiliriz derdindeydik. Bu zaten aramıza giren bütün o kavgaları kendiliğinden bitirdi. Ben ölüydüm, gerçekten ölüydüm. Tahliyeme iki yıl kala firar etme isteğimin arkasında o defterler ile Rümeysa'nın herşeyi öğreneceği korkusu sebep oldu. Öyle ki yıllar önce Rahşan Affı olarak bilinen af kanunundan şartlarım tutmuyor diye yararlandırılmadığımda bile oradan çıkmayı bu kadar istememiştim. Cezaevinde birçok kimseyle tasavvuf üzerinden bir köprü kurmuştum. Adem Hoca'nın mektubunda tavsiye ettiği bir ölüme karşı bin canın ihyası için uğraşıyordum. Cezaevi müdüründen birkaç saat için müsaade istedim. Bu o kadar kolay olmadı elbette. Allah beni affetsin benim yüzümden başı derde girdi ama geri gittiğimde ne olursa olsun bunu inkâr edeceğim. Yaptığım ahlak ve yasadışı biliyorum. Her türlü günaha tövbe etmiş biri için tuhaf kaçabilir ama benim durumumdaki birinin kendini affetmemesini anlatmam mümkün değil. Nakkaş Adem Hoca olmasaydı ben daha büyük bir günah işleyip kendi canıma kıyacaktım. O cezaevine gönderdiği mektuplar yeni bir hayat verdi bana.

"Defterlerinizi okudum ben Metin Bey diye sözünü kestim, özür diliyorum belki mahremdi ama Rümeysa'yı bulmak için işe yarar diye okuyup içinde kaybolduğum satırlardı."

"Bilakis okumanıza sevindim keşke gidişat Bilgehan'ın tasarladığı gibi olsaydı da Rümeysa da okumuş olsaydı o satırları belki beni daha kolay anlayabilir veya beklediğim tepkiyi gösterirdi. Bu hâle sebep olmaktansa benden nefret etmesini tercih ederdim. Rümeysa'yı aldıktan sonra Cihan'ı aradım olanları anlattım. Burada duramayacağımızı söyledi. Verdiği

adreste birkaç gün saklandıktan sonra sizin geldiğiniz kamyonla aynı yolculuğu biz de yaptık. Burada zor bir süreç yaşadık Rümeysa'nın 3-4 yaşındaki hâline geri dönüp annesini sorması ve benim bunlara cevap veremeyişim."

"Biliyor musun Yurdagül inanılmaz belki ama Rümeysa burayı hatırladı." diyerek Metin Bey'in sözünü böldü Cihan Bey. Metin Bey'in ağlamaklı hâlinden kurtarmak ister gibiydi Cihan Bey devam etti;

"İsim olarak hatırlamıyordu ama Zehra'dan hiç çekinmedi, Adem Hoca'nın duvarda asılı fotoğrafını görünce 'Dede nerede?' diye sordu."

"Cihan Bey en çok merak ettiğim konulardan biri de Zehra Hanım'la nasıl evlenğiniz?"

"Zehra Hanım geldiğim ilk yıllarda daha zor durumdaydı aradan yıllar geçmesine rağmen babasını yani Adem Hoca'yı affedemiyordu, tedavileri reddetmekle beraber bütün gün evde sadece resim yapmakla ve o resimleri sonra yırtıp atmakla sonlandırıp bitmek bilmez ağlama nöbetleri geçiriyormuş. Düşünün konuştuğu herkese deva olan bir baba evdeki gözbebeğine yardımcı olamıyordu. Adem Hoca'nın bu durumunu çalışanların çoğu biliyordu ama ben dedikodu yapmak yerine cesaretimi toplayıp ona neler olduğunu sordum. O da bütün açıklığıyla, içtenliğiyle herşeyi anlattı. O sırada nasılsa, kabul ederseniz ben ona resim dersi verebilirim belki böylece biraz daha iyi hisseder kendini dedim. Ben kabul ederim ama o ister mi bilmiyorum. Siz beni tanıştırın ben bir şekilde kabul ettiririm dedim. Misafir gibi gittim önce, beklediğimiz gibi olmadı neyse ki gayet iyi karşıladı beni, 19 yaşında olmasına rağmen hırçın ergenlik döneminden kurtulamamıştı besbelli. Ona resim hocası olduğumu söyledim bana resim yapmayı sevdiğini, yaptığını ama beğenmediği için onları yırtıp attığını söyledi. Oracıkta ona resim yaptırdım. Yaptığı resimler hiç ders almamış biri için gayet iyiydi sadece kafasının içi karanlık oldu-

ğundan önündeki güzellikleri göremiyordu. İsterse ona ders vereceğimi söyledim babasına baktı, önceden zaten anlaştığımız için Adem Hoca razı olduğunu söyledi. Ders verdiğim süreçte Adem Hoca da mahremiyet açısından bizimle beraberdi. Aşka renklerin ve mahcup bakışların üzerinden düştük desem yeridir. Resimler aramızdaki iletişim olmuştu. Evlenmek istiyor ama niyetimi Adem Hoca'ya söyleyemiyordum. Bu defa kaybetmeye niyetim yoktu bu bana cesaret verdi. Herşeyi göze alarak Adem Hoca'ya Zehra'yla evlenmek istediğimi söyledim. Ona hikâyemi de anlattım. Zehra'nın rızasını da aldıktan sonra olur dedi. Annem ve babam buraya geldiklerinde onlara söyledim ama katiyen kabul etmediler. Zehra hem manen hem bedenen hızla iyileşiyordu. Benim Adem Hoca'ya olan sevgim ve saygım Zehra'nın da kalbini tamir etmişti. Annem ve babam razı olmasa da ne olursa olsun onu asla bırakmaya niyetli değildim. Birbirimize derman ve sırdaş olmuştuk. "

"Onun için tekrar Metin Bey ile görüştünüz."

"Evet yüzleşme kabullenmenin ilk basamağıdır. Benim niyetim Zehra biraz daha iyileşince Türkiye'ye dönmekti ama annem ve babamın kırıcı tutumu ile beraber Adem Hoca da Zehra'dan ayrılmaya bir türlü razı olamıyordu kızını tekrar kazanmış, tedaviyi kabul ettirmişti, Zehra şaşılacak derecede hızla iyileşiyordu onun gitmesi tedavisinin yarım kalması demekti.

Aslında ağabeyim buraya geldiği zaman ona evlendiğimi söylemeye niyetim vardı. Fakat davranışları muhalif tutumu ve hâlâ benimle bir yarış içinde olması bütün cesaretimi kırdı. Benim de içimde kibirli kırıntılar vardı. Nereden bakarsak bakalım bu olayda suçlu tek o değildi, ben kendi hâlimle o kadar meşguldüm ki meğer arka planda aslında abimi mahcup etmek seni yendim sensiz de başardım fikri varmış.

Rümeysa'ya karşı tutumum da dışarıdan soğuk görünüyordu farkındaydım ama utanç ve mahcubiyetin ağırlığı bazen

sevgiyi ezebiliyor. Sevgi gösterildiği zaman güç verir bununla beraber ben öyle mahcuptum ki sevmeye hakkım olmadığını düşünüyordum. Rümeysa bizsiz daha mutlu olacaktı. Vesayeti bana verilseydi bile bunu başarabileceğimi sanmıyordum. Olayın müsebbibiydim ki kimi gazetelerde kıskançlık cinayet olarak geçti kayıtlara.

Zehra'yla evliliğim olmasaydı Özbekistan'a dönme imkânım bile yoktu. Mahkeme sürecinde hem abimin cezasını hafifletmenin yollarını arıyordum hem annem ve babamın yıkılışı hem Rümeysa'nın kimsesizliği hem de Zehra'yı orada bir başına bırakmam bunlar bu yaşadıklarıma sevgimin gücü yetmedi hep ezildim. Annem ve babam bile beni suçladılar mahkeme sürecinde. Rümeysa'ya bile bakamadılar onu gördükleri anda acıları katmerleniyordu. Değil çocuğa bakmak kendilerine bakacak hâlleri yoktu. Siz Yurdagül Hanım Rümeysa'ya gönderilmiş bir iyilik mükâfatı oldunuz. Bu onun çektiği sıkıntıların bedeliydi, size zaten çok güveniyordum ama anlarsınız ki yaşadıklarımdan bahsetmem mümkün değildi. Ne dersem diyeyim makul bir gerekçe olmayacak. Şundan eminim ki Rümeysa'nın çektiği o sıkıntılar bizimle beraber gerçekleri bilerek yaşasaydı kat kat fazla olacaktı. Sadece buraya geldiğinde içinde bulunduğu o durum bile bunu anlatmaya yeter."

"Anlıyorum sizi yani evet o defterleri okumasaydım belki haklısınız bu gerekçelerin hiçbiri bana makul gelmeyecekti. Peki Rümeysa nasıl iyileşti?"

Rümeysa küçük bir kahkaha attı.

"Bu olayın en masum kişisi sayesinde." diyip sevgiyle Bilgehan'ın elini tutup şefkatle ona baktı. Bilgehan'da aynı şefkat ve hayranlıkla ona bakıyordu.

"Yavaş yavaş o âlemden sıyrıldığımda babamı da amcamı da reddettim, kabullenmek çok zordu. Bu süreçte beni Zehra yengem ve Bilgehan sakinleştirdi. Her gün gizli kaçak Şah-ı Nakşibend'in türbesini ziyaret ettik, ondan tasavvufi sohbet-

ler dinledim, zikrin insanın ruhuna nasıl derman olduğunu öğrendim, uyguladım. Defalarca konuştuğumuz anlamlandıramadığım o hâllerin sebeplerini öğrendikçe dinginliğe kavuştum.

Gel bak sana bir şey göstereyim. Elimden tutup beni başka bir odaya götürdü.

Oda üç duvarı kitaplarla donatılmış bir çalışma odasıydı. Bu oda ve kitaplar Adem Hoca'nın. Sonra bir dolabı açtı dolabın içinde istiflenmiş onlarca boy boy defter vardı.

"Bunlar nedir?"

"Adem Hoca'nın günlükleri!"

"Aman Allahım!! diye bir hayret çığlığı attım. Burada da mı buldu seni bu günlük illeti dedim şaşkınlık ve bezginlikle."

"Evet ama zaten günlük tutkum tam da burada başlamış aslında. Zehra yengem onları okumama izin verdi. Evet zihin olarak hatırlamıyorum ama Cihan amcam Adem Hoca ile çok iyi anlaştığımı o yazı yazarken devamlı etrafında dolanıp ona sorular sorduğumu anlattı. Demek ki bu ilgimin o zaman burada tohumu atılmış. Ruhuma sirayet etmiş, gördüklerimi kaydetmişim. Bunun gibi birçok örnek sayabilirim. İşte bu yapıp anlamlandıramadığımız iyi kötü her şey aslında çocukken ruhumuza dokunan şeylerin yankısı. Bu defterler öyle bildiğimiz türde günlükler değil."

"Ne peki?"

"Adem Hoca tanıştığı her insan için bir defter açmış ya onlara hitaben yazmış yazacaklarını ya da onlar üzerinden bir şeyler anlatmış. Ne büyük incelik."

"Yani senin için de mi yazmış?"

"Evet yazmış ve hem de yazdıklarını bana okurmuş. Bu defter de kendime dair birçok şeyi çözdüm. Mesela yazdığım hikâyelerin yarım kalma sebebini öğrendim. Belki inanmayacaksın ama artık yazdığım hikâyelerin sonunu da yazabiliyorum."

"Buna inanmamı beklemiyorsun değil mi?"
"İnan, bak sana makul sebepler anlatacağım."
İlgiyle ona baktığımdan emin olunca
"Söyleyeceğim ama gülmek yok."
"Tamam gülmek yok." dedim
"Bana anlattığı masalların ortasında uykuya dalmam."
Aynı anda bir kahkaha koparıverdik.

"Evet bekle benim için yazdığı defteri bulayım." deyip dolabı biraz karıştırdıktan sonra defteri çekip aldı, sayfalarını karıştırdıktan sonra ellerini satırların üzerinde gezdirip Adem Hoca'nın yazdıklarını okudu:

"Ah yaralı kuş, ona ne zaman masal anlatsam, masalın sonunu daha okumadan veya anlatmadan uyuya kalıyor. Hayatında çoğu şeyi yarım kalacak. Çocuklar keşke masalların sonunu dinlese hatta o sona bile bir son anlatsalar çünkü yarım kalan her masal hayatın içinde birçok şeyin yarım kalmasına sebep oluyor.

Yaralı kuş zaten masalı yarım kalmış sonra ne olur bilinmez tabii, kalbin durumu gibi. Kalp şekil itibariyle bir kozalak gibidir. Ne zaman ki âşık olup birini severse diğer yarısı tamam olacak. Şu kâğıtlara çizilen kalpler işte bunu resmediyor. İki kozalak şekil olarak yanyana gelince şu kağıtlara çizilen kalp şekli çıkıyor ortaya. Aslında o çizilen iki kişinin kalbinin yanyana gelmiş hâli.

Kanadı kırık kuşa bir kanat geldiğinde uçmaya başlayacaktır. Dilerim o kişiyi bulur."

"Ve buldu." dedim. Bilgehanla evlenmesini hâlâ hazmedemiyordum ama Rümeysa'nın buna aldırdığı yoktu, çoşkuyla anlatmasını sürdürüyordu.

"Bilgehan ve Zehra yengemin bu süreçte katkıları büyüktü ama ben Adem Hoca'nın yazdığı günlüklerle asıl iyileşmemi yaşadım. Hatta defterlerden birinde "Yazdıklarımın bir kurtuluşa dahi olsa vesile olmasını dilerim." yazmış. Sonra dolap-

tan rastgele bir defter daha çekip karıştırdıktan sonra okumaya başladı:

"Bu zaviyeden baktığınızda yani kişileri, olayları bir kenara bırakırsanız size iki duygu kalır bakın düşünce demiyorum çünkü siz kişilere ve olaylara anlam yüklersiniz bunun için özellikle duygu diyorum. Size iki duygu kalır ya sevinç yahut keder. İnsan yaradılış bakımından zıtlıklar ile birbirinin çekim alanına girer. Kişiler olaylar bizi etkiler dengemizi talan eder bazen.

Misal, size desem ki, ahreti dünyada yaşıyoruz bir bakıma. Ahiret hayatına ait semboller aslında bize oradan haber veriyor. Mizan mı işte amellerimiz, sırat mı işte yürüdüğümüz yol, yaşantımız mı işte cennet cehennem, kulluğumuz veya takvamız mı işte Kevser havuzu, Allah dostlarının eteğine yapışmak mı işte liva-i hamd sancağı. İhlas yani Allah'ı görür gibi ibadet etmek mi işte ahretteki vuslat. Buradan bakarak oradaki hâlinizi görebilirsiniz tıpkı ahirete göçtüğümüzde oradan dünyadaki hâlimizin aslını göreceğimiz gibi."

"Ne muhteşem sözler..."

"Evet çok etkileyici gerçekten. Biliyorsun artık psikoloji davranış biliminin ötesine geçip ben ötesi psikoloji üzerinde de durmaya başladı. İnsanın erdemli davranışlar edinmesi, ahlakını güzelleştirmesi, Yaratıcıdan razı olmasına kadar yardımcı oluyor ama ötesi yok. Sen Rabbinden razısın, hayata, yaşadıklarına hoşgörü penceresinden bakıp, bu yaşadıklarımın bir anlamı var diyorsun bunu öğretiyor bu bilinçle yaşıyorsun. Peki bunun ötesi yok mu? Var. Sen Rabbinden razısın, peki Rabbin senden razı mı? İşte psikoloji bunun ötesine geçemiyor. Rabbinin senden razı olup olmadığını sana açıklayamıyor. Ama bak Adem Hoca bunu nasıl yazmış?"

"Tasavvuf öz manasıyla 'Batınî Fıkıh' yani özümüzü anlama bilme ilmidir. İç âlemi, şirk, küfür, riya gibi kötülüklerden temizleyip tevhid, ihlas tevazu hasletleriyle bezemeyi hedefler.

Bu fikir ile bütün bilim ve ilimlerin ötesine de geçer. Size razı olmuşluğu öğreten ilimler, razı olunmuşluktan bir haber veremez ama tasavvuf haber verir. Allah'ın kulundan razı olmasının çeşitli alametlerini görmeyi anlamayı da hedefler. Mesela, iyi ve faydalı şeylerle uğraşmak ve bundan zevk almak. Gün içinde karşınıza çıkan insanlar size kaç kere 'Allah senden razı olsun' diyor. İşte bu işaretleri fark etmenizi anlamanızı sağlar. Hiçbir 'teşekkür ederim' cümlesi bir 'Allah senden razı olsun' un yerini tutmaz. Teşekkür ederim kelimesi boş havada kalan bir cümle ilken 'Allah senden razı olsun' cümlesi hem dua hem de minnettarlığı en saf hâliyle açıklar. Allah kulunun ağzıyla diğer kuluna bir işaret gönderiyor olabilir. En önemlisi de Allah senden razı olmadan, sen Allah'tan razı olamazsın... İşte bunun gibi yüzlerce çarpıcı tesbit var bu defterlerde."

"Babanın günlüklerinde fazlasıyla okudum onları, etkilenmemek elde değil. Dermanın derdin içinde olduğunu çok güzel anlatmış."

"Evet hem de nasıl güzel ve sade anlatmış. Zehra yengemi ve Cihan amcamı razı edersem Adem Hoca'nın defterlerini seri olarak yayınlamayı düşünüyorum. Bizim yayınladığımız günlükler bu günlüklerin yanında yalan oldu Yurdagül.

Biz güzel sözün peşine düşmüş avcılar gibiyiz. Oysa sözün güzel olması yetmiyormuş. Sözün doğru olması da gerekli. Bugün sözlerimizin yerini sessizlik almış. Bir kitapta yanyana duran siyah kümelerden öteye geçmeliyiz. Kitaplar bizimle konuşmalı ve ileri gidip bizim de kitaplarla konuşmamız gerek. Eğer bu şekilde sessiz olmaya devam edersek bu sessizlik bizi birbirimizden koparacak aynı şekilde kitaplardan kopmamızın sebebi de budur. Kitaplarda güzel sözler okuyoruz ama içinde doğruluk olmadığı için bir süre sonra kitaplardan da uzaklaşıyoruz.

Onun için hikâyemizi yazmamız lazım, bizim hikâyemizi sen yazabilir misin?"

"Bırak Allah aşkına Rümeysa ben ne anlarım kitap yazmaktan." dedim.

"Bana güven sende o ışığı görmesem zaten teklif etmezdim sana bana yazar mı yok ama süreci en iyi bilen sensin kendi gözünden hikâyemizi yazabilirsin. Böylece önceden herkes Adem Hoca'yı tanımış olur daha sonra Adem Hoca'nın defterlerini yayınlarız bir düşünsene binlerce insanın hayatına dokunabiliriz.

Anla şunu aslında bu hikâye hiçbirimizin hikâyesi olmayacak. Bu hikaye Şah-ı Nakşibend'in hikâyesi olacak. Çünkü bütün ana fikirler onun öğretisi etrafında dolaşıyor. Asırlardır sözleri yaşayışları zayi olmadan bizlere ulaşıyor, hem Şah-ı Nakşibend'in mesajını hem de bu mesajları şerh edenleri yazmamız anlatmamız gerek.

"Baban sence buna razı olur mu?"

"Oldu bile."

"Yani bunların hepsini planladın ve beni aslında yazmaya razı etmek için çağırdın."

"Hayır hayır özledim seni, eh bu da başka bir doğru."

Rümeysa'nın anlattıklarından daha çok ondaki o berrak görüş, olumlu yaklaşım, hatta yeniden doğmuş bu canlılığa takılıp kalmıştım. Tasavvuf bu değişime bakarak gerçekten de bir hâl ilmi olduğunu görebiliyordum. Rümeysa iyileşmişse okuyan herkes iyileşebilirdi tabii talep ediyorsa.

"Şimdi sırası değil belki ama Rümeysa bundan sonra ne olacak diye sorsam, planınız nedir?"

"Evet gerçekten sırası değil, bunun yerine, neler yazacağını düşünsen daha iyi olur."

"Tamam olur, kitaba seni deli rolü yapan bir dahi olduğunu yazarak başlayacağım."

Kaynaklar

Adab, Seyda Muhammed Konyevi, Reyhani Yayınları, Konya 2013

Allah'ın Boyasıyla Boyanmak, Prof Dr Hüseyin Peker, Timaş Yayınları, İstanbul 2017

Bahaeddin Nakşibend, Asuman Şahin, Erdem Yayınları, İstanbul 2020

Bahaeddin Nakşibend, Necdet Tosun, İnsan Yayınları, İstanbul 2002

Bahrul Medid, İbn-i Acibe, Semerkand Yayınları İstanbul 2012

Din ve Psikoloji, Michael Argyle, İz yayıncılık, İstanbul 2022

El- Minhacu's seni Adab-ı şeyh seyyid abdulhakim el-Hüseyni,

Fethurrabbani, Seyyid Abdulkadir Geylani, Medine yayınları İstanbul 2019

Hayatussahabe, M. Yusuf Kandehlevi Semerkand yayınları, İstanbul 2016

İhya-u Ulumiddin İmam-ı Gazâlî, Huzur yayınevi, İstanbul 2021

İlk Zahid ve Sufiler, Ebu Abdurrahman Essülemi, Bursa akademi 2018

İslamın Mistik Boyutları, Annemarie Schimel, Alfa Yayınları, İstanbul 2020

Kalp, İskender Pala, Turkuvaz Yayınları, İstanbul 2019

Kalp, Nefs ve Ruh, Robert Frager, Sufi Kitap, İstanbul 2022

Kur'an ve Tasavvuf, Dilaver Selvi, Şule Yayınları, İstanbul 1997

Kuşeyri Risalesi, Abdülkerim Kuşeyri, Dergâh yayınları 2021

Kutsi Nurlar, İmam Şa'rani, Yasin Yayınevi, İstanbul 2007

Kütub--uSitte, Polen Yayınları İstanbul 2013

Manevi Rehberlik ve Ben Ötesi Psikolojisi Üzerine Paylaşımlar, Prof Dr Robert Frager, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2009

Mürşid ve Mürid Hukuku, Mehmed Ildırar, Semerkand Yayınları İstanbul 2008

Nakşibendi Adabı, Abdullah Hani, Semerkand Yayınları, İstanbul 2011

Nakşibendilerin Gül Bahçesi, Abdülmecid Hani, Yasin yayınları, İstanbul 2007

Nakşibendilik, İtzchak Weismann -Litera yayıncılık, İstanbul 2015

Nefs Psikolojisi, Mustafa Merter, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2014

Osmanlı'da Nakşibendilik, Dina Le gall, Litera Yayınları 2016

Osmanlı'da Tasavvuf, Dr Reşat Öngören, İz yayıncılık, İstanbul 2016

Reşahat, Mevlânâ Ali b. Hüseyin Es safi, Muallim neşriyat,

İstanbul 2014

Ruh Sağlığı, Ettıbburruhani, Ebubekir Razi, İz yayıncılık, İstanbul 2011

Ruhul Furkan, Şeyh Mahmud Ustaosmanoğlu, Ahiska, İstanbul 2017

Ruhun Hastalıkları ve Çareleri, Sülemi, Sufi Kitap, İstanbul 2009

Sırlar Hazinesi, Seyyid Muhammed Hakkı, Demir Kitabevi, İstanbul 1981

Sohbet Gülşeni, Şeyh Yahya El -Abbasi, Enam Yayınları, İstanbul 2017

Sohbetler -Seyyid Abdulhakim El-Hüseyni, Menzil Yayınları, Ankara 2000

Sufi ile Terapist, Ali Rıza Bayzan, Etkileşim Yayınları, İstanbul 2013

Sufi Terapistin Sohbet Günlüğü, Robert Frager, Sufi Kitap, İstanbul 2020

Şah-ı Nakşibend- Hayatı-Sözleri-Halifeleri, Ekrem Sağıroğlu, Yasin yayınevi, İstanbul 2020

Şah-ı Nakşibend Sohbetleri, Muhammed Parsa, Erkam Yayınları, İstanbul 2016

Şah-ı Nakşibend Sohbetleri, Semerkand Yayınları, İstanbul 2013

Şah-ı Nakşibend, Mustafa Özdamar, Kırk Kandil Yayınları, İstanbul 2016

Şah-ı Nakşibend, Osman Nuri Topbaş, Erkam Yayınları, İstanbul 2018

Şah-ı Nakşibend, Süleyman kuku- A. Faruk Meyan, Alioğlu yayınevi, istanbul 2018

Şerh-il Mesnevi, Mevlânâ Celaleddin Rumi, Şamil yayınevi 1997

Şeyh seyyid Abdülbaki El-Hüseyni, Semerkand yayınları, Ankara 2022

Tasavvuf Psikolojisine Giriş, Ali Ayten-Sevde Düzgüner, Sûfi kitap, İstanbul 2017

Tasavvuf ve Nakşibendilik, Semerkand dergisi 20.yıl özel sayı, İstanbul 2021

Tıp ve Din, Ümit Özdemir, Hayy kitap, İstanbul 2021

Veliler Başbuğu Şah-I Nakşibend, Nasrullah Efendi, Buhara Yayınları, İstanbul 2012

Veliler Nasıl Terbiye eder, Mehmed Ildırar, Semerkand Yayınları, İstanbul 2012

Yön ve Yol, Savaş Ş. Barkçin, Ketebe Yayınları, İstanbul 2020